

SOTAVETERAANI KRIGSVETERANEN

N:o 3/2014 ■ Tarkastettu levikki 54 583 ■ Kesäkuun 25. päivänä 2014

Juhlapäivät yhdistivät veteraaniväkeä

Pääjuhlassa Oulun Rauhanyhdistyksen tiloissa oli tuhat juhlijaa. Kauimmaiset vieraat olivat Kanadasta.

Finn-Göran Wennström valittiin jatkamaan liiton puheenjohtajana. Kukittamassa Marja-Lee-na Pietilä.

Kuntoutusmääräraha ei riitä

sivu 2

Arvoperintöä pohdittiin virikepäivillä

sivu 8

Veteraanipalkinnot viidelle saajalle

sivu 9

Liput järjestykseen paraateissa

sivu 11

JR 200 perustamisesta 70 vuotta

sivut 22-23

Jatkosotaa kesällä 1944

sivut 28-46

Normandian maihinnoususta 70 vuotta

sivut 48-49

Perinnesauvan luovutus Pohjois-Pohjanmaalta Pohjois-Karjalaan. Luovuttamassa toiminnanjohtaja Martti Lamminaho, Aarno Strömmer ja Terho Lipsonen. Vastaanottamassa vasemmalla puheenjohtaja Jorma Mikkonen ja toiminnanjohtaja Seija Karttunen.

Kansallisen veteraanipäivän aseveli-illan viihteellisessä osassa mikkeliäinen Hannes Hynönen (101 vuotta) haki tanssimaan Mikkelin kaupunginvaltuuston puheenjohtaja Seija Kuikkaa.

Helsingissä 25. kesäkuuta 2014

Määrätietoisesti ja selkein tavoittein eteenpäin

Sotaveteraaniliiton yksiselitteisenä tehtävänä on valvoa ja edistää sotaveteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä yhteiskunnallisia etuja. Liitto toimii veteraanien toimeentuloturvan ja sosiaalisen huollon kehittämiseksi, asumisolojen parantamiseksi sekä kuntoutuksen ja kotiin vietävien palvelujen edistämiseksi. Liittokokouksen linjausten mukaisesti liitto ja sen jäsenyhdistykset jatkavat huolto- ja tukitoimintaansa niin kauan kuin sotaveteraanit, heidän puolisonsa ja leskensä sitä tarvitsevat. Sotaveteraanien kotona selviytymisen ja turvallisen vanhuuden kannalta haastavin vaihe on käynnissä. Veteraanien toimintakyvyn ylläpitäminen edellyttää riittäviä kuntoutus- ja kotiin vietäviä palveluja. Onnistumisen perusedellytyksenä on vähintään nykyisten etuuksien säilyttäminen valtion talousarvioissa. Sotaveteraaniihdistyksissä tarvitaan hyvää yhteistoimintaa kuntien kanssa, jotta nämä palvelut kohdistuvat tarpeen mukaisesti ja niihin myönnetty varat saadaan käytettyä täysimääräisesti.

Sotaveteraanien määrän pieneminen edellyttää aikaisempaa enemmän näkyvyyttä, jotta veteraaneja kohdellaan jatkossakin vanhusväestön erityisryhmänä, jolla on lakiin perustuvat erityisetuudet. Korkeimmissa ikäluokissa miehistä yli 90 prosentilla on rintamasotilastunnuksia ja lähes 20 prosentilla samanikäisistä naisista rintamapal-

velustunnuksia. Suurena haasteena läpi järjestökentän on päätöksentekijöiden jatkuva informointi veteraanien muuttuvista kuntoutus- ja palvelutarpeista. Yhteydenpidolla veteraaneihin varmistetaan, että tarvittava apu saadaan. Tähän tukitoimintaan tarvitaan sotaveteraaniihdistysten kannattajajäseniä, jotka toimillaan auttavat veteraanien selviytymistä arkipäivän haasteista. Kannattajajäsenet ovat avainasemissa käynnissä olevina muutoksen vuosina.

Tulevaisuusfoorumissa tarkasteltiin piirikohtaisia suunnitelmia organisaation kehittymisestä ja vahvojen alueellisten yhdistysten muodostumisesta. Näiden yhdistysten on selviydyttävä alueellaan tuki- ja huoltotehtävästä ja toimittava perinteen vaalimisen suunnannäyttäjinä. Suunnitelmat antoivat kattavan kuvan tämänhetkisestä tilanteesta, mutta työtä on vielä paljon edessä. Kysymys ei ole mistään toiminnan supistamisesta, vaan toiminnan tehostamisesta vastaamaan muuttuvia olosuhteita. On katsottava rohkeasti ja samalla realistisesti tulevaisuuteen. Hallitsemalla muutostaihe kyetään ydintehtävämme, sotaveteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä tukeminen hoitamaan kunnialla liittokokouksen päätösten mukaisesti.

Haluan toivottaa kaikille oikein hyvää ja rentouttavaa kesää.

Finn-Göran Wennström

Piina jatkuu

Rintamaveteraaneille tulee saada subjektiivinen oikeus kuntoutukseen kuten lievävammaisilla sotainvalideilla on ollut jo runsaat 10 vuotta. Nykyinen määrärahataso ei vain siihen riitä.

Toukokuun alussa tuli voimaan lainmuutos, jolla Kansaneläkelaitos voi luovuttaa rintamaveteraanien osoitetiedot kunnille. Sotaveteraaniliiton jo 2000-luvun alkupuolella esittämä epäkohta sai näin myönteisen ratkaisun.

Yhteystietojen saaminen kuntiin ei selaisenaan muuta mitään. Se kuitenkin poistaa yhden selityksen, jonka mukaan kunnat eivät ole tienneet, ketkä ovat veteraaneja. Erityisesti tämä on koettu ongelmana suurissa kaupungeissa. Nyt kunnat voivat tarjota kuntoutusta ja palveluita veteraaneille.

Valtiokonttorin tilastot vuoden 2013 kuntoutuksesta valmistuivat. Tilastoaineiston tarkempi analysointi on vielä Sotaveteraaniliitossa kesken, mutta iso linja tilastosta selviää.

Kunnat palauttavat edellistä vuotta enemmän määrärahoja. Tästä nopeimmat ovat ehtineet tekemään päätelmän, että kuntoutusmäärärahojen taso on riittävä.

Viime vuosien aikana Sotaveteraaniliitto on yhdessä jäsenyhdistystensä kanssa luonut yhteydet kuntiin. Näemme, kuulemme ja koemme koko kentän tilanteen. Osassa kuntia määrärahoja olisi tarvittu lisää. Nämä kunnat olisivat tarvinnut palautusvarat ja lisääkin. Palautuksia tehneillä kunnilla on syynsä. Kunnissa on käynnissä organisaatiomuutoksia ja toi-

minnoissa on saattanut olla häiriöitä. Osa kunnista toteuttaa myös kuntoutuksen matalalla profiililla julkaisemalla lehdessä ilmoituksen kuntoutukseen hakeutumisesta. Veteraanille ei useinkaan tule lehteä tai hän ei pysty laatimaan hakemusta. Kunnan pitää tavata veteraani ja käydä hänen tilanteensa säännöllisesti läpi ja tarjota tarpeen mukaista kuntoutusta ja palveluita.

Valtiokonttorin tilaston mukaan rintamaveteraanien kuntoutukseen käytettiin viime vuonna kuntoutukseen osallistunutta veteraania kohti 1 279 euroa. Vertailun vuoksi vuoden 2014 alkupuolella ns. erityisryhmien kuntoutukseen Valtiokonttorin antama maksusitoumus oli 2 149 euroa kuntoutusjaksolta. Tästä ryhmästä valtaosa on muita kuin rintamaveteraaneja. Vaikeavammaisten sotainvalidien leskien ja sotaleskien kuntoutuksen maksusitoumuksen keskihinta oli 2 326 euroa kuntoutusjaksoa kohti. Tässä ryhmässä ei ole veteraaneja.

Rintamaveteraanien kuntoutusjaksojen keskimääräinen kesto viime vuonna laitospalveluun oli 11,6 vuorokautta ja avokuntoutusjakso 13,7 käyntikertaa. Jonkinlaisena keskimääräisenä tavoitteena voisi pitää 14 vuorokautta laitospalveluun ja 20-30 kertaa avokuntoutuksessa. Kotikuntoutuksen tilanne on lähtökuopissa.

Veteraanimme ovat kunniakansalaisia. Nyt on aika saattaa juhlapuheiden tila toimenpiteiden tasolle. Rintamaveteraaneille tulee saada subjektiivinen oikeus kuntoutukseen kuten lievävammaisilla sotainvalideilla on ollut jo runsaat 10 vuotta. Nykyinen määrärahataso ei vain siihen riitä.

Markku Seppä

Vuoropuhelua veteraanien kanssa

Olen esittänyt monessa kolumnissani lehden lukijoille kysymyksiä ilmiöistä ja kuvista, joita olen kirjoituksissani tuonut esille. Ilokseni olen saanut huomata, että korkeasta iästään huolimatta monet veteraanit ovat olleet aktiivisia vastaajia, eivätkä kannattajajäsenet ole jääneet heistä juurikaan jälkeen. Olen kerta toisensa jälkeen hämmentynyt kiitollisena saanut ottaa vastaan suuren määrän positiivista palautetta. Seuraavassa käsittelem lyhyesti eniten lukijapalautteita saaneita kolumnieja.

Loppuvuodesta 2013 pohdin ”suomalaisista ikonikuvaa”, Berliinin valtiopäivätalon valtauskuvan ja Iwo Jiman lipunnostokuvan rinnalle nostettavaa kuvaa, joka kiteyttäisi Suomen kohtaloita viime sodissamme. Kysyin jo kirjoittaessa itseltäni, voitaisiinko tällaista

kuvaa koskaan löytää. Sain usealta lukijalta palautetta ja erilaisia ehdotuksia. Ehdottamani suomalaisen korpisoturin ”arkkityyppiä”, tilanhoitaja Teodor Väisästä esittävä kuva ei lukijoiden palautteesta päätellen suinkaan saanut kaikkien lukijoiden kannatusta. Monet näkivät parempana esimerkiksi Lapin sodan päättymistä symboloivan kuvan lipunnostosta kolmen valtakunnan rajapyykille. Hyviä ideoita kaiken kaikkiaan!

Myös vuoden 2013 viimeisessä numerossa esittelemäni kuva suomalaissoitilaasta poseeraamassa sotasaaliina saadussa ”sukeltajanpuvussa” osoittautui kiinnostusta herättäväksi. Puvun käyttötarkoitukseen liittyen esitettiin muun muassa, että kenkien tavoin puettavat, pukuun liittyvät ”vesisukset” mahdollistaisivat liikkumisen matalassa vedes-

sä. Lopullista selvyyttä asiaan ei ole vielä tullut, odotan edelleen mielenkiinnolla uusia näkemyksiä!

Lukuisat veteraanit ottivat minuun yhteyttä kirjeitse ja puhelimitse ja kertoivat omista kokemuksistaan Suomen armeijan kenties suurimmasta kapinahankkeesta koko itsenäisen Suomen historian aikana, Kontiolahden henkilötäydennyskeskuksessa 1944. Sain kuulla muun muassa, että viimeinen kipinä mellakointiin oli saatu, kun Rukajärveltä oli saapunut Kontiolahdelle yli 5000 miestä, joille ei voitu antaa lainkaan ruokaa. Eräs kertoja puolestaan muisteli sitä turhautumista, mikä oli syntynyt, kun hän oli kapinaa edeltävänä päivänä jonottanut ruokaa useampaan otteeseen. Aina hänen vuoronsa tultua ruoka oli loppunut ja muonaparakin luukut lyöty kiinni.

Pohtimaani jälkiseuraamusten puuttamista selittänee osaltaan miesten keskuudessa huhuna levinnyt tieto siitä, että Päämajasta oli ”kapinan” jälkeen tullut varuskunnan johdolle määräys laittaa miehistölle pikaisesti ruokaa kaikissa suinkin saatavilla olleissa kenttäkeittiöissä.

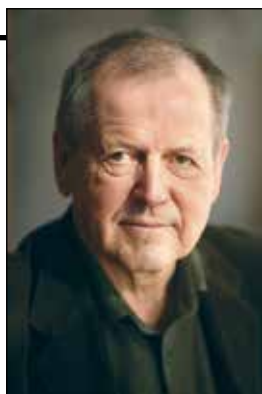
Arvostan suuresti kaikkea saamaani palautetta, sillä se auttaa nuorta tutkijaa saamaan paremman käsityksen ajasta, jota en ole kokenut. Palaute kertoo myös siitä, että veteraanipolven uhraukset kannattivat – heidän taistelunsa ansiosista emme elä maassa, jossa valtionjohto on monopolisoinut itselleen oikeuden rajoittaa julkista keskustelua ja päättää kulloinkin hyväksyttävästä totuudesta.

Olli Kleemola

— Kolumni —

Kirjailija Antti Tuuri toimii
Sotaveteraani-lehden kolumnistina.

Pakka sekaisin

Kuva: Otava/Pertti Nisonen

Vielä vuosi sitten näytti siltä, että meidän kulmillamme kaikki jatkuu entiseen malliin: talous reistailee, mutta korjaantunee, herrat rikastuu ja köyhät köyhtyy niin kuin aina on ollut ja on oleva, urheilussa tulee voittoja ja tappioita ja vaaleissa voitavat kaikki puolueet ainakin, jos puoluejohtajien haastatteluja kuuntelee.

Vanhassa virressä jo laulettiin: "Nyt viekas vilppi täällä/on noussut kunni-
aan,/on valhe vallan päällä/ja vääryys
voimissaan./Ei kuulla kurjan ääntä/ja
köyhää sorrettaan,/ ja lainkin rikkaat
vääntää/vääryyttä puoltamaan."

Virsi kertoi konstailematta sen, kuinka maa makaa. Ei ole ihme, että se poistettiin uudesta virsikirjasta; mitäpä noita itsestään selviä asioita kirkkoissa hoidaan.

Yleisesti ottaen siis oli rauha maassa. Ja sitten aivan salaa, hiipimällä alkoivat Ukrainassa mielenosoitukset hallitusta ja presidenttiä vastaan, eivätkä ne lopuneet vaan jatkuivat yhä hurjempina; lopulta tarkka-ampujat ampuivat kiikarivääreillä ihmisiä Kiovan kaduilla ja Itsenäisyyden aukiolla.

Presidentti Janukovytsin lähdettyä pakosalle tuntui hetken, että tilanne rauhoittuu, mutta se oli väärä luulo: nyt alkoivat venäjämieliset mellakoida Krimillä, joka lopulta irtaantui Ukrainasta, ja Venäjä liitti sen itseensä. Yhdysvallat ja Euroopan unioni uhkailivat Venäjää ja asettivat talouspakotteita, joilla ei näytä isoa vaikutusta olevan.

Meteli siirtyi Itä-Ukrainaan, jossa venäjämieliset valtasivat hallintorakennuksia ja lentokenttiä, asettivat tiesulkuja, järjestivät kansanäänestyksen ja halusivat myös liittyä Venäjään. Hätään lähetetyt Ukrainan armeijan joukot olivat voimattomia, Venäjän armeija jär-

jesti suuren sotaharjoituksen ja keskitti joukkoja ja raskasta aseistusta Ukrainan rajalle.

Yhtäkkiä, muutamassa kuukaudessa kaikki näytti muuttuneen, mikään ei enää ollut tavallista menoa ja varmaa. Natoon liittyneet Venäjän naapurimaat siunasivat viisauttaan, kun olivat ottaneet suojelijakseen Pohjois-Atlantin liiton.

Meillä vaaditaan nyt, että myös Suomen olisi viimeinkin liittouduttava ja osoitettava olevansa länsimaa; Suomi ei enää koskaan saisi jäädä yksin niin kuin talvisodan päivinä. Mutta sellaisiakin ääniä kuuluu, ettei Natoon pitäisi liittyä lainkaan: parasta olisi säilyttää puolueettomuus. Väitetään myös, ettei Natoon voida liittyä nyt, koska ystäviä on turhayrittää hankkia silloin, kun niitä tarvitaan; ne on hankittava jo aikaisemmin.

Ukrainan tilanne tuskin uhkaa Suomen turvallisuutta. Huolestuttavampaa Suomen kannalta on se, että Venäjä on ilmoittanut olevansa valmis vaikka asevoimin puolustamaan missä tahansa maailman kolkassa kansalaisiaan ja venäläistä omaisuutta. Siksi on merkittävää, että hallitus ja eduskunta näyttävät olevan valmiita myöntämään luvan rakentaa Pyhäjoelle ydinvoimala, jonka suurin omistaja on Venäjän valtion omistaman Rosatomin tytäryhtiö RAOS Voima Oy. Tämä yhtiö omistaisi siis ydinvoimalan Suomen suunnilleen kapeimmassa kohdassa, josta Neuvostoliiton armeija vuonna 1939 aikoi katkaista Suomen, marssia Ouluun ja hyökätä sieltä etelään ja pohjoiseen. On huonoa historiantuntemusta, ettei muisteta Pyhäjoen sijaitsevan suunnilleen samalla korkeudella kuin Raatteen tie.

Antti Tuuri

Veteraanien perintö – yhtenäinen isänmaa

Olli Kleemola toimii Sotaveteraani-lehden kolumnistina.

"Krim siirtyy Venäjän aikaan". "Donetskin venäjämieliset haluavat itsenäisen tasavallan ja pyytävät apua Venäjältä". Jo nämä kaksi otsikkoa riittävät antamaan kuvan Itä-Euroopan tämänhetkisestä, varsin sekavasta tilanteesta. Putin pyrkii kaikin keinoin vahvistamaan asemaansa maan johtajana ja on nähtävästi valmis turvautumaan jopa temppuihin, joita voi verrata lähinnä Neuvostoliiton propagandaan talvisodan alla. Suomalaiset tiedotusvälineet uutisoivat puolustusliitto NATOn kannatuksen kasvaneen maassamme selvästi. Yhä useammat mielivät NATOsta turvaa Venäjän uhkaa vastaan, vaikka puolustusvoimien entinen komentaja Hägglundin uutisoitiinkin suomalaismedioissa viime sotien muistoon vedoten: "Ei ne (Venäjä) tänne uskalla tulla, kun ne tietää, että täällä tulee turpiin".

Sopii tietysti epäillä, riittävätkö "historialliset suoritukset", joihin Hägglund viittaa, pelotteeksi Venäjää vastaan. Viime sotien perintöön kuuluu kuitenkin veteraanien ainutlaatuisen maanpuolustustahdon lisäksi myös toinen, kenties merkittävämpi seikka, joka asettaa meidät jo lähtökohtaisesti parempaan asemaan Ukrainaan verrattuna: kansan yhtenäisyys ja yksimielisyys. Talvisotaan lähti yhtenäinen kansa: vuoden 1918 haavat olivat pitkälti umpeutuneet ja Neuvostoliiton propagandansa tueksi luomalle Terijoen hallitukselle lähinnä naurettiin.

On tietysti vahvasti yksinkertaistettua väittää viime sotiemme menestyksikkäiden puolustustaisteluiden olleen yksinomaan suomalaisten yhteishengen ansiota. Perustellusti voidaan kuitenkin sanoa, että mikäli tätä yhteishenkeä ei olisi ollut, menestyksenkäs puolustau-

tuminen ei olisi ollut edes mahdollista. Sota myös yhdisti veteraanipolvea: maisterin ja metsäjätkän elintaipaleella yhteinen tekijä saattoi löytyä Summan seudulla tai Karhumäen kulmilla käydystä taisteluista.

Ukrainan tilanne on toinen: maassa on runsaasti venäläisiä, eikä sen ajelehtiminen kriisistä toiseen neuvostoblokin hajottua kasvata väestön eri osien keskinäistä tai valtiota kohtaan tunnettua luottamusta.

Pitäisikö Suomen sitten reagoida sulkemalla rajat, jotta kukaan ei vahingossakaan pääsisi maahan ja siten voitaisiin välttää "viidennen kolonnan" syntyminen? Tämä ratkaisuyritys olisi melkein yhtä toivoton kuin lapsella, joka piiloileikissä sulkee silmänsä toivoen, ettei häntä siten nähtäisi ja onnistuu sokkona vain juoksemaan päin seinää.

Sen sijaan että vetäytyisimme kuoreemme toivoen maailman jättävän meidät rauhaan, meidän on aktiivisesti työskenneltävä eriarvoistumista vastaan: Suomeen ei saa syntyä yhteisöjä, jotka eivät koe Suomea puolustamisen arvoiseksi. Veteraanien perintö velvoittaa: maanpuolustustahto syntyy, kun kaikki täällä asuvat kokevat Suomen puolustamisen arvoiseksi kotimaakseen.

Olli Kleemola

Kirjoittaja, VTM Olli Kleemola (s. 1987) on sotahistorian tutkija ja tietokirjailija. Hän valmistelee väitöskirjaansa Turun yliopiston poliittisen historian oppiaineessa.

Valtuusto kokoontui

Suomen Sotaveteraaniliiton valtuusto kokoontui kevätkokoukseen Helsingissä 14. toukokuuta. Kokous hyväksyi tuloslaskelman, taseen, toimintakertomuksen, tilintarkastuskertomukset vuodelta 2013. Valtuusto vahvisti tilinpäätöksen ja myönsi vastuuvapauden tilivelvollisille.

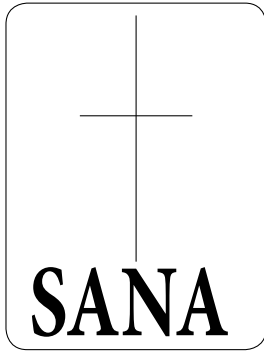
Liiton vuoden 2013 tulot olivat 1 412 160,43 €, liiton kulut 1 784 332,92 €. Avustuksia liitto myönsi 664 274,53 €. Liiton tase oli 1 061 212,74 € ja tulos oli alijäämäinen 64 172,49 €.

Valtuutettuja hotelli Arthurin auditoriossa.

Naisjärjestön purkaminen merkitty yhdistysrekisteriin

Sotaveteraaniliiton Naisjärjestön purkaminen merkittiin Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämään yhdistysrekisteriin 5.5.2014.

Koko elämän kestävä lupaus

Olimme seisseet jo pari tuntia täpötäydellä Pietarin kirkon aukiolla Roomassa. Tuhansien kaltaistemme tavoin odotimme paavi Franciscuksen tuloa ja hänen puhettaan.

Vihdoin odotuksemme palkittiin. Paavin italiankielinen puhe käännettiin lyhennettynä espanjaksi, portugaliksi, englanniksi, ranskaksi, saksaksi ja arabiaksi.

Rauhallisesti ja ymmärrettävästi paavi puhui kasteesta, kristityn elämän lähtökohdasta, joka jatkuu koko elämän ajan. Puhe oli sellainen, että sen pitäjä olisi yhtä hyvin voinut olla suomalainen luterilainen piispa.

Oletko koskaan ajatellut, mitä kasteesi yhteydessä on sanottu? Siinä on mainittu juuri sinun nimesi. Siis pyhä, kaikkivaltias Jumala otti sinut pienen ja avuttoman lapsen kasteesi hetkellä ainutlaatuisena yksilönä yhteyteensä. Kasteessasi on lausuttu Vapahtajamme sanat juuri sinulle. Ne päättyvät lupaukseen: *Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti.*

Tiedämme, että monta kertaa elämässämme olemme syöneet sanamme ja pettäneet lupauksiamme. Jumala on kuitenkin toisenlainen. Hän pitää lupauksensa. Sinunkin kohdallasi Jeesus Kristus on sanonut olevansa kanssasi kaikki päivät. Monenlaisia päiviä ja vuosia elämän juoksun varrella on ollut. Olemme saattaneet kääntää selkämme Jumalalle, mutta Vapahtaja ei kadu lupaustaan.

Masennus on monen vanhan ihmisen vaiva. Silloin jopa luottamus hyvään Jumalaan voi horjua ja kadota. Elämänsä syvimmissä pimeydessä Luther koki olevansa jopa Jumalan hylkäämä. Silloin hän sanoi: *Olenhan sentään kastettu.* Kaste on kuin ankkuri, joka pitää elämämme laivaa paikoillaan pahimassakin synkkyudessa ja myrskyssä. Se myös kantaa koko elämän ajan. Ei Jumala valintaansa kadu.

Ilta joutuu. Varjot pitenevät. Viimeinen iltahuuto on ovella, mutta Kristus on rinnalla. Hän on lupauksessaan uskollinen ja hän vie perille.

Antti Vanhanen

Onnittelemme

Toivo Rantala 106 vuotta

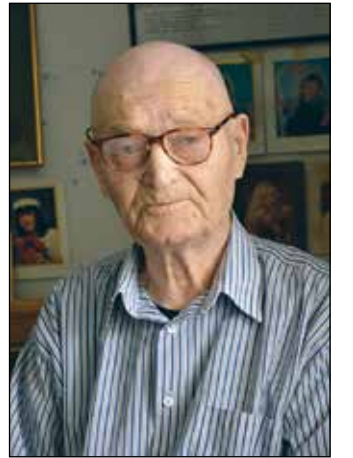
Sotaveteraani Toivo Rantala täytti 106 vuotta 25.5. Hän asuu palvelutalon rivitaloyksiossaan yksin. Vaimo kuoli 1979. Perheeseen syntyi seitsemän lasta. Toivo käy syömässä palvelutalon ruokasalissa aamupalan ja lounaan, mutta päivällisen ja iltapalan hän valmistaa itse. Toivo osallistuu Elimäen eläkeläisten tapahtumiin. Hän ajelee tilaisuuksiin kolmipyöräisellään.

Toivo kertoi syntyneensä tsaarin vallan aikana ja kuulleensa kirkossa Suomen julistautuneen itsenäiseksi. Asevelvollisuuden hän suoritti 1929 Riihimäellä. Talvisodan aikana Toivo näki murheelisen tapahtuman, kun Nääntälän talo syttyi kranaatista. Talossa oli suomalaisia sotilaita, jotka kuitenkin pelastuivat lukuun ottamatta yhtä. Hän oli Toivon veli Eino. Jatkosodan aikana Toivo oli sa-

moilla seuduilla ja sai luvan käydä palaneen talon raunoilla. Veljen jäännökset löytyivät. Sodasta Toivo selvisi haavoittumatta.

Selkeäsanaisen Toivon paras ohje nuoremmille on hänen toteamuksensa tämän hetken elostaan: Mieli tekee joskus olla vain, mutta kun tekee, jotain säilyy kunto paremmin.

Pertti Nieminen

Toivo Vierimaa 105 vuotta

Yksin omassa talossaan Nilvalan Maliskylällä asuva Toivo Vierimaa täytti 105 vuotta 23.6.

Pitkän iän salaisuuksia ovat rautainen peruskunto nuoruusajan raskaista töistä, joihin maaseudulla monilapsisissa perheissä oli jo varhain tartuttava sekä terveet elämäntavat läpi pitkän elämän.

Aina viime vuosiin saak-

ka Toivo on suorittanut säännöllisen aamujumpansa. Nyt hän sanoi olevan huimausta sen verran, että varsinaisesta jalkakyykystä on pitänyt luopua.

Puolentoista kilometrin päässä asuva tytär käy laittamassa aamuisin aamuruoan tarkistaen, että kaikki on kunnossa. Muutoin Toivo elelee tyytyväisenä itseksensä.

Maanviljelijänä elantonsa

hankkinut Toivo osallistui talvisotaan Kuhmon suunnalla sekä jatkosotaan 11 D. taisteluissa KTR4:n riveissä. Toivo Vierimaa on osallistunut veteraanitoimintaan saaden asianomaiset ansiomerkit sekä yhteiskunnalliseen toimintaan kunnanvaltuuston jäsenenä.

Pentti Seppä

Esko Kosunen 90 vuotta

Esko Kosunen alusti rintamaveteraanasian neuvottelukunnan 25-vuotisseminaarissa Säätytalolla 12.10.2004.

Sotainvalidi- ja veteraanityössä niin kotimaassa kuin kansainvälisissä tehtävissä pitkän ja ansiokkaan uran tehnyt Esko Kosunen täyttää 90 vuotta 19.7.

Esko Kosunen syntyi Oulussa 19.7.1924, kirjoitti ylioppilaaksi 1943 ja suoritti filosofian kandidaatin tutkinnon Helsingin yliopistossa 1952.

Vahva side aseveljiin syn-

tyi jo rintamalla. Esko Kosunen palveli Ratsuväkirykmentin joukoissa JP1:ssä. Hän osallistui kesällä 1944 viivytystaisteluihin Karjalankannaksella ja Ilomantsin taisteluihin. Ilomantsissa hän haavoittui käsivarteeseen. Lapin sodasta hän sai määräyksen UK:n kurssille 61 Niinisaloon, jonka kurssin neuvostoarmeijan upseeri valvontakomission edustajana kävi talvella 1945 paikan päällä keskeyttämässä.

Esko Kosunen aloitti Sotainvalidien Veljesliiton Aivoinvalidien asiamiehenä 1945-52 ja jatkoi liiton jaostopäällikkönä 1954-55. Veljesliiton toiminnanjohtaja hän oli 1955-67.

Kotimaan työjaksojen välissä Esko Kosunen oli Maailman Veteraanijärjestön palveluksessa Pariisissa 1952-54 ja Bangkokiin perustetun MVJ:n Aasian-Kaukoidän aluetoimiston päällikkönä 1958-59. Vuosina 1967-80 hän oli YK:n palveluksessa, aluksi New Yorkissa ja myöhemmin Genevessä.

Kotimaahan palattuaan

Esko Kosunen toimi vuosina 1980-94 Suomen Sotaveteraaniliiton arvostettuna toiminnanjohtajana ja sen jälkeen mm. Itä-Helsingin Sotaveteraanit ry:n puheenjohtajana. Kosunen on ollut monissa asiantuntija- ja luottamustehtävissä. Taitavana kirjoittajana ja alan osaajana hän laati laki- ja järjestöoppaita sotainvalidien ja veteraanien käyttöön ja kirjoitti lukuisia artikkeleita kokooma- ym. teoksiin ja lehtiin. Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja-aikana hän oli Sotaveteraanilehden ja sen jälkeen Helsingin seudun Sotaveteraanin päätoimittaja.

Maailman Veteraanijärjestön luottamustehtäviin Esko Kosunen on ollut hyvin kysytty osaja. Hän oli MVJ:n Euroopan asiain toimikunnan puheenjohtaja 1985-1991. Helsingin Finlandialatossa syksyllä 1991 pidetyssä MVJ:n 20. yleiskokouksessa Esko Kosunen valittiin yksimielisesti MVJ:n hallitukseen talousasioista vastaavaksi varapuheenjohtajaksi. Tätä teh-

tävää hän suurta vastuuta tuntien hoiti vuoteen 1997.

Esko Kosuselle myönnettyistä huomionosoituksista mainittakoon SL K, SVR R1, VR 4 sekä Sotainvalidien ja Sotaveteraanien ansioristit. Hänen maailmanlaajuinen työnsä veteraanien hyväksi noteerattiin hienolla tavalla Pariisissa vuonna 2010 Maailman Veteraanijärjestön viettäessä 60-vuotisjuhlaansa. Hän sai ensimmäisenä suomalaisena MVJ:n juhluvuonnaan perustaman kultaisen mitalin.

Tämän kirjoittajalla on ollut ilo 1980-luvulta alkaen seurata ja olla yhteistyössä Esko Kosunen kanssa veteraani- ja sotainvalidiasioissa sekä kotimaassa että MVJ:n kansainvälisissä kokouksissa. Käsitellyissä asioissa osapuolilla on toisinaan ollut hyvinkin erilaiset näkemykset. Eskon rauhalliseen tapaansa käyttämät, perustellut puheenvuorot laukaisivat usein tilanteen ja johtivat yhdessä hyväksyttyihin järkeviin ratkaisuihin.

Juhani Saari

Paul Granholm 100 vuotta

On suuri lahja saada täyttää 100 vuotta. Tämän korkean iän saavutti Paul Granholm Pietarsaassa 26. maaliskuuta 2014. Paul on ainutlaatuinen monella tavalla, ei ainoastaan sen vuoksi, että on syntynyt venäjänvallan aikana samana vuonna, kun ensimmäinen maailmansota syttyi.

Hänellä on korkean ikäänsä nähdn uskomaton muisti. Hän ei muista ainoastaan sitä vuotta, kun jotain erityistä tapahtui, vaan muistaa tarkalleen tapahtumien yksityiskohdat.

Keskustellessa hänen kanssaan on kuin selaisi historiankirjaa. Paulilla on henkilökohtaisia muistikuvia vapaussodasta. Hän

osallistui viime sotiimme ja koki sodan loppuvaiheessa Lapin sodan hävityksen. Sotilasarvoltaan hän on majuri.

Paul Granholm syntyi Teerijärvellä, mutta varttui Kokko-

lan Hakalahdenkadulla, missä hänen isänsä toimi myymälänhoitajana. Ylioppilastutkinnon jälkeen Paul Granholm suoritti ekonomin tutkinnon Åbo Akademiassa Turussa. Suurimman osan elämästään hän omistautui metsäteollisuudelle ja jäi eläkkeelle Pohjanmaan Puun konttoripäällikön tehtävistä.

Paul on ollut piintynyt sukututkija, minkä vuoksi historia ja sukututkimus olivatkin keskeisiä aiheita tavatessamme hänen suurena päivänään.

Ole Granholm

Käännös Tuula Harjunpää

Tyyne Kekkonen 100 vuotta

Tyyne Kekkonen täytti 100 vuotta 4.6. kesäasunnollaan Karttulassa.

Tyyne Kekkonen os. Lautamäki syntyi Keuruulla ja valmistui mielisairaanhoidajaksi Seinäjoella 1936. Hän työskenteli mielisairaanhoidajana mm. Uudenkaupungin piirimielisairaalas- ja Jalkarannan B-mielisairaalas- Lahdessa. Hän jäi eläkkeelle 1971. Jatkosotaan Tyyne Kek-

konen osallistui lääkintälottana. Hänen toimipaikkoinaan olivat 23. kenttäsairaalaosasto, LinP 461 ja KS 15 Kontupohjassa ja Äänislinnassa. Tyyne Kekkonen monista harrastuksista rakkaimpia ovat olleet erilaiset käsityöt ja puutarhanhoito.

**Marja Kivistö
Irmeli Kekkonen**

Raul Kuutma 90 vuotta

Viime sotiemme virolaisvapaaehtoinen, Suomen-poika, diplomaatininsinööri Raul Kuutma saavuttaa 90 vuoden iän 3. elokuuta.

Vuoden 1943 lokakuussa Raul Kuutma keskeytti opintonsa, siirtyi Saksan miehittämästä Virossa Suomeen ja astui vapaaehtoisena sen armeijaan. Taisteltuaan kesällä 1944 virolaisrykmentti JR 200:n riveissä Karjalan kannaksella, Viipurinlahdella ja Vuoksella hän palasi 19.8.1944 kotimaahansa.

Kuutma osallistui Virossa Pikan ja Pupastveren taisteluihin. Suomen poikien ensimmäinen pataljoona suunnattiin heti maihin tulon jälkeen vastahyökkäykseen Tarton rintamalla läpipäässeeseen neuvostodivisioonan kyl-

keen. Tuo divisioona uhkasi jo Tallinnaa. Suomen-pojat onnistuivat tässä toivottomalta tuntuvassa tehtävässään, divisioonan hyökkäys pysähtyi kolmeksi viikoksi. Tuona aikana evakuoitiin Pohjois-Virossa 70 000 Viron sivistyneistön edustajaa länteen. He kaikki olivat ihmisiä, joita olisi odottanut teloitus tai pakkotyö venäläisten miehitettyä maan.

Viron kansa koki lähes 50 vuoden neuvostomiehityksen, mutta elämä jatkui myös jyrkästi muutuneissa olosuhteissa. Riisuttuaan asetakkinsa Kuutma saattoi päätökseen opintonsa Tallinnan teknillisessä korkeakoulussa. Hän toimi koulutustaan vastaavissa tehtävissä paperiteollisuudessa ja maatalouden rakennus-

yhtiössä vuoteen 1987, jolloin hän jäi eläkkeelle.

Eläkevuosinaan Kuutma toimi korkeissa järjestötehtävissä, mutta hänet tunnetaan myös hyvänä esitelmäsihteerinä ja kirjoittajana. Kuutma on kirjoittanut mm. kolme teosta, Suomen-poikien tie, Wabariigist vabariigini (ei suomennettu) ja Kaksikymmentä vuotta Viron-Suomen sillalla, itse asiassa trilogian, jonka jokaiseen osaan on talletettu mitä olennaisinta historiaa jälkipolville Viron kohtalon vuosilta, miehitysajalta ja maan kehityksestä uudelleen itsenäistymisen jälkeen sekä sen suhteista veljesmaahan Suomeen.

Raul Kuutma on palkittu useilla suomalaisilla ja virolaisilla kunniamerkeillä, joista suomalaisista mainittakoon SVR R1 ja VR 4, Suomen Sotaveteraaniliiton kultainen ansioristi sekä Suomen Viro-yhdistysten liiton (SVYL) ansiomerkki. Virolaisista kunniamerkistä mainittakoon Kotkaristi III lk.

Nyyrikki Kurkivuori

Kunniapuheenjohtaja Raul Kuutma esiintyi neljän sotaveteraaniiyhdistyksen yhteistilaisuudessa Kiukaisissa huhtikuussa 2008.

Markku Seppä 60 vuotta

Liittomme toiminnanjohtaja, Suodenniemellä syntynyt Markku Seppä, täyttää 60 vuotta 27. syyskuuta.

Maatalousalan opintojen jälkeen Markku Seppä työskenteli vuodesta 1980 lähtien Keskusosuusliike Hankkijan aluejärjestöpäällikkönä sekä järjestö- ja yhteyspäällikkönä. Hän on suorittanut markkinoinnin MKT- ja MJD-tutkinnot sekä useita johtamiseen liittyviä kursseja. Valtakunnallisen 193. maapuolustuskurssin hän suoritti 2010.

Markku Seppä kutsuttiin Suomen Sotaveteraaniliiton järjestämän Sotaveteraanin iltahuuto-suurkeräyksen keräyspäälliköksi ja liiton järjestösihteeriksi 1993 ja nimitettiin liiton järjestöpäälliköksi 1995. Hän kehitti aloitteellisella tavalla järjestön perustoimintoja, pitkän tähtäyksen suunnittelua ja varainhankintaa. Vuonna 2004 hänet valittiin Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtajaksi ja samalla Sotaveteraanilehden päätoimittajaksi sekä Sotaveteraanien tuki- ja perinnesäätiön asiamieheksi, joita tehtäviä hän edelleen hoitaa menestyksellisesti. Erittäin yhteistyökykyisenä Markku Seppä on ollut usean sotaveteraani- ja perinetyötä tekevän yhdistyksen luottamustehtävissä, joista mainittakoon Suomen veteraaniliittojen valtuuskunnan jäsenyys ja Rintamaveteraaniasia-ineuvottelukunnan varajäsenyys ja työvaliokunnan jäsenyys sekä Suomen poikien perinneyhdistyksen hallituksen varapuheenjohtajuus. Hän on ollut aktiivisesti mukana sekä Tammenlehvän Perinneliiton että veteraanijärjestöjen yhteisen rahankeräysorganisaation Veteraanivastuu ry:n perustamisvaiheissa.

Markku Seppä on veteraani- ja maanpuolustuspiireissä tunnettu ja arvostettu ammattilainen. Kyky hahmottaa kokonaisuuksia ja pitkä kokemus Sotaveteraaniliiton eri tehtävissä ja alan lukuisissa luottamustehtävissä on luonut hänestä myös sotaveteraaniasioiden ykkösasiantuntijan valtiollaan ja kuntien suuntaan. Häntä kuullaan ja kuunnellaan sotaveteraanien edunvalvontaan liittyvissä asioissa eduskunnan valiokunnissa. Hän on vaatimattomalla, kärsivällisellä ja asiantuntevalla tyyllillään saavuttanut laajan hyväksynnän. Usein kuultu sanonta ”meidän Markku” kuvaa hyvin hänen asennettaan ja toimintatapaansa työtovereita ja sotaveteraaneja kohtaan.

Hänen ansioitunut työssä sotiemme veteraanien ja maanpuolustuksen hyväksi on huomioitu useiden järjestöjen ansioristeillä ja -mitaleilla. Hänelle on myönnetty Suomen Leijonan ritarimerkki 2001 ja Sotilasansiomitali 2011. Ansiostaan heimoveteraanien ja virolaisten Suomen-poikien hyväksi hänelle on myönnetty Inkeriläisten sivistyssäätiön ansiomerkki, Viron puolustusvoimien 3.lk:n ansioristi ja V luokan Marjamaan risti. Hän on Suomen Sotaveteraanien Viron yhdistyksen kunniajäsen.

Markku Seppä vie määrätietoisesti liiton tulevien aikojen ja perinteen vaalimisen suunnittelua eteenpäin.

Suomen Sotaveteraaniliitto esittää toiminnanjohtajalleen lämpimät onnittelut merkkipäivänä.

Vastaanotto on Katajanokan Kasinolla perjantaina 26.9. klo 13.00-16.00. Aikavaraukset: Marja Riukka, puhelin (09) 6126 2016 tai sähköpostilla marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Päivänsankaria voi muistaa kartuttamalla Sotaveteraaniliiton perinnerahastoa, Helsingin Op, FI36 5541 2820 0099 35, viesti ”Markku Seppä 60”.

Finn-Göran Wennström

Matti Niemi jatkaa Veteraanivastuun puheenjohtajana

Yhteistä sotiemme veteraanien varainhankintaa hoitava Veteraanivastuu ry:n vuosikokous pidettiin 16.4. Vuosikokouksessa hyväksyttiin vuoden 2013 tilinpäätös sisältäen tuloslaskelman ja taseen sekä toimintakertomus. Lisäksi käsiteltiin tilin- ja toiminnantarkastajan kertomukset sekä hyväksyttiin vuoden 2014 toimintasuunnitelma ja talousarvio. Matti Niemi

valittiin Veteraanivastuun puheenjohtajaksi toistamiseen.

Veteraanivastuun hallitus piti vuosikokouksen jälkeen järjestäytymiskokouksen, jossa varapuheenjohtajaksi valittiin Markku Honkasalo.

Veteraanivastuun hallitus

Puheenjohtaja: Matti Niemi

Sotainvalidien Veljesliitto:

Jäsen: Markku Honkasalo

Varajäsen: Seppo Savolainen

Suomen Sotaveteraaniliitto:

Jäsen: Markku Seppä

Varajäsen: Anni Grundström

Rintamaveteraaniliitto:

Jäsen: Tero Tuomisto

Varajäsen: Terttu Kettunen

Kaatuneitten Omaisten Liitto:

Jäsen: Jarmo Hietanen

Varajäsen: Pirjo Tolvanen

Kentän edustaja:

Jäsen: Seppo Vohlonen

Varajäsen: Rauno Loukkola

Kunnat palauttivat kuntoutus- ja palvelumäärärahoja

Rintamaveteraanien kuntoutus ja palvelumäärärahan käyttötilastot valmistuivat Valtiokonttorissa kesäkuun puolivälissä. Kuntoutusvaroja kunnat palauttivat 1,65 milj. euroa ja palvelumäärärahoja 0,294 milj. euroa. Niistä 11 kuntaa palautti 0,16 milj. euroa eli 54 % kaikista palautettavista varoista.

Määrärahoja palauttavissa kunnissa veteraanit ovat saaneet muita vähemmän kuntoutusta ja palveluita.

Suurimmat palvelumäärärahojen palauttajat:

Pori	22 941 euroa
Sastamala	21 528 euroa
Rovaniemi	18 864 euroa
Liperi	18 654 euroa
Tampere	16 093 euroa
Kouvola	14 664 euroa
Hämeenlinna	14 641 euroa
Kuopio	12 582 euroa
Hyvinkää	12 161 euroa
Päijät-Hämeen ky	10 696 euroa
Raisio	10 206 euroa

Tilastot ovat kokonaisuudessaan katsottavissa Sotaveteraaniliiton internetsivuilta osoitteesta www.sotaveteraaniliitto.fi

Kuntoutusjaksojen hinnat vaihtelevat

Rintamaveteraanien kuntoutukseen käytettiin 2013 veteraania kohti 1 279 euroa – kaikki veteraaneja

Erityisryhmään kuuluvan kuntoutuksen maksusitoumusten keskihinta 2014 2 149 euroa – osa veteraaneja

Vaikeavammaisen sotainvalidin lesken kuntoutuksen maksusitoumusten keskihinta 2014 2 326 euroa – ei veteraaneja

Suurimmat kuntoutusmäärärahojen palauttajat

Oulu	302 828 euroa
Helsinki	226 226 euroa
Rovaniemi	57 793 euroa
Ahvenanmaa	50 992 euroa
Pieksämäki	47 138 euroa
Keski-Satakunnan tk.	43 989 euroa
Itä-Savo (Savonlinna)	39 748 euroa
Hämeenlinna	34 778 euroa
Kemiönsaari	33 429 euroa
Naantali	32 876 euroa
Oulunkaaren ky	30 379 euroa
Kemijärvi	29 908 euroa
Länsi Turunmaa	29 746 euroa
Janakkala-Hattulan pt.	28 779 euroa
Mäntsälä	25 665 euroa
Pohjois-Satakunta	24 926 euroa
Kangasalan seudun ky	24 332 euroa
Ky Kaksineuvoinen	24 260 euroa
Forssn Seutu	24 177 euroa
Rauma	23 160 euroa
Uudenkaupungin yta	22 329 euroa
Keminmaa	22 209 euroa
Heinola	22 028 euroa
P-Savon sairaanhoitopiiri	21 789 euroa
Porvoo	18 397 euroa
Siikalatva	17 554 euroa
Huittinen	17 291 euroa
Säkylä-Köyliö	15 699 euroa
Kontiolahti	15 275 euroa
Mäntyharju	13 445 euroa

Kuntoutusvaroja annettiin 170 kunnalle tai kuntayhtymälle. Niistä 30 kuntaa palautti 1,321 milj. euroa eli 80 % kaikista palautetuista varoista.

Oikaisu

Sotaveteraani-lehdessä no 2/2014 sivuilla 22-23 olleessa jutussa Naisjärjestön purkamisesta puuttui valokuvaajan nimi. Kuvat otti Lasse Koskinen.

Etelä-Pohjanmaan piirin kirkkopäivien antia

Kyrönmaan yhdistysten kirkkopäivä aloitti piirin seutukunnallisten kirkkopäivien kierroksen Isonkyrön kirkossa 3.4. Puheen kirkossa piti maanviljelysneuvos **Risto Knaapi**. Päiväjuhlassa Napuen taistelua käsittelevän juhlaesitelmän piti **Kalervo Mielty**. Musiikista vastasi mm. Kyrönmaan puhaltajat **Asko Hiipakan** johdolla.

Napuen taistelun 300-vuotisjuhlaan liittyvä Napuen kuoro esitti uholaulun.

Suomenselän yhdistysten kirkkopäivää vietettiin Ähtärinjärven rannalla Honkiniemen leirikeskuksessa 8.5. Jumalanpalveluksen piti pastori **Paula Soininen**.

Ähtäriläinen veteraani **Osmo Talasmo** piti tervehdyspuheen. Musiikista vastasi ähtäriläinen Metsäpirtti-soitinryhmä. Ajatuksia Isänmaasta esitti eversti **Jari Mäenpää**. Hän esitti myös yksinlaulua.

Leirikeskuksen hirsikirkko täyttyi viimeistä penkkiä myöten sanan kuulijoista.

Suupohjan yhdistysten seutukunnallista kirkkopäivää vietettiin 14.5. Isojoen kirkossa. Tilaisuus keräsi yli 200 osanottajaa.

Messun liturgina toimi Isojoen kirkkoherra **Jari Kuusi** ja Noormarkun kirkkoherra **Kari Penttinen** saarnasi. Tervehdyspuheen piti veteraani **Viljo Kangasjärvi** ja juhlapuheen kunnanjohtaja **Linda Leinonen**.

Musiikista vastasi Isojoen Mieslaulajat, joita viululla säesti sotaveteraani Martti Viitalähde ja Tuuli Talvitie.

Käy katsomassa Sotaveteraaniliiton internet-sivut ja verkkokauppa.

www.sotaveteraaniliitto.fi

Teksti ja kuvat: Pertti Kortenesniemi

Seutukunnalliset kirkkopäivät

Pohjois-Pohjanmaa Siika-, Pyhä- ja Kalajokilaaksot Raahessa 3.8. Klo 10.00 Messu Raahen kirkossa, saarna kenttäpiispa Pekka Särkiö Seppelpartion lähettäminen Ruokailu seurakuntakodissa Klo 13.00 Päiväjuhla Raahen kirkossa, juhlapuhe Kaarlo Hirvilammi Musiikkia Pudasjärvellä 14.9. Klo 10.00 Jumalanpalvelus Pudasjärven kirkossa, saarnaa kirkkoherra Juha Rauhala Klo 11.30 Ruokailu Rimminkankaan koulun ruokalassa Klo 13.30 Päiväjuhla Rimminkankaan koululla, juhlapuhe kansanedustaja Juha Sipilä	Lappi Muonion kirkko 20.8. Klo 11.00 Messu Klo 12.30 Ruokailu Klo 14.00 Päiväjuhla ja lähtökahvi	Pohjois-Savon veteraanien kirkkopyhä Sonkajärvellä 14.9. Klo 10.00 Messu Sonkajärven kirkossa Klo 11.30 Kunniakäynti sankarihaudalla ja seppelleen lasku Klo 11.30 Ruokailu Lyseotien koulussa Klo 13.00 Päiväjuhla Lyseotien koulussa, juhlapuhe piispa Jari Jolkkonen Ilmoittautuminen yhdistyksittäin Pohjois-Savon Sotaveteraanipiiriin. S-posti: pohjois.savo.svp@sotaveteraaniliitto.fi
Pirkanmaa 5.8. Pirkkalassa Klo 11.00 Jumalanpalvelus Pirkkalan kirkossa Klo 12.00 Ruokailu Klo 13.30 Päiväjuhla Pirkkalan koulukeskuksen juhlasalissa Ilmoittautumiset kunnittain 30.6.mennessä Pirkamaan Sotaveteraanipiiriin, pirkanveteraani@gmail.com tai 040 744 0565.	Etelä-Karjala Joutsenossa 24.8. Klo 10.00 Messu Joutsenon kirkossa, saarnaa emerituspiispa Voitto Huotari Kunniakäynti sankarimuistomerkillä Ruokailu Joutsenon seurakuntakeskuksessa Päiväjuhla Joutsenon kirkossa, juhlapuhuja Kaakkois-Suomen rajavartioston komentaja, ev. Tero Kaakinen	Vasa krigsveterandistrikt rf Vaasan sotaveteraanipiiri ry 18.9. kl. 12.00 Högmässa i Trefaldighetskyrkan i Vasa, bisköp Simo Peura predikar Kranspatrull till Finlands Frihetsstatyn Lunch på Restaurang Rantasipi Tropiclandia 18.9. klo 12.00 Messu Vaasan kirkossa, piispa Simo Peura saarnaa Seppelpartio Suomen Vapaudenpatsaalle Lounas Ravintola Rantasipi Tropiclandiassa
Etelä-Pohjanmaa Järviseu Vimpelin kirkossa ja seurakuntakeskuksessa 13.8. klo 11.00 Seinäjoen seutu Nurmon kirkossa ja seurakuntakeskuksessa 11.9. klo 11.00	Suur-Savo Mikkeliissä 3.9. Klo 11.00 Messu Mikkelin Tuomiokirkossa Klo 12.00 Lounas Mikkelin Seurakuntakeskuksessa Klo 13.30 Juhla Mikkelin Tuomiokirkossa Ilmoittautuminen ti 19.8. mennessä yhdistyksittäin: Riitta Huuskonen, Mikkelin seudun Sotaveteraanit ry, puh. (015) 162 722, sähköposti: suursavo.svvp@surffi.fi Veteraaneilla kunniamerkit	Pohjois-Karjala Lieksassa 20.9. Klo 10.00 Ortodoksinen jumalanpalvelus profeetta Eliaan kirkossa Klo 11.00 Luterilainen messu Lieksan kirkossa Klo14.00 Juhla Lieksan kirkossa
	Uusimaa Järvenpään kirkossa 6.9. Klo 11.00 Messu, saarnaa kenttäpiispa emeritus Hannu Niskanen Päiväjuhla, juhlapuhe kaupunginjohtaja Erkki Kukkonen Lounasruokailu ja kahvi päiväjuhlan jälkeen seurakuntakeskuksessa Ilmoittautumiset yhdistyksittäin/osastoittain 20.8. mennessä: Taisto Vanhapelto, Tikkapiilo 5, 05430 Nuppulinna, taisto.vanhapelto@kolumbus.fi, puh. 040 523 5315	Keski-Suomi Viitasaarella 21.9. Klo 10.00 Jumalanpalvelus Viitasaaren kirkossa Kunniakäynti sankarihaudoilla Ruokailu seurakuntatalolla Klo 13.00 Päiväjuhla seurakuntatalolla Kunniamerkit

Suvivirsi kuuluu suomalaisuuteen

Suvivirsi on yksi tutuimpia ja rakastetuimpia virsiämme. Se on sukupolvien ajan avannut portit kevääseen ja kesään. Suvivirttä veisataan usein alkukesän jumalanpalveluksissa, juhannuksena ja kesähäissä.

Myös varusmiespalvelukseen kuuluu kesällä Suvivirsi, joka löytyy Sotilaan virsikirjasta. Olin toukokuussa tapaa-massa suomalaisia kriisinhal-lintajoukkoja Afganistanissa. Sielläkin Suvivirsi veisattiin, ensin saunan käyttöönottojuh-lassa ja toisena päivänä hartau-dessa seitsemän vuotta sitten kaatuneen suomalaisen muis-tohartaudessa. Kaukana Suo-mesta veisatussa Suvivirressä on latautunutta tunnetta. On-han se kuin kappale kotimaata.

Suvivirsi on kuulunut suo-malaiseen virsikirjaan vuo-

desta 1701 alkaen. Virsi alkaa luonnon kuvauksella ja ke-sän kasvun ylistyksellä. Virren hengellinen ydin on sen neljän-nen säkeistön rukouksessa: ”Oi Jeesus Kristus jalo, sä kirkas paisteemme. Sä sydäntemme valo, ain asu luonamme. Sun rakkautes liekki, sytytä rin-taamme, luo meihin uusi mieli, pois poista murheemme.” Au- ringon lämpö ja valo herättävät luonnon elämään. Saman tekee Kristus, sydänten valo, ihmisen sisimmälle. Se mikä on eloton-ta ja kylmää, muuttuu eläväksi. Jeesus voittaa kuoleman vallan ja synnyttää uskon.

Juuri virren hengellinen sa-noma on nostettu viime vuo-sina yhä enemmän ongelmak-si: voiko virsi kuulua koulun tai päiväkodin yhteiseen juh-laan? Esimerkkinä tilanteen tragikoomisuudesta on ylim-

pien lainvalvojen pohdinta, mitä virren säkeistöjä on lupa laulaa. Piispa Seppo Häkkisen mukaan Suvivirrestä on tullut väline, jonka avulla arvioidaan uskonnon ja kulttuurin suh-detta, monikulttuurisuutta, uskonnonvapautta ja uskonnon asemaa julkisessa tilassa.”

Mitä tilanteesta tulisi aja-tella? Ensinnäkin tehtävämme kristittyinä on puolustaa us-konnonvapautta, jonka perus-tuslaki takaa. Siinä on kaksi puolta: vapaus uskonnon har-joittamiseen ja toisaalta oikeus vapautua siitä. Tämä jälkim-äinen, negatiivinen puoli on kuitenkin korostunut viime ai-koina, jolloin on haluttu kieltää uskonnonharjoitus kouluissa ja päiväkodeissa. Mikäli näin tapahtuu, siirrytään pois mo-niarvoisuudesta yksiarvoisuu-teen eli uskonottomuuteen.

Onneksi Perustuslakivaliokun-ta linjasi huhtikuussa asian po-sitiivisen uskonnonvapauden näkökulmasta. Lapsilla, nuo-rilla – sekä myös varusmiehillä on oikeus uskontoon.

Uskonnonvapaudella on myös yhteisöllinen ulottuvuus. Uskoaan on voitava tunnustaa ja harjoittaa myös julkisesti. Vanhemmat ovat voineet luot-taa siihen, että päiväkodeissa ja kouluissa on uskontokasvatus-ta ja uskonnon opetusta van-hempien tahdon mukaisesti. He odottavat, että lapsi saa kou-lusta pohjan arvojen ja uskon-tojen pohtimiseen. Edellytys on oman perinteen tuntemus. Kirkkomme antaa edelleen tu-kensa koulujen uskonnonope-tukselle. Samalla se toivoo, että uskonto saa näkyä positiivisen uskonnonvapauden hengessä.

Myös meidän tavallisten

suomalaisten on herättävä puo-lustamaan itsellemme merkit-täviä arvoja. Eivät sotiemme veteraanitkaan turhaan puo-lustaneet kotia, uskontoa ja isänmaata. Suvaitsevaisuus ei ole sitä, että hukkaamme oman identiteettimme, kun pieni ja äänekäs vähemmistö haluaa ot-taa sen meiltä pois. Tasavallan presidentti yhtyi haastatteluoh-jelmassa niihin moniin, jotka ovat hämmästelleet Suvivirren laulamisesta syntyntä kohua. On aika positiiviselle kansa-liikkeelle oman uskonnon puo-lesta! Kesäkuun ensimmäisenä sunnuntaina eri puolilla maata tuhannet kokoontuivat ulkoil-matilaisuuksiin laulamaan Su-vivirttä.

Pekka Särkiö
Kenttäpiispa

Veteraanien arvoperintö - Sivistystä, humanistista elämänkatsomusta ja moraalia

Liiton hengellisen työn virikepäivillä Partaharjun toimintakeskuksessa Pieksämällä 2.-3. huhtikuuta oli ajankohtainen aihe: Mikä on veteraanipolven henkinen, yhteiskunnallinen ja hengellinen arvoperintö ja miten se tulisi hoitaa lähivuosina ja 2020 eteenpäin?

Virikepäivien avausanat lausui rovasti **Seppo Väättäinen**, keskuksen tervehdyksen toi toiminnanjohtaja **Eero Jokela** ja Suur-Savon Sotaveteraanipiirin tervehdyksen puheenjohtaja **Tauno Kauhanen**. Ansiokkaat alustukset pohjustivat vilkkaan keskustelun.

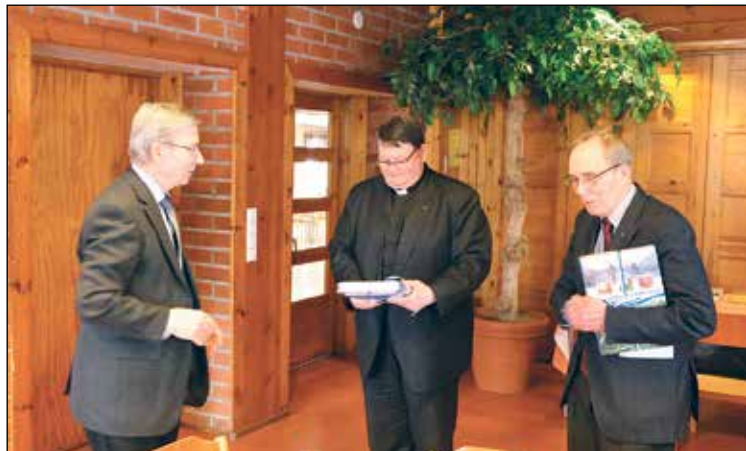
Arkkiatri **Risto Pelkonen** viittasi alustuksessaan *Veteraanien yhteiskunnallinen arvoperintö* Mannerheim-ristin ritari **Pentti Iisalon** Lahden kaupunginteatterissa lausumiin sanoihin. Tilaisuudessa oli keskusteltu sivistyksestä, mitä se on ja missä se on.

"Haluan muistuttaa teitä siitä, ettei sivistystä ole ilman isänmaallisuutta ja halua toimia sen puolesta".

Pentti Iisalon sanat sisältävät kaiken olennaisen. Kun on puhe kansallisesta arvoperinnöstä, on puhe sivistyksestä. Veteraanien yhteiskunnallinen arvoperintö tarkoittaa sivistystä, humanistista elämänkatsomusta ja moraalia.

Moraaliin kuuluu toimiminen yhteisössä luottamusta edistävällä tavalla, ottamalla huomioon toinen, ei omaksi hyväksi, vaan toisen parhaaksi; vahvemman on siis oltava heikomman tukena kaikissa tilanteissa.

Veteraanien hengellinen ja

Seppo Väättäinen (vas.) johti virikepäivät. Alustajina toimineet saivat kirjapaketin, jota tässä vastaanottamassa kirkkoneuvos Pekka Huokuna ja arkkiatri Risto Pelkonen.

inhimillinen viesti on se, jonka toivoisi kulkevan sukupolvesta toiseen Iisalon sanoin. Sivistysvaltion perustana on tasa-arvoinen kansanvalta ja humani elämänasenne. Veteraanien yhteiskunnallisessa arvoperinnössä on kolme jakamatonta arvoa: kiitollisuus ja kunnioitus, vastavuoroinen luottamus ja toisesta välittäminen. Kiitollisuus ja kunnioitus heidän työtään kohtaan ja kaikkiin niihin, jotka ovat olleet puolustamassa itsenäisyyttämme, oikeuttamme omaan maahamme, omaan kieleen ja omaan uskonkäsitykseen. Vastavuoroinen luottamus on kumppanuusyhteiskunnan pohja ja perusta. Toisesta välittämisen ydin löytyy Matteuksen evankeliumin lähimmäisen rakkauden sanomasta, huolehtia vähimmistä. Veteraanien aate "Kaveria ei jätetä" on samansisältöinen.

Risto Pelkonen kiteytti yhteiskunnallisen arvoperinnön säilyttämisen ja siirtämisen:

1. Historian tuntemus,
2. Tammenlehvän Perinne-

liiton puitteissa veteraanijär-

jestöjen kanssa suunnitelma, miten perinne säilyy elävänä itseisarvona sukupolvesta toiseen,

3. Kansallisen veteraanipäivän säilyttäminen suomalaisessa ajankierrossa,

4. Vuosittaiset kirkkopäivät, kaatuneitten muistopäivän vietto,

5. Itsenäisyyspäivän juhlallisuuksien olennaisena osana veteraanien kunnioittaminen,

6. Veteraanijärjestöt mukana rauhan liikkeessä.

Kirkkoneuvos **Pekka Huokuna** kysyi alustuksessaan *Miten kirkko hoitaa veteraanien hengellisen arvoperinnön?*, mitä ovat ne hengelliset arvot, joita veteraanit voivat pitää ominaan ja ovatko ne erilaisia kuin muut suomalaisen yhteiskunnan arvot tai kirkon arvot? Tällaisina arvoina voidaan pitää kotia, uskontoa, isänmaata. Ne on sanottu myös tähän aikaan. Näyttää siltä, että kirkko itsessään on veteraanien merkittävän arvoperintö. Kirkko hoitaa sitä parhaiten keskittymällä omaan perustyöhönsä, puhumalla Ju-

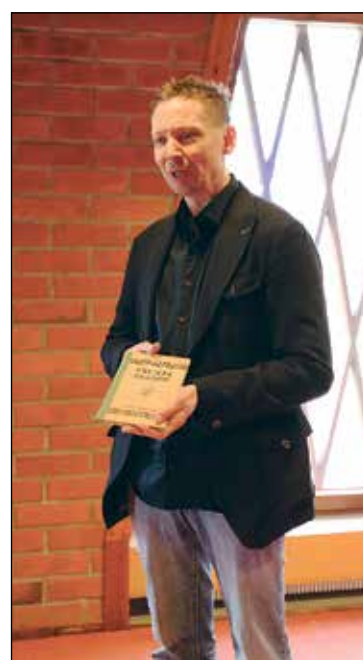

Puolustusvoimien kenttäpiispat ovat olleet asiantuntijajäseninä liiton hengellisessä toimikunnassa. Kahvitauolla nykyinen kenttäpiispa Pekka Särkiö (vas.) ja Hannu Niskanen, joka päivillä myös alusti.

malasta, rohkaisemalla ihmisiä uskoon ja pitämällä esillä lähimmäisen rakkautta. Konkreettisesti tämä merkitsee veteraanien omia kirkollisia juhlia, ohjeita seurakunnille kansallisen veteraanipäivän ja kaatuneitten muistopäivän viettoon, kirkkohallituksen määräämiä kolehteja veteraanien hengelliseen työhön. Mannerheimin päiväkäsky Suomen äideille on kirkkoissa näkyvästi esillä, yleensä se on hankittu myös uusiin kirkkoihin, seurakuntien tiloissa olevat pro patria-taulut, sankarihautausmaiden hoito. Kirkko hoitaa veteraanien hengellistä arvoperintöä osana omaa toimintaansa ja on halukas tekemään sen yhdessä veteraanien kanssa ja kaikkien niiden tahojen kanssa, joille tämä arvoperintö on tärkeä.

Kenttäpiispa emeritus **Hannu Niskanen** avasi näkymiä veteraanien hengellisen työn tulevaisuuteen 2020 saakka. Näyttää siltä, että veteraanien yksilöllinen tuki ja hoito ovat kasvava osa tulevaa työtä, myös hengellistä. Yksilöllisen sielunhoidon ja diakonian merkitys tulee kasvamaan. Tämä merkitsee yhteistyön mahdollisuuksia veteraanien hengellisessä työssä toimivien tahojen kesken, hengellisten tukiverkostojen vahvistamista ja kehittämistä. Paikallistasolla se voisi merkitä omia kirkkopyhiä ja teemapäiviä, joiden ohjelma painottuisi diakoniseen suuntaan. Kirkkopäivien ja -pyhien aktiivinen osallistujamäärä on rohkaisut myös omaa kirkkoamme.

Päätöspäivänä Pieksämäen seurakunta hoiti yhteisen jumalanpalveluksen kirkkoherra **Ari Riikosen** johdolla, kanttorina **Juha Lehtola**. He vastasivat myös päätöstilaisuuden

Partaharjun toimintakeskuksen toiminnanjohtaja Eero Jokela kertoi Partaharjusta ja näytti isältään saamaa Kreikan kielioppi-kirjaa.

musiikista. Mikkelin piispa emeritus **Voitto Huotari** puhui päätöstilaisuudessa aiheesta *"Me olemme arvoperintö"*. Arvoperintöä on se, mitä olemme vanhemmiltamme ja isovanhemmiltamme kuulleet ja sen kertomista, millä tavoin sotien perintö on meihin vaikuttanut ja millaisen pohjan se on meidän elämällemme antanut. Tämän olemme velkaa sota-ajan kokeneille ja myös seuraavalle sukupolvelle ja nykypolvelle. He tarvitsevat sitä tietoa ja kokemusta, minkä olemme saaneet sodan eläneeltä sukupolvelta. Meillä on nyt muistelemisen virka. Puheessa nousivat esille hengellinen ja kirkollinen perintö, sodan kokemuksista saatu tunneperintö ja kansainvälisyys ja siinä rauhan ja sovinnon tavoitteet. Kun tietää, mistä on tullut, on myös vahva seisomaan tässä hetkessä.

Seppo Väättäinen

Partaharjun toimintakeskukseen Pieksämäelle oli saapunut yli 30 hengellisen työn vastuuhenkilöä ympäri maata.

Lahden piirin virikepäivä Siikaniemessä

Siikaniemen uusi isäntä **Jari Rissanen** esitteli Siikaniemen nykyvaihetta. Kirkkoherra **Miika Hämäläinen** muistutti alkuhartaudessa kiitollisuudesta.

Ohjelmassa siirryttiin tällä kerralla virikepäivästä piriste-päiväksi. Aamupäivän esiintyjämme oli **Seppo Soittila**. Hän hauskuutti juttujen, soiton ja laulun keinoin.

Hollolan Laulavien veljien ja Veteraanisoittokunnan musiikkiesitysten jälkeen oli päivän tärkein anti. **Tuija Saura** kertoi naistoiminnan nykyntekemistä. Ennen esitystään hän esitti muutaman laulun. Häntä säesti Veteraanisoittokunnan **Matti Kettunen**.

Paljon oli kyseltävää Tuijalta, niin paljon, että kysymyksiä jäi vielä päättäjäiskahville. Päivän päätteeksi piirin puheenjohtaja **Jukka Simola** ja hengellisen työn toimikunnan puheenjohtaja **Pertti Vesenterä** käyttivät puheenvuoron ajankohtaisista asioista.

Liiton hallituksen jäsen ja naistoimikunnan puheenjohtaja **Tuija Saura** kertoi naistoiminnan näkymistä. Ennen esitystään hän ilahdutti lauluilla.

Ensi vuonna kokoonnumme evakkojen asioiden äärellä.

Pertti Vesenterä

Muistomerkki ritareille Saloon

Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** piti paljastuspuheen muistomerkkin paljastustilaisuudessa. Taustalla luonnonkivi, johon on kiinnitetty pronssinen kunnialaatta.

Salon Sibelius-puistossa paljastettiin 7. kesäkuuta muistomerkki Salossa haudan lepoon siunattujen Mannerheim-ristin ritarien muistolle.

Vuosi sitten alkaneen hankkeen taustalla oli joukko aktiivisia kansalaisia, Salon kaupunki ja Salon Seudun Sotaveteraaniyhdistys. Muistomerkkin hankintaan tarvittavat varat on saatu lahjoituksina.

Paljastuspuheen piti Tasa-

vallan presidentti **Sauli Niinistö**. Tapahtuman musiikista vastasivat Salon Seudun Veteraanilaulajat ja Piazza Brassin puhaltajat. Vieraat toivotti tervetulleeksi Salon Seudun Sotaveteraanien puheenjohtaja **Voitto Laine**. Hän toimi muistomerkkitoimikunnan puheenjohtajana.

Veteraanipalkinnon saajien määrä kasvoi

Kaatuneiden Muistosäätiön myöntämät Veteraanipalkinnot jaettiin tänä vuonna poikkeuksellisesti viidelle henkilölle.

Veteraanipalkinto annetaan tunnustuksena poikkeuksellisen merkittävästä ja pitkäaikaisesta toiminnasta veteraanien tai veteraaniperinteen hyväksi.

Palkinnon suuruus on 2 000 € ja siihen liittyy kunniakirja.

Palkitut ovat toiminnallaan osoittaneet vahvaa veteraaneista huolehtimisen sekä veteraaniperinteen säilyttämisen tahtoa.

Esitykset palkituista tekivät kolme veteraanijärjestöä ja palkinnonsaajat vahvasti Kaatuneiden Muistosäätiön hallitus.

Veteraanipalkinnon saajat 2014:

Ritva Myllärinen-Sjöberg Pyhtäältä

Ritva Myllärinen-Sjöberg (s. 1948) on noin kymmenen vuoden ajan leikannut sotaveteraanien hiukset. Leikkauskertoja on kertynyt yli 1000. Eläkkeelle jäätyään hän on jatkanut leikkauksia 10 kertaa kuukaudessa. Lisäksi hän osallistuu erilaisten veteraanitapahtumien järjestelyihin ja veteraanien auttamistehtäviin.

Veikko Vesalainen Parikkalasta

Veikko Vesalainen (s. 1932) on vuosien ajan tehnyt vapaaehtoistyötä sotavainajien perinteen säilyttämiseksi. Kentälle jääneiden etsinnöissä hän on ollut ryhmän johtajana ja ollut tuomassa lähes 200 sotavainajan jäänteitä kotimaahan. Hän on toiminut oppaana taistelupaikoille tehdyillä retkillä, luennoinut kouluissa ja haastatellut paikkakunnan sotainvalidit ja veteraanit DVD-tallenteelle.

Eira Silvennoinen Heinolasta

Eira Silvennoinen (s. 1934) on laatinut neljä historiikirjaa Heinolan osastosta ja Päijät-Hämeen piiristä ja näin koonnut ja tallentanut veteraanitoiminnan paikallista ja alueellista historiaa ja perinteitä. Lisäksi hän on ollut mukana tukena ja auttajana retkillä ja tilaisuuksissa.

Albert Kirjanen Kouvolasta

Albert Kirjanen (s. 1936) on 1990-luvun alusta lähtien toiminut Inkeriläisten ja karjalaisten heimoveteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä hyväksi kuljettamalla heitä tai heille eri-

Eira Silvennoiselle luovutettiin palkinto Heinolassa Kansallisena veteraanipäivänä.

laisia avustuspaketteja Suomessa tai Inkeriin/Karjalaan.

Vihtori Hyyrönen Espoosta

Vihtori Hyyrönen (s. 1940) on 1990-luvulta lähtien toiminut Inkeriläisten ja karjalaisten heimoveteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä hyväksi tekemällä monipuolista avustustyötä Suomessa, Inkerissä ja Karjalassa.

Kirjanen ja Hyyrönen ovat olleet sodan aikana siirrettynä Suomeen. Molemmat ovat Suomen kansalaisia.

Ritva Myllärinen-Sjöbergille luovutettiin veteraanipalkinto Mikkelissä Kansallisen Veteraanipäivän yhteydessä järjestetyssä tilaisuudessa. Onnittelemassa Ahti Sirkkiä.

Veikko Vesalainen vastaanotti veteraanipalkinnon Mikkelissä Kansallisena veteraanipäivänä. Onnittelemassa Kaatuneiden Muistosäätiön puheenjohtaja Ahti Sirkkiä.

Vihtori Hyyröselle (vas.) ja Albert Kirjaselle luovutettiin veteraanipalkinto Kaatuneiden Muistosäätiön toimistossa järjestetyssä tilaisuudessa 29. huhtikuuta.

A SEMIESILTA

**Espoon Kulttuurikeskus
Tapiola sali 20.9.2014 klo 16.00**

OHJELMA SOTAVUOSIEN PERINTEEN MUKAAN

Marsalkan hopeatorvet
Puhallinorkesteri
Espoon Sotaveteraanikuoro
Kanttiin Lotat
Hanuritaiteilija Seppo Soittila
Yksinlaulua
Lausuntaa
Juhlapuhuja

Tilaisuuden juontaa Jaakko Salonoja

TERVETULOA

Liput: 15 € ja 10 € Sotaveteraanit, Lotat

Myynti: Lippupiste, Kanttiin Lotat puh. 044 081 4087,
Espoon Sotaveteraanit ry:n toimisto, Ukonvaaja 4,
puh. (09) 452 5721 ja Tapiolan Kulttuurikeskuksen
aulasta ennen konserttia.

Sotajoulukuu

Esitys on päättynyt, on aika istahtaa kuvaukseen.

Ooppera Sotajoulukuu oli Pohjois-Kymen musiikkiopiston nuorten kunnianosoitus sotiemme veteraaneille. Ooppera esitettiin ilmaisena kutsuvierasnäytäntönä veteraaneille Kansallisen veteraanipäivänä Kouvolassa. Nuorten laulajien (49) ja orkesterin soittajien (20) keski-ikä oli 15 vuotta. Kolmeosainen ooppera kertoo joulukuusta 1939, Aino ja Einari ovat avioituneet marraskuussa ja sitten alkaa talvisota. Einari joutuu rintamalle. Marja, Lempi-mummon po-

jan tytär, lähetetään Ruotsiin sotalapseksi. Sota riehuu: *Nyt lentää lunta, jossain räjähtää, se joulukuu, joulukuu.* Sadanviiden päivän jälkeen tulee rauha. *Voisi kai kuvitella, ettei yhtään syytä tappaa olekaan. Ei köyhyyttä, ei nälkää, ei yhtään syytä käydä sotimaan.*

Puolisen tuntia kestäneen oopperan on säveltänyt Markus Fagerrudd, libreton kirjoittanut Ilpo Tiihonen ja ohjannut Markku Arokanto.

**Teksti ja kuva:
Pertti Nieminen**

Puolustusvoimain lippujuhla 4.6.

Puolustusvoimien lippujuhlan paraati oli Lappeenrannassa. Paraatin ottivat vastaan Mannerheim-ristin ritari Tuomas Gerdt, puolustusvoimien operaatiopäällikkö kenraaliluutnantti Mika Peltonen ja Lappeenrannan kaupunginjohtaja Kimmo Jarva.

Puolustusvoimain lippujuhlapäivänä 4.6.2014 myönnetyt kunniamerkit

1. luokan Vapaudenristi rintatähtineen

Rannikko Juha Sakari, vara-amiraali, Helsinki

1. luokan Vapaudenristi

Sipi Kalervo Vilho, kenraalimajuri, Tampere
Tuunanen Martti Pekka, prikaatikenraali, Tikkakoski

2. luokan Vapaudenristi

Kytölä Jari Ilmari, eversti, Riihimäki

3. luokan Vapaudenristi

Mäntysaari Matti Juhani, ylilääkäri, Espoo
Tyry Mika Henri, majuri, Helsinki

4. luokan Vapaudenristi

Aalto Lasse Adolf, kapteeni, Vantaa
Hyvärinen Risto Juhani, teknikkokapteeni, Petäjävesi
Kvist Jouni Matias, kapteeni, Kajaani
Lindroos Kaj Mikael, kaptenlöjtnant, Raseborg
Mikkonen Henry Markus, kapteeni, Lempäälä
Pekkala Petri Juhani, kapteeniluutnantti, Turku
Pitkäkangas Timo Antero, kapteeni, Tampere
Rauhio Sinikka Inkeri, erikoissuunnittelija, Muhos

1. luokan Vapaudenmitali

Säynevirta Jarkko Juhani, yllirajavartija, Joensuu

Sotaveteraaniliiton toimisto on suljettu 7.-25.7. henkilökunnan lomien vuoksi.

Kesä-, heinä- ja elokuussa liiton toimisto on avoinna perjantaisin kello 8.30 – 15.00, muina päivinä kello 8.30 – 16.00.

Tarvittaessa voitte ottaa yhteyttä:

toiminnanjohtaja Markku Seppä puh. 0400 921 332 tai
sosiaalisihteri Anni Grundström puh. 040 822 3998

Henkilökunta toivottaa lehtemme lukijoille aurinkoista kesää.

Lippujen järjestys paraateissa

Aika ajoin on esiintynyt epätietoisuutta siitä, miten Puolustusvoimien paraateissa mutta myös maanpuolustusjuhlissa ja lippulinnoissa ryhmitetään Puolustusvoimiin kuulumattomien järjestöjen liput. Pääesikunnan 1980-luvulla antama ohje oli vanhentunut. Osa järjestöistä oli lopettanut ja uusia järjestöjä oli perustettu. Tarvittiin uusi ohje. Pääesikunta valmisti ohjelunohjauksen ja järjestöiltä joita asia koski, pyydettiin lausunto.

Pääesikunnan 17.12.2013 päiväämään ohjeen mukaisesti ensimmäiseen kategoriaan kuuluvat veteraanijärjestöt ikä-

järjestyksessä Sotainvalidien Veljesliitto, Suomen Sotaveteraaniliitto ja Rintamaveteraaniliitto. Näiden jäljessä on Kaatuneitten omaisten Liitto (KOL). Kaatuneitten muistopäivänä KOL:n lippu on kuitenkin ensimmäisenä.

Toisen ryhmän muodostavat Puolustusvoimien kanssa kiinteässä yhteistyössä toimivat järjestöt Reserviupseeriliitto, Reserviläisliitto, Kadettikunta, Sotilaskotiliitto, Maanpuolustuskoulutusyhdistys ja Suomen Rauhanturvaajaliitto.

Kolmannen ryhmän muodostavat muut maanpuolustus- ja perinnejärjestöt

Puolustusvoimien valtakunnallinen itsenäisyyspäiväparaati pidettiin 2011 Tampereella. Veteraanijärjestöjen lippulinnoissa olivat Sotainvalidien Veljesliiton, Suomen Sotaveteraaniliiton, Rintamaveteraaniliiton sekä Kaatuneitten Omaisten Liiton lippu.

Veteraani-, maanpuolustus- ja perinnejärjestöjen lippujen keskinäinen järjestys Puolustusvoimien paraateissa.

1. Veteraanijärjestöt

- 1.1 Sotainvalidien Veljesliitto ry
- keskusjärjestön lippu, valtakunnallinen paraati
 - piirin lippu
 - * jos useampia, niin perustamisjärjestyksessä kuitenkin siten, että paraatipaikkakunnan lippu on ensimmäisenä
 - osastojen liput
 - * aakkosjärjestyksessä

- 1.2 Suomen Sotaveteraaniliitto ry
- keskusjärjestön lippu, valtakunnallinen paraati
 - piirin lippu
 - * jos useampia, niin perustamisjärjestyksessä kuitenkin siten, että paraatipaikkakunnan lippu on ensimmäisenä
 - yhdistysten liput
 - * aakkosjärjestyksessä

- 1.3 Rintamaveteraaniliitto ry - kuten edellä
- Huom. Rintamanaisten Liitto ry on lopettanut toimintansa maaliskuussa 2013.

2. Kaatuneitten Omaisten Liitto ry - kuten edellä

- Kaatuneitten muistopäivänä arvokkaimmalla paikalla

3. Puolustusvoimien kanssa kiinteässä yhteistyössä toimivat järjestöt

- 3.1 Suomen Reserviupseeriliitto ry
- liiton lippu, valtakunnallinen paraati
 - piirit aakkosjärjestyksessä kuitenkin niin, että paikallisen piirin lippu ensimmäisenä
 - yhdistykset aakkosjärjestyksessä
- 3.2 Reserviläisliitto ry
- liiton lippu, valtakunnallinen paraati
 - piirit aakkosjärjestyksessä kuitenkin niin, että paikallisen piirin lippu ensimmäisenä
 - yhdistykset aakkosjärjestyksessä
- 3.3 Kadettikunta ry
- kuten edellä, mikäli alemman tason lippuja käytetään
- 3.4 Sotilaskotiliitto ry
- kuten edellä, mikäli alemman tason lippuja käytetään
- 3.5 Maanpuolustuskoulutusyhdistys MPK
- kuten edellä, mikäli alemman tason lippuja käytetään

- 3.6 Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
- kuten edellä, mikäli alemman tason lippuja käytetään

4. Muut maanpuolustus- ja perinnejärjestöt (esimerkkejä)

Lippujen järjestys määräytyy liiton (kattojärjestön) perustamisajankohdan mukaan. Mikäli tähän kate-

goriaan kuuluva järjestö hankkii myöhemmin lipun, niin sen järjestys määräytyy edellä mainitun periaatteen mukaisesti.

- 4.1 Maanpuolustuskiltojen Liitto ry (perustettu 1963)
- 4.2 Suojeluskuntien ja Lotta Svärdin Perinteiden Liitto ry (perustettu 1980)
- 4.3 Suomen Lottaperinneliitto ry (perustettu 30.1.1992)
- 4.4 Sotilaspoikien Perinneliitto ry (perustettu 25.11.1992)
- 4.5 Vapaussodan Perinneliitto ry (perustettu 1993)
- 4.6 Sotainvalidien Perinnejärjestö ry (perustettu 1994)
- 4.7 Naisten Valmiusliitto ry (perustettu 1997)
- 4.8 Tammenlehvän Perinneliitto ry (perustettu 2003)
- 4.9 Maanpuolustusnaisten Liitto ry (perustettu 2004)

5. Pukeutuminen

Pukeutumisessa noudatetaan Puolustusvoimien ohjeita ja vakiintuneita etikettisääntöjä. Mikäli paraatin järjestäjä ei toisin ohjeista, asuna on tumma- tai virkapuku kunniamerkein tai järjestön asu. Erityisesti lipunkantajien pukeutuminen tulee olla yhtenäinen (mm. päällystakin ja päähineen käyttö). Lipunkantajat käyttävät aina käsineitä (mustat nahkasormikkaat).

25-vuotta työtä vanhusten hyväksi

- asumispalveluja täysihoidolla kodikkaissa tiloissa
- lyhytaikaisia kuntouttavia lomajaksoja
- päiväpalveluja

Tervetuloa tutustumaan!

**Palvelukoti
Jaatinen**

Toipilapolku 4, 86800 Pyhäsalmi, p.040-7528 750
www.palvelukotijaatinen.fi

Yleisömenestys Mikkeliissä - Päämajakaupunki osaa

Kansallisen veteraanipäivän valtakunnallista pääjuhlaa vietettiin päämajakaupunki Mikkeliissä tyylikkään menoin. Arvovaltaisista vieraista ei ollut puutetta ja aurinkoinen sää suosi. Paikalla oli peräti 2300 vierasta ja Ylen televisioimaa suoraa lähetystä pääjuhlasta seurasi 160 000 katsojaa.

Kirkonmenojen osalta päivä käynnistyi sekä ortodoksisella liturgialla että evankelisuterilaisella jumalanpalveluksella. Juhlallinen lipunnosto tapahtui Hallitustorilla partiolaisten toimesta. Samalla yleisö pääsi tutustumaan puolustusvoimien kalustoon.

Varsinaista Yleisradion televisioimaa pääjuhlaa vietettiin arvokkaasti Kalevankankaan jäähallilla. Onnistuneet puitteet tarjoava uudistettu halli täyttyi sotiemme veteraaneista, yleisöstä ja arvovieraista. Paikalle saapui myös Tasavallan presidentti **Sauli Niinistö** yhdessä rouva **Jenni Haukion** kanssa.

Arvovaltaisia puhujia

Tilaisuuden juhlapuheen piti Mikkelin oma poika, Euroopan komission varapuheenjohtaja **Olli Rehn**, joka jakoi suuret kiitoksensa veteraaneille eli ”tammenlehmämiehille ja -naisille”. Puheessaan Rehn korosti muun muassa Eurooppa-näkökulmaa sekä Suomen ja EU:n yhtenäistä työskentelyä kriisienkin aikaan.

Historiasta tulisi oppia, että uskottavien puolustusvoimien antamasta vakuutusturvasta ei kannata tinkiä. Varautumisessa täytyy ottaa huomioon myös huonoin vaihtoehto. Suomen puolustusratkaisu nojaa jatkos-

Mikkeliäinen Hannes Hynönen (101 vuotta) vierellään Jenni Haukio. Oikealla Mikkelin kaupunginjohtaja Kimmo Mikander.

sakin koko maan puolustamiseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja alueelliseen puolustukseen. Suomen puolustamisesta vastaavat ensi sijassa suomalaiset itse ja maan itsenäisyyden ja vapauden puolustaminen pysyy sotilaallisen maapuolustuksemme tärkeimpänä tehtävänä. Tämä turvallisuus- ja puolustuspoliittinen peruslinja perustuu kansan laajaan hyväksyntään.

Tänään me voimme juhlaa kansallista veteraanipäivää ylpeinä ja pää pystyssä. Kunnia kuuluu erityisesti teille veteraaneille, tammenlehmämiehille ja -naisille, jotka puolustitte maamme vapautta. Kunnia kuuluu niille sankarivainajille, jotka kaatuivat sodassa ja teille, jotka kovia kokeneina selvisitte sodasta.

Valtiovallan tervehdyksen veteraanipäivään toi pääministeri **Jyrki Katainen** ja Mikkelin kaupungin tervehdyksen esitti kaupunginjohtaja **Kimmo Mikander**. Puolustusvoimain tervehdyksen esitti puolustusvoimain komentaja, kenraali

Ari Puheloinen ja veteraanien tervehdyksestä vastasi **Tauno Laukkanen**.

Musiikkiesitysten ja puheiden välissä esiintyi tuttuun tyyliinsä marsalkka Mannerheimia esittänyt **Timo Närhinsalo**, joka lausui ylipäällikön kirjetekstejä ja päiväkäskyjä.

Kiitollisina kohti tulevaisuutta

Tämänvuotisen veteraanipäivän pääjuhlan teema *Kiitollisina kohti tulevaisuutta* näkyi paitasi juhlapäivän puheissa myös esityksissä. Finlandian sävelin toteutettu PitkätVahvatJuuret-ryhmän nuorekkaan voimakas tanssiesitys ja Veteraanien iltahuuto Cantus Michaelis -lapsikuoron ja Idolsista tutun **Ali Elkharamin** johdolla kertovat tulevaisuuden tekijöistä. Harveneva veteraanipolvi siirtää perintöä ja ”veljeä ei jätetä” -periaatetta nuoremmille polville, jotka vielä jonain päivänä johtavat maatamme.

Teksti: Mikko Tuovinen

Helsingistä kotoisin oleva tytär hoivasi mikkeliäistä sotaveteraani-isäänsä.

Hyvän yleisömenestyksen Mikkelin juhlassa varmisti lähialue, josta lähdettiin joukolla seuraamaan juhlaa. Hirvensalmelta tultiin 50-paikkaisella linja-autolla. Kuvassa taustaltaan hirvensalmilaisia vas. Merja Tammiluoma, Jarno Eskelinen, 15-vuotias Joakim Lahdenvesi ja Kai Lahdenvesi.

Komission varapuheenjohtaja Olli Rehn: Sotiemme torjuntavoitto oli koko kansakunnan yhteinen ponnistus. Muistetaan silti, että Suomen valtio lähetti miehet sotaan – ja sen mukaisesti Suomen valtion on hoidettava heidät viimeiseen iltahuutoon asti.

Mikkelin jäähalli oli täynnä juhlijoita. Vas. liittojen puheenjohtajia, Sotainvalidien Veljesliiton Juhani Saari, Sotaveteraaniliiton Finn-Göran Wennström, Rintamaveteraaniliiton Matti Louekoski, Kaarina Peltola, Kaatuneitten Omaisten Liiton Mauri Niskakoski.

Mikkelin varuskunnan päällikkö, everstiluutnantti Heikki Saarento kiitti lipunnostotilaisuudessa pitämässään puheessaan veteraanisukupolvea. Riittävä kiitosta ei varmaankaan ole. Ainoa, minkä voimme tehdä, on luvata näille miehille ja naisille jokainen tehtävässään, toimessaan ja työssään, pitää osaltaan yhtä hyvää huolta Suomesta, kuin he pitivät sodassa, ja maamme jälleenrakentamisessa yhdeksi maailman hyvinvoivimmista valtioista - luvata pitää kunniakansalaisistamme niin hyvää huolta kuin kykenemme, viimeiseen iltahuutoon saakka - ja luvata tehdä voitavamme, että veteraanien perintö jää elämään myös tulevilla polvilla.

Kansallinen veteraanipäivä Kanadan länsirannikolla

Suomalaiset Sotaveteraanit Brittiläisessä Kolumbiassa viettivät Kansallista veteraanipäivää, joka Kanadan länsirannikolla on tullut tavaksi. Juhla alkoi, kuten tavallista Kanadan ja Suomen kansallislauluin.

Seppelpartiot, Eino Kyyräinen ja Mike Rautiainen, veivät seppeleen veteraanien muistopatsaalle, jossa rovasi **Jukka Joensuu** piti hiljaisen hetken keskuudesta poistuneille veteraaneille ja sankarivainajille.

Ohjelmassa runonlausuntaa esittivät **Anna-Liisa Koivisto** ja Mike Rautiainen. Huuliharppusoolon ”Kesäpäivä Kangasalla” esitti **Helena Miettinen**.

Jukka Joensuun johtama Länsirannikon Korsukuoro

Sotaveteraaniliiton myöntämän mitalin Usko Arvoselle luovutti kunniakonsuli Tom Nyberg. Vas. Kanadan piirin varapuheenjohtaja Petteri Mökkönen.

esitti sota-ajan lauluja jotka aina ovet mieleisiä. Juhlan esitykset päättyivät Korsukuoron laulamaan Veteraanin Iltahuutoon. Voileipä- ja kahvipöytään siir-

ryttiin pastori **Riku Tuppurai-** sen ruokarukouksen jälkeen.

Kuvat: Marja-Liisa Hassinen
Teksti: Esko Kajander

Juhlaväkeä Vancouverissa: Siiri Keto, Esko Kajander, Eino Kyyräinen, Lotta Mirjam Koskinen, Mike Rautiainen, Tauno Tirkkonen Erkki Salminen, Usko Arvonon, Elsa Lyly, Allan Hakkarainen, Petteri Mökkönen, istumassa Alvi Koverola.

Eduskunta seuraa veteraanikuntoutus- määrärahojen riittävyyttä

Hyväksyessään kuluvaan vuoden talousarvioon eduskunta edellytti, että hallitus selvittää kevään 2014 kehyspäättökseen mennessä, mikä on oikea ja riittävä määrärahataso veteraanipalveluiden turvaamiseen kehyskaudella 2015–2018.

Veteraanipalveluiden turvaaminen edellyttää nyt ennen muuta sitä, että kunnat toimivat aiempaa aktiivisemmin palveluiden järjestämisessä ja tarjoamisessa. Tätä edesauttaa 1.5.2014 voimaan tullut rintamasotilaseläkelain muutos (322/2014), jonka perusteella Kansaneläkelaitos voi luovuttaa rintamalisää saavien henkilöiden tiedot kunnalle. Muutoksen tarkoituksena on parantaa rintamaveteraanien mahdollisuuksia saada nykyistä paremmin tietoa mahdollisuuksistaan kuntoutukseen ja varmistaa, ettei veteraanikuntoutukseen varattua määrärahaa jäisi käyttämättä sen vuoksi, että kunnalle ei ole tiedossa rintamaveteraanin tietoja.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveysministeriö seuraa veteraanikuntoutuksen määrärahojen riittävyyttä ja niiden kohdentamista sekä erityisesti em. lainmuutoksen vaikutusta määrärahojen käyttöön. Valiokunta korostaa, että veteraanipalveluiden rinnalla on hyödynnettävä myös vanhuspalvelulain mukaisia ja muita kunnallisia palveluja ja yhdessä niiden kanssa huolehdittava siitä, että palvelut tukevat kokonaisvaltaisesti veteraanien toimintakykyä ja itsenäistä selviytymistä.

Veteraanit ovat saaneet muutaman vuoden ajan kotiin vietäviä palveluja, mutta alle 20 prosentin haitta-asteen sotainvalideilla ei ole sotilasvammalain mukaan oikeutta kunnallisiin avopalveluihin. Tilanne on koettu epäoikeudenmukaiseksi ja sosiaali- ja terveysministeriö esittikin, että kehyspäättökseen otettaisiin huomioon haitta-asteen alentaminen 15 prosenttiin 1.10.2015 lukien sekä sen edellyttämä määräraharake. Valtiontalouden tiukan tilanteen vuoksi määräraha ei kuitenkaan sisälly kehyspäättökseen.

Valiokunnan mielestä sotainvalideilla tulee olla vastaavanlaiset mahdollisuudet kotiin vietävien palveluiden saamiseen kuin veteraaneilla. Valiokunta pitää siksi perusteltuna, että sotilasvammalakia muutetaan siten, että myös 15 prosentin haitta-asteen sotainvalideilla on oikeus kotiin vietäviin palveluihin. Muutoksen vaatima määräraha tulee ottaa huomioon vuoden 2015 talousarviossa sekä vuonna 2015 laadittavassa, vuosia 2016–2019 koskevassa kehyspäättökseen. Valiokunta viittaa myös hallitusohjelmaan, jonka mukaan kuntoutuksella kotiin vietävät palvelut ovat erityisenä kehittämiskohteena sotaveteraanien ja -invalidien etuuskien ja palveluiden kehittämisessä. Vuonna 2015 lievävammaisia 15 prosentin sotainvalideja arvioidaan olevan 450 henkilöä, jolloin kustannus haitta-asterajan alentamisesta olisi vuositasolla 6 milj. euroa.

TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA ARKEEN

fennokauppa.fi

Moli LAAJA VALIKOIMA SUOJIA VIRTSAKARKAILUUN

Varmojä Hyvin istuvia Hajua neutraloivia

PYYDÄ
ILMAINEN NÄYTE
☎ 09 276 360

FENNO MEDICAL OY
☎ 09 276 360
asiakaspalvelu@fennomedical.fi
fennokauppa.fi

Sotaveteraaniveljet kohtasivat jälleen Oulussa

Sotaveteraaniliiton liittopäiville kokoonnuttiin 11.–12. kesäkuuta Pohjois-Pohjanmaalle Ouluun jälleen 28 vuoden jälkeen. Liittopäivien historiassa järjestysnumero on nyt XXVI, edelliskerta vuonna 1986 oli XII. Tuskin koltta kertaa näissä merkeissä Oulussa enää tavataan, mutta ainakin kahden vuoden kuluttua kokoonnutaan liittopäiville Joensuuhun. Pohjois-Karjalan sotaveteraanipiirin väki lausui lämpimät tervetulotoivotukset ottaessaan vastaan järjestämisvastuun.

Liittopäivien onnistumisen takasi jälleen monen yhteistyötahon apu ja tuki. Puolustusvoimien, kaupungin, seurakunnan ja maanpuolustusjärjestöjen ohella erityiskiitokset sai Oulussa paikallinen rauhanyhdistys, jonka suuressa toimitalossa pääosa liittopäivien ohjelmaa voitiin erinomaisesti järjestää.

Veteraaniveli **Unto Joensuulle** Espoosta oli tärkeää tavata liittojuhlapaikalla Oulun Rauhanyhdistyksen toimitalon avarissa tiloissa tietty oululaisveli. Kovaääniskuulutuksella **Matti Jutila** löytyikin pian ja ilmestyy oitis tapaamaan ystäväänsä. Kättä paiskataan lämpimästi hartioitakin taputellen.

”Ouluhan on minulle melkein kuin paratiisi”, espoolaisveli toteaa pitkän matkan takaa saapuneena. Ja mikäpä oli tullessa, kun matkakumppaniksi on lähtenyt **Pekka Joensuu** omasta nuoremasta jälkipolvesta.

Matti Jutilan kanssa istahdetaan toviksi jutustelemaan kaksistaan, pääjuhla on alkamassa. Silloin kuin tammenlehmämerkkejä oltiin vielä sodassa hankkimassa, olivat kumpikin omilla tahollaan rintamalla. Ve-

teraaniveljeys syntyi myöhemmin siviilissä työelämän vuosi-na. Työtoveruuden lisäksi heitä on yhdistänyt läheinen yhteinen harrastus: aktiivinen toiminta sotaveteraaniiyhteisössä.

Vuosikymmenten karttuessa veteraaniveljien pitää jo hieman hillitä tahtia järjestötoiminnassakin. Mutta vielä sentään jaksetaan. Matti Jutila huolehtii yhä Oulun sotaveteraaniiyhdistyksen talousasioista alan taitavana osaajana ja toimii esimerkillisen vireänä hallituksen jäsenenä.

Enää ei marssita

Ajatukset palaavat vielä edelliseen Oulun liittojuhlaan vuonna 1986. Unto Joensuu muistaa rajun rankkasateen, joka riippotteli sotaveteraaniliiton lipun rikki juhlarassissa Oulun silloilla. Kertakäyttöisistä sadetakeista oli kova kysyntä.

Liittopäiväpäkeä oli silloin kymmenkertaisesti enemmän kuin nyt. Jalka nousi paremmin, jopa tahtimarssikin sujui, kun eversti **Kauko Kuismainen** (93 v) komensi lippulinan ja rivistöt liikkeelle Oulun kauppatorilta. Silloin sotaveteraanit olivat vielä keskimäärin nuorempia kuin nyt jo senioriikään ehtinyt ja viimeisenä sotavuotena syntynyt tämän jutun kirjoittaja, joka lehtimiehenä sai seurata veteraanien juhlarassia kadunvarrelta.

Nyt ei Oulussa enää veteraanitkaan marssi. Joskus maamme suurimmasta varuskuntakaupungista on tällä välin myös sotaväki poistunut tyystin. Puolustusvoimien tuiki tarpeellinen virka-apukomennuskunta Oulun liittojuhlille, 53 varusmiestä johtajineen joudutaan nyt tuomaan Ouluun Kajaanista ja sotilassoittokunta Rovaniemeltä.

Sotaveteraaniliiton lipulle viimeksi sattuneeseen harmilliseen haaveriin viittaa tervehdyspuheessaan myös liiton puheenjohtaja, prikaatikenraali **Finn-Göran Wennström**. Kyseessä ei ollut tuolloin mikään paha enne: liiton toiminta sotaveteraanien hyväksi on voinut jatkua ilman repeämisiä ja kehittyä suotuisasti edelleenkin, hän toteaa.

Yksimieliset valinnat

Liittokokouksessa Wennström valitaan liiton puheenjohtajaksi edelleen jatkamaan kaksi vuotta sitten Tampereen liittokokouksessa alkanutta työtään ensimmäisenä sotaan itse osallistumattomana liittujohtajana. Puheenjohtajavalinta voidaan tehdä yksimielisesti sitten, kun **Pertti Kortesiemen** puheenjohtajaehdokkaaksi ehdottama opettaja, res. maj **Esso Petäjä** Isostakyröstä ilmoittaa puheenvuoronsa lopuksi, ettei olekaan käytettävissä.

Mutta rakentavaa palautetta ja evästyä liiton johdolle Petäjä haluaa jättää Suomen eteläisten ydinalueiden takana elävien näkökantoja välittäen. Palaute sisältää pahoittelun liiton naisjärjestön purkamisesta. Liiton hallituksesta vapautuvien paikkojen täyttämiseen Petäjä toivoo lisää avoimuutta. Sotaveteraanipiirien toiminnanjohtajien asemaan hän kaipa lisää huomiota.

Liittokokouksessa kaikki valinnat voi kokouksen puheenjohtaja, oululainen kenraali-

majuri **Pertti Puonti** kopauttaa pöytään yksimielisinä. Liiton valtuuston puheenjohtajana jatkaa edelleen hallintoneuvos **Sakari Sippola**.

Kiitossanoissaan Sippola tuo julki kiitollisuuden monista veteraanien asemaansa vuosien varrella saamista parannuksista. Edelleen hän haluaisi liiton toimielimiin varsinaisia sotaveteraaneja jäseniksi. Myös naisten asemaa Sotaveteraaniliitossa Sippola toivoo nyt tarkastelun kohteeksi.

Liittovaltuuston jäsenet valitaan ja muutkin valinnat tapahtuvat esitysten pohjalta ilman äänestyksiä. Soraäänittä hyväksytään liittohallituksen ehdotukset liiton toimintalinjauksiksi 2020-luvulle kuten myös raportit liiton toiminnasta ja taloustilanteesta edelliseltä kaksivuotiskaudelta.

Yleiseen toimintasuunnitelmaan vuosille 2014-2016 sisältyy arvio, että liiton jäsenyhdistyksiin kuuluvien sotaveteraanien määrä vähenisi noin 20 000:stä noin 15 000:een. Sik-

Helsinkiläinen hallintoneuvos Sakari Sippola valittiin jatkamaan liiton valtuuston puheenjohtajana.

si tarvitaan entistä suurempaa näkyvyyttä, jotta veteraanit tulisivat kohdelluiksi edelleenkin erityisryhmänä sille kuuluvine erityisuuksineen. Aiempaa enemmän on ponnisteltava myös henkisen ja taloudellisen tuen turvaamiseksi sotaveteraaniiyhteisöille.

Teksti: Pekka Koivisto

Espoosta Oulun liittojuhlille saapuneelle Unto Joensuulle (oik) oli tärkeää tavata oululainen veteraaniiyhtävänsä Matti Jutila ja vaihtaa taas pitkästä aikaa kuulumisia.

Eversti Kauko Kuismasen keskustelukumppaneina liittojuhlapaikalla Irja Huttunen ja Tellervo Suoranta-Sallinen odottelivat päiväjuhlan alkamista. Oulun edellisillä liittopäivillä 1986 eversti Kuismainen toimi monituhantisen veteraanijoukon juhlarassin johtajana.

Onnistumisen iloa

Oulun liittopäivien päätyttyä kaikkien järjestelyissä toimineiden kasvoista kuvastui tyytyväisyys ja ilo. Keskeisintä vastuuta oli kantanut Pohjois-Pohjanmaan sotaveteraanipiirin puheenjohtajan, professori **Aarno Strömmerin**, liittomme kunniapuheenjohtajan johdolla toiminut päätoimikunta ja sen pääsihteeri **Tero Lipsonen** sekä piiritöimiston väki. **Paavo Pikkuaho** on varapuheenjohtajana ollut päätoimikunnan tärkeä toimija kuten myös **Reijo Sallinen**, Oulun sotaveteraaniiyhdistyksen puheenjohtaja. Liittopäiväjärjestelyissä ovat alusta pitäen omista vastuualueistaan huolehtineet myös **Paavo Kurttila**, **Seppo Pietilä**, **Veera Huttunen** ja **Siiri Päätaalo**.

Joulukuussa 2012 pidetyn ensi kokouksensa jälkeen päätoimikunta kokoontui kesäkuuhun 2014 mennessä vielä kymmenen kertaa. Alun kahdeksan henkilön joukko täydentyi ja kasvoi lopulta parinkymmenen hengen vahvuuteen. Tarvittiin myös suuri määrä pienempiä neuvotteluja ja yhteydenottoja yhteistyökumppaneiden sekä sotaveteraaniliiton vastuuhenkilöiden kanssa.

Arvokkaan panoksensa liittojuhlien onnistuneeseen toteuttamiseen antoi lisäksi lukuisa joukko eri alojen ammattilaisia ja erityisosaajia, viranomaisia, musiikkiväkeä ja talkoolaisia jotka saivat ottaa vastaan tyytyväisten liittopäivävieraiden kiitokset.

Sotaveteraanitoiminnan muutokset hahmottuvat

Liittopäivien ohjelmaan kuului nyt jo neljännen kerran tulevaisuusfoorumi. Avatessaan sitä puheenjohtaja **Finn-Göran Wennström** totesi, että alun haparoivien askelten jälkeen on edistytty jo varsin pitkälle. Tulevaisuuden toimintamuotojen hahmottelu muuttuvalle sotaveteraanitoiminnalle ei kuitenkaan ole vielä valmis.

Jäsenkunnassa vuosina 2015-2020 tapahtuvan kehityksen myötä sotaveteraaniliiton organisaatio kehittyi entistä alueellisemmalle tasolle. Haasteina ovat tarvittavat sääntömuutokset sekä erityisesti varainkäytön ja varojen hankinnan kysymykset. Oma ongelmansa on alueellisen perinnetyön selkiinnyttäminen suhteissa Tammenlehvän Perinneliittoon.

Perussuunnitelma kaksiporaiseen organisaatioon siirtämisestä on määrä tehdä vuonna 2016. Sitä tarkennetaan liittopäivillä 2018, jolloin tulee esille sääntömuutos liiton muuttumisesta perinneliitoksi.

Piirien suunnitelmia

Sotaveteraaniliitto pyysi jäsenpiireiltään huhtikuun 2014 loppuun mennessä suunnitelmat perinneajakauteen siirtymisestä. Piirien on tullut nimetä yhteyshenkilöt tulevaa perinnetyötä varten. Oulun liittopäivillä esittelivät omat tulevan perinneajan suunnitelmansa neljä sotaveteraanipiiriä: Helsingin seutu, Pirkanmaa, Pohjois-Savo ja Pohjois-Pohjanmaa.

Pohjois-Pohjanmaan piirin perinnetyön suunnitelmia esitellyt piirin perinneyhteyshenkilö **Paavo Kurttila** pitää tärkeänä rakentavaa keskustelua perinneasioista kaikkien veteraanijärjestöjen kesken. Omat erityispiirteensä perinteisiin tuovat myös rintamaveteraanit ja sotainvalidit. Tammenlehvän Perinneliitto on antanut Sotaveteraaniliitolle tehtäväksi alueellisen perinneyhdistysverkoston muodostamisen hoitamaan vuosien 1939-1945 sotiemme perinteitä, Kurttila muistutti.

Aivan välitöntä tarvetta perinneyhdistysten muodostamiseen Pohjois-Pohjanmaalla ei Kurttilan mukaan vielä ole. Pienet yhdistykset voivat kuitenkin harkintansa mukaan jo

Pohjois-Pohjanmaan piirin suunnitelmia tulevaisuusfoorumissa esitteli Paavo Kurttila, jonka laatima kaavailu tulevasta perinnealueesta yltää nykyisten piirirajojen ulkopuolellekin. Kalajokilaaksosta Koillismaalle asti ulottuvalle alueelle syntyisi viisi perinneyhdistystä.

liittyä suurempiin yhdistyksiin. Valmiudet perinneyhdistysten perustamiseen ovat valmiina 2016 mennessä, jolloin seutukunnallisten perinneyhdistysten mallisäännöt voitaisiin hyväksyä.

Pohjois-Pohjanmaalle on hahmoteltu viiden perinneyhdistysalueen muodostamista. Nämä olisivat Oulun, Koillismaan, Siikalatvan, Jokilaaksojen ja Raahen seudun perinneyhdistykset.

Kullekin alueelle sovittaisiin yhdistys, johon muiden yhdistysten jäsenet liittyisivät. Tämä yhdistys muuttaisi sääntönsä perinneyhdistyksen säännöiksi, jolloin lopullinen perinneyhdistys on syntynyt.

Huoltotyötä jatketaan

Kurttila korostaa, että veteraanien vahva huoltotyö yhdistyksissä jatkuu viimeiseen veteraaniin saakka.

Vuoteen 2020 mennessä perinneyhdistykset toimivat jo

kannattajajäsenten voimin. Kyselyn mukaan kaikilla piirin sotaveteraaniiyhdistyksillä on tuolloin valmius toimia perinneyhdistyksinä. Vahvoina yhteistyökumppaneina siinä ovat mm maanpuolustusjärjestöt, kaupungit ja kunnat sekä seurakunnat. Työnjaosta niiden kanssa on jo sovittu aiemmin.

Pohjois-Pohjanmaan sotaveteraanipiirin jäsenmäärä oli 1980-luvun lopulla suurimmillaan yli 5 000 ja on siitä pienentynyt tasaisesti. Kuluva vuoden alussa varsinaisia jäseniä oli 1 172 ja kannattajajäseniä 1 757. Piirin varat riittävät vain lähivuosien tukitehtävien turvaamiseen. Keräysvarat ovat tarpeen yhdistysten toimintaan ainakin vielä vuonna 2015.

Kurttilan tähdentää, että kuntien tulee tarkoin huolehtia siitä, että kaikki valtion budjet-tivaroista myönnettyt ja kuntien kautta kulkevat kuntoutusvarat tulevat käytetyksi veteraanien hyvinvointiin.

Liittokokouksen julkilausuma

Veteraanit ovat erityisryhmä vanhusväestömme. Korkeimmissa ikäluokissa miehistä yli 90 prosentilla on rintamasotilas-tunnus ja lähes 20 prosentilla samanikäisistä naisista rintamapalvelutunnus. Tukemalla veteraaneja tuetaan vanhusväestön vanhinta ja sodan ankaruuden kipeimmin koettalemaa osaa.

Suomen Sotaveteraaniliiton XXVI liittopäivien kokousedustajat vetoavat valtiovaltaan ja kuntiin. Valtion talousarviossa on osoitettava riittävä määräraha kun-

toutuksen ja palveluiden järjestämiseen. Toimintakykyä ylläpitävän kuntoutuksen ja kotiin vietävien peruspalveluiden järjestäminen on kuntien vastuulla.

Sotaveteraanien, heidän puolisoitensa ja leskiensä hyväksi tehtävään tukitoimintaan tarvitaan sotaveteraanien yhteisöjen ja niiden kannattajajäsenten työpanosta. Toimillaan he edesauttavat veteraanien arkipäivässä selviytymistä ja ylläpitävät veteraanien perintöä itsenäisestä isänmaasta.

VALTUUSTO 2014-2016

Puheenjohtaja	Sakari Sippola	Varajäsenet
Sotaveteraanipiiri	Varsinainen jäsen	
Etelä-Karjala	Erkki Pulli	Antero Osma Heikki Vanhanen Veikko Hallila Samuli Niinistö
Etelä-Pohjanmaa	Esko Petäjä	Eino Luostarinen Irma Lähdesmäki Sakari Hankkila Raimo Halonen Pauli Riikonen Petteri Mökkönen
Helsingin seutu	Erkki Merikallio	Esko Aaltonen Veikko Mäkelä Matti Isomaa Kalevi Lindfors
Kainuu	Veijo Kesäläinen	Isto Korhonen Kaarlo Mirkkola Aimo Kiukas Kai Holmberg Jukka Torstila Pentti Korpimies
Kanada	Reijo Viitala	Vilho Kannala Arvi Räsänen Onni Holttinen Timo Salokannel Kauko Karttunen Matti Majoinen Matti Jutila
Kanta-Häme	Juhani Penttilä	Paavo Kurttila Reino Savolainen Eero Valkonen Jouni Knuuttila Aapo Knaapi Eino Nerg Juhani Norri
Keski-Pohjanmaa	Matti Uusi-Rauva	Jaakko Lindell Reijo Mäkeläinen Håkan Karlsson Olof Thodén
Keski-Suomi	Kalevi Jääskeläinen	Jouko Kaivonurmi Yrjö Räisänen Håkan Malm Bertel Widjeskog Paavo Pensamo Pentti Wanamo
Kymenlaakso	Arto Mikkonen	
Lahti	Eero Lehtonen	
Lappi	Erkki Kiviniemi	
Pirkanmaa	Esko Lehtomaa	
Pohjois-Karjala	Eero Makkonen	
Pohjois-Pohjanmaa	Reijo Sallinen	
Pohjois-Savo	Jouni Perälä	
Ruotsi	Heikki Lirberg	
Satakunta	Seppo Juhola	
Suur-Savo	Tauno Kauhanen	
Södra Finland	Carl-Johan Numelin	
Uusimaa	Heikki Lindroos	
Vaasa	Anders Knip	
Varsinais-Suomi	Tuukka Alhonen	

Puustelli toteuttaa

Sinun
keittiö-
unelmasi.

www.puustelli.com

Insinöörioppilastalo Oy

Tampere
Isännöitsijä Matti J. Mäkelä
0400-637 402

ETS·LINDGREN
An ESCO Technologies Company

ETS-Lindgren Oy, Eura

betamet
Art of Installation

Halpa-Halli
www.HHnet.fi

LINCTUS

Helpompaa
arkea
apuvälineiden
avulla.

TERVEYSTARVIKKEIDEN ERIKOISMYYMÄLÄ

Linctus Oy, Parolantie 72, 13130 Hämeenlinna
p. (03) 6125 355, info@linctus.fi

- **Apuvälineet liikkumiseen**
Kävelykepit, kyynärsauvat ja rollaattorit
- **Hygieniä ja virtsankarkailu**
Alushousut, vaipat, vuoteen ja tuolin suojat
- **Arjen apuvälineet**
Suihkutuolit, WC-korottajat, tarttumapihdit jne.

Klikkaa nettikauppaan www.linctus.fi

Antti Herlin puhui suomettumisen ajoista: Opimme lisää suvaitsevaisuutta

Juhlapuheen pitänyt hallituksen puheenjohtaja Antti Herlin kiitti veteraaneja vapaasta Suomesta, jossa hän haluaa asua.

Liittopäivien päätöstapah-
tumassa, arvokkaassa
päiväjuhlassa piti juhla-
puheen Suomen talouselämän
tärkeisiin vaikuttajiin kuulu-
va Kone Oyj:n hallituksen pu-
heenjohtaja **Antti Herlin**.

Hän sanoi kuuluvansa itse
ikäluokkaan, joka on nähnyt
Suomessa vain rauhan ajan.
”Minulla ei ole kokemusperäis-
tä tietoa sota-aikana elämisestä,
kuinka kärsimykset voitetaan.”

Herlin lainasikin aluksi
Urho Kekkosen ajatuksia so-
tavuodelta 1943 kansakun-
nan kasvavasta paineen siedos-
ta. Ennen kaikkea on kysymys
kansan moraalista, kyvystä
kestää murtumatta loppuun
asti. ”Ei väsyttä, ei kyllästyttä, ei
herpaannuta, ei turruta, ei käy-
dä penseiksi, ei tympeennyt,
ei menetetä hermoja, ei kado-
teta uskoa. Että jaksetaan kes-
tää, mikäli mahdollista iloisella
miehellä.” Tämä Kekkosen oh-
jeistus pätee Herlinin mielestä
nyky Suomessakin.

Yksi ei muutu

”Sotavuosien vihollinen on
taas otsikoissa. Venäjä-Ukrai-
na kriisi on nostanut maamme
turvallisuuspolitiikan keskus-
teluun.” Herlin viittasi Tasa-
vallan presidentti Sauli Niinis-
tön toteamukseen Kultarannan
keskustelutilaisuudessa, että
USA voi vähentää sotilaallista
sitoutumistaan Euroopassa.
Tällöin eurooppalaisilla mailla,

myös Suomella pitäisi olla käsi-
tys siitä, miten puolustus hoi-
detaan pääosin omin voimin.

”Yksi ei muutu: pitkä maa-
rajamme Venäjän kanssa. Nii-
nistö ymmärtää tämän ja on
nykyisestä kriisistä huolimatta
pitänyt yhteyttä Venäjän joh-
toon.”

Suomettua emme Herlinin
mukaan enää halua, mutta suh-
teet Venäjään on pidettävä hy-
vinä. ”Tarvitaan siis selkärä-
kaa, jonka varassa Suomi voi
omia etujaan vaalien tehdä rat-
kaisuja muuttuvissa tilanteissa.
Uskon johtajiemme tähän ky-
kenevän.”

Omalta 1950-60 lukujen lap-
suusajaltaan Herlin muisteli,
että sodan käyneet miehet tun-
tuivat lapsesta tuolloin kovin
vanhoilta. ”Kylmän sodan ja
uhkaavan Neuvostoliiton var-
jossa ei Suomen sotameneisty-
sestä eikä kesän 1944 ratkaise-
vasta torjuntavoitosta suurem-
min puhuttu.”

Tuolloin koetussa suomettu-
misen ajassa Herlin näkee sekä
hyvät että huonot puolensa.
Huonoa oli tietenkin ylenpalt-
tinen ja itsetuntoa syövä Neu-
vostoliiton nöyrytely.

Monta hyvääkin puolta

”Hyvistä puolista tärkein on
itsenäisyyden säilyminen ai-
kana, jolloin Neuvostoliitto
etsi kaikin tavoin keinoja saa-
dakseen aikaan Suomessa val-
lankumouksen ja liittämään

maamme kiinteästi sitten ns.
itäblokkiin”.

Myös hyvät kauppasuhteet
poliittisten suhteiden ohessa
tarjosivat paljon työtä ja hyvin-
vointia tuolloin suomalaisille.
”Kauppasuhteet luotiin paljolti
sinänsä raskaiden sotakorvaus-
ten aikana”, Herlin totesi.

Tuolloin luodut suhteet oli-
vat perustana idänkaupalle ja
siten myös maamme hyvin-
voinnin huomattavalle kehi-
tykselle 1900-luvun jälkipuo-
liskolla.

Paras muusa

Historiantutkijoihin pohjaten
Herlin totesi suomalaisten ol-
leen aina vapautta rakastava
mutta perusolemukseltaan su-
vaitsevainen kansakunta. ”So-
tien jälkeinen aika opetti meil-
le vielä lisää suvaitsevaisuut-
ta. Vanhan sanonnan mukaan
pakko on paras muusa, meille
opetettiin, kuinka on tultava
toimeen eilispäivän vihollisen
kanssa. On pakko, koska naa-
puruus jatkuu ja rauha on ih-
miselle paras olotila.”

Kommunistista Neuvosto-
liittoa ja lopulta myös kansal-
lissosialistista Saksaa vastaan
käydyt sotamme käytiin myös
vapauden ja suvaitsevaisuud-
den puolesta ääriilikeitä vas-
taan. Tämä on Herlinin mie-
lestä syytä pitää mielessä juuri
nyt, kun ääriilikeiden ääni-
määrät äskeisissä EU-vaalissa
olivat monissa maissa suurem-
mat kuin koskaan toisen maail-
mansodan jälkeen.

”Avoimesti rasistiset yksilöt
saivat paljon ääniä Suomessa-
kin, muutamissa muissa Eu-
roopan maissa tilanne on pal-
jon vakavampi”, Herlin totesi.

”Hyvät sotaveteraanit, mi-
nun Suomi, jonka vapaudesta
teidä vielä kerran kiitän ja
jossa haluan asua, kunnioittaa
vanhaa viisautta: *arvaa oma ti-
lasi, anna arvo toisellekin*. Siinä
Suomessa pidetään huolta
vähäosaisista. Siinä Suomessa
saavat eri taustaiset ihmiset elää
pelkäämättä, eikä se ole yhden
totuuden maa. Sen poliittinen
järjestelmä saattaa aika ajoin
vaikuttaa tehottomalta ja moni
asia tuntuu menevän huonoon
suuntaan. Mutta kuulijat, vii-
meksi mainittu on hinta siitä,
että Suomessa otetaan kaikki
kansalaiset huomioon ja tämä
hintaa kannattaa maksaa.”

Hertz

Hertz Autovuokraamo. Sotaväen sopimustoimittaja.

Tiedustelut ja varaukset:
Hertz Varauspalvelu ☎ 0200 11 22 33

Teksti: Pekka Koivisto

Henna Virkkunen:

Koko kansa arvostaa nyt veteraaneja

Valtiohallan tervehdyksen liittojuhlassa esitti liikenne- ja kunta-ministeri **Henna Virkkunen** videoituna ollessaan muiden virkatehtävien vuoksi estyneenä. Virkkunen vakuutti koko Suomen kansan arvostavan nyt veteraanisukupolven panosta sotien aikana ja sen jälkeen. ”Vapaassa, kansanvaltaisessa Suomessa saamme asua, kiitos teidän.”

Veteraanien arvostamista ilmentää Virkkusen mukaan myös puolustusvoimiemme pitäminen kunnossa. Suomalaiset ovat valmiita osallistumaan isänmaansa puolustamiseen. Tällaisen hengen luomisessa ja ylläpitämisessä veteraaneilla järjestöineen on ollut keskeinen rooli.

Ministeri vakuutti valtiohallan puolesta, että veteraanien nykyisiä etuuksia jatketaan niin kauan kuin tarve jatkuu. Veteraanien erityisetiuihin on budjetoitu tänä vuonna kaikkiaan 286 milj. euroa, josta vete-

raanikuntoutuksen määräraha on 34,6 milj. euroa. Veteraanilisä korotettiin tämän vuoden alusta 105 euroon kuukaudesta. Viime vuonna myös sotavamman haitta-asteen raja laskettiin 20 prosenttiin laitoshoidossa.

Tämänkeväisen merkittävän säädösmuutoksen jälkeen kunnat saavat nyt Kelalta tiedot oman alueensa veteraaneista, jolloin heille kuuluvat etuudet voidaan kunnissa kohdistaa. Virkkunen kiitti lämpimästi liittoa ja toivotti menestystä ja voimia työhön.

Veteraanien esimerkistä pohja puolustustahdolle

Puolustusvoimien henkilöstöpäällikkö, kenraalimajuri **Sakari Honkamaa** toi juhlaan puolustusvoimien tervehdyksen. Hän lupasi puolustusvoimien antavan jatkossakin kaiken mahdollisen käytettävissä olevan tukensa sotaveteraaneille ja pitävän kunniatehtävään veteraanien kallisarvo-

sen perinnön vaalimista.

”Teidän arvonne, esimerkinne ja henkinen perintönne näkyvät suomalaisten vahvassa maanpuolustustahdossa, joka on keskeinen osa puolustus-kykyämme ja yhteiskunnallista arvopohjaamme. Ilman sitä asevelvollisuutemme ei toimisi näin hyvin. Asevelvollisuuden yhteiskunnallinen merkitys on edelleen suuri kansalaisten yhteenkuuluvuuden ja maanpuolustustahdon ylläpitäjänä ja yhteiskuntavastuuseen kasvattajana. Asevelvollisuus takaa koulutettaviin joukkoihin ammattiarmeijoita laadukkaan rekrytointipohjan. Se tuottaa hyvin koulutettuja joukkoja sekä kotimaan puolustukseen että kansainvälisiin tehtäviin”, Honkamaa sanoi.

Meneillään oleva puolustusvoimauudistus ei muuta puolustuksemme perusteita: yleistä asevelvollisuutta, alueellista puolustusta, sotilaallista liitoutumattomuutta eikä puolustusvoimien lakisääteisiä teh-

täviä. Joukkojen määrän vähenemistä kompensoidaan Honkamaan mukaan suorituskykyisemmällä joukoilla ja asejärjestelmillä.

Oulun kaupunginjohtaja **Matti Pennanen** totesi tervehdiessään, että suomalaisten yhteisen halun ja sinnikkyyden ansiosta maastamme tuli nykyisenkaltaisensa. ”Sotiemme veteraaneille kuuluu kunnia Suomen taipaleesta menestyksekkääksi maaksi. Onneksi me suomalaiset osaamme nykyisin arvostaa teidän tekemään-

ne työtä, aina ei näin ole ollut.

Tämän päivän Suomi on teidän ansiostanne avoin ja itsenäisyys on vankalla pohjalla”, Pennanen sanoi.

Talouden haasteet ja Ukrainan kriisi ovat Pennasen mukaan havahduttaneet myös monet nuoret pohtimaan ja keskustelemaan itsenäisyydestä uudella tavalla. Itsenäisyys ei ole itsestäänselvyys vaan siitä on pidettävä huolta sekä demokraattisessa että taloudellisessa päätöksenteossa.

Suomen Sotaveteraaniliiton toimintalinjaukset 2020-luvulle

1. Sotaveteraaniliitto ja sen jäsenyhdistykset jatkavat huolto- ja tukitoimintaansa niin kauan kuin sotaveteraanit, heidän puolisonsa ja leskensä sitä tarvitsevat. Sotaveteraaniryhmittöiden toimintaedellytyksiä parannetaan syventämällä yhteistyötä kuntien kanssa ja lisäämällä kannattajajäsenten määrää.

2. Sotaveteraaniryhmittöiden varat käytetään sotaveteraanien sekä heidän puolisoitensa ja leskiensä hyväksi.

3. Sotaveteraaniliitto ja sen jäsenyhdistykset ylläpitävät veteraaniperinnettä yhdessä Tammenlehvän Perinneliiton kanssa.

Liiton myyntipisteessä oli ajoittain ruuhkaa. Riina Lillfors liitosta etualalla.

Valtakirjaansa esittämässä pirkkalalainen Juhani Husa. Oikealla tarkastajina toimineet Pertti Pulkkinen, Marja Riukka ja Anni Grundström.

Oululaisilla vastuunkantajilla (vas.) Paavo Pikkuaholla ja Martti Lamminaholla menossa päivytyspalaveri.

Eteläkarjalaiset Raille Leino, Leena Pesonen ja Antti Vanhanen. Takana Erkki Pulli.

Laulu kauneuden näkemisestä ja pari muuta Teuvo Pakkalan lapsikuoron sekä Lapin sotilassoittokunnan yhteisesitystä musiikkimajuri Juha Tiensuun johtamana saivat yli tuhat henkeä käsittäneeltä liittojuhlayöltä erittäin lämpimät kättentaputukset.

Varusmiehille, kuten korpraali Juho Ollilalle ja yli 50 palvelustoverilleen Kainuun prikaatista komennus Ouluun sotaveteraanien liittojuhlille oli mieluisaa vaihtelua normaaliin palvelukseen ja mielenkiintoinen kokemus. Kuopiolainen ylioppilaspoika tavoittelee sotaväen jälkeen lääketieteen opiskelupaikkaa. Oulun liittojuhlilla tehtäviin kuului mm ruokatarjoilussa avustaminen.

Hyvinkäläiset (vas.) Juhani Skyttä ja Olavi Kurko.

Puhdetyönäyttelyyn liittojuhlapaikalla tutustuivat Sampo Puoskarin (oik.) opastamana kenraalimajurit Sakari Honkamaa ja Jorma Ala-Sankila, puolustusvoimien henkilöstöpäällikkö ja Pohjois-Suomen sotilasläänin komentaja. Lentokonealumiinista tehtyjä puukontuppea katselemissa oli myös Hannu Mankinen Kiimingistä, Oulun sotaveteraanikuoron laulaja.

Veteraaniveljet Heikki Lahti Sievistä (vas) sekä Kalervo Vierimaa Ylivieskasta, Matti Kuukka Lahdesta ja Jouko Aspholm Ylivieskasta puhdetyönäyttelyyn tutustumassa.

Rauhanyhdistyksellä piispa Samuel Salmen johdolla toimitetusta jumalanpalveluksesta lähetettiin sankarihaudoille seppelpartio kenttärövästi Juhani Liukkosen lausumin saatesanoin. Seppelpartiossa olivat sotaveteraanit vas. Matti Aitto-Oja, Jouko Korhonen ja Valter Bäckström. Ekumeenisen jumalanpalveluksen saarnan piti tuomiorövästi Matti Pikkarainen, ortodoksinen isä Eino Hynninen avusti liturgiassa, kuorona palveli Oulun Sotaveteraanikuoro, joka esiintyi myös liittojuhlassa johtajanaan Simo Säilänne.

Liittopäivien Laula kanssain asemiesillassa Madetojan salissa esiintyivät Lapin sotilassoittokunta, Haukiputaan mieskuoro, Mikko Alatalo duo sekä Pertti Lahtinen yksinlaulu ja lausunta. Illan myös juontaneen Mikko Alatalon laulattamana salintäysi yleisö yhtyi raikuvasti sota-ajalta tuttuihin yhteislauluihin. Päätössanat lausui Paavo Pikkuaho Pudasjärveltä. Myöhemmin ohjelmassa oli vielä iltakirkkotilaisuus tuomiokirkossa.

Liittopäiväkuvat: Pekka Koivisto ja Markku Seppä

Ky Risto Pihkala&Co Aitoo	RP-Hevosurheilutuotteet Viiala, Akaa	Pohjanmaan Kiinteistötekniikka Oy -rakennusautomaatiota- Alavieska
Hanskitrans Oy Alavus	Kone-Vahto Oy Kalkkinen, Asikkala	KJM Kupari Oy Asikkala
www.meyervastus.fi	Hovila Oy Espoo	Sun Chemical Oy Espoo
E. M. Pekkinen Oy Espoo	Vesijohtoliike J. Laitinen Oy Espoo	Eflow Oy Espoo
Espoon Sähköasennus Ky Espoo	Euran Pintakäsittely Oy	Agro-Tilit Oy Forssa
Haminan Autohuolto Oy Hamina	Pesupalvelu P. O. Ikonen Hamina www.pesupalvelu.fi	Autotarvikeliike Ossi Holopainen Hamina
Kaakon Rakennus Oy Hamina	Haminan Maansiirto Oy Hamina	Sora Tukku Kakko Oy Hattula
YK-Asennus Oy Hauho	Veljekset Lehtinen Hauho	Aluteräs Oy Haukipudas
Kiviveistämö Levander Oy Helsinki	Sähkö-Jussi Oy Helsinki	Arkkitehdit Mustonen Oy Helsinki
Oy Konwell Ab Helsinki	S. Eklund-Consulting Oy Ab Helsinki	Crnet Oy Helsinki
Olympiakylän Huolto Oy Helsinki	Kiitos Sotaveteraaneille Helsingistä! Nro 106 	Secvia Oy Helsinki www.secvia.fi
Kuljetus Oy Serai Helsinki	Räjätyskonsultit Oy Helsinki	www.atplukkari.fi
Urheiluhallit Oy Helsinki	Cont-Service Oy/Ab Helsinki	Söderkullan Kaivin Oy Sipoo
Modio Oy Helsinki	Rail Partners Oy Helsinki	Maanrakennus L&T Oy Hollola
Nastakiekko Oy Hyvinkää	Kiitos Sotaveteraaneille Hyvinkäältä! Nro 117 	Vihertaso Oy Hyvinkää

Venäjän ”Neljäs Valtakunta” yhdistää historiaa nykyisyyteen: Tavoitteena palauttaa keisarillisen ajan luonnolliset rajat Venäjälle

Venäjän federaation presidentin Vladimir Putinin (61) ja pääministeri Dimitri Medvedevin (48) toiminta vahvan valtion luomisessa on ollut hyvin johdonmukaista. He ovat molemmat lakimiehiä ja ovat luoneet toimintatavan, millä heidän hallintonsa laillistaa jälkikäteen johdon toimet. Viimeisimmäksi se on nähty Krimin irrottamisessa Ukrainasta ja sen liittämisessä Venäjän federaation yhteyteen.

Tästä kaikesta voi päätellä, että Venäjää hallitsee valtio, jota voi kutsua ”neljänneksi valtakunnaksi”, jos ensimmäinen valtakunta oli historiallinen Bysantti, toinen valtakunta Romanovien keisarillinen Venäjä ja kolmas valtakunta Leninin ja Stalinin Neuvosto-Venäjä. Neljäs valtakunta on kooste edellisten perinnöstä yhdistettyinä uusiin realiteetteihin. Putin on palauttanut arvoonsa monia neuvostoajan legendoja ja myyttejä sekä symboleita ja tapoja.

Putin ja Medvedev yhdistelevät neljänlaisia vallan traditioita; ristin, kruunun, sirpin ja vasaran sekä rahan valtakuntia. Näitä realiteetteja osoittavat neljänneksen valtakunnan sisäisessä elämässä ohjattu demokratia ja organisoitu markkinatalous. Sisäisessä kurissa ja ulkoisessa kurssissa neljäs valtakunta on palannut sirpin ja vasaran tiehen. Neljäs valtakunta on tehnyt paluuta Molotov-Ribbentropin paktiin ja hylännyt toisen maailmansodan liittolaisuuden Yhdysvaltain ja muun lännen kanssa. Venäjä ei halua neuvotella ja sopia EU:n kanssa vaan suoraan Saksan kanssa.

Putinin ja Medvedevin imperialistinen ideologia ei ole heidän itsensä keksimä eikä kehitelmä, vaan se on historiallinen perintö, jonka palauttajaksi ja vaalijaksi Putin ja Medvedev kokevat itsensä. Heidän henkilökkulttuurinsa perustuu menneisyyden loiston palauttamiselle, historian ja tulevaisuuden välisen liiton ja sillan rakentamiselle. Sama selittää, miksi Kremlin johdon toiminta tuottaa niin herkästi ajasta ja valtiojärjestelmästä riippumatta samansuuntaista politiikkaa; oli sitten vallassa perinnöllinen tsaari, itsevaltainen puoluesihteerit tai yksinvaltainen presidentti.

Ensimmäinen valtakunta

Venäjän ja Neuvostoliiton johtajat ovat aina mieltäneet, että heillä on synnynnäinen rooli muinaisen ”Itä-Rooman” perillisten johtajina. Euroopan unionia ja NATO:a he pitävät historiallisena Länsi-Roomana. Bysantilla tarkoitetaan Itä-Rooman keisarikuntaa, joka syntyi muinaisen Rooman valtakunnan jakautuessa kahdella Theodosius Suuren kuoltua vuonna 395 (j.Kr.). Itä-Rooman valtaistuimen peri Theodosiuksen vanhempi poika Arkadios, jonka valtakunnan hallintokeskuksena toimi ”Uusi Rooma” eli Konstantinopoli (nyk. Istanbul), joka tunnettiin tuolloin nimellä ”Byzantion”. Keisarikuntaa kutsuttiin kansan parissa myös nimellä ”Tsargrad”, mistä myöhemmät Moskovan hallitsijat omaksuivat pääarvonimekseen ”Tsar”.

Bysanttilaisen hallitsemiskulttuurin ominaispiirteitä ovat

ainakin hallitsijan itsevaltiutus, itsekkyyks ja julmuus, hovin ko-meilun halu, ankara etiketti ja arvoasteikko, keskitetty, mutkikas ja virkavaltainen hallinto, hallitsijan suosikeitten suuri vaikutusvalta sekä hallitsijan edessä mateleminen ja tämän imartelu.

Venäjän toisen valtakunnan luoja ei ollut suinkaan Aleksanteri Nevski (1220-1263), jolla-laisena häntä usein pidetään. Nevski taisteli kyllä ruotsalaisia ja saksalaisia vastaan Nevajoella ja Peipsijärvellä, mutta hän ei karkottanut mongoleja Venäjältä. Päinvastoin, Nevski ei koskaan taistellut kansansa puolesta mongoleja vastaan, vaan oli näiden uskollinen ja uhrautuva liittolainen.

Ortodoksinen kirkko varusti Moskovan ruhtinaat ensimmäistä kertaa keisarillisella idealla siitä, että ruhtinaat olivat sukua keisari Augustukselle. Venäjän ortodoksisien kirkon synodissa vuonna 1561 Konstantinopolin patriarkka kutsui Iivana IV:tä (1530-1584) eli Iivana Julmaa nimellä ”Tsar i Gosudar” – keisari ja valtiasta. Iivana IV oli ensimmäinen itsensä tsaariksi kruunauttanut vuonna 1547. Itse hän kutsui itseään nimityksellä ”Tsar vseja Rusi” – koko Venäjän keisari. Samalta kaudelta on kaksipäistä kotkaa kuvaava vaakuna, mikä kuvaa valtiollisen ja kirkollisen vallan liittoa.

Iivana IV karkotti lopullisesti mongolivalloittajat ja -miehittäjät, laajensi valtakuntansa moninkertaiseksi ja yhdisti sen sisäisesti tuhoamalla kilpailevat valtakeskukset; pajarit yhteiskuntaluokkana ja muut ruhtinaat kilpailijoina.

Toinen valtakunta

Pietari Suurta (1672-1725) pidetään usein Venäjän uudelleen yhdistäjänä, uudistajana ja eurooppalaistajana. Mutta jo hänen edeltäjänsä, ensimmäiset Romanovit, tsaarit Boris Godunov (1552-1602) ja Aleksei Mihailovitsh (1629-1676) pyrkivät uudistamaan paikallishallintoa, varustivat armeijaa nykyaikaisilla aseilla, värväsivät ulkomaisia palkkasotilaita aiheuttaen katkeruutta venäläisissä streltsyissä, kitkivät korruptiota ja tehottomuutta sekä palkkasivat maahan ulkomaisia asiantuntijoita. Pietarin edeltäjät pystyivät järjestämään jo uuteen uskoon periferian ja Moskovan väliset suhteet. Pietari Suuri puolestaan loi suuren armeijan ja Venäjästä modernin valtion. Venäjä omaksui uusia tunnuksia. Vuonna 1711 Pietarista tuli senaatin päätöksellä ”Suuri” ja vuodesta 1721 häntä kutsuttiin keisari Augustuksen esikuvan mukaisesti ”koko Venäjänmaan keisariksi”; Imperator Vserossijski.

Putinin ja Medvedevin maailmankuvassa näkyvät yhtäältä Pietari Suuren valtiomiestaito ja toisaalta Venäjän suurvaltaideologian isän Sergei Mihailovitsh Solovjovin (1820-1879) luoma ”Venäjän idea”. Sen mukaisesti Putin ja Medvedev tukeutuvat yli tuhatvuotisen ortodoksisen kirkon suojelukseen ja siunaukseen.

Solovjov painotti, että Venäjän historiaa ei voi jaksottaa tai viipaloida eri vaiheisiin tai osiin, vaan se muodostaa loogisen kronologian ja orgaanisen kokonaisuuden; imperiumin.

Hänen ideansa oli ensimmäistä kertaa nostaa venäläiset kansakuntana historiansa tekijöiksi; valtiota eivät rakentaneetkaan nimettömät historialliset voimat tai yksittäiset hallitsijat, vaan venäjää puhuvat kansat. Venäjän suurin haaste Solovjoville oli taistella itäistä mongolialaista ja myös islamilaista vaikutusta vastaan. Solovjovin ideologian mukaisesti Venäjällä tunnutaan ajattelevan, että valtio ei ole täydellinen vaan vajanainen, mikäli se ei pysty hallitsemaan laajaa maa-aluetta rannikolta rannikolle eli ellei se kata kokonaista mannerta. Imperiumien luonteeseen kuuluu juuri tällainen imperialismi. Venäjän Toinen Valtakunta päättyi Nikolai II:n suistumiseen vallasta helmikuussa 1917.

Kolmas valtakunta

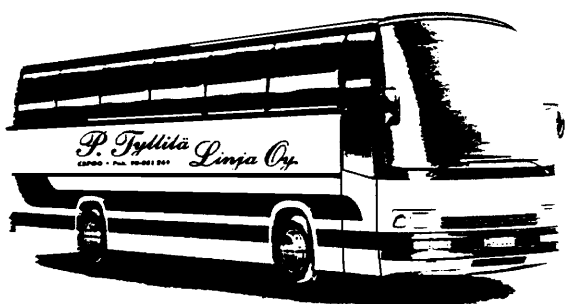
Kaikki Venäjän bolshevikki-johtajat, kuten Vladimir Lenin ja Josif Stalin pyrkivät kukin käytettävissään olleilla keinoilla palauttamaan keisarillisen Venäjän rajat ja suuruuden. Neuvostoliitto oli Venäjän Kolmas Valtakunta. Bolshevikki-johtajat ymmärsivät, että kuten Yhdysvallat, myös Neuvostoliiton tuli ulottaa valtansa mereltä merelle - idästä länteen ja etelästä pohjoiseen - koko mantereen poikki ollakseen orgaaninen kokonaisuus.

Niin tsaareilla, puoluejohtajilla kuin nykypresidentilläkin Venäjän olemassaolon kamppailu keskittyy Aasian ja Euroopan väliseen kamppailuun. Alkeellinen Venäjä on vain aron ja metsän valtakunta ja raaka-aineiden tuottaja muulle Euroopalle.

Venäjän kehityksen omaleikkisuus periytyi Solovjovin hegeliläisperäisellä käsityksellä historian yleisestä kulusta. Solovjov näki, että Venäjän nousua ja suhdetta länteen leimaisi lakonormnost, lainomaisuus. Venäjä oli syntynyt Euroopassa ja Solovjovin mukaan Venäjä oli predestinoitu suurvallaksi. Juuri häneltä on myös peräisin tuo ilmaus, russkaja ideja, venäläinen aate, jonka mukaan venäläisillä on erityinen messianistinen kutsumus ja tehtävä ihmiskunnassa.

Markku Salomaa

Euroopan sotahistorian dosentti, Itä-Suomen yliopisto

**KUN HALUAT HYVÄÄ
TILAUSAJOPALVELUA
SOITA**

P. Tyllilä Linja Oy.

Hyljekuja 6, 02270 ESPOO
(09) 888 1269 tai 888 1312

HARTWALL
VICHY
ORIGINAL

Summan kenttähautausmaa

Kenttähautausmaat perustettiin vuosien 1941-1942 aikana talvisodan taistelukentiltä löydettyjen ja tunnistamatta jääneiden lopullisiksi hautasijoiksi. Luovutetulla alueella Kolla, Summan, Säkijärven, Taipaleenjoen, Viipurin ja Äyräpään kenttähautausmaihin haudattiin 808 tuntematonta sekä Viipurin kenttähautausmaahan myös 26 tunnistettua vainajaa. Kenttähautausmaana hoidettavaan, Venäjän maaperällä Tuuloksessa sijaitsevaan kenttähautaan haudattiin kesällä 1944 lisäksi 51 tunnistettua ja kuusi tunnistamatta jäänyttä suomalaissotilasta. Nämä kenttähautausmaat ovat olleet vuodesta 1993 alkaen opetusministeriön ja vuodesta 1998 lähtien Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksen hoidossa.

Kenttähautausmaan sijainti

Summan kenttähautausmaa sijaitsee noin 33 km:n etäisyydellä Viipurista kaakkoon vanhan Viipuri-Pietari-maantien (A 125) varrella. Kenttähautausmaalle johtaa Summan kyläaukeamalta koilliseen suuntautuva Summajärven huonokuntainen tie ja siitä itään erkaneva, alun perin bunkkerille SK 10 rakennettu tieura. Matkaa maantieltä kenttähautausmaalle on noin 390 m. Maantien A 125, Summajärven tien ja tieuran risteyksissä on tienviitat. Summajärven tie on nykyään vaivoin henkilöautolla ajettavissa.

Kenttähautausmaa sijaitsee Kamenkaan Bobotshin skin varuskuntaan sijoitetun 138. motorisoidun jalkaväkirykmentin harjoitusalueella, jolla aika ajoin toimeenpannut ammunnat ovat estäneet pääsyn hautausmaalle. Summajärven tien sulkeva puomi vartiosotilaineen sijaitsee noin 100 m:n päässä kenttähautausmaasta. Ennen talvisotaa tämä Peräjärven kankailla sijaitseva alue toimi kenttätykistön leiri- ja harjoitusalueena.

Kenttähautausmaan perustaminen

Summan kenttähautausmaa perustettiin vuonna 1942 tykistokeskitysten lähes puuttomaksi pirstomalle kankaalle. Kenttähautausmaahan haudattiin 204 Summassa ja länsi-Kannaksen muilla rintamanoilla kaatunutta ja tunnistamatta jäänyttä vainajaa, joiden etsintöihin ryhdyttiin syksyllä 1941. Heidät haudattiin raakalaudasta tehdyissä arkuissa yhdeksään riviin noin 20 x 30 m:n suuruiselle hiekkakentälle, jonka keskelle pystytettiin kookas koivuristi. Hautarivit ovat vielä tänäkin päivänä nähtävissä. Alue ympäröitiin piikkilanka-aidalla suojaksi karjalta, joka laidunsi läheisellä nyt jo metsittyneellä peltoalueella.

Kenttähautausmaan löytäminen

Kenttähautausmaa löydettiin syksyllä 1993. Sen paikantamista edesauttoivat sammal-kerroksen alle peittyneen piikkilanka-aidan osat. Paikalla etsijöitä avustamassa olivat evakosta vuonna 1942 Summaan palanneet, tuolloin alun toisella kymmenellä olleet **Erkki Lipponen** ja **Martti Tamminen**, jotka Summajärvellä uimassa käydessään olivat nähneet kenttähautausmaan perustamisvaiheet. Hautausmaan sijainti varmistui, kun suoritetuissa koekaivauksissa löytyi hiekkamaassa hyvin säilyneitä arkun kappaleita. Kenttähautausmaan löytymistä oli todistamassa myös MTV:n kuvausryhmä.

Kenttähautausmaan kunnostaminen ja vihkiminen

Kenttähautausmaan kunnostamiseen ryhdyttiin vuonna 1995 maisema-arkkitehti **Leena Iisakkilan** laatiman suunnitelman pohjalta. Kunnostettavaan hautausmaa-alueeseen sisällytettiin myös taustalla oleva juoksuhauta ja korsun monttu. Alueella kasvoi tuolloin vajaa 60-vuotias männikkö, joka oli siementynyt muutamasta talvisodan taistelukentälle eloon jääneestä puusta. Puuston alla kasvoi tiheähkö pensaskasvusto.

Alueen kunnostaminen aloitettiin puuston harventamisella ja pensaikon raivaamisella. Samalla puhdistettiin juoksuhautaan ja korsun monttuun pudonneet oksat ja kaatuneet puunrungot. Hauta-alueen ympärille vedettiin kivipylväiden varaan paksuhko rautaketinkiaita. Hauta-alueen viereen raivatulle seremonia-aukiolle pystytettiin kuvanveistäjä **Heikki Häiväojan** suunnittelema ja taiteilija **Ari Laitilan** toteuttama kookas muistomerkki, joka paljastettiin kipakassa

pakkassäässä 5.11.1995. Patsaan paljastuspuheen piti kansliapäällikkö **Jaakko Numminen**. Hautausmaan vihki sekä vainajat siunasi kenttäpiispa **Hannu Niskanen** ja ortodoksisen rukoushetken piti Isä **Timo Tynkkynen**. Tilaisuutta juhlisti **Jorma Alanteen** johtama Lahden Veteraanisoittokunta. Muistomerkillä laskettiin valtioneuvoston, puolustusministeriön, Puolustusvoimien, Kaatuneitten Omaisten Liiton ja sotiemme veteraanien haavuseppeleet. Kukat isänmaataan puolustaessaan kaatuneiden suomalaissotilaiden muistoksi laskivat lähetystöneuvos Vjatsheslav Tutshnin Venäjän Helsingin suurlähetystöstä ja Bobotshin skin varuskunnan päällikkö.

Summan kenttähautausmaa tänään

Summan alueella riehui vuonna 2006 laaja metsäpalo, joka kenttähautausmaan kohdalla kaikkeksi onneksi rajoittui hautausmaan pohjoisreunalla olevaan juoksuhautaan. Paloa seurasivat vuonna 2008 satojen hehtaarien laajuiset avohakkuut, jotka veivät mennessään seremonia-aukion reunalta muutaman tukkipuun kokoisien männyn. Hakkuita jatkettiin vuonna 2010, jolloin loputkin seremonia-aukiolla ja kaikki hauta-alueella kasvaneet männyt kaadettiin. Näissä hakkuissa kertyi tuhansia kuutiometrejä tukki- ja kuitupuuja, joten olisi odottanut, että kenttähautausmaalla kasvaneet kymmenkunta mäntyä olisi säästetty. Näin ei valitettavasti kuitenkaan käynyt, joten joutuu pakostakin kysymään, olisiko kyse harkitusta provokaatiosta, työnjohdon ohjeistuksen ja valvonnan puutteesta vaiko motokuskin piittaamattomuudesta. Lopputulos hakkuista oli, että kenttähautausmaa ympäristöineen on nyt maisemaltaan lähes samassa tilassa kuin alue oli talvisodan tykistokeskitysten jäljiltä vuonna 1940.

Kaikeksi onneksi luonto on nyt korjaamassa tapahtuneet virheet, sillä kenttähautausmaan ympärille on jo nousemassa luontaisesti syntynyt elinvoimainen männyn- taimikko ja etukasvuisia koirvuntaimia. Alueella on suoritettu myös metsäaurasta ja männyn istutusta. Vie kuitenkin vielä vuosikymmeniä, ennen kuin kenttähautausmaa lä-

Summan kenttähautausmaa näytti tältä 1942.

Summan kenttähautausmaa metsäpalon jäljiltä 2007.

Summan kenttähautausmaa metsänhakkuun jälkeen.

hiympäristöineen on samassa tilassa kuin vuonna 1993. Kenttähautausmaan tavanomaisiin hoitotoimenpiteisiin joudutaankin lähivuosina sisällyttämään myös taimikonhoitoa.

Kenttähautausmaalla suoritettiin vuonna 2012 hautausmaan rekisteröintiä varten tarvittavat mittaus- ja merkitsemistöimenpiteet. Rekisteröinnin tarkoituksena on saada kenttähautausmaa-alue Venäjän federaation yhtenäisen valtiollisen

kiinteän omaisuuden ja kauppojen rekisteriin, minkä jälkeen kenttähautausmaa siirtyy Viipurin kenttähautausmaan tavoin yhdistyksen Moskovassa toimivan yhteistyötahon Kansainvälisen sotamuistomerkkiyhteistyön liiton Vojennyje Memorialy pyysyvään käyttöön. Kenttähautausmaa merkittävien rekisteriin vielä kuluvan vuoden aikana.

Markku Kiikka

Summan muistomerkin teksti:
(suomeksi, ruotsiksi ja venäjäksi)
Sodassa 1939-1940 kaatuneen tässä lepäävän
204 tuntemattoman sotilaan muistoksi.
Suomen valtio

Summan kenttähautausmaan sijainti:
60° 30.498
29° 01.306

Suomen pojat – Viron jääkärit 70 vuotta JR 200:n perustamisesta

II/JR 200:n jääkärijoukkue liikkuvassa junassa. Taakse jää Taavetti 22.6.1944

Nuorten virolaismiesten pako Suomeen vuonna 1943 johtui yleisen sotilaallisen tilanteen kehittymisestä itärintamalla, ja myös tapahtumista Virossa. Saksalaiset valloittivat ja vapauttivat Viron kesällä 1941. Viron kansa odotti heiltä itsenäisyyden palauttamista, mutta sitä ei tapahtunut. Voimaan tuli tiukka miehityshallinto. Saksalaisten nimittämän Viron Itsehallinnon tehtävänä oli täyttää isäntien (Generalkomissariat Estland) käskyjä. Vuoden kestänyt bolševistinen neuvostohallinto oli pidättänyt, murhannut ja kyydittänyt virolaisia ja kansan mielestä tämä hallinto oli tuhoava. Tuhannet miehet lähtivät tällöin vapaaehtoisesti rintamalle. Kaikki odottivat saksalaisten nopeaa voittoa ja sodan alkuvaihe lupasikin tätä. Tappio taistelussa Moskovasta sekä erityisesti Stalingradin katastrofi talvella 1942 – 1943 muuttivat lopullisesti tilanteen. Vuoden 1943 maaliskuu-

kuussa saksalaiset julistivat Virossa liikekannallepanon, koska heiltä puuttui miesvoimaa. Palvelukseen käskettiin seitsemän ikäluokkaa (maaliskuusta 1919 joulukuuhun 1925) virallisesti sotateollisuuden työläisiksi, mutta todellisuudessa Viron SS-Legioonaan.

Tyytymättömyys saksalaisiin

Samanaikaisesti oli jo organisoitu itsenäisyyttä ajava maanalainen liike Viron Tasavallan Kansalliskomitea EVR (Eesti Vabariigi Rahvuskomitee), joka etsi yhteyksiä länsivaltoihin. Komiteaan kuului vuoden 1941 metsäveljien sankari, kapteeni **Karl Talpak**, joka näki mahdollisuuden kouluttaa nuoria miehiä sotilaiksi Suomessa. Tällainen sotajoukko olisi varmasti uuden Viron Tasavallan hallituksen käytettävissä. Hän levitti tunnusta: Miehet Suomeen! Itse hän pakeni Suomeen tekemään valmisteluja.

Ottaako Suomi vastaan?

Suomi oli Saksan kannsasotija, mutta ei virallinen liittolainen. Suuren virolaisjoukon vastaanotto Suomen Armeijaan oli kuitenkin ongelmallista päämajalle ja hallitukselle. Miten tähän suhtautuisivat saksalaiset? Suomen estofiilien (Urho Kekkonen, Kustaa Vilkuna), päämajan ja sen vapaaehtoisuustoimiston tuella tehtiin päätös virolaisten kouluttamisesta. Vuoden 1943 keväällä ilmoitettiin noin 400 vapaaehtoista lähetettiin Karjalan Kannaksella sijaitsevalle Jalkalan leirille majuri Claes Gripenbergin, marsalkka Mannerheimin sisarenpojan pataljoonaan III/JR 47. Gripenberg oli koonnut virolaisia pataljoonaansa jo vuodesta 1942 alkaen. Suomen Sota-arkiston tietojen mukaan jo vuonna 1940 oli jään yli pakenut Suomen Talvisotaan 56 miestä auttaakseen veljeskansaa. He palvelivat kansainvälisessä Sisuprikaatissa, mutta eivät ehtineet rintamalle.

Ryntäys Suomeen

Vuoden 1943 syksyllä paettiin yli Suomenlahden yön pimeydessä kalastajaveneillä. Mukana olivat myös entiset pirtutrokarit lastin ollessa nyt toisenlainen. Tämä kaikki oli äärimmäisen vaarallista. Saksalaiset vartioalukset, joiden tehtävänä oli miinoitteiden suojaaminen, pyrkivät myös pidättämään pakolaisia. Pidätetyt sekä venemiehet joutuivat rankaistaviksi – rangaistuspataljoona tai kuolemantuomio. Vuoden 1944 alkuun mennessä oli Suomen Armeijan kirjanpidossa jo 3400 virolaista vapaaehtoista, joista yli 400 palveli merivoimissa. Miehet olivat suurelta osin kotoisin Pohjois-Virossa, mutta myös Tarton seudulta ja muualta.

Laadukasta koulutusta

Vapaaehtoisuuden esittäneille tehtiin terveystarkastus, annettiin sotilaspuvut ja varusteet sekä komennettiin koulutuskeskuksiin. Heistä tuli kestäviä, aseiden käytön hallitsevia sotureita. Suomen kieli omakustuttiin tavallaan itsestään, koska upseerit ja aliupseerit olivat suomalaisia. Joulukuussa 1943 suurin osa virolaisista siirrettiin Luumäelle Kivijärven rannalle koulutuskeskukseen, jota

johti viron kielen taitoinen everstiluutnantti Eino Kuusela, Viron Sotakorkeakoulun käynyt upseeri.

Kapteeni Karl Talpak palveli päämajassa ja järjesteli virolaisen joukko-osaston perustamista. Tukijat olivat samat, jotka auttoivat keväällä virolaisten hyväksymisessä Suomen Armeijaan. Marsalkka Mannerheim allekirjoitti 8. helmikuuta 1944 käskyn virolaisten oman rykmentin, Jalkaväkirykmentti 200:n (JR 200) perustamisesta. Rykmenttiin kuului esikunnan lisäksi kaksi jalkaväkirykmenttiä, panssarintorjunta-, kranaatinheitin- ja viestikomppania, upseerikurssi ja aliupseerikoulu eli kaikki tarpeellinen taistelutilanteessa toimimiseksi. Upseereita koulutettiin myös muita joukkoja varten käytettäväksi tarpeen vaatiessa. Koulutus tapahtui suurelta osin Luumäellä, jossa oli myös rykmentin esikunta. I Pataljoonan koulutus tapahtui Kannaksella pataljoonan ollessa samaan aikaan 10. Divisioonan reservinä. Tuona aikana ryhmien, joukkueiden ja kompanioiden miehet sulautuivat yhteen rankoissa harjoituksissa. Kohtalo oli tehnyt meistä taistelutovereita, eikä taistelua tarvinnut kauan odottaa.

Taisteluihin

Kesäkuun 9. päivänä 1944 Puna-armeija hyökkäsi suurin voimin ja rintamalla muutamien kilometrin päässä alkoi vihollisen tykistötuli sekä maataistelukoneiden hyökkäykset. Meidän vuoromme tuli seuraavana päivänä ja jouduimme vetäytymään muun rintaman kanssa Viipuriin asti. Siellä saimme puolustettavaksemme neljän kilometrin lohkon vastapäätä Viipuria Viipurinlahden rannalla, jossa pidimme puoliamme. Vierellemme siirtyivät myös rykmenttimme muut osat.

Seuraavaksi JR 200 sai vastattavakseen rauhallisen lohkon Vuoksen rannalla Äyräpäästä Kiviniemeen. Mutta muualla tapahtui: Mannerheimista oli tullut Suomen presidentti ja menossa oli välirauhan tunnustelut. Puna-armeijalla oli kiire Berliiniin.

Tilanne muuttuu

Samaan aikaan tapahtui paljon Suomenlahden toisella puolel-

la. Puna-armeija oli valloittanut Narvan ja eteni Etelä-Virossa Võrumaalla. Hyökkäys Sinimäissä oli torjuttu ihmeen kaupalla saksalaisten, virolaisten ja länsimaisten sankarillisella taistelulla. Hitlerille oli tärkeää pitää Suomi sodassa, koska tämä merkitsi venäläisille 1000 lisäkilometriä rintamaa. Ystävät ja koulutoverit taistelivat Virossa ja me olimme poissa. Nousi vaatimus – Vieroon ja heti! Lopuksi tuli EVR:ltä vaatimus paluustamme. Saksalaiset olivat ”antaneet anteeksi karkureille”. Rykmentti irrotettiin rintamalta 12. elokuuta 1944 ja ilmoitettiin vapaaehtoisen paluun mahdollisuudesta ilman aseita ja varusteita. Komppanianpäälliköt kysyivät joka mieheltä erikseen: haluatko palata vai mennä Ruotsiin? Rivissä olevista miehistä 90 % päätti palata Vieroon, vaikka siellä odottivat taistelut ja todennäköisesti uusi neuvostomiehitys seurauksineen. Oliko tämä ajattelematon päätös koti-ikävä tai seikkailunhalun takia? Nyt seitsemänkymmentä vuotta myöhemmin, kun asiaa on ajateltu sataan kertaan, voin sen sanoa: se oli valan täyttäminen kotimaamme edessä! Meidät oli näin kasvatettu ja olimme valmistautuneet kotimaan puolustamiseen tilanteesta huolimatta. Meistä jäi Suomeen lähes 1000 miestä, joista lähes 200 oli kaatuneita ja haavoihin tai vankeudessa kuolleita.

Rohkenen uskoa, että rykmenttimme täytti Suomessa tehtävänsä kaikissa tilanteissa kunnolla. Elokuun 16. päivänä 1944, jolloin JR 200 irrotettiin Suomen Armeijasta, antoi ylipäällikkö marsalkka Mannerheim seuraavan päiväkäskyn:

Hangossa pidettiin jäähyväisparaati puheineen. Suomalaisissa sanomalehdissä oli sävy: tämä ei ole oikea päätös. Mutta onko tämä turhaa, sitä ei sanottu. Vielä kerran annettiin mahdollisuus poistua rivistä, mutta nyt se tuntui isänmaan pettämiseltä. Saksalaiseen kuljetusalukseen mentiin kompanioittain. Sotilaspukuinen suomalaisluutnantti Holopainen työnnettiin sivuun. Laivamatka elokuun 19. päivänä sujui rauhallisen taivaan alla.

Suuntana Paldiski

Paldiski oli tyhjä. Vastassa ei ollut ketään, ei vettä eikä ruo-

Pilkan taistelun muistomerkki paljastettiin 17.9.1999 Tartossa. Kuvassa Suomen-pojat vas. Edgar Sinisalu, Uno Järvelä ja Raul Kuutma.

Viron vapaaehtoisten pääosan poistuessa maastamme ilmaisen kiitokseni ja tunnustukseni heidän avustaan ja menestyksellisestä palveluksestaan Suomen Armeijassa. Monissa raskaissa taisteluissa on virolainen yksikkö osoittanut sankarillisuutta ja sotilaallista ryhtiä. Tämä on kunniaksi heidän isänmaalleen ja raskaasti kärsineelle kansalleen. Se veri, jonka vapaaehtoisten joukko on Suomen maaperällä vuodattanut ja yhteisessä taistelussa annetut uhrit ovat entisestään lujittaneet veljeskansojen välisiä heimositeitä.

Sotilaat!

Rientäessänne nyt vaikeana kohtalonhetkenä kokeneina sotilaina ja Viron puolesta taistelijoina sotaan omalla maaperällä, toivotan jokaiselle teistä, upseereille, aliupseereille ja miehille onnea ja menestystä! Antakoon Jumalan ohjaus apua teille ja koko Viron kansalle!

kaa. Lopulta tuli Viron Divisioonan upseereita ja illansuussa saapui tavarajuna, jolla matkattiin Tallinnaa kohti. Keilan pikkukaupungissa kansa lauloi ja tarjosi ruokaa. Tuli kodikas tunne. Nömmen asemalle oli kokoontunut suuri väkijoukko. Ilma oli täynnä odotusta ja toivoa. Vapaussodan aikana tällainen joukko olisi todella voinut tehdä ihmeitä, mutta tämä sota oli toisenlainen.

Majoituspaikka oli kymmenen kilometrin päässä Tallinnasta Männikun sotilasalueella. Seuraavina päivinä kaikki tapahtui nopeasti ja pian tiesimme olevamme Viron Divisioonan (*Eesti Diviis*, ED) krenatöörejä. Suostumustamme ei kysytty, kun käskystä vaihdoimme saksalaiset sotilaspuvut ja annoimme muodollisesti valan, jonka luki korkea saksalainen upseeri. Sydämessämme olimme antaneet valan jo Suomessa ja olimme valmiina taistelemaan Viron puolesta. Salaa kävimme Tallinnassa katso-massa sukulaisia.

Tehtävät jaetaan

Laivalla upseerimme olivat sopineet kahden pataljoonan virkatehtävien jaosta. Rykmenttiä ei enää ollut. Elokuun 25. päivänä sai I Pataljoona – nyt ED III/46 – käskyn nousta junaan. Oltiin menossa rintamalle ilman aseita, koska meihin ei vielä luotettu. II Pataljoona ja suurin osa nuorista upseereista jäi divisioonan täydennysrykmenttiin. Yhteinen iskuvoimamme oli purettu. Miksi? Olihan rintamilla hyvin vaikea tilanne.

Pihkovan suunnasta etenevä vihollinen oli vallannut Tarton. Emajoen silta Käreveressä oli jäänyt saksalaisilta räjäyttämättä. Kaksi venäläistä divisioonaa sekä lisäksi raskasta kalustoa vyöryi pohjoiseen uhaten koko *Armeegruppe Narva* saarroksella. Lämpimurron syvyys oli jo 25 kilometriä. Joukkoja koottiin vastaiskuun. Meidän oikealla puolellamme oli kaksi virolaista poliisipatal-

joonaa, vasemmalla kaksi Viron Divisioonasta koottua iskujoukkoa ja saksalainen rykmentti.

Kehno aseistus

Juna pysähtyi Mullaveren asemalla. Viimeisestä vaunusta jaettiin aseet, kehnomat kuin Suomessa, eikä konekivääreitä ollut. Vasta nyt meille sallittiin taistelemisen ja kuoleminen Viron maaperällä. Juuri tällainen politiikka vei Natsi-Saksan perikatoon.

Aamulla 28. elokuuta olimme hyökkäyksen lähtöasemissa ja seurasimme vihollisen toimintaa. Panssarikauhun laukaus oli merkki hyökkäyksen alkamisesta. Mentiin kuitenkin harjoituksissa piittaamatta mistään, niin kuin vastassa ei olisi ollut ketään. Kylä vallattiin tunnissa, patruunat loppuivat. Mutta venäläiset pakenivat. Isku oli heille tappava.

Saksalaisilta rautaristejä

Kolmantena taistelupäivänä, kun taistelu oli laantunut komppania marssi kapealla kylätiellä. Vastaa ajoi maastoauto saksalaisine upseereineen. Eräs heistä huusi: mikä yksikkö? Päälikkämme vänrikki Endel Maad vastasi: suomalaisen pataljoona! Upseeri olikin kenraali, joka nousi seisomaan ja teki kunnia, kunnes pääsimme ohi.

Paria päivää myöhemmin puhui sama kenraali, jonka olimme tavanneet kylätiellä. Hän kiitti ja jakoi 44 Rautaristia. I luokan Rautaristin sai pataljoonan komentaja kapteeni Voldemar Pärin. Kenraali totesi, ettei hän ole koskaan ennen jakanut yhdestä taistelusta yhdelle pataljoonalle näin montaa kunniamerkkiä. Mutta pataljoona oli menettänyt lähes 200 miestä kaatuneina ja haavoittuneina. Kapteeni Pärin sai seuraavana päivänä kuolettavan sirpaleen ilmahyökkäyksessä.

Meidät siirrettiin rintaman reserviksi Pilkan kylään noin 4 kilometrin päähän Emajosta. Täydennykseksi saimme

200 miestä, joita yritimme kouluttaa. Viimeinen näytös alkoi syyskuun 17. päivän aamulla. Etulinja murskattiin tunteja kestäneellä tykistötulella. Päälikkämme odotti käskyä, mutta niitä ei tullut. Saksalaisten sotakoneisto oli lakannut toimimasta. He olivat menneet ja vieneet mukanaan raskaat aseet sekä lentokoneet. Rintama hajosi. Komppaniamme yritti torjua vihollista, mutta venäläiset etenivät ohitsemme. Vetäydyimme, kunnes tuli yö. Komppaniamme oli jäänyt erilleen muusta pataljoonasta. Parin päivän kuluttua olimme taas sattumalta koossa. Meitä oli jäljellä noin sata miestä, kun tulimme Latvian rajalle. Uusi pataljoonan komentaja luutnantti Karl Pärnoja otti miehet riviin, kiitti ja antoi jokaiselle mahdollisuuden valita tiensä. Mahdollisuus oli virallisen käskyn mukaan siirtyä Saksaan jatka-maan taistelua, paeta Ruotsiin tai mennä kotiin ja jatkaa metsäveljenä. Siihen mennessä oli suurin osa jo valintansa tehnyt. Kokosimme seitsemän pohjoisrannikon poikaa ja päätimme yrittää Pärnun kautta Ruotsiin. Tämä kuitenkin epäonnistui, koska Pärnussa oli jo Puna-armeija edessä. Päätimme yrittää kotimatkaa läpi metsien ja soiden. Tässä meitä avustivat paikalliset asukkaat. Annettiin vanhat siviilivaatteet, ruokaa ja yösijaa sekä opastettiin vaaratomille teille. Eräs emäntä valitti, että ei ehdi tehdä enempää leipää, vaikka yhdet on jo tehty ja toiset ovat unissa. Kansa oli yhtenäinen ja vahva. Tämä antoi meillekin voimaa ja uskoa. Pääsimme kotiin ja tästä eteenpäin kaikki riippui kohtalosta ja itsestään.

Taistelujen jälkeen Viroon jäi noin 1600 Suomen-poikaa.

Muutamat heistä otettiin Puna-armeijaan ja he taistelivat Kuurinmaalla. Suurin osa meni töihin ja opiskelemaan tai piti yleensäkin matalaa profiilia. Piti olla pidättyväinen ja varovainen, koska KGB värväsi jokaiselle työpaikalle, kouluun ja kolhoosiin urkkijoita. Urkkijat, jotka olivat myös itse vaarassa, pelastivat näin henkensä. Näin kului aikaa vuoteen 1954 saakka.

Palvelus Suomen Armeijassa oli kansalliskiihkoisen nationalistin merkki – siis erittäin vaarallinen!

Rankaisunormina oli 25 + 5 vuotta pakkotyöleiriä. Suomen-pojat olivat sodan jälkeen tunnettuja metsäveljiä, joita kaatui taisteluissa yhteensä 57. Pitkäaikaisen tuomion sai 452 miestä. Heistä menehtyi leireillä 82. Kuolemantuomion sai 21 Suomen-poikaa. Lenteen pääsi noin 1350 miestä – yllättävän paljon. Tämä osoittaa miesten sisua. Ulkomaille siirtyneet Suomen-pojat saivat organisoitua ja vaalia historiaansa ja isänmaallisuuttaan. Heille maailma oli vapaa. Monet Suomen-pojat olivat ennen Suomeen lähtöään opiskelijoita, ylioppilaita tai virkamiehiä. Tällaisia oli noin 25 prosenttia. Heistä tuli kirjailijoita, lääkäreitä, insinöörejä, yleensä sivistyneistöä.

JR 200:n II Pataljoonan miehet joutuivat Viron Divisioonan (ED) täydennysrykmenttiin Kehraan noin 40 kilometrin päähän Tallinnasta. Oliko tämä sattumaa vai Johannes Soodlan tekemä toimenpide EVR:n vaatimuksesta maanalaisen hallituksen tukemiseksi? Hallituksella oli synkkä loppu, koska se oli niin Neuvosto-

liiton kuin myös Suur-Saksan vastainen. Viimeiset tekivät yhteistyötä ja jättivät EVR:n asiakirjat paikalle tulleele KGB:lle. Raskaat tuomiot olivat heidän osanaan. Venäläisten saapuessa Tallinnaan Viron lippu liehui kuitenkin Toompealla. Nuoret Kloogalla olleet vänrikit yrittivät vastarintaa ja paeta Ruotsiin ja Suomeen. Osalle tämä onnistuikin.

Suomen-pojat viivyttivät

Lopuksi vielä peruskysymys: oliko oikein palata kotimaahan? Oliko JR 200:sta mitään hyötyä Viron kansalle? Oliko sen perustamisella, saavutuksilla taistelussa tai tappioilla mitään arvoa? Olen henkilökohtaisesti ollut mukana kaikissa Suomen-poikien toiminnan vaiheissa tähän päivään saakka ja uskallan vastata: - Vuoden 1943 lopulla ja vuonna 1944 oli virolaisten vastaanotto ja kouluttaminen Suomen ylimmän johdon vastaantulo heimokansalle tulevaisuutta silmällä pitäen. Olemme siitä kiitollisia!

- Suomen-pojat saivat Suomessa hyvän koulutuksen ja saavuttivat hyvän taisteluvalmiuden.
- Paluu Viroon oli oikea päätös kaikilta niiltä, jotka sen tekivät.
- Pataljoonamme oli päätekijä vihollisen sillanpään tuhoamisessa Emajoella vuoden 1944 elokuun lopulla. Puna-armeijan hyökkäys pysähtyi kolmeksi viikoksi ja näin saatiin lisäaikaa evakuointeihin.
- Suomen-pojat ikuistivat kotimaahan tulolleen sekä taistelullaan ja toiminnallaan paikkansa Viron sotahistoriassa.

Raul Kuutma
Suomen-poikien
kunniapuheenjohtaja

JR 200 loppukatselmuksessa Hangossa 18.8.1944.

Sotaveteraanin vierellä

Kesällä vietetään usein aikaa yhdessä läheisten ja omaisten kanssa. Seuraavaan artikkeliin on koottu niitä veteraaneja koskevia asioita, joita liitosta, piireistä ja jäsenyhdistyksistämme usein kysytään juuri omaisten taholta. Eikä asioiden kertominen liene pahaksi yleisesti kään.

Kaikissa veteraania, hänen puolisoaan ja leskeään koskevissa asioissa saa ”ensiaputietoa” Sotaveteraanipiiristä, yhdistyksestä tai oman alueen sosiaalineuvojalta. Piirien ja sosiaalineuvojen yhteystiedot löytyvät osoitteesta www.sotaveteraaniliitto.fi Sieltä on luettavissa myös veteraanietuudet 2014

Tunnuksen olemassaolon tarkistus

Kelan kautta maksettava rintamalisä

Rintamalisän määrä 49,53 e/kk maksetaan kaikille tunnuksen omaaville veteraaneille, niin miehille kuin naisillekin. Rintamalisään eivät vaikuta saajan tulot eikä omaisuus.

Kuvallinen Kela-kortti ja sen kääntöpuolella oleva R-kirjain on merkinä tunnuksen olemassaolosta.

Kaikkien tunnusten hakuai-ka on päättynyt 31.12.1994.

Tunnuksia ja niihin liittyviä asioita voi tiedustella seuraavasti:

Rintamasotilastunnus (miehet), Puolustusvoimien aluetoimistosta (jonka alueella asuu).

Rintamapalvelustunnus (naiset), Puolustusministeriö, Postiosoite: PL 31, 00131 HELSINKI, tiedottaja Urpo Rannansuu

Taloudellista tukea veteraanille, puolisolalle ja leskelle

Veteraani, hänen puolisonsa tai leski voi hakea tukea sen sotaveteraaniihdistyksen kautta, jossa hän on jäsenenä. Apua on mahdollisuus saada erilaisiin henkilökohtaisiin avustuksiin ja tukea mm. siivouspalveluihin. Kokonaisvaltaista hoito- ja toimeentulovastuuta veteraanijärjestöllä ei ole mahdollisuutta ottaa eikä järjestö tee maksusitoumuksia. Järjestö voi toimia ensiapuna silloin kun hätä on suurin ja auttaa asioiden hoitamisessa eteenpäin. Mutta järjestöömme on oltava yhteydessä, että saamme tietoomme

avun ja tuen tarvitsijat. Suomen Sotaveteraaniliitossa on 20 700 tunnuksen omaavaa jäsentä ja 13 800 puoliso- ja leski-jäsentä, joten emme voi tuntea heidän henkilökohtaista taustansa yksilöllisesti. Veteraanisukupolvi on tottunut selviämään ja pärjäämään omillaan, joten heidän oma avunpyyntönsä voi jäädä tulematta. Siksi on hyvä, jos omaiset tai läheiset todetessaan avun ja tuen tarpeen lähtevät sitä selvittämään.

Avustusten myöntäminen

Taloudellista tukea myönnetään veteraanille, hänen puolisolleen tai leskelle.

Tuloraja on 1 100 euroa kuu-kaudessa brutto. Poikkeuksia tehdään niissä tapauksissa, joissa on kysymys esim. jostakin pitkäaikaissairauksista, jolloin lääke- ja hoitokustannukset ovat jatkuvasti isot.

Hakijan on oltava liiton sotaveteraaniihdistyksen jäsen.

Hakemuslomakkeita saa omasta jäsenyhdistyksestä sekä Internet-osoitteesta www.sotaveteraaniliitto.fi/aineistopankki

Hakemuksen liitteeksi tarvitaan verotodistus tai Kelan todistus ylimääräisestä rintamalisästä sekä kuitit tai niiden kopiot aiheutuneista kustannuksista.

Henkilökohtaisen avustuksen suuruus vaihtelee 200-700 euroon riippuen aiheutuneista kustannuksista. Avustus on kertaluontoinen, eikä maksusitoumuksia myönnetä.

Avustukset ovat mahdollisia eri säätöiden tuen ja keräysvarojen turvin.

Sotainvalideille, joiden sotainvalideetti on 10 % tai yli, avustusta ei myönnetä järjestömme kautta.

Kuinka haetaan kuntoutukseen?

Kuntoutukseen haetaan oman kunnan terveysaseman kautta. Kuntoutus on tunnuksen omaavalle veteraanille maksuton ja veteraanin aviopuoliso voi osallistua yhdessä veteraanin kanssa samaan aikaan laituskuntoutukseen. Nykyisin käytössä olevat kuntoutusmuodot ovat laituskuntoutus, päivä kuntoutus, avokuntoutus ja kotikuntoutus. Veteraanin leskellä ei ole lakisääteistä kuntoutusoikeutta. Kun kuntoutus tapahtuu kunnan kautta veteraanikuntoutuksen maksusitoumuksella, ei veteraanille

aiheudu matkakuluja, vaan ne maksetaan Kelan kautta, myös avo- tai päivä kuntoutuksessa käyneille.

Lääkealennus

Henkilö, jolla on rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnus tai Sota-arkiston antama miinanraivaajatodistus, saa kaikissa apteekeissa 10 %:n alennuksen lääkkeiden hinnoista. Alennusta ei anneta lääkkeistä, jotka ovat sairausvakuutuslain mukaan erityiskorvattavia, merkittävistä ja kalliista peruskorvattavista lääkkeistä eikä sairausvakuutuslaissa tarkoitetun vuotuisen omavastuun ylittävältä osalta. Oikeus alennuksen saamiseen selvitetään esittämällä kuvallinen Kela-kortti, jossa on R- tai MR-tunnus tai sotilaspassi tai muu asiakirja tunnuksen saamisesta. Lääkealennus on henkilökohtainen eikä sitä saa esimerkiksi perheenjäsenen lääkkeistä.

Kotipalvelut

Peruspalveluita ja niiden saatavuutta kannattaa aina ensimmäisenä tiedustella omasta kunnasta.

Tunnuksen omaavan veteraanin on mahdollisuus saada sosiaalihuoltolain mukaisia kotipalveluja valtion kunnille maksaman määrärahan puitteissa. Tuloja ei tarvitse selvittää, vaan palvelun tarve on ratkaiseva. Määräraha on kuitenkin rajallinen, joten asia on selvitettävä oman asuinkunnan kautta.

Yksityisiä palveluntuottajia on runsaasti ja heistä saa tietoa omasta kunnasta. Kannattaa varmistaa, että palvelujen tuottajat kuuluvat ennakkoepärintärekestäriin. Kotitalousvähennystä saa mm. kotitalous- ja remonttitöistä, jotka tehdään henkilön tai hänen puolisonsa, **vanhempien tai isovanhempien** kotona tai vapaa-ajanasunnolla. Omaisten maksaessa kustannukset, hän saa tehdä vähennyksen omaan verotukseensa.

Sotainvalidien Veljesliiton hallinnoima avustajahanke (erillinen artikkeli seuraavalla sivulla).

Kotona asumista helpottavat kodin muutostyöt

Vanhustyön Keskusliiton 15 alueellista korjausneuvoojaa ovat käytettävissä kaikissa

asunnon muutos- ja korjaustöitä koskevissa asioissa. He auttavat tarvittaessa muutostöiden kartoittamisessa, suunnittelussa ja korjausavustusten hakemisessa. Heidän palvelunsa ovat maksuttomia, mutta tehtävä työ ja tarvikkeet maksavat normaalisti. Usein tarpeellisia muutostöitä ovat mm. pesutilojen muuttaminen käyttökelpoiksi ja portaiden tai turvakaitaiden uusimiset. Yhteystiedot: www.vanhustyonkeskusliitto.fi /korjausneuvojat tai korjausneuvonnan päällikkö Jukka Laakso puh. 040 502 3807

Terveys- ja huollon palvelut ja asuminen

Useimmissa kunnissa terveyskeskusmaksut on poistettu veteraaneilta ja sairaanhoitopiirit ovat poistaneet poliklinikkamaksut tunnuksen omaavilta sotaveteraaneilta.

Sotaveteraaneille ei ole erityisasetusta palvelu- ja hoivatalojen asumis- ja hoitokustannuksissa.

Palvelumaksua määriteltäessä ei rintamalisää oteta huomioon asiakasmaksuissa, mutta ylimääräinen rintamalisä sen sijaan otetaan huomioon samoin kuin muut eläketulot.

Veteraanien kuin muidenkin vanhusten palvelujen tavoitteena on tukea asumista omissa kodeissaan toimintakyvyn heikkenemisestä huolimatta. Mutta eteen tulee myös tilanteita, kun kotona asuminen ei palveluidenkaan turvin ole enää mahdollista. Apua ja tukea haetaan oman asuinkunnan kautta.

Palvelutarpeen arviointi

Veteraanien ikääntyessä ja elämäntilanteen muuttuessa voidaan pyytää oman asuinkunnan kautta palvelutarpeen arviointi. Asumisen ja hoivan muutos suunnitellaan aina yhdessä asiakkaan ja omaisten sekä sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisten kanssa. Palvelutarpeen arviointi on kunnan palvelua, johon kaikilla 75 vuotta täyttäneillä on lakisääteinen oikeus (sosiaalihuoltolaki 710/1982 40 a §). Palvelutarpeen arviointi on aina myös sosiaali- ja terveystieteiden myöntämisen perusteena.

Palvelutarpeen arviointi sisältää asiakkaan yksilöllisen kokonaistilanteen kartoituksen, jossa käydään läpi asiakkaan tarve sosiaalipalveluihin. Esimerkkejä palveluista ovat

kotihoito, kotihoidon tukipalvelut tai omaishoidontuki.

Palvelutarpeen arviointia voi pyytää asiakas itse, hänen omaisensa, viranomaisen tai muu henkilö. Yhteydenoton perusteella asiakkaaseen otetaan yhteyttä tilannearviota varten.

Hyvinvointia edistävät kotikäynnit sekoitetaan joskus palvelutarpeen arviointiin. Hyvinvointia edistävä kotikäynti voi sisältää myös palvelutarpeiden arviointia, mutta kotikäynnin päätarkoitus on tukea kotona selviytymistä, ennakoida tulevia palvelutarpeita sekä selvittää mahdollisia riskejä, jotka ovat esteenä kotona selviytymiselle. Useimmissa kunnissa hyvinvointia edistävät kotikäynnit ovat yleistyneet vanhuspalvelulain myötä.

Asumis- ja palvelu- ja hoivatalojen tarjoajilta. Yksityiseen palvelutaloon voi hakeutua myös maksamalla koko maksun itse. Sopimukset on syytä lukea tarkkaan. Erityisesti on hyvä selvittää, miten toimitaan, jos palveluja tarvitaan enemmän kuin alkuperäisessä sopimuksessa on määriteltä.

Hammashoidon kustannukset

Kela korvaa hammashuollon kustannuksia rintamaveteraaneille, joilla on rintamasotilastunnus, rintamapalvelustunnus, rintamatunnus tai veteraanitunnus. Korvausta saavat myös miinanraivaajat, joilla on Sota-arkiston myöntämä todistus.

Hoitoa aloitettaessa kannattaa selvittää hammaslääkäriltä kustannusarvio sekä Kelan korvaus tulevasta kustannuksista. Näin välttyään joskus yllättävänkin suurilta omavastuuosuuksilta.

Korvausta ei saa implanttien laittamisesta.

Kelassa asiointi

Ylimääräinen rintamalisä on myönnetty yleensä kansaneläkkeen hakemisen yhteydessä. Ylimääräistä rintamalisää maksetaan niille Suomessa asuville eläkkeensaajille, jotka saavat rintamalisää ja kansaneläkettä. Kaikki ulkomailta saadut eläkkeet vähentävät ylimääräistä rintamalisää. Ylimäärä-

nen rintamalisä on 25-45 % siitä eläkkeensaajan kansaneläkkeestä, joka on suurempi kuin 102,41 e/kk. Kun hakijalla ei ole lainkaan muita eläkkeitä, jotka vähentäisivät ylimääräistä rintamalisää, hänelle maksetaan suurin mahdollinen rintamalisä. Suurin mahdollinen ylimääräinen rintamalisä yksin asuvalle on 239,18 e/kk ja parisuhteessa olevalle 206,94 e/kk. Ylimääräinen rintamalisä on verotonta tuloa, ja se maksetaan samoin kuin kansaneläke.

Veteraanilisä kuuluu niille veteraaneille, jotka saavat Kelasta ylimääräistä rintamalisää sekä korotettua tai ylintä eläkettä saavan hoitotukea.

Hakemuksia ei tarvita, koska lisän maksamisen edellytykset ovat Kelan tiedossa. Lisä perustuu vammaisetuksista annettuun lakiin, ja se maksetaan osana eläkettä saavan hoitotukea.

Veteraanilisän määrä on 105,06 e/kk. Se on verotonta eikä se pienennä eläkkeensaajan asumistukea.

Lisä maksetaan myös laitoshoidossa olevalle veteraanille, mutta se otetaan huomioon pitkäaikaishoidon maksussa, jonka laitos tai kunta perii veteraanilta.

Tarkista, onko veteraanilla oikeus Kelan hoitotukiin.

Takuueläke turvaa Suomessa asuvalle henkilölle vähimmäiseläkkeen, jos henkilön kaikki eläkkeet ennen veroitusta ovat yhteensä enintään 736,64 e/kk. Tuloraja ja vähimmäiseläke jäävät kuitenkin pienemmäksi silloin, kun eläkkeensaaja on varhentaunut vanhuuseläkkeelle siirtymisen. Täyden takuueläkkeen saavat vain ne, joilla ei ole mitään muita eläkkeitä. Takuueläkettä eivät sen sijaan pienennä eläkettä saavan hoitotuki, rintamalisät eikä eläkkeen lapsikorotus, eivätkä ansiotulot, pääomatulot eikä omaisuus. Myöskään omaishoidon tuki ei vaikuta sen määrään. Takuueläke vaikuttaa asumistukeen ja perheen mahdollisesti saamaan toimeentulotukeen samoin kuin muutkin eläkkeet.

Takuueläkettä voi hakea puhelimitse. Kelassa kirjataan annetut tiedot suoraan atk:lle, jolloin ei tarvitse täyttää paperista hakemuslomaketta.

Kuoleman kohdatessa

Jos veteraani on kuollut evankelisluterilaiseen seurakuntaan, kotiseurakunta myöntää maksuttoman hautapaikan.

Jos veteraani on halunnut tulla siunatuksi muualle, esim. synnyinseutunsa kirkkomaahan, seurakunta perii yleensä silloin normaalit hautamaksut.

Saako veteraani hautausavustusta?

Hautausavustusta veteraanille, hänen puolisolleen tai leskelleen ei ole. Jos leski jää taloudellisiin vaikeuksiin veteraanin kuoltua esim. hänen sairaala- ja hoitomaksujensa takia, voi hän anoa niihin taloudellista tukea (katso avustukset). Perikunnalle avustusta ei myönnetä.

Muistaako oma veteraaniyhdistys muistotilaisuudessa?

Omaisten toivomuksesta useimmat yhdistykset kunnioittavat veteraaniveljen tai -siskon muistoa laskemalla havuseppeleen vainajan siunaustilaisuudessa. Omaisten toivotaan olevan tässä tapauksessa yhteydessä yhdistykseen.

Mihin kunniamerkit?

Olisi toivottavaa, että vanhempien kunniamerkit kulkisivat suvussa perintönä ja muistona heidän tekemästään arvokkaasta työstä. Mutta jos tähän ei ole mahdollisuutta ja ne halutaan luovuttaa muualle säilytettäväksi, voi asiaa tiedustella sotaveteraaniyhdistyksestä. Useat kotiseutumuseot ja erilaiset perinneyhteisöt ottavat vastaan kunniamerkkikokoelmia.

Missään tapauksessa kirputori tai kaatopaikka ei ole kunniamerkkien paikka.

Mistä saa hautakivimerkin?

Hautakivimerkin voi tilata Sotaveteraaniliiton myyntitoimistosta, sotaveteraanipiireistä tai yhdistyksistä.

Merkin kiinnittämisestä huolehtii hautakiven tekijä tai sen voi kiinnittää kiveen myös itse tai kysyä neuvoja yhdistyksestä.

Mikä merkki kuolinilmoitukseen?

Omaisten halutessa tai veteraanin oman toivomuksen mukaan kuolinilmoituksessa voidaan käyttää sen järjestön tunnusta, johon veteraani on kuulunut tai sitten tammenlehvätunnusta, johon on oikeus kaikilla tunnuksen omaavilla veteraaneilla.

Anni Grundström

Jäsenille apua avustajatoiminnan kautta

Sotainvalidien Veljesliitto on järjestänyt yhteistyössä työ- ja elinkeinohallinnon kanssa avustajatoimintaa sotiemme veteraaneille sekä heidän puolisoilleen ja leskilleen vuodesta 1998 lähtien.

Toiminta on vähitellen laajentunut. Tällä hetkellä meillä on 16 avustajatoiminnan alueprojektia ja apua saa noin 8 000 asiakastaloutta eri puolilla maata. Asiakkaista 40 % on sotainvalidi- ja loput 60 % muita veteraanitalouksia, suurimpana ryhmänä Suomen Sotaveteraaniliiton jäsenet. Avustajia on toiminnassa kerralla lähes 350 ja koko vuonna eripituisissa työsuhteissa yhteensä noin 600.

Avustajan asiakkaalleen antaa apu suunnitellaan yhdessä asiakkaan kanssa ja kirjataan palvelusopimukseen. Toiminnan tarkoituksena on ylläpitää asiakkaan toimintakykyä ja edistää kotona asumisen selviytymistä mahdollisimman pitkään sekä vähentää yksinäisyyttä. Keskeistä on tehdä kodin askareita yhdessä asiakkaan kanssa, hänen voimavarojensa mukaan. Keskusteluhetket, sosiaalinen ja henkinen tuki sekä ulkoilu ovat oleellinen osa toimintaa raskaampiin kotitöiden tekemisen ohella.

Apua arkeen

Avustajatoiminta on hyvä ratkaisu silloin, kun sotiemme veteraani tai hänen puolisonsa tai leskensä haluaa selviytyä päivittäisistä askareista kotona, mutta omat voimavarat eivät enää kaikkeen riitä. Avustajatoiminnan periaatteena on, että kodin askareet tehdään yhdessä asiakkaan kanssa. Avustaja tekee hankalimmat ja raskaammat työt, mutta samalla pyritään pitämään yllä asiakkaan omia voimavaroja. Avustajat perehdytetään ja opastetaan työhönsä.

Avustajatoiminta on jäsenpalvelua

Palvelun piiriin voivat päästä ne sotainvalidit ja sotiemme veteraanit, jotka ovat jäseninä jossakin seuraavien järjestöjen paikallisosastossa tai yhdistyksessä

- **Sotainvalidien Veljesliitto ry**
 - **Suomen Sotaveteraaniliitto ry**
 - **Rintamaveteraaniliitto ry**
 - **Kaatuneitten Omaisten Liitto ry (sotalesket)**
- Sotaleskistä palvelun piiriin pääsevät ne Kaatuneitten Omaisten Liitto ry:n sotaleskijäsenet, jotka saavat Valtio-

konttorilta sotilasvammalain mukaista huoltoeläkettä. Avio- puolisoiden ja leskien kohdalla asiakkuus edellyttää, että sotainvalidi- tai veteraanipuoliso on tai oli jäsenenä jossakin edellä mainituista yhdistyksistä.

Jos henkilö ei ole minkään em. järjestön jäsen, mutta hänellä on rintamatunnus tai naisilla rintamapalvelustunnus, hänellä on mahdollisuus hakea jäsenyyttä vielä nytkin. Näin on myös leskien kohdalla, jos edesmennyt puoliso on ollut tunnuksen omaava veteraani.

Missä avustajapalveluja saa ja mitä se maksaa?

Toimintaa on eri puolilla Suomea, mutta palvelun kattavuudessa on alueellisia eroja. Tietoa paikkakunnista ja yhteyshenkilöistä löytyy aluehankkeittain: keskus.tsto@sotainvalidit.fi / avustajahanke tai eija.kilgast@sotainvalidit.fi

Palvelusta peritään kohtuullinen asiakasmaksu, joka vaihtelee alueittain. Maksun suuruuteen vaikuttaa avustajien palkkatuen määrän lisäksi se, kuinka paljon oma järjestö ja kunta tukevat toimintaa.

Eija Kilgast

Projektijohtaja

Sotainvalidien Veljesliitto

Tasavallan presidentti vahvisti 11.4.2014 seuraavan lain:

Laki rintamasotilaseläkelain muuttamisesta (HE 8/2014 vp). Rintamasotilaseläkelakia muutetaan siten, että Kansaneläkelaitos voi luovuttaa rintamalisää saavien henkilöiden nimet ja henkilötunnukset kunnalle maksutta kerran kalenterivuodessa. Laki tuli voimaan 1.5.2014.

Avustajatoimintaa arjessa

Ari Hartikainen on yksi Sotainvalidien Veljesliiton Kanta-Hämeen piirin 44:stä kotiaavustajasta. Kanta-Hämeen piiri pyörittää avustajatoimintaa koko Hämeen alueella. Vuoden 2013 aikana Hämeessä oli kaikkiaan 856 asiakastaloutta. Suurin asiakasryhmä on sotaveteraanien lesket, mutta joukkoon mahtuu myös kymmeniä sotainvalideja. Asiakkaiksi hyväksytään kaikki sotiemme veteraanit sekä heidän puolisonsa tai lesket, kunhan jäsenyys jossakin veteraanijärjestössä on kunnossa. – Varmastikaan moni ei tiedä tällaisesta palvelusta mitään. Kyllä tällainen apu kannattaa vastaanottaa. En kyllä tiedä mitä tekisin, jos ei olisi näitä kaikkia järjestelyjä tässä olemassa. Kyllä omillaan

Sotaveteraani Pentti Elomaa avustajansa Ari Hartikaisen kanssa ulkoilemassa.

on aina mukavampi. Ari kun vielä käy minua ulkoiluttamassa, niin kyllä tässä aika hyvät oltavat on. Yksin en ulos uskalta lähteä, toteaa sotaveteraani **Pentti Elomaa**, joka kuuli kotiaavustajapalvelusta tutultaan. –

Pentille on aina kiva tulla. Mies on poikkeuksetta hyvällä tuulella. Ei ole vielä erimielisyyksiä sattunut, heittää Hartikainen.

Antti Mikkola

Projektipäällikkö, Hämeenlinna

Kun hyökkääjän tie katkaistiin

Yksikkömme III/JR 11 nousi kuljetusjunan mullivaunuihin Joutsijärven asemalla kesäkuun viides päivä 1944. Sain lähtöpäivänä 14 päivän vuoroloman, jonka päätyttyä minun piti saapua yksikköni Karjalan kannakselle Valkjärvelle. Jäin kuljetusjunasta Kemijärvellä. Siellä kuulin, että postijuna, joka lähtee etelään tuntia myöhemmin, ajaa aikataulussa ja ohittaa kuljetusjunan Rovaniemellä.

Oli kaunis keväinen päivä, nousin joutessani ratapihan takana olevalle mäelle, jolla olevaa polkua asteli saksalainen sotilas. Tervehdimme toisiamme ja samalla kysäisin olisiko hänellä myytävänä tupakkaa tai konjakkia. Sain ymmärrettävällä suomenkielellä kieltävän vastauksen. Tupakan hän tarjosi ja siinä keskustellessa antoi ymmärtää, että Saksa on häviämässä sodan. Hän sanoi: ”Yksi kaunis päivä, kun liittoutuneet tekevät maihinnousun Ranskan rannikolle, Saksa on lyöty. Yksi kaunis päivä, kun ryssä hyökkää Suomeen, niin Suomi on pyyhkäisty pois maailman kartalta.” Tietenkin minun piti olla jälkimmäisestä asiasta toista mieltä. Sanoin, että pane mieleesi, Suomea ei lyödä koskaan. Paikassimme kättä ja erosimme!

Tulin saman päivän iltana kotiin Oulaisiin. Oli ilmeisesti kesäkuun kahdeksas päivä, radiouutisissa kerrottiin, että liittoutuneet olivat tehneet maihinnousun Ranskan rannikolle kesäkuun kuudes päivä. Kesäkuun kymmenes päivä uutisissa kerrottiin, että ryssä on hyökännyt Karjalan kannakselle. Samalla kerrottiin, että hyökkäys on torjuttu. Otin yhteyttä lomalla olevaan aseveljeen ja

sovimme hänen kanssaan, että kuulostellaan pari päivää. Nousimme yhdessä myöhemmin junaan ja olimme seuraavana päivänä Viipurissa. Silloin oli ilmeisesti kesäkuun neljästoista päivä.

Kun laskeuduimme asemalaturille, näkymä oli hurja. Pommikuoppia ratapiha täynnä, kiskot töröttivät mutkalle kääntyneinä ja pystyssä. Etelän, Koiviston suunnasta kuului valtava tykistökeskityksen jyminä. Meidät opastettiin linnansillasta yli ilmoittautumaan kadun vasemmalla puolella olevaan punatiilikasarmiin toimistoon. Jouduimme olemaan kasarimilla kaksi yötä, minkä jälkeen kuorma-auton lavalla matkasimme kohti Kivennapaa.

Tapasimme yksikkömme, joka oli irrottautunut Kivennan asemista ja vetäytymässä Muolaata kohden. Ryhmäni oli kärsinyt pahoin, yksi oli kaatunut ja useita haavoittunut. En tavannut yhtään entisen ryhmäni miestä. Jouduin raahelaisen vänrikki Peter Oeschin joukkueeseen ja sain ryhmän, josta suurin osa oli täydennysmiehiä.

Puolustuslinjaksi tuli Muolaan Kirkkojärven ja Yksjärven välinen kannas. Konekivääripesäke rakennettiin tuhoutuneen kirkon raunioille. Siinä ei jouduttu pitkään viipymään. Valkeasaaren puolustuksen romahtaminen sekä lähinnä oikealla olevan Kuuterselän murtuminen pakotti meidät irtautumaan myös Kivennavalta ja Siiranmäeltä ja näin oli koko kannas liikkeellä pohjoista kohti.

Kiväärikomppaniasta sekä rykmentin ja pataljoonan jääkärijoukkueista muodostetut viivytysjoukot hidastivat vihol-

lisen etenemistä ja aiheuttivat viholliselle huomattavia miestappioita. Käsitykseni mukaan pataljoonamme, rykmenttimme ja koko 3. Divisioonamme onnistui vetäytymään ilman katastrofia hyvässä järjestyksessä.

Divisioonamme asettui Vuoksen vesistön lounaispuolelle ns. VKT (Viipuri- Kuparsaari-Taipale) linjalle. Paikka, johon olimme tulleet, oli Kuparsaari. Ei siinä mitään puolustuslinjaa ollut, täysin neitseellistä maastoa, ei niin minikäänlaista rakennelmaa, ei lapion pistoaakaan. Ryhmäni alistettiin rykmenttimme kymmenennelle komppanialle (luutnantti Antti Patokosken komppania), joukkueessa oli monta tuttua kaveria mm. joukkueen varajohtaja oulaistalainen Paavo Ruokokoski.

Olimme ylittäneet puron ja nousimme pienelle harjanteelle, johon heti aloitettiin puolustuslinjan rakentaminen. Päivä oli kesäkuun kahdeskymmenes. Konekivääriryhmämme hevosmiehenä oli oulaistalainen Yrjö Matias Ylikulju. Hän oli vetäytymismatkalla ampuanut lampaan ja jostain talosta löytänyt padan ja suolaa. Juuri kun olimme saaneet poterot kaivettua ja etumaaston raivatua, Ylikulju huuteli syömään. Menin syönnin jälkeen hevoskärryjen varjoon nukkumaan. Olin juuri päässyt uneen, kun joku tönäisi hereille ja karjaisi ”Ryssä puron takana”. Siitä se todellinen torjunta alkoi ja siihen ryssän eteneminen sillä loholla pysäytettiin.

Kaksi vuorokautta vihollinen yritti murtaa puolustustamme. Kranaattikeskitykset eivät olleet erityisen voimakkaita, niinpä jalkaväkijoukkojen hyökkäykset pystyimme torjumaan. Divisioonamme toinen rykmentti JR 53 otti meiltä rintamavastuun Kuparsaareissa iltapäivällä kesäkuun 22. päivä. Vaihto onnistui ja siirryimme 53 rykmentin reserviksi muutama sata metriä etulinjan taakse. Maasto oli hiekka- ja sorakumpua, johon oli hyvä kaivaa suojaoterot, valitettavasti liian lähelle etulinjaa, sillä suojaoteroihin tuli useampia täysosumia.

Kuparsaaren itäpuolella oli Lietsaari, johon oli tieyhteys Kuparsaaresta. Komppaniasamme oli lähetetty yksi konekivääriryhmä kyseiseen saa-

reen, saaren piti olla suomalaisten hallussa. Saari olikin vihollisen miehittämä. Ryhmää johti oulaistalainen ylikersantti Kalle Takalo-Eskola ja ryhmään kuuluivat oulaistalaiset Arvo Väyrynen ja Eino Ruokokoski, August Laitala Haapavedeltä, Johannes Tiainen Kiteeltä sekä Yrjö Räisänen Piippolasta. Ryssät olivat päästäneet ryhmän aivan lähelle ennen kuin komensivat: ”RUKI VER!” Takalo-Eskola oli sanonut: ”Juostaan järveen.” Väyrynen oli vastannut: ”Minä en osaa uida.” Takalo-Eskola oli pinkaissut juoksuun ja sukeltnut heti kun pääsi veden. Yrjö Räisänen oli lähtenyt Kallen perään, ryssät ampuivat vimmatusti. Kalle onnistui ja selvisi hengissä, Yrjöön oli sattunut heti ja kuolettavasti. Johannes Tiainen oli lähtenyt juoksemaan vastakkaiseen suuntaan, kun siellä oli vesi lähellä. Hän selvisi elävänä, mutta joutui viettämään kylmän ja jännittävän vuorokauden ryssien seassa. Arvo Väyrynen, Eino Ruokokoski ja August Laitala joutuivat vangiksi. He palasivat vankien vaihdossa kotimaahan joulukuun lopulla vuonna 1944. Vihollisen hallinnassa oleva ja isännöimä Lietsaari oli nyt sivusta- ja selustauhka Kuparsaaren puolustajille. Uhkan torjumiseksi oli päätetty vallata Lietsaari. Tehtävän suorittamiseen oli irrotettu III/JR 53 mm. Oulalaisen vänrikin Veikko Söhlön joukkue ja lisäksi 2 joukkuetta kk-ryhmineen. III/JR11 kymmenennestä komppaniasta (Antti Patokosken komppania) 3 joukkuetta ja kk-komppaniasta kaksi ryhmää. Tämän osaston johtajana oli luutnantti Pentti Soininen. Toisen konekiväärin ampujana oli Väinö Piippo Piippolasta ja apulaisena hänellä oli Osmo Tuuri Laihialta. Osmo elää vielä ja tapamme vuosittain. Hän kertoi tuosta valtauksesta seuraavaa: ”Konekiväärimme oli asemassa Lietsaaren menevän tien varressa, ampumasuunta tielle ja tiensivustoille. Vuoksen vesi oli niin korkealla, että tie oli osittain veden peittämä. Tien laidasta alkoi ylävämpi metsäsaareke ja sieltä kuului ryssien pulinaa. Metsäsaarekkeeseen ammuttiin heittimillä usean kymmenen kranaatin isku. Tielle purkaantui paljon ryssiä, jotka juosten pyrkivät pako-

sinne mistä olivat saareen tulleet. Siihen kaatui pienelle alueelle kymmeniä ryssiä. Lisäksi saatiin myös vankeja.” Osmo kertoi joutuneensa vahtimaan vankeja, kun saari oli saatu lopullisesti vallattua. Yksi vankeista puhui hyvää suomenkieltä ja kertoi, että heiltä kaatuivat kaikki upseerit ja suurin osa aliupseereista. Tämän jälkeen he päättivät antautua. Lietsaaren valtaus onnistui loistavasti ja suhteellisen pienin tappioin. III/JR 53 sotapäiväkirjan mukaan: ”Taistelussa tuhoitiin noin 70 vihollista, joukossa kolme upseeria sekä saatiin yhdeksän vankia ja lisäksi sotasaalista.” Osmo Tuurin mukaan sotavankeja oli kymmeniä. Omat tappiot tuon sotapäiväkirjan mukaan olivat kaksi kaatunutta ja neljä haavoittunutta. Edelleen tuon sotapäiväkirjan mukaan: ”Vankien kertoman ja sotasaalisasiapereiden mukaa oli vihollisen tarkoitus kuljettaa Lietsaaren pataljoona voimia ja näin muodostamastaan sillanpästä hyökätä selustamme.” Aikaisin aamulla kesäkuun 24. päivä päättyi JR53 reservinä olo, siirryimme Heinjoen Noskualle. Siirtymämatkalla saimme viettää kaivamisissa poteroissa levollisen ja rauhallisen yön.

Kesäkuun 25 päivä tulimme alueelle, jota mainittiin Noskuan selänteeksi. Siellä aloitimme puolustuslinjan rakentamisen. Tuossa siirtymävaiheessa pääsin tuttuun joukkueeseen, jonka johtajana oli raahelainen luutnantti Lauri Hannila ja varajohtajana ylistarolainen ylikersantti Jussi Rautakorpi. Hänen alaisenaan olin Uhtuan suunnalla toista vuotta. Liekö Jussi vaikuttanut siirtoon? Ryhmäaseena oli nyt pst.kivääri, eli ns. norsupyssy. Ampujana oli kansakoulukaverini Kosti Virtanen. Olin siirtoon tyytyväinen.

Harjanne, johon puolustuslinja piti rakentaa, oli erittäin kivinen. Saimme ampuma-asetmat kuitenkin tehtyä ja joku sain niin syvän, että se oli hyvä suojaotero. Kosti Virtasen kanssa teimme yhteisen poteron, sellaisen liki kaksi metriä korkean siirtolohkareen taakse ja osittain sen alle.

Hyökkäysvaunuista ei ollut pelkoa maaston kivisyyden takia. Päivä oli ollut rauhallinen. Kun saimme kaivuutyöt viimeistelyä vaille valmiiksi, eh-

Esko Hemmilä
12. kesäkuuta
2014 Oulun liittokokouksessa.

dotin Kostille, että nyt keitelään korvikkeet. Vasemmalla, runsaan puolen kilometrin etäisyydellä kimalteli järvi. Takana vasemmalla oli pieni suolämpäre, jossa korkeita siirtolohkareita. Arvelin niiden sivulta tai alta löytyvän vettä. Ei löytynyt! Poljin saappaan kantapäällä suohon reiän, josta sai liruteltua ruskeaa suovettä pakkiin. Kun olin palaamassa poteroillemme, ryssä pisti soimaan suomenkielisen levyn; Pikkuikävä. Muistaakseni se alkoi sanoilla: ”Kuinka monta iltaa siit on mennytkään, kun sä lähdit luotani. Silloin oli keivät, nyt on syksyn sää...”

Ylikuljun keittämän lampaan syönnin jälkeen oli eletty pelkällä kuivalla muonalla. Nytkin oli tarjolla korviketta ja vanikkaa. Sovittiin yön vartiovuoroista ja menttiin nukkumaan! Ilta oli alueellamme rauhallinen. Kävi mielessä, onko tyyntä myrskyn edellä. Aamulla kello 5 ei tarvinnut keittää herätellä. Ryssä oli päättänyt antaa kunnollisen aamuherätyksen ja saattaa meidät sillä herätyksellä ikiuneen. Tuo päivä, 26 kesäkuuta, oli monelle tutulle aseveljelle viimeinen tässä elämässä. Ryhmäni miehet uskoivat kehotustani ja kaivoivat riittävän syvät poterot. Hiki säästää verta, piti jälleen paikkansa.

Ei tullut yhtään täysosumaa ryhmäni poteroihin, sen sijaan vasemmalla oli ryssä päässyt aseimiimme ja selustaamme. Pystyimme lyömään ne takaisin ja harva elävänä selvisi omalle puolelle. Jouduimme jättämään asemamme, vaikka olimme kohdaltamme pystyneet pitämään hyökkääjän kurissa. Vetäydyimme n. 300-400 metriä seuraavalle harjanteelle, jossa oli hyvä puolustuslinjan paikka.

Voitimme vähän aikaa ja ehdimme kaivaa jonkinlaiset pienet poterot ennen kuin alkoi liki tunnin kranaattisade. Meillä ei ollut ryhmässä yhtään konepistoolia ja ryssä vyöryi päälle. Siinä Virtasen kanssa puolustauduimme – ja tietysti koko ryhmäni pani parastaan. Kosti huomasi, että hänestä oikealla oleva kiväärikomppanian mies käytti tehottomasti konepistooliaan. Kosti pyysi, että anna minulle se ase ja täytä lippaita. Kosti sai aseensa ja käytteli sitä tosi tehokkaasti. Ryssät lähestyivät syöksymällä yhden

siirtolohkareen takaa toiselle. Kyllä siinä monen vihollisen askel katkesi, kun Kosti päästi lyhyen terävän sarjan syöksyään.

Vaikka Kosti käytti asetta säästeliäästi, ei kp:n haltija ehtinyt täyttää lippaita, niinpä Kosti antoi kp:n pois ja otti oman kiväärinsä käyttöön. Hetken päästä huomasimme, että konepistoolimies on kadonnut ja ryssä heiluu tasallamme oikealla. Totesimme, että olemme kahden. Puolustuksemme oli pettänyt oikealla. Esitin Kostille, että lähdetään ennen kuin tuolta oikealta hyökkäävät pääsevät selustaamme. Kosti vilkaisi oikealle ja sanoi: ”Kaukanahan nuo vielä ovat, ei lähdetä, ammutaan vielä joku.” Sanoin, ammu vaikka monta ja hyppäsin pesäkkeestä. Olin kuollessa kulmassa 10-20 metrin päässä pesäkkeistä ja seurasin mitä Kosti tekee. Hän painoi kampallisen patruunoihin kivääriinsä ja laukaisi kaksi kertaa, jonka jälkeen hyppäsi montustansa ja niin lähdettiin vetäytymään. Pidensin askeleitani, vilkaisin välillä, Kosti makasi kiven päällä ja oli kytkisellä, että voisi vielä vähentää jonkun ryssän muonavahvuudesta. Olin tyytyväinen, Kosti oli kuitenkin tulossa.

Tapasin vetäytyessä tunte mattoman upseerin, joka kysyi mihin alikersantti on menossa. Ilmoitin, että alikersantti Hemmilä on menossa etsimään omaa joukkueenjohtajaa ja omaa ryhmäänsä. Hän esitteli itsensä ja kertoi, että komppaniamme päällikkö Antti Puntala on kaatunut ja hänet on määrätty konekiväärikomppanian päälliköksi ja lisäsi vielä, että te jäätte tähän asemiin.

Uskalsin olla erimielistä. Hän käänsi konepistoolin rintaani kohden ja oli kovasti hermostuneen oloinen. Sanoin upseerille, että minun jälkeeni tulee yksi suomalainen sotamies ja sen jälkeen iso lauma ryssiä. Minun täytyy myöntää, että pelkäsinkin aseensa laukeavan hermostuneen miehen käsissä. Menin hänen osoittamaansa paikkaan 20-30 metrin päähän. En ryhtynyt minkäänlaisiin toimenpiteisiin. Odotin, että sotamies Virtanen tulee samaa polkua ja tapaa luutnantin.

Luutnantin ja sotamies Virtasen välillä oli käyty samansuuntainen keskustelu, sillä erotuksella, että Virtanen lähti hakemaan joukkueenjohtajaa.

En kuullut tuota keskustelua, mutta sen kuulin, kun Kosti otti muutaman askeleen, kääntyi ja sanoi: ”Oot helvetin huono mies, jos ammut selkään.” Luutnantti jätti ampumatta. Mielestäni puolustuslinjan paikka, jota luutnantti esitti, oli huonosti valittu. Näin joukkueenjohtaja Hannilan noin 100 metriä takanani, kiiruhdin hänen luoksensa.

Siellä Hannila, Rautakorpi ja ryhmäni miehet Virtasta lukuun ottamatta olivat rakentamassa puolustuslinjaa. Virtanen oli lähtenyt hakemaan joukkueen johtajaa väärästä suunnasta. Hän löysi meidät liki tunnin harhailtuaan. Henkilökohtaiset ampumapesäkkeet piti saada nopeasti valmiiksi, sillä ryssä oli henki päällä.

Suojapesäkkeitä ei tarvinnut nyt rakentaa, sillä asemapesäkkeiden takana oli Pyhäjoen Hanhikiven kokoinen siirtolohkare, jonka takapuolella oli onkalo, johon sopi koko ryhmä suojaan. Kranaatteja oli tullut hiljaksen ja oli odotettavissa, että hetken päästä niitä tulee paljon.

Siirtolohkareen alla oli nyt turvallinen suoja. Hyökkääjä oli päivän aikana saanut jo meidät kahdesti peräytymään ja nyt alkoi kolmas yritys. Liki tunnin kestänyt keskitys teki pahaa jälkeä joukoissamme. Pahimman keskityksen siirryttyä taaemmas, syöksyimme aseimiimme. Ison siirtolohkareen kupeesta louskutti ”emma”. Yritimme Kostin kanssa hiljentää pk. ampujan. Sillä hetkellä oma tykistö aloitti tappavan iskun, se nyt tuli oikealla hetkellä ja oikeaan paikkaan, heti ensimmäisistä kranaateista yksi osui pikakivääripesäkkeeseen. Tykistömme isku oli niin tehokas, että vihollisen hyökkäys tyrehtyi alkuunsa.

Samanaikaisesti ilmestyi Stuga laivue, jonka koneet iskivät vihollisen tykistöpatteihin ja hyökkäysvaunuosastoihin. Hiljeni siellä naapurin tykistökin, vain oma tykistö möyhensi vielä. Etulinjassa tuli oudon hiljaista. Ryssän tykistö ei uskaltanut ampua. Vain ryssän ilmatorjunta haukkui, kun yrittivät pudottaa saksalaisten syöksypommittajia. Ilmaan jäi it. kranaattien räjähdysten jäljiltä satoja savurenkaita. Sitä näytelmää seurasivat kaikki,

**Esko Hemmilä,
Uhtuan suunta,
Jääkärikukkula
20.6.1943.**

niin ryssät kuin mekin. Yhtään konetta eivät saaneet ammuttua alas.

Heinjoen tienvarressa oli samana päivänä rykmenttimme II pataljoonan alueella saatu hyökkäys pysäytettyä. Siellä oli orimattilalainen alikersantti ampunut pst. tykillä kahdeksan hyökkäysvaunua, kaksi rynnäkkötykkiä ja neljä vetotraktoria.

Kun hyökkäys saatiin torjuttua, ryssät lähtivät vetäytymään. Jotkut vielä saattelivat vetäytyviä pikakivääri- ja konepistoolisarjoilla sekä kiväärin laukauksilla. Yöstä tuli rauhallinen, ilmeisesti naapurikin oli päivän taisteluista saanut tarpeekseen. Jaoimme yön vartiovuorot ja Virtasen kanssa olimme vartiiossa iltayön.

Aamulla heräsin syvästä unesta, kun joku tallasi jaloilleni. Kosti oli herännyt aikaisemmin ja oli lähdössä pesäkkeelle kun kuuli samalla heittimen lähtölaukauksen. Kuultuaan suhinan Kosti heittäytyi jaloilleni. Kysyin, näykö liikettä. Kosti sanoi olevansa vasta menossa katsomaan. Sanoin, että mennäänkö katomaan! Olimme pesäkkeillä, kun kuului lähtölaukaukset, painoimme päämme alas. Kranaatti tuli jo aivan lähelle, kuuntelimme hetken ja kumpikin nosti päänsä samanaikaisesti nähdäkseen oliko kaveri elossa. Samalla räjähti ilmeisesti piiska- tai ilmatorjuntatykin ammus takanamme 2-3 metrin päässä olevassa kivessä. Kumpikin saimme sirpaleita kasvoihin, Kosti vielä kaulaankin, josta tuli hienona suihkuna verta. Minut pelasti eilen pää-

hani nostama kypärä, jonka joku oli heittänyt vetäytymispolun varteen. Kypäran iski korvan yläpuolelle isokokoinen sirpale, joka repäisi parin sentin mittaisen halkeaman. Minulla ei ollut hätää, mutta Kostilla oli voimakkaan verenvuodon takia.

Huomasin illalla lääkintämiesten suojapaikan suuren siirtolohkareen suojassa. Paikka oli runsaan 100 metrin päässä. Veljet yrittivät sitoa Kostin päätä. Päätettiin kuitenkin, että annetaan ammatimiesten se tehdä. Kosti tajusi minun puheeni ja lähti juoksemaan osoittamaani siirtolohkareta kohti. Kostin juostessa heittimen kranaatti räjähti aivan hänen vieressään, jolloin hän ilmanpaineen heittämänä kaatui. Juoksin hänen luokseen, hän oli menettänyt tajuntansa, koitin valtimoa, sydän löi. Lääkintämiehet olivat nähneet tapahtuman ja tulivat juoksujalkaa parien kanssa. Mies paareille ja Jsp:lle. Tulimme rykmenttimme II pataljoonan Jsp:lle, jonka lääkärinä oli oulaistalainen naapurini Alpo Lahti. Alpolla oli kädet täynnä töitä, vaikka oli ollut hiljainen yö. Nyt oli aamu noin kello kahdeksas tienoilla. pyysin Alpoa vilkaisemaan Oulaisten poikaa. Alpo vilkaisi ja sanoi, että ensimmäiseen autoon, joka tulikin noin puolen tunnin päästä. Kosti nostettiin autoon ja matka kenttäsairaalaan alkoi. Minä pääsin lähtemään kahden tunnin kuluttua ja matka Rauhan kenttäsairaalaan alkoi.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Jatkosotatapahtumia 1944

- Heinäkuu**
- 8.7. Sosiaaliministeri Aaltonen on Ruotsin vierailullaan neuvottelemassa 15 000 karjalaislapsen Ruotsiin siirrosta noin kuu- kauden kuluessa.
 - 9.7. Asevelipappien ehdotuksesta järjestetään ensiapukeräys – vaatteita, jalkineita talous- tavaraita Kannaksen eteläosasta saapuvan siirtoväen hyväksi.
 - 10.7. Taistelut Vuosalmella alkavat laantua.
 - 14.7. Aleksandra Kollontai ilmoittaa Tukholmas- sa vieraileville suomalaisille, että NL on edelleen valmis keskustelemaan rauhasta.
 - 17.7. Päämajan kaukopartio-osasto Osasto Vehniäisen Matti-partio 7, joka toimii Uudenkirkon maastossa, ilmoittaa radiolla rintamalle menevän tyhjiä junanvaunuja; kyseessä on ensimmäinen havainto suur- hyökkäyksen loppumisesta.
 - 18.7. Taistelut Karjalan kannaksella laantuvat asemasodaksi, väkivaltaisiksi tiedusteluik- si, partioinniksi ja häirintätuleksi.
 - 20.7. Laatokan Karjalassa suomalaisjoukot ovat vetäytyneet talvisodan aikaiseen taistelu- maastoon Tolvajärven itäpuolelle.
 - 23.7. Ensimmäiset karjalaislapset saapuvat Tuk- holmaan.
 - 29.7. Ryti, Walden ja Tanner neuvottelevat Mik- kelissä marsalkka Mannerheimin kanssa. Tämä suostuu tasavallan presidentiksi. Presidentti Ryti allekirjoittaa eroanomuk- sensa.
 - 30.7. Lohjan, Parolan, Salon ja Keuruun karan- teenileirit lopettavat toimintansa, 15 in- keriläisleiristä vain neljä on tämän jälkeen toiminnassa.
 - 31.7. Hallitus saa virallisesti tiedon presidentti Rytin eroanomuksesta.
- Elokuu**
- 1.-9.8. Ilomantsin suunnalla motitetaan kaksi neuvostodivisioonaa.
 - 4.8. Eduskunta valitsee poikkeuslailla marsalk- ka Mannerheimin tasavallan presidentiksi.
 - 4.8. Päämajan kaukopartio-osasto, Osasto Vehniäisen ylikersantti Urpo Lempiäisen johtama Matti-partio 7 saapuu lentoko- neista pudotetuin kumivenein ja sade- lahjekellukkein Vuoksen yli omille linjoille oltuaan vihollisen selustassa tappiota 51 vuorokautta.
 - 17.8. Mannerheim ilmoittaa Suomeen saapu- neelle sotamarsalkka Keitelille, ettei presi- dentti Rytiltä kiristetty sopimus sido häntä.
 - 20.8 Hitler myöntää Mannerheimille rautaristin ritariristin tammenlehvien kera ja jalkaväen- kenraali Heinrichsille rautaristin ritariristin.
 - 24.8. Presidentti Mannerheim tekee päätöksen rauhaan pyrkimisestä.
 - 25.8. Ehdotus neuvottelujen aloittamisesta toimitetaan lähettiläs Kollontaille.
 - 29.8. Neuvostohallitus ilmoittaa ennakkoehton- sa rauhanneuvotteluille.
 - 31.8. Entinen presidentti Risto Ryti nimitetään Suomen pankin pääjohtajaksi.

Ehdoton antautuminen muuttui antautumiseksi

V iipurin menettämisen (20.6.1944) jälkeen Suo- men hallitus tieduste- li Tukholman kautta rauhanmah- dollisuutta. Neuvostoliiton lähet- tiläs, Madame Kollontay ilmoitti 23.6. Tukholmassa, että Neuvosto- liitto edellytti Suomen virallises- ti ilmoittavan antautuvansa. Tuos- sa vaiheessa antautumisvaatimus lujitti suomalaisten vastarintatah- toa ja helpotti suomalaisten sitou- tumista taistelemaan Saksan rin- nalla. Tämä tapahtui presidentti Risto Rytin henkilökohtaisella si- toumuksella 26.6.1944. Suomi ei hänen johdollaan solmisi erillis- rauhaa. Moskovassa Voroshilovin

komitea, joka valmisteli rauhan- ehtoja, lähetti Ulkoasiainkansan- komissariaattiin ehdottoman an- tautumisen ehtoluonnoksen, joka julkaistiin Sotaveteraani-lehdessä 2/2014. Sen suomalaiset saivat tie- toonsa vasta 50 vuotta myöhem- min. Kun Suomen armeijan heinä- kuussa 1944 onnistui pysäyttää pu- na-armeijan hyökkäys Kannaksel- la, poliittinen ratkaisu alkoi taas tuntua mahdolliselta. Stalin kes- keytti 11.7. hyökkäyksen Ihantalan suunnalla, ja Madame Kollontay saattoi samaan aikaan, 12.7., ruot- salaisten välityksellä suomalaisten tietoon, että ehdottoman antautu-

misen vaatimus oli johtunut hä- nen väärinkäsityksestään. Nyt Vo- roshilovin komitea laati ”Suomen ehdotonta antautumista koske- van asiakirjan” sijaan luonnoksen ”Suomen antautumisehdot”, siis il- man sanaa ”ehdoton”. Tämä lähe- tettiin 21.7. Molotoville. Mutta nyt alkoi näyttää myös siltä, että antau- tumis-sanakin voisi unohtua. Ase- levon (5.9.) jälkeen Molotov nimen- omaan totesi länsivaltain edustajil- le, että Suomeen ei voinut soveltaa ehdottoman antautumisen vaati- musta eikä antautumisestakaan enää puhuttu.

Ohto Manninen

Suomen antautumisehdot

Toveri V.M. Molotoville

Suomen, Unkarin ja Romanian kanssa tehtävää vä- lirauhaa käsittelevä komissio on valmistellut uuden luonnoksen ”Suomen antautumisehdot”. Tässä luon- noksesta on seuraavat peruserot Komission aikoi- naan laatimaan luonnokseen ”Suomen ehdotonta antautumista koskeva asiakirja” verrattuna (Teidän 13.X.1943 lähettämänne nro KV-263s):

- 1. Uuden luonnoksen mukaan Neuvostoliiton jouk- kojen tulee samanaikaisesti, kun Suomi lopettaa so- tatoimet SNTL:a vastaan, keskeyttää sotatoimet Suo- mea vastaan (1. artikla). Entisen ehdotonta antautu- mista koskevan asiakirjaluonnoksen mukaan vain Suomi velvoitettiin lopettamaan sotatoimet.
- 2. Ajalle ennen kuin SNT-liiton ja Suomen välillä teh- dään rauha, vahvistetaan demarkaatiolinja (2. artik- la), joka on esitetty ehtojen liitteessä ja kartassa. On tarkoitus, että tästä demarkaatiolinjasta myöhemmin tulee SNTL:n ja Suomen välinen valtakunnanraja.
- 3. Velvoite Suomessa olevien saksalaisjoukkojen rii- sumiseksi aseista kuuluu uuden luonnoksen mukaan Suomen hallitukselle, kuitenkin neuvostojoukko- jen avustuksella (3. artikla). Tätä tarkoitusta varten Suomen hallitukselle on tarkoitus jättää asianmukai- nen määrä asejoukkoja. Entisen luonnoksen mukaan Neuvostoliiton Sotilasjohdon piti täyttää tämä tehtä- vä Suomen hallituksen ja ylipäällikön avustuksella (6. artikla).
- 4. Uudessa luonnoksessa ei edellytetä Suomen täydel- listä miehittämistä (kuten edellisessä luonnoksessa). Sen sijaan SNT-liitolla tulee olla oikeus vallata vain strategisesti tärkeitä kohteita ja alueita Suomessa, ku- ten Petsamo ja Petsamon alue, Kotkan linnoitusalue, Porkkalan niemimaa ja Makilot-saari [Mäkiluoto], Hanko ja Hankoniemen linnoitusalue (12. artikla).

Lisäksi tarvittaessa Neuvostoliiton sotilasjohdon har- kinnan mukaan voidaan vallata Helsinki ja Helsingin linnoitusalue, Ahvenanmaa, Turku, Vaasa, Oulu ja Tor- nio, tai ainoastaan joitakin näistä kohteista (13. artikla).

5. Uudessa luonnoksessa mainitaan tarkasti Suomen SNT-liitolle korvaamien vahinkojen summa, ja tode- taan yleispiirteissään tämän summan maksujärjestys (26. artikla). Entiseen luonnokseen sisältyi Suomen vel- voite korvata SNT-liitolle kaikki aiheutetut vahingot sekä mahdollisuus viimeisten korvaamiseen etuajassa.

Nämä ovat tärkeimmät uuden ”Suomen antautumis- ehdot” -luonnoksen ja entisen ”Ehdotonta antautu- mista koskevan asiakirjan” erot.

Lopuksi on korostettava, että yleisesti ottaen tämä uusi ehtojen luonnos, jossa ei käytetä sanoja ”ehdoton antautuminen”, lieventää monissa artikloissa alkupe- räisiä vaatimuksia, jotka sisältyivät entiseen ehdotto- man antautumisen periaatteesta lähtevään luonnok- seen.

Esitän teidän tutkittavaksenne.

Liite - mainittu, sekä Suomen ja Kotkan, Porkkalan niemimaan ja Hangon kartat.

Komission puheenjohtaja K. VOROSHILOV
21.VII.1944
KV-302c.

Suomen, Unkarin ja Romanian kanssa tehtävän vä- lirauhan komission puheenjohtajan K.E. Voroshilo- vin kirje SNTL:n ulkoministerille V.M. Molotoville 21.7.1944
Liite: Suomen antautumisehtojen luonnos liitteineen.

Huom. ehdottoman antautumisen asiakirja siis oli laadittu jo lokakuuhun 1943 mennessä.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Kenelle kunnia Helsingin torjuntavoitosta?

Sotaveteraani Olli Kivioja esitti Sotaveteraani-lehdessä 2/2014 omia näkemyksiään Helsingin ilmapuolustuksen torjuntavoittoa koskeneesta artikkelistani (Sotaveteraani 1/2014). Väärinkäsitysten korjaamiseksi esitän artikkelin johdosta seuraavia kommentteja:

ADD:lle oli käsketty yli 50 pistemaa Helsingin kantakaupungin alueelta. Päinvastoin kuin Kiviojan jutussa väitetään, Santahaminan, Laajasalon ja Herttoniemen polttoainesäiliöt eivät olleet ADD:n maaliluettelossa, ei myöskään Malmin lentokenttä. Suomalaisen mittapuun mukaan vain yksi maaleista oli ihan oikea sotilaskohde. Teoriassa kyseessä oli tarkkuuspommitus, mutta käytännössä pommeja putoili minne sattui. ADD:lle käskettyihin ”sotilaskohteisiin” osui alle prosentti pommikuormasta, yksi jopa Neuvostoliiton suurlähetystörakennukseen (ei ollut maaliluettelossa). ADD:n lentäjillä ei ollut kykyä tarkkuuspommituksiin edes päivällä. Todellisuudessa kyseessä oli terroripommitus, jonka tarkoituksena oli heikentää väestön henkistä sietokykyä.

ADD:n koneiden kääntyminen takaisin ei ole mielipidekysymys, vaan fakta. Jos ne eivät olisi kääntyneet takaisin liian aikaisin, 95 % pommikuormasta ei olisi mennyt mereen, ja Helsinki olisi tuhoutunut. Huono koulutustaso, huono taktiikka ja heikko kalusto eivät selitä näin huonoa pommitustarkkuutta. Venäläisten tutkijoiden mukaan IL-4:n osumatarkkuus 2 x 2 km:n maaliin oli teoriassa 100 %. Tosiasia on, että jos lentäjät olisivat uskaltaneet lentää torjuntatulen läpi, ADD:n kone- ja miehistötappiot olisivat olleet merkittävästi suuremmat. Kun ilmatorjuntatykistö oli ryhmitetty ympyräpuolustukseen, olisi jokainen kone joutunut lentämään torjuntatulen läpi kaksi kertaa. Jos halusi säilyttää henkensä, oli oikein viisasta kääntyä takaisin hyvissä ajoin. Piloteista 95 % teki niin.

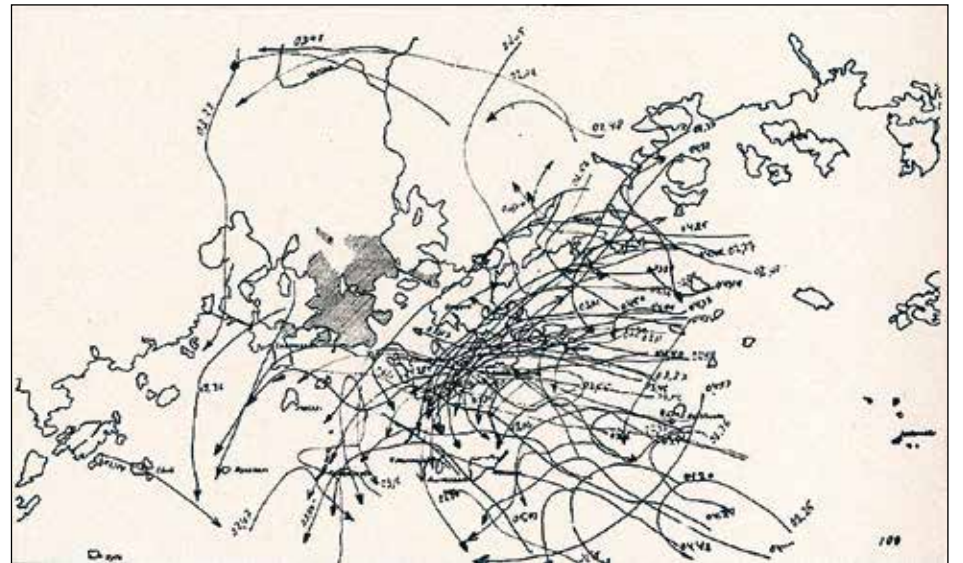
ADD:n pommitustaktiikka oli huono, mutta torjunnan kannalta edullinen. Kun koneet tulivat harvassa jonoissa, Pe-8:t jopa minuutin välein (välimatkat 6 km), jokaista konetta ehdittiin

ampua oikein hyvin. Irja-tutkilla varustettujen 88 mm:n pattereiden osuus torjunnassa oli ratkaiseva, ne eivät ampuneet sulkua. Harva jonomuoto teki peräpäässä lentäneiden valvojen (politruckien) työn mahdottomaksi. Tuskin he itsekään tiesivät, oliko pommien irrotushetki oikea vai ei. Vaikka se olisi ollutkin väärä, kenelle sen olisi uskaltanut kertoa? Rangaistus olisi ollut kova.

Kiviojan väite, ettei yksikään pommituslentäjä koskaan eikä missään ole kääntynyt takaisin ilmatorjunnan takia, ei ilmeisesti perustu mihinkään tutkimukseen? Päinvastaisia tietoja kyllä löytyy. ADD:n lentäjien kohdalla väite ainakin on väärä.

Harhautustoiminta 26.–27.2.1944 Nordsjön alueella (Kallvik) ei ollut turhaa, mutta sen merkitystä on liioiteltu. ”Pommi”-patterin lähelle putoili pommeja, mikä osoittaa, että jotkut koneet niitä sinne pudottivat. En ole muuttanut omaa käsitystäni asiasta missään vaiheessa.

Antaessaan käskyn ADD:lle 6.12.1943 Stalin sanoi: ”On pantava Suomen kansa kärsimään...”. Kuullessaan syksyllä 1944 totuuden Helsingin vähäisistä tu-

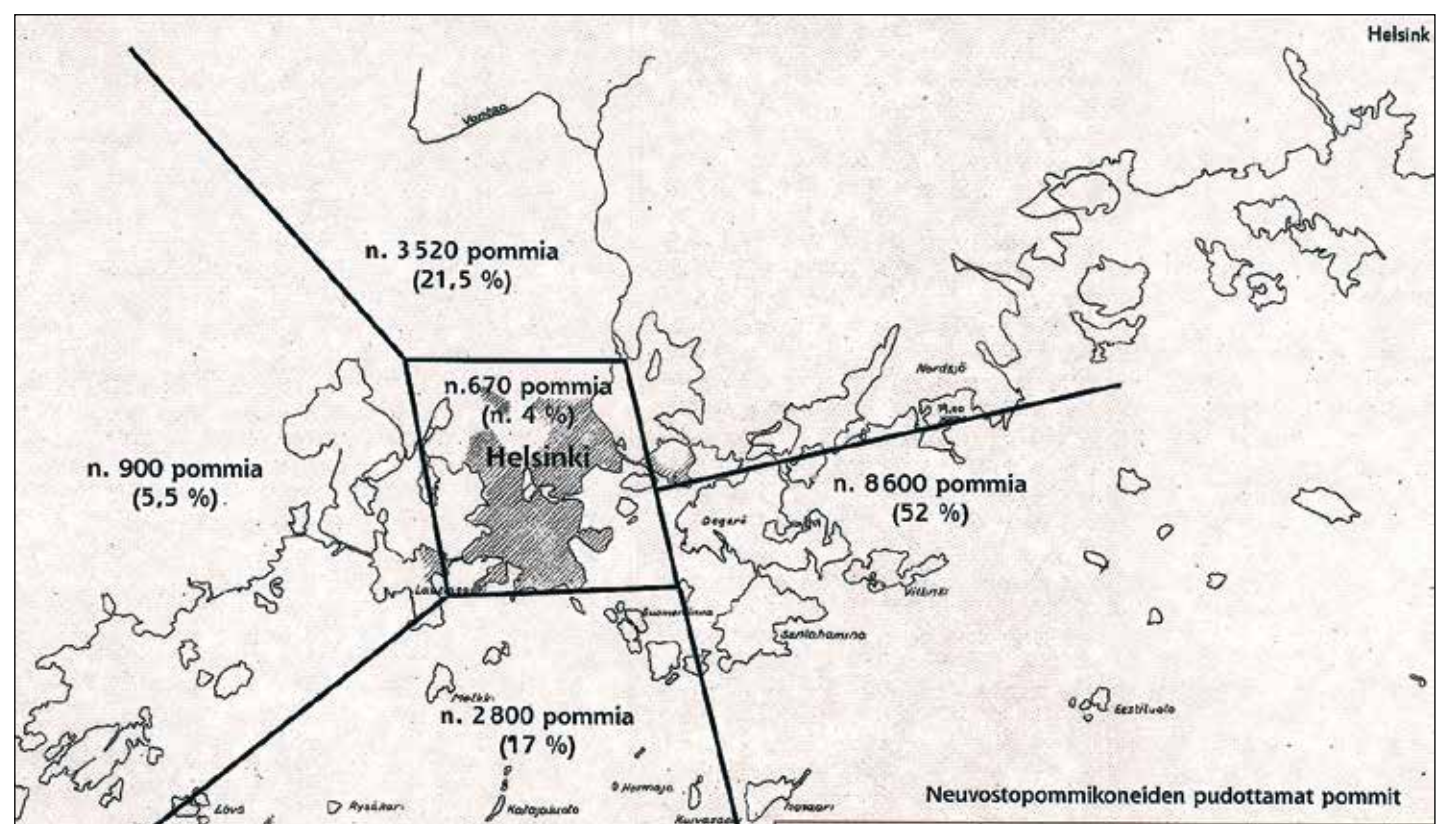
It.R 1:n arvio ADD:n pommien pudottamisesta eri sektoreille. Kantakaupunkiin osui alle 5 % pommikuormasta, käskettyihin maaleihin alle 1 %. (It.R 1:n arkisto)

hoista, Stalin suuttui ja alensi ADD:n tavalliseksi ilma-armeijaksi. Ilmamarsalkka Golovanov joutui epäsuosioon, ihme ettei teloitettu. Tämä on selvä todiste ADD:n pommitusten todellisesta tarkoituksesta.

Sotahistorian tutkijana olen sitä mieltä, että tosiasiat ratkaisevat. Omat tietomme ADD:n osalta perustuvat venäläisten tutkijoiden arkistotietoihin

(1999). Mielestäni kenenkään suomalaisen veteraanin ei tarvitse puolustella vihollisen tekemisiä – vieläpä väärillä argumenteilla – ja näin vähätellä oman ilmapuolustuksemme veteraanien ansiokkaista saavutuksista.

Ahti Lappi,
eversti evp, ilmasotahistorioitsija

Autenttinen piirros ADD:n pommituskoneiden reiteistä 27.2.1944 klo 02:30–05:05. Suurin osa koneista kaartaa pois liian aikaisin. (It.R 1:n arkisto)

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Sammatuksen Juhannus kesällä 1944

Tulinen juhannusaika Sammatuksessa alkoi kun neuvostoliittolaisen tykistön tulitus ilmavoimien lisäksi alkoi moukaroida kylää. Kylä paloi kokonaan. Sammatuksen lähistöllä olleet lujat puolustuslinjat olivat neuvostojoukkojen tiedossa. Asemien rakentamisessa käytetyt paikalliset ihmiset vuotivat partisaanien avustuksella PSS-asemien tietoja Syvärin eteläpuolella olleille neuvostojoukoille.

Taistelun kulku

Sammatuksen taistelujen tavoitteena oli saada puna-armeijan panssareille aukko, josta vaunut jalkaväkijoukkoineen pääsevät puolustajien selustaan. Niin sitten tapahtuikin, mutta kovalla hinnalla. Keskeisellä puolustuskaistalla kävi raskaita taisteluja I/15. Prikaati. Pataljoonaa komensi majuri **Erkki Lepäkoski**. Sivustoilla ottivat vihollisen tulen vastaan JR 2:n ja JR 4:n tietyt yksiköt. Kolmen tykkikomppanian lisäksi tykistön muut Sammatuksen jalkaväkeä tukeneet yksiköt kuumensivat Sammatuksen juhannusta.

Helveti repesi heti omien joukkojen ohitettua estelinjat. Pian tämän jälkeen oli ratsulla liikkunut vihollisupseeri käynyt aivan esteillä saakka tutkimassa tulevaa taistelupaikkaa. Tuota katselijaa ei vielä saanut ampua. Näin

on todennut pikakiväärinmiehenä toiminut **Ahti Seppä**. Tulen avauslupaa ei vielä ollut.

Eipä aikaakaan kun vihollisvaunut tulivat asemien eteen ja alkoivat tykeillä hajottaa asemia. Pian nousivat viljavainioiden kätköissä lähestyneet jalkaväkisotilaat kuin aaveet. Alkoi hiltien taistelu. Hyökkäävien joukkojen sotilaat eivät arastelleet. He kaivautuivat välittömästi valtaamalleen alueelle. Vihollisjoukkojen jalkaväkeä vedettiin jopa tankkeihin kiinnitetyillä perävaunuilla. Kaiken täytyi tapahtua nopeasti. Oma tykistö paahtoi sulkutulta hyökkääviin vaunurivistöihin. Sotaa säästivät matalalla lentäneet viholliskoneet joiden aseet tulittivat maalejaan.

Omat soturit kävivät yksikkönsä ja omaa sotaansa. Tapa tai tule tapetuksi. Pikakiväärin mies Seppä menetti apulaisensa, joka sai kuolettavan osuman. Lopulta päättyi myös Ahti Sepän sotiminen. Hänen leukansa lävisti kranaatin sirpale katkaisten leukaluut. Tajutomuus vei miehen ja matka aseveljien avulla kenttäsairaalaan alkoi kuten monella muulla haavoittuneella.

Ahti Sepän poika Markku on Sotaveteraaniliiton toiminnanjohtaja.

Panssarinyrkkimiehet torjuntataistelussa

Sammatuksen taistelujen nuorimpia

taistelijoita oli 14./ JR 2:n panssarintorjunta joukkueen **Erkki Lyijynen**. Hänen syntymävuotensa on 1925. Lyijynen otti vastaan vihollisjoukkoja aivan keskellä Karjalankylästä tulevan tien vierellä heti esterivistön takana. Panssarinyrkkimiehenä hänellä oli oltava lähietäisyys päälle tuleviin vaunuihin. Ammuksen kantama kun oli enintään 50 metriä. Nyrkkikoulutuskin oli annettu hänelle vasta kahta päivää ennen Sammatuksen taistelua.

Tuhottavaksi tarkoitettu vaunu oli päästettävä riittävän lähelle ennen ammuksen laukaisua. Mielettömän kovan tykistötaistelun keskellä oli hänenkin taisteltava raskaita vaunuja vastaan. Lyijynen oma taistelu päättyi ammuksen loppumiseen. Komppanian päällikkö Pentikäinen oli johtanut yksikköään Sammatuksen mäeltä kovan paineen alaisena. Taistelun kestäessä hän oli lähtenyt panssarinyrkki kainalossaan kohti linjaa tarkoituksenaan ilmeisesti tuhota selustaan ajanut vihollisvaunu. Aukko linjaan tuli tien vasemmalle puolelle. Panssarinyrkkimiehiä oli sittenkin liian vähän. Eräs Pentikäisen komppanian mies oli nähnyt päällikkönsä kaatuvan ennen kuin rohkea kapteeni oli ehtinyt riittävän lähelle vaunua. Pentikäisen ruumista oli komppanian miesten toimesta kuljetettu noin 20 kilometriä, mutta jätetty lopulta johonkin varastorakennukseen. Niin jäi tuonkin Sammatuksen taistelija sotaan. Mistä hänen jäänteitään voisi etsiä – kuka tietäisi alueen?

Veteraani Lyijynen kertoi minulle Sammatuksen taistelujen kiihkeimpinä hetkinä suojautuneensa tykkituloilta kaatuneen suomalaisen hevosen ruhontaa sirpalesuojaan. Veri virtasi myös hevosilta. Hevosia menetti ainakin I/15. Pr. useita. Kaivautumiseen ei tulituksen aikana voinut ryhtyä. Ilma oli rautaa täynnä. Taistelija Lyijynen kypärä oli hajoanut, mutta mies säilynyt. Kaverit olivat jo ehtineet luulla hänen kaatuneen. Hyvällä onnella hänen onnistui vetäytyä Sammatuksen ja Lamperon väliselle joelle, mistä hän löysi yksikkönsä.

Sammatuksen PSS-asemassa taisteli Mannerheim ristin ritari, luutnantti **Esko Kausti**. Hän johti 24. tykkikomppanian panssarintorjuntajoukkuetta. Tuo joukkue tuhosi sotapäiväkirjan mukaan 24.6.1944 Sammatuksessa 26 hyökkäysvaunua. Hänen peräänantamaton taistelunsa vihollispanssareita vastaan tuotti vastustajalle suuria tuhoja. Vaunu toisensa jälkeen leimahti. Lopulta Kaustilta loppuivat panssarintorjuntanyrkkin ammuksat.

Viimeinen ammus vaikeasta asennosta ammuttuna koitui hänen kohtalokseen. Kaustin ruumiin pois saami-

nen asemien edestä oli ihme vihollistulituksessa.

Erikoista oli se, että saman tykkikomppanian riveissä taistellut Mannerheim-ristin ritari, korpraali **Toivo Ilomäki** teki 24.6.1944 Sammatuksessa varsinaisen ennätyksen tuhotessaan 16 hyökkäysvaunua. Sotaonni voi joskus olla valiosotilaan jokaisessa toimessa mukana. Surma ei tuota soturia tavoittanut, vaikka rautaa ja maata riitti Sammatuksen peltojen yllä tykistön toimesta.

JR 4:lle alistetun 16.tykkikomppanian toimesta tuhottiin Sammatuksessa 24.6.1944 käytyjen raivokkaiden taistelujen aikana yli 10 panssarivaunua. Tuonkin komppania menetti taistelujen aikana neljä kaatuneina, viisi haavoittuneena ja yhden kadonneena.

PSS-asemasta vetäydytään kohti Aunusta

Taistelut Sammatuksesta jatkuivat seuraavan päivän aamuyöhön, jolloin muun muassa I/15. Pr:n komentopaikka alettiin purkaa. Luutnantti Aarnio lähti lähettinsä kanssa viemään 1. ja 2. komppaniaan vetäytymiskäskyä. Tällöin he tapasivat taisteluhaudassa pataljoonansa komentajan kuolettavasti haavoittuneena. Pataljoona oli pienen ajan ilman komentajaa.

Sammatuksen kylässä maksettiin taistelevien joukkojen riveissä raskasta hintaa jokaisesta metrillä. Lopulta omien joukkojen oli väistämättä vetäydyttävä, koska aukko puolustusalueella oli tosiasia.

I/15.Pr:n taistelut vaativat kaatuneiden ja haavoittuneiden lisäksi 16 miehen kentälle jäämisen Sammatuksessa.

Puna-armeija joukkojen kastaminen Syvärillä

Vuonna 2002 laajan toimituskunnan toimittamassa kirjassa Syväriltä Tonalle venäläiset kirjailijat ovat todenneet Syvärin ylityksen olleen joukkojen kastaminen taisteluihin. Varmuus joukkojen voimasta ja energiasta ladattiin maalla, virralla ja ilmassa.

Jangerjoen ylitykseen kiirehti 301 ampumarykmentti muiden mukana. Sammatujoella tuli pysähtyminen yhteen kaikkein vahvimpiin kuuluvien puolustusasemien eteen. ”Solmukkeiset” hyvin järjestetyt asemat oli yhdistetty Sammatuksen, Puustan, Koivumäen ja Piippilän asutusten yhteyteen. Nuo kiharaiset asemat olivat hyökkäysjoukoille betonisine rakennelmineen, tulikorsuineen ja kiviasteineen vaikeasti murrettavissa. Opastusta tarvittiin juoksuhauteverkoston selvittämiseksi.

Vastassa tiedettiin olevan osittain kahdeksannen jalkaväkidivisioonan

Sammatuksessa ikänsä asunut Vasilin näyttämässä paikkoja.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

joukkoja, joita tukivat tykistön lisäksi järeät kranaatinheittimet.

Määrätty hyökkäyshetki oli 24.6.1944 kello 18.00. Tuolloin piti repiä suomalaisasemat kolmen rykmentin voimilla. Hyökkäyksessä kärsi huomattavimmat tappiot 301 rykmentti, jonka komentajakin kaatui.

Samana päivänä Moskovasta tervehdittiin Karjalan rintaman joukkoja Syvärillä tapahtuneesta läpimurrosta.

Vasta seuraavana päivänä 25.6. nujerrettiin vastustajan voimat Sammatuksessa. Hyökkäystä kohti Kuittisia johti 298 ja 301 ampumarykmentit. Kuittisissäkin oli asutuskeskukseen rakennetut solukoasemat. Kärkirykmentit pääsivät asettumaan Mäkriäjoen pohjoisrannalle. Savuava Sammatus jäi revittynä ja verisenä taustalle sodan kulkiessa kohti Aunusta.

Etsintäretki 2011 syksyllä Sammatuksen suunnalle

Puustan hierun eteläpuoliset metsät ennen kylätaisteluja kokivat teräksisen rankkasateen Karjalankylästä vyöryneiden Puna-armeijan joukkojen takia. Suomalaistykistön kranaatit iskivät ryhmittäytyvien joukkojen sekaan hieman ennen Sammatuksen taistelua.

Lokakuussa 2011 kävelin kaverini kanssa Sammatuksessa ikänsä asuneen Vasilin kanssa Sammatuksesta etelään johtavaa metsätietä Karjalankylän suuntaan. Tavoitteena oli maastokohta aivan tien vierellä, missä kesällä 1944 oli lojunut suomalaissotilaan ruumis. Olimme etsintämatkalla. Halusimme löytää Vasilin näkemän kaatuneen suomalaisen jäänteet.

Marssin aikana Vasili osoitti alueen, missä suomalaistykistön kranaatit olivat tehneet tuhojaan vastustajan pataljoonan rivistöihin. Silpoutuneiden puiden oksille oli kertynyt ihmiskehojen osia ja sisäelimiä.

Tuo tienoo oli haissut seuraavina päivinä kamalasti. Vasili oli muiden kyläläisten tavoin juuri ennen Sammatuksen taistelujen alkamista siirtynyt riittävän kauas metsään, mutta palannut kylän raunioille taistelujen siirryttyä Aunuksen suunnalle. Sammatuksen talojen hiillokset eivät suoneet suojaa. Vain yksi sauna jäi palamatta. Kylän elämä piti aloittaa taivasalla.

Jatkoimme marssia noin 3 kilometriä Karjalankylän suuntaan Vasilin kertoessa Sammatuksen tapahtumista kesällä 1944. Hän osoitti alueen, missä suomalaissotilaan ruumis oli paisuneena haisut. Olimme tavoitteessamme. Aloitimme tutkimukset metallinilmaisinta käyttäen. Sotaromut ääntelivät karikkeen alta. Sirpaleita, kypärä, hylsyjä ja yksi kranaatti tuli tulokseksi. Kaivelimme lähes koko päivän, koska Vasili jatkoi työmaan osoittamaan karpalosuoille. Illalla palasimme Sammatukseen Vasili ehkä väsyneimpänä, koska hänen reppunsa oli täynnä marjoja. Tosin hän oli meistä pal-

jon vanhempi, mutta jaksoi muutaman tauon pidettyämme kävellä kotiinsa.

Matkan aikana selvisi, että sodan jälkeen oli vielä kaksi nuorta poikaa menehtynyt 1944 syksyllä perunapellolla heittimen kranaatista. Toinen pojista oli heittänyt kranaatin raunioon. Tällöin kumpikin pojista oli kuollut sirpaleista, jotka kranaatti räjähtäessään sylkäisi ympäristöönsä. Sota oli läsnä perunanostajien joukossa.

Jäimme Vasilin taloon yöksi. Illalla hän näytti meille Suomesta saamansa paperit veljestään **Simo Saavoses-ta**, joka oli taistellut 1944 Äyräpäässä HP 3:n konekiväärikomppaniassa. Veli oli tuolloin haavoittunut kuolettavasti. Hautapaikan hän oli saanut Lapteenrannasta.

Simon joutuminen heimopataljoonaan oli toteutunut mutkan kautta. Hän oli jäänyt sodan alkuvaiheessa saksalaisten vangiksi etelässä. Sitten hänet oli luovutettu Suomeen, missä hän oli aikanaan liittynyt HP 3:een, jonka riveissä taistellessaan menehtyi. Sodan polut ovat arvaamattomat.

Seuraavana päivänä osoitti Vasili PSS-asemasta paikan, jossa suomalaisveteraanit olivat kertoneet vänrikki **Pekka Ponnen** kaatuneen 24.6.1944. Ponnen yksikkö on 2./15.Pr Oletetussa kaatumispaikassa oli syvän taisteluhaudan laidalla Raitapuu, jonka kylkeen oppaamme oli suomalaisten pyynnöstä kaivertanut hautapaikan merkin.

Suomalaisveteraanien kertoman mukaan kyseisessä paikassa oli taistelujen temmellyksessä puna-armeijan hyökkäysvaunu ajanut pitkin taisteluhautaa jyräten haavoittuneita suomalaisia. Teimme useita taisteluhaudan pohjaan ulottuvia syviä reikiä kumpaankin suuntaan osoitetusta paikasta alkaen. Tuloksena tuli kyläläisten hylkäämiä metallisia esineitä, mutta ihmisjäänteitä ei vain osunut lapioihin.

Pekka Ponnen jäänteet jäivät vielä taisteluhautaan. Kaivoimme siis väärää paikasta.

Vasilin tietämän mukaan suomalaisotilaitten ruumiit olivat vedetty kohta sodan mentyä kylän vanhimpien miesten toimesta taisteluhautoihin ja peitelty kunnolla.

Omien tutkimusteni mukaan Sammatukseen on jäänyt kentälle 22 miehen ruumiit. Kentälle jääneiden joukossa on myös majuri Erkki Leppäkosken ruumis.

Erään Sammatuksessa asuvan vanhan naisen mielestä mäen hieruun tullessa tien vieressä olevan lähteen yläpuoliseen maastoon on haudattu ainakin yksi suomalainen sotilas.

Etsintäretken ohjelmaan ei mahtunut enää Sammatuksen taistelupaikkojen enempää tutkimista. Matkan varsinaiset kohteet olivat muualla. Tarkoituksena oli löytää Vasilin opastamana Karjalankylään johtavan tien vierellä olleen

Vapaaehtoisetsijä Ismo Mikkonen Aunuksen 6.-14.10.2011 suuntautuneella etsintämatkallaan. Päässä löytynyt kypärä ja kädessä ammus.

suomalaisen jäänteet ja samalla kaivaa Pekka Ponnen oletetulla kaatumispaikalla. Tehokkailla metallinilmaisimilla varustettuna ja usean päivän työskentelyllä uskon Sammatuksesta PSS-ase-masta sotilasjäänteitä löytyvän.

I/15.Pr. Sammatukseen jääneiden sotilaitten puolustuslohko on sotapäiväkirjojen merkintöjen perusteella selkeästi paikallistettavissa. Kyseisestä pataljoonasta on arkistotietojen mukaan Sammatukseen jäänyt kentälle 16 sotilasta.

15. Prikaatin miehiä on toinen moka jäänyt Pisiin ja Saarimäkeen. Varsinkin 7./15. Pr:n yhden ryhmän kentälle jäämispaikan selkiinnyttämisen veteraanitiedoilla olisi tärkeä. Jätkö ryhmä Saarimäen tuntumaan vai Ahvenlammen koillispuolelle. Oikealle alueelle osuminen antaisi kaivajille varman tuloksen.

Sotaan jääneitä ei saisi unohtaa. Sotilashautausmaat eivät ole sinetöityjä.

Teksti ja kuvat: Ismo Mikkonen

Vuoden 2013 loppuun mennessä on kahdenkymmenen vuoden aikana tapahtuneissa etsinnöissä löydetty yhteensä 1155 kentälle jääneen suomalaissotilaan jäänteet. Heistä 355 on kyetty luotettavasti tunnistamaan henkilöllisyydeltään ja saattamaan pääasiassa kotiseurakuntiansa sankarihautausmaihin.

Kansallisarkiston ylläpitämän tiedoston mukaan edelleen on noin 13 000 kentälle jäänyttä tai kadonnutta henkilöä tietymättömissä. Lukuun sisältyy muun muassa lähes 2000 tunnistamattomina haudattua ja merivoimien alusten mukana hukkunutta. Taistelukentällä tai luonnon armoilla tuhoutuneiden jäänteiden määrästä ei ole arviota. Etsintöjä jäljellä olevien löytämiseksi kuitenkin jatketaan.

Etsintätyöstä vastaava Sotavainajien muiston vaalimisyhdistys ottaa edelleen vastaan tietoja kentälle jääneiden katoamispaikoista ja -tapahtumista, jotka saattavat johtaa myönteiseen tulokseen. Yhdistykselle voi ilmoittaa myös kiinnostuksestaan etsintätyöhön. Yhteistieto info@sotavainajat.net

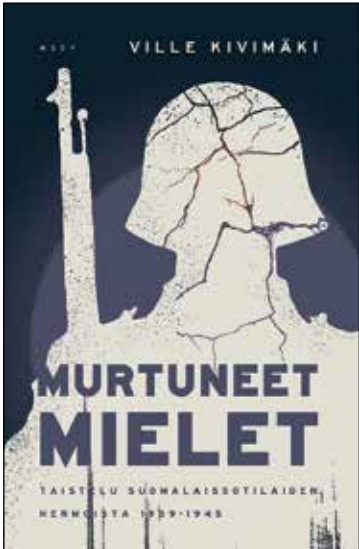
KAIKKI
PAKKAUKSEEN
PakkausÖhman

www.pakkausohman.com

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Kun sotilaan mieli murtui rintamalla

Historiantutkija, tietokirjailija Ville Kivimäki kirjoittaa viime sodista erilaisesta näkökulmasta. Sankareiden ja legendojen sijasta hän kertoo niistä suomalaissotilaista, joiden psyyke murtui rintamalla.

Ville Kivimäen Finlandia-palkittu teos kartoittaa suomalaisten rintamamiesten psyykkisen kestämissen ja murtumisen syitä vuosina 1939-1945. Kannen kuva: WSOY

Tamperelainen Ville Kivimäki voitti viime marraskuussa Tieto-Finlandian teoksellaan *Murtuneet mielet* (WSOY 2013). Tämä paljon kiitelty teos nostaa esille sotasankaruuden alle jääneen liki vaietun historian; suomalaisten rintamamiesten saamat henkiset vammat raskaina vuosina 1939-1945.

Psyykkiset oireet olivat normaali reaktio sodan karmeuksiin. Ne eivät olleet merkkejä

poikkeavasta luonteenlaadusta, kuten pitkään väitettiin ja annettiin ymmärtää. Psyykkiset vammat olivat sotavammoja ja siinä, missä kaikki muutkin, Kivimäki tähdentää.

Tuhansien suomalaissotilaiden psyyke oireili vakavasti viime sodissa, mihin ei osattu aluksi lainkaan varautua neljäkymmentäluvun hämmäntävänä aikoina. Psykiatrit ja lääkärit olivat ihmeissään, kun kenttä- ja sotasairaaloihin ympäri maata alkoi virrata heti talvisodan alussa vapisevia rintamamiehiä, aikalaistermillä ilmaistuna ”tärähtäneitä”.

Nämä rintamalla psyykkisesti vammautuneet suomalaissotilaat eivät aina muistaneet ensiapuasemilla ja sairastuvilla edes omaa nimeään. Moni heistä vain vapisi shokissa ja tuijotti tyhjyyteen. Moni sai rankkoja kouristuskouhuksia tai itki kippurassa si-kiöasennossa kuin pieni lapsi. Moni näki harhoja, toistuvia mielikuvia vierellä silpoutu-neista aseveljistä.

Kaikkiaan toisessa maailmansodassa joutui psykiatriseen hoitoon reilut 18 000 suomalais-sotilasta, heistä suurin osa jatkosodassa, myös sen hiljaisemmassa asemasotavaiheessa.

Psyykkiset oireet olivat normaali reaktio sodan karmeuksiin

Mutta kuinka moni vammautui rintamalla psyykkisesti todella? Tuskin sellaista ihmis-

tä onkaan, joka olisi henkisesti täysin immuuni sodan kauheuksille. Kerrotaan, että Lauri Törnissäkin, joka oli taisteli-joista kylmäpäisimpiä, sota olisi laittanut jotakin rikki, Kivimäki kertoo.

Hän on saanut palkitun kirjansa tiimoilta runsaasti palautetta varsinkin vanhemmista lukijoista, joiden lähiomaiset - isät tai isoisät - oireilivat psyykkisesti sotavuosina tai pian niiden jälkeen.

Kirjailija-tutkija on kiitollinen saamastaan palautteesta, vaikka aihepiiri onkin arka.

- Helppoa ei ollut elämä rintamalla, mutta helppoa ei ollut myöskään miesten paluu siviiliin monen vuoden jälkeen. Vaikeuksia kasaantui, henkinen taakka kuormittui taas, ja moni joi itsensä rapakuntoon. Joku tuli uskoon ja pelastui kierteeltä.

- Onhan se todella äärimmäisen kova paikka, kun neljä vuotta elämästä katoaa sotimiseen siellä jossakin. Luulen, että me nuoremmat emme voi koskaan ymmärtää täysin sotaa ja sen traumaattisia kokemuksia veteraaneille, niiden syvyyttä, Kivimäki kertoo.

Oireita pidettiin heikkoutena

Suomalaisilla psykiatreilla ei ollut ennen talvisotaa kokemuseräistä tietoa sodan vaikutuksista sotilaiden mielen-tervyydelle.

Kun osastot täyttyivät yhtäkkiä ”tärähtäneistä”, oppia ha-

Henkisesti ei voinut haavoittua

Vielä 1990-luvun Suomessa viranomaiset ajattelivat yhä niin, ettei rintamalla voinut haavoittua henkisesti – vaikka ajat olivat tyystin muuttuneet ja psykiatria kehittynyt.

Vain hyvin harva viime sodissa psyykkisesti murtunut suomalainen sotilas on saanut invalidikorvausta tai kuntoutusapua. Psyykkisten vammojen osalta korvauslinja onkin ollut Suomessa 40-luvulta lähtien äärimmäisen tiukka.

Jo pelkkä psyykkisen vamman myöntäminen sotavammaksi olisi varmaankin riittänyt monelle veteraanille. Niin ei kuitenkaan tehty, Ville Kivimäki toteaa.

ettiin saksalaisesta sotapsykiatriasta, jossa psyykkiset oireet sysättiin usein sotilaan itsensä syyksi. Oli ikään kuin rintamamiehen omaa luonteen heikkoutta, jos ei kestänyt tykistökeskityksiä, kranaattihelvettiä, ilmahyökkäyksiä, alituista pelon ja väkivallan ilmapiiriä päivin ja öin. Ville Kivimäki on asiasta täysin eri mieltä.

- Yksilön tausta ei mitenkään selitä alttiutta sairastua ja kestää huonosti sotakokemuksia. Psyyke saattoi murtua rintamalla keneltä tahansa. Kukaan ei ollut turvassa rintamien karmeuksilta, hän sanoo.

Sotaa käyvä Suomi ei kuitenkaan mielellään puhunut ääneen ”tärähtäneistä”. Ongelma koettiin päämajassa Mikkelissä kiusalliseksi yleisen taistelumoraalin kannalta.

Finlandia-palkitussa teoksessaan Kivimäki kirjoittaa: ”Psyykkisiin häiriöihin liitettiin toisen maailmansodan Suomessa moraalisen paheksunnan ja häpeän stigma – niiden olemassaolo pyrittiin myös kieltämään, marginalisoimaan ja erotta-

maan itse sotakokemuksesta”.

Kivimäki painottaa, että rintamamiehet tunnistivat kyllä hyvin aseveljen pelon ja ymmärsivät yleensä niitä, joiden hermo ei kestänyt sotaa, kaikkia niitä hirveitä paikkoja, joihin oli mentävä. Tiedot kotiseudun pommituksista kiristivät myös sotilaiden pinnaa.

Hermopaine oli rintamalla kova – monen kohdalla liiankin kova. Psyyke kuormittui ja järkkäyi, todellisuus ei ollut enää hallinnassa.

Järkkäneet leimattiin pelkureiksi

Viime sodissa psyykkisesti sairastuneita suomalaissotilaita hoidettiin usein mielisairaaloissa, jotka sijaitsivat yleensä syrjäisillä alueilla muun asutuksen ulkopuolella, luonnon keskellä. Esimerkiksi Pitkäniemen mielisairaalassa Pirkanmaalla Nokialla toimi jatkosodassa muutamia kuukausia 350-paikkainen sotapsykiatrian osasto.

Oulun piirimielisairaala oli vieläkin suurempi laitos. Jatkosodan ratkaisuvaiheissa kesällä

Lotta ja sotilas junassa Joensuussa kesällä 1941. Naiset valoivat uskoa miehiin viime sodissa ja miehet puolustivat maata taatakseen naisten turvallisuuden. Kuva: SA-kuva

Lääkintämiehet kantavat haavoittunutta pois juoksuhaudasta Rukajärven Ontajärvellä helmikuussa 1942. Sota koetteli rankasti myös lääkintämiesten ja parinkantajien hermoja. Kuva: SA-kuva

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Tutkija Ville Kivimäen mielestä sotahistoriaan kuuluu sankareita, mutta yhtä hyvin myös heitä, joiden psyyke ei kestänyt rintamalla. Kuva: Kari Kumpulampi

1944, siellä hoidettiin jopa 500 psykiatrista sotilaspotilasta.

Mieleltään pahoin järkkyneet suomalaissotilaat leimattiin sodan oloissa useimmiten pelkureiksi tai karkureiksi, ja heihin sovellettiin sairaaloissa poikkeusajan psykiatriaa; jopa sähköshokkihoidot olivat käytössä. Monenlaista työterapiaakin kokeiltiin vaihtelevalla menetyksellä.

Yleisimpiä hoitomuotoja osastoilla olivat kuitenkin lepo ja rauhoittava lääkitys.

Ville Kivimäki kirjoittaa: ”Yleensä psyykkisen murtumisen taustalla oli pitkäaikainen taistelustressi ja sitä seurannut henkinen uupuminen ja herkistyminen”.

Porukkahenki oli tärkeää

Suomessa on julkaistu vuosien varrella tuhansia sivuja perinteistä sotahistoriaa talvi-, jatko- ja Lapin sodasta. Näissä suurteossarjoissa ei ole Ville Kivimäen mukaan ainuttakaan mainintaa sotilaiden psyyken häiriöistä. Suomalainen, perinteinen sotahistoria onkin jäljitellyt suurelta osin päämajan suosimaa virallista linjaa, mutta viime sodilla oli monet kasvot.

- Olen saanut sähköpostini omaisten laatimia, liikuttavia kuvauksia sotilaista, joiden psyyke romahti taisteluissa. Se aiheutti myöhemmin veteraanille häpeää, mikä johti joskus itsemurhaan, Kivimäki toteaa.

Entä ketkä olivat viime so-

dissa henkisesti kaikkein heikoimmilla rintamalla Karjalan maastoissa?

- Paarinkantajat joutuivat näkemään kaiken pahan. Vanhimmat täydennysmiehet eivät kuuluneet korsuyhteisöjen ytimeen, mikä olisi ehkä auttanut heitä kestäämään paremmin sodan oloja.

Keiden mielenterveys sitten kesti parhaiten sotaa?

- Oli tärkeää kuulua tiivisti pieneen porukkaan siellä korusun perukoilla. Oma porukka oli tärkeä tukiverkko ja sen ansiosta psyyke sietä paremmin sotaa ainakin pintapuolisesti. Huumoria viljeltiin, kehittyi ajan myötä oma slangi.

- Hyvästä, fyysisestä kunnostakin oli sotilaalle apua. Kun oli kuntoa, jaksoi marssia ja taistella.

Kivimäen mielestä suomalainen sotilas sai henkistä voimaa eritoten siitä, kun kotiasiat olivat kunnossa ja parisuhde hyvä vaikeinkin aikoina.

- Rintamalla oli ehkä helpompaa, kun oli paikka, jonne palata ja siellä joku, joka jaksoi odottaa. Suomalainen sotilas taisteli ennen kaikkea puolustaakseen naista, ja vaimon ja äidin kanssa käyty kirjeenvaihto oli sodan arjessa hyvinkin tärkeä.

Kari Kumpulampi

Ville Kivimäki

Syntyi 1976 Helsingissä, asuu Tampereella.

Historiantutkija, tietokirjailija, filosofian tohtori.

Työskentelee tutkijana Helsingin yliopistossa.

Perheeseen kuuluu vaimo ja kaksi pientä lasta.

Voitti Tieto-Finlandian syksyllä 2013 teoksellaan Murtuneet miehet, taistelu suomalaissotilaiden hermoista 1939-1945 (WSOY 2013).

Ollut toimittamassa ja kirjoittamassa mm. teoksia Ihminen sodassa (Minerva 2006) ja Ruma sota (Johnny Kniga 2008), joka oli Finlandia-ehdokkaana.

Harrastaa kuntoilua Tampereella Kaupin lenkipoluilla.

Läheisyys antaa voimaa

Kymenlaakson Sähkö

www.ksy.fi

KJ-Rent&Fix Ky

Hämeenkyrö

Kaivinkonetyöt A. Ollikkala

Renko

Kuljetus Timo Hartikainen Oy

Iisalmi

JJN Monirakennus Ky Juha Niemelä

Ikaalinen

Urakointi Kai Jeskanen

Ilomantsi

Maalausliike E. Heiskanen Oy

Imatra
www.e-heiskanen.fi

Kiitos Sotaveteraaneille
Imatralta! Nro 122

Antenniasennus Mikkola Ky

Imatra

Metsäkonepalvelu Peltomaa Oy

Isojoki

Varis Forest Oy

Istunmäki

Pihatyö Nuutinen Oy

Joensuu

IJ rahtikeskus oy

PURONSUUNKATU 1 A 2, 80160 JOENSUU
PUH. 013-312 011, FAX 013-312 010, GSM 040-751 2951

Isännöitsijätoimisto Pekka Kuparinen Oy

Joensuu

DJ-Team Entertainment Ky

Joensuu

MP-Mesta Heikkinen T:mi

Joensuu

Kiitos Sotaveteraaneille
Jojen kaupungista! Nro 124

Suomen Levyprofiili Oy

Joensuu

KKR Steel Oy

Joensuu

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Kaukopartioita Kannaksella kesällä 1944

Tässä artikkelissa tarkastelen Päämajan alaista kaukopartio-toimintaa aluksi yleisellä tasolla, mutta keskityn erityisesti Kannaksen partiotoimintaan kesällä 1944. Päämajan kaukopartio toimintaa toteuttivat erilliset kaukopartio-osastot Os Vehniäinen (1/ErP 4) Kannaksella ja asemasotavaiheen aikana Syväriltä etelään, Os Kuismanen (2/ErP 4) Aunuksen Karjalassa, Os Marttina (3/ErP 4) Itä-Karjalassa ja Vienassa sekä Os Paatsalo (4/ErP 4) pohjoisessa Sallasta Petsamoon.

Välirauhan aikana koulutettiin osastojen tiedustelun runkomiehistö – osittain jo 1930-luvulla toimineista ja ns. salaisissa partioissa mukana olleista. Erityisesti kohdistettiin rekrytointi itä-karjalaisiin pakolaisiin ja luovutettujen alueiden miehiin sekä inkerinsuomalaisiin. Luonnollisesti oltiin kiinnostuneita venäjäntaitoisesta henkilöstöstä. Vasta sodan loppuvaiheessa, kun partiomiestarve oli suuri, turvauduttiin armeijan henkilöstötäydennyskeskuksen rekrytointiin.

Huollollisesti osastot ja sittemmin 1.7.1943 osa perustetun Erillinen Pataljoona 4:n (ErP 4) komppaniat tukeutuvat sotatoimialueensa yhtymiin (divisiooniin) – vuodesta 1943 erityisvarustus tuli pataljoonasta.

Siirtyminen tiedustelualueelle tapahtui sodan alussa jalan, syksystä 1941 lähtien kuitenkin otettiin käyttöön lentokuljetukset vesilentokoneilla, joilla partioita vietiin ja noudettiin metsäjärviltä.

Hyökkäysvaiheen aikana kaikilla kaukopartio-osastoilla oli yhtenäiset tehtävät. Niiden tuli jatkaa salaisen partioiden työtä ja tiedustella tulevia hyökkäysurina. Keskeiseksi nousivat myös hyökkäyksen alettua vihollisen häirintä, rautateiden ja siltojen tuhoaminen, vankien kuulustelut ja saaliiksi saatujen asiakirjojen tulkinta ja vienti omalle puolelle. Voidaan sanoa yleistäen, että partiot liikkuvat tulevilla hyökkäysurilla noin viikkoa ennen hyökkäyksen alkua. Nämä tehtävät nousevat esiin erityisesti Kannaksen alkukesän 1941 partioiden toiminnassa.

Keväällä 1944 tiedettiin tiedusteluosastoissa ja Päämajan tiedustelussa, että suurhyökkäys on tulossa. Tiedettiin myös saksalaisrintamien kokemuksesta sen voima ja se, että ensimmäinen läpimurto ulottuisi muutamassa päivässä 50–100 kilometrin päähän hyökkäyskynnyksestä. Näitä tietoja ei kuitenkaan Päämajassa käytetty hyväksi.

Talvella 1944 1/ErP 4:n ollessa vielä Syvärillä Vaašenissa se sai määräyksen valmistautua partiointiin Kannaksella tulevaksi odotetun suurhyökkäyksen alueella. Vastaavan käskyn sai Laatokan pohjoispuolella operoiva 2/ErP 4. Ajatuksena oli, että partioita varten rakennettaisiin huoltokätköjä, joihin tukeutuen partiot voisivat operoida hyökkäävän vihollisen selustassa.

Kaukopartiokomppaniat saivat huhutikuun 1. päivänä varsinaisen käskyn rakentaa itselleen valmistellut tuketumiskätköt rintaman taakse tulevalle hyökkäysalueelle niin Kannaksella kuin Itä-Karjalassakin. Näistä vihollisen selustaan jättäytyneet partiot saivat täydennystä. Hyökkäyksen vyöryttyä yli partiot siirtyivät kulku-urien varteen ja aloittivat liikenteen seuraamisen, jonka tiedot välitettiin suoraan ErP 4:n tiedustelutoimistoon.

Partiotaktiikka muuttui

Nyt tehtäväksi tuli kätkeytyä ja hyökkäyksen ensimmäisen vaiheen jälkeen siirtyä tieurien ja rautateiden varteen seuraamaan liikennettä ja viestittämään havainnoista välittömästi eteenpäin. Näistä tiedoista saattoivat siten tiedusteluosaston tiedusteluksperitit määritellä hyökkäävien joukkojen määrän, laadun ja jopa yksiköt. Sotaväkihän marssii aina tiettyssä järjestyksessä!

Kannaksella partioiden miesluku on neljä, joista yksi oli radisti. Yhteys- ja laskuvarjopartiot, joiden avulla joitain Matti-partioita huollettiin, olivat kaksimiehiä. Syynä tähän oli Kannaksen toiminta-alueen väistämismahdollisuuden rajoitukset – suurempien partioiden operointi olisi vaikeaa ja ilmitulon riski suuri. Aunuksessa ja pohjoisempana partiot olivat suurempia ja tulivoimaisempia – siellä riitti korkea väistöliikkeisiin mahdollisen ilmitulon jälkeen. Siellä myös voitiin suurempi partio jakaa useampaan pikkupartioon ja näin laajentaa tiedustelualueita.

Kannakselle suunniteltiin kaikkiaan 14 tuketumiskohdetta, Mattia, jotka olivat partiokohtaisia. Osa näistä varustettiin myös VKT-linjan ja Salpalinjan välille. Valmiiksi Kannakselle saatiin kahdeksan Mattia, joista yksi, Terijoen lähellä oleva Matti jäi miehittämättä

hyökkäyksen ehdittyä sinne ennen partiomiehiä.

Muut Matit ehdittiin miehittää ennen vihollisen ylivyöryä ja partiot ryhtyivät tehtäviinsä havainnoimaan liikennettä tievarsilla. Tehtävä oli vaikeutunut entisistä, koska vihollisen radiotiedustelun liikkuvat peilausasemat olivat liikkeellä ja tehokkaita, ja Kannaksen tiestöissä ja aukeassa maastossa partioiden liikkumismahdollisuudet olivat rajoitetut. Näin partioista suurin osa paljastui ja joutui takaa-ajetuiksi. Osalle partioita jouduttiin pudottamaan mm. radiokalustoa lentoteitse, mikä lisäsi ilmitulon vaaraa. Viimeisille partioille elokuun loppupuolella toimitettiin täydennystä myös pudottamalla kahden miehen laskuvarjopartioita, mutta tämä ei tiiviin vihollismiehityksen vuoksi tuottanut tuloksia. Myös yksi yhteyspartio lähetettiin viemään radiokalustoa Vuoksen yli ja tehtävä onnistuikin.

Matti-partioilta tärkeitä tietoja

Kuitenkin tietoja saatiin ja välitettiin eteenpäin. Matti-partio, joka operoi rautatien ja ”Kivitien välisessä maastossa välitti ehkä keskeisimmät tiedustelutiedot 17.7. alkaen. Tuona päivänä ja kahtena seuraavana todettiin Leningradin suuntaan menevän kaikkiaan 14 juna, joiden vaunuissa oli taistelukelpoista miehistöä ja aseistusta mukaan lukien panssarivaunuja. Sama tahti jatkui vielä 20.–23.7. ja vastaavaa miehistön ja kaluston virtaa liikkui myös maantiellä. Tästä pääteltiin, että suurhyökkäyksen voima oli taittunut ja joukkoja vedettiin pois Kannakselta. Itse asiassa toinen Matti-partio oli jo 13.7. tehnyt vastavia havaintoja länteen menevistä tyhjästä junista ja täysistä itään päin, mutta sen radio oli epäkunnossa ja se sai sanomansa annettua toisen partion radiolla vasta 15.7. Näin olleen vihollisen joukkojen vetäminen pois Kannakselta olisi alkanut jo 13.7. Vastaavasti voitiin myöhemmin Laatokan pohjoispuolella todeta liikenteen suuntautuvan Loimolan suunnan sijaan pohjoiseen, joten yritystä Ilomantsin kautta saatettiin odottaa.

Kannaksen kaikkiaan yhdeksästä partioista seitsemän Matti-partiota, yksi yhteyspartio ja kaksi laskuvarjopartiota joutuivat palaamaan omalle puolelle uimalla Vuoksen yli. Uintimatka oli parisen kilometriä ja partiot jättivät kaiken varustuksensa lähtörannan aaltoihin ja palasivat alastomina omalle puolelle.

Lopuksi

Partiomiehiä ErP 4:ssä ja sitä edeltävissä osastoissa oli kaikkiaan 622, joista 1/3 rekrytoitiin kesällä 1944. Kaikkiaan tilastoitiin 263 eripituista partiomatkaa,

SA-Kuva

Tehtävänsä suorittanut partio palaa omaan tukikohtaansa. Uuksujärven maasto 22.8.1944

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Jälkienseuraamiskurssit. Vielä kerran harkitaan ja koetaan tehdä erilaisia havaintoja maastossa olevista jäljistä, ennen kuin uskalletaan niiden perusteella määritellä partion miesvahvuus. Uhtuan suunta 21.7.1944

Pisissä motista murtautuneet ja kahdeksan vuorokautta vihollisen selustaan seikkailleet kuusi miestä. Käsnäselkä 14.7.1944.

partio antoi itsensä ilmi, tärkeintä oli tiedustelu.

Kesän 1944 tappiolukuihin vaikutti myös neuvostojoukkojen tehostunut radiopeilaus, jonka johdosta partiot tulivat ilmi sanomiaan lähettäessään. Kannaksen takaa-ajetuissa partioissa menettiinkin seitsemän miestä, joista yksi palautettiin vankien luovutuksessa keväällä 1945 takaisin. Kun partiomiehiä kesällä 1944 oli Kannaksella 33, olivat tappiot suhteellisesti suuret.

Kaukopartiotoiminnan asiakirjat, radioviestitoiminnan asiakirjat ja suurin osa partiokertomuksista tuhottiin syyskesällä 1944 tai vietiin Ruotsiin, jossa ne katosivat. Partiotiedustelun merkityksestä sotatoimiyhtymille tai sodanjohdon päätöksien teolle ei ole tehty riittävä tutkimusta.

Lassi Saressalo
dosentti, tietokirjailija

Lähde: Saressalo, Lassi: Päämajan kaukopartiot jatkosodassa. WSOY. 1. ja 2. painos 1987, 3. painos 2010.

lyhyimmillään 2–4 päivän talvisia pikapartioita ja pisimmillään 4–6 viikkoa kestäneitä kesäajan todellisia kaukopartioita, joista pisimmät ulottuivat aina Arkangelin radalle asti. Kymmenen partiomatkaa tai enemmän oli 67 miehellä, enimmillään partioita yhdellä

miehellä oli 25. Ennen talvisotaa ja välirauhan aikana rekrytoidut 150 miestä muodostivat selkeän runkomiehistön, joka myös toimi partionjohtotehtävissä sodan pitkittyessä.

Kaatuneita partiomiehiä oli kaikkiaan 84, joista 36 kesän 1944 aikana.

Vuonna 1942 kaatuneista 21 miehestä 13 kuului Konozan alueella tuhoutuneeseen virolaispartioon (Suomen armeijan sotilaita). Lisäksi kaksi lottaa hukkui Syväriin talvella 1943. Tappioiden pienuus johtuu kaukopartiotoiminnan luonteesta: vain erityisestä syystä

Kiitos Sotaveteraaneille Juupajoelta! Nro 113 	Kiitos Sotaveteraaneille Juvalta! Nro 105 	Palokan Kuljetus ja Kiinteistö Oy Palokka
Rakennusliike Seiska Oy Jyväskylä	Huoneistoremontit A. Matilainen Oy Jyväskylä	www.maanrakennuslehtonen.fi
KES-Siltaykköset Oy Jämsä	Erka Oy Järvenpää	Helkama Bica Oy Kaarina
Bobcat-Urakointi Jouni Kontio Kajaani	Metallikoneistamo E. Moilanen Ky Kajaani	ADS-Group Oy Kalajoki
Ourex Oy Kangasala	Sähkö-Iskelä Kangasala	Rakennusliike Tikirak Oy Kangasala
Maanrakennusliike Mikko Sallinen Kangasala	Karjaan Lukko Oy Karjaa	Karkkilan Toritaksi Oy Karkkila
Rakennusinsinööri-toimisto JM-Rakenne Oy Kauhajoki	Tilitoimisto Ordent Oy Kerava	Euroraivaus Oy Kerava
Moottorikoneistamo R-Koneistus Oy Kerava	Kiitos Sotaveteraaneille Keravalta! Nro 109 	Maalaiskartano Pihkala Oy Kestilä

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Panssarintorjunta-asehankinnat Saksasta 1944

Everstiluutnantti Erik Sandström, Panssaridivisioonan esikuntapäällikkö, opiskeli lokakuussa 1943 kuukauden panssariyhtymien esikuntapäälliköille tarkoitetulla kurssilla Panzerschule Potsdamissa. Kurssillaan Sandström näki panssarivaunun infrapunalaitteet ja Faustrohrin (nyrkkiputken), jonka ammuksena oli ns. Klebe-miina eli upseeri oli nähnyt panssarinyrkin, lähitorjunta-aseen. Informoituaan esimiehensä Äänislinnassa kenraalimajuri Lagus laati 11.1.1944 ensimmäisenä kirjallisen tilauksen Päämajalle lähitorjunta-aseiden saamiseksi armeijallemme.

Pst-aseita 1941-1942

Asemarkkinoiden avauduttua Saksan suuntaan Suomeen päätettiin hankkia riittävästi panssarintorjunta-aseita. Koska Wehrmacht ja Waffen-SS tarvitsivat itse parhaat 37 K/40-tykkinsä, OKW oli valmis myymään runsaasti uuden sodan tarpeisiin jo vanhentuvia sotasaalisaseita. Syksyllä 1940 Suomeen toimitettu ensimmäinen ase-erä käsitti pst-aseita ja niiden laukauksia seuraavasti:

- 14 mm Boys-pst-kivääreitä (engl.) 200 ja patruunoita 100 000
- 25 K/34 ja -37-pst-tykkejä (ransk.) 200 ja laukauksia 200 000
- 37 K/40-pst-tykkejä (saks.) 100 ja laukauksia 100 000
- panssarimiinoja 150 000
- 37 K/40-tykkejä kesällä 1941 50 ja laukauksia 190 000

Puolustusvoimillamme oli 24.6.1941 pst-kivääreitä 838 ja pst-tykkejä talvisodan tykit ml. 482 kpl. Valmiutemme oli nyt aivan toista luokkaa kuin talvisodan aattona. Määrävahvuudesta kuitenkin puuttui vielä 288 tykkiä.

”Norsupyssyjä”, 20 mm pst-kivääreitä L-39 valmistettiin 1941 loppuun asti ja it-aseversioita 1945 saakka.. Yhteensä 2 078 niitä tehtiin, vaikka vuoden 1942 alussa niillä ei enää puhkottu venäläistä panssariterästä, kuten talvisodan päivinä. Siksi Saksasta hankittiin 50 K/38-kanuunoita 27 ja niille 24 134 laukausta. Vuoden 1942 lopulla tykin ammusten läpäisykykyä ei enää pidetty riittävänä. SS-Brigadeführer Hansén saapui kesällä 1942 komennuskuntineen esittelemään uusia pst-kranaatteja eräisiin varuskuntiimme. Pst-aseet olivat

- 37 K/40-tykin varsikranaatteja, kivääriskranaatin ampumalaite kiväärin 30 mm panssarikranaatin m/41 ja 46 mm panssarikranaatin m/42 käyttöä varten sekä
- panssaripanos m/42 (Hafthohlla-

dung 3) ja myöhemmin valmistettu Hafthohlladung 3,5, mitä Suomeen ei hankittu.

Aseiden tuhovoima oli Hansénin mukaan kevyitä ja keskiraskaita neuvostovaunuja ammuttaessa taattu. 37 K/40-tykin putken suusta ammuttava varsikranaatti ja yksittäisen soturin nopeasti vaunun panssariteräkseen kiinnittämä panssaripanos olivat käyttäjilleen vaarallisia. Äänislinnan panssarikentällä ei SS-kenraali kahta viime mainittua edes esitellyt.

Panssarintorjunta ohittaa panssariaseen

Saksasta tilattiin keväällä 1943 75 K/40-kanuunoita 290 kpl, jotka perustuvat Rheinmetallin suunnitteleman 50 K/38:n perusratkaisuihin. Aseita tuotiin maahamme 210 ja ampumatarvikkeita 223 500. 75 K/40 oli Suomessa ainoa pst-tykki, jonka panssarikranaatti ja panssariammus läpäisivät venäläisten 1943-1944 käyttämien vaunujen panssariteräkset otolliseen kohtaan osuttuaan.

Puute tehokkaista kanuunoista oli Saksan itärintamalla huutava. Siksi Saksan aseiteollisuus päätyi tilapäisratkaisuun. Ranskalaisen 75 mm sotasaalistykin putki vm. 1897 asennettiin 50 mm pst-tykin lavetille. Ase sai Suomessa nimen 75 K/97-38. Lopuksi Saksassa tehtiin vielä 150 tykin sarja PaK:n lavetille (7,5-cm-Panzerjägerkanone 97/40).

Ase ei ollut suomalaisille vieras, koska niitä oli linnoituspatteristojen käytössä jatkosodan alussa 48 kpl. Meiltä tykit lähetettiin Saksaan muutoksia varten. Siellä niihin rakennettiin 50-millisten lavetti ja uusi suuhidastin. Pst-tykkeinä Suomeen palasi 75 K/97-38-kanuunoita 46 kpl, jotka merkillisen sekarakenteen vuoksi saivat nimen *Mulatti*.

Lähitorjunta-aseet saapuvat

Laguksen esitys kantoi hedelmää ja lähitorjunta-aseiden hankintoihin ryhdyttiin. Osapuolet olivat vanhat tutut, Helsingissä suomalainen *Oy Dahlberg & Hilbert Ab* ja Saksassa *J. Veltjens Waffen und Munition A/G*, joka otti tarvikkeet vastaan saksalaisissa varikoissa, huolehti kuljetuksista ja laivauksista. Langgasser Torin itälaudassa (Danzig) sijaittivat konsuli Emil Dethloffin johtama Bergtransin laivameklariliike ja Suomen konsulaatti. Huolintaliikkeen ovella oli kyltti: *Deutsches Ost See Expeditionsgeschäft*. Se vastasi SHO:n alusten tulosta satamaan, lähtöjärjestelyistä avomerelle, muonituksesta ja laivaväen terveydenhuollosta.

Kuultuaan Suomen rauhantunnusteluista helmikuun lopulla 1944 der Führer määräsi maamme 10.3. aseidenvientikieltoon, joka yllättäen lakkautettiin 12.3. Kuka esitteli Hitlerille kiellon lakauttamisen, ei ainakaan eversti Joseph Veltjens, joka menehtyi häntä kuljettaneen lentokoneen törmättyä vuoreen

6.10.1943 Italiassa. Kuljetukset Saksasta olivat käynnissä koko alkuvuoden aina 7.3. asti, jolloin Danzigista Poriin saapunut s/s Baltic toi mm. 12 000 panssarikranaattia 75 K/40-tykeille.

Ensimmäinen merkittävä lähitorjunta-asekuljetus saapui s/s Aune H:n ruumassa Poriin 11. huhtikuuta. Lähes 1 235 tonnin lasti käsitti mm. 1 700 kpl 100 mm F1-panssari-h-patruunaa eli ontelopatruunaa ja 142 mm F2-panssari-h-patruunaa, joita aluksi kutsuttiin käsipatruunoiksi (Handpatrone). Vielä nousi kajalle 300 panssarinkauhua ja kullekin 10 kpl 88 mm rakettiammusta. F1 ja F2 (Faust I. nyrkki) saivat Suomessa vasta 29.8. viralliset nimet pikunyrkki ja isonyrkki. Panssarinkauhu tulee saksan sanasta Panzerschreck. OKH oli antanut 5.12.1943 ohjeen panssarinkauhujen jakamisesta saksalaisille rintamajoukoille. Yhtymistä kauhuja saivat ensin painopistesuuntien divisioonat. Uudet aseet oli kehitelty suunnattuun räjähdysvaikutukseen perustuvaan ilmiöön, joka oli tunnettu jo ensimmäisen maailmansodan vuosilta. Aseisiin lisättiin vielä em. sodassa tehty ratkaisu *rekyyllittömyys, joka kumpusi ikivanhasta sovelluksesta, rakettivaikutuksesta*.

Saksassa arvioitiin Suomeen toimitettujen lähitorjunta-aseiden riittävän noin 1 000 panssarin tuhoamiseen tai taistelukyvyttömäksi tekemiseen. Kun Poriin tuotu asemäärä vastasi vain yhden saksalaisen divisioonan perusan-

75 K/40-kanuunalla harjoitellaan. Tykin panssarintorjunta-ammukset olivat panssarikranaatti, panssariammus ja ontelokranaatti. Muita maaleja ammuttiin sirpalekranaatein.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

nosta, näytti siltä, että OKH:ssa oli päätetty nostaa suomalaisten luottamusta aseisiin.

Aseiden salattu varastointi ja jako

Saksasta hankitut aseet olivat tiukkojen salassapitomääräysten mukaisia. Päämaja painotti 29.4. päivätyssä asiakirjassaan, että ”lähitorjunta-aseet on käsiteltävä erittäin salaisina ja on ne varastoitava *rykmentin portaaseen*. Pataljoonille luovutetaan aseita vain koulutustilaisuuksiin silloin, kun panssareiden esiintymistä on odotettavissa.” Panssarinyrkkien vähyden vuoksi aseet taltioitiin aluksi *armeijakuntien varastoihin*. Em. kirjelmän mukaisesti armeijakunnille ja erillisille yhtymille jaettiin 274 panssarinkauhua raketteineen (93 % kokonaismäärästä) ja 900 panssarinyrkkää (53 % kokonaismäärästä).

Lähitorjunta-aseiden salaaminen oli meillä jo turhaa, sillä keuhkatalven 1944 aikana kauhuja ja nyrkkejä oli jäänyt Saksan itärintamalla yhteisen vihollisen tarkasteltavaksi riittävästi. Varmaa oli vain se, että armeijallemme tyypillinen *ylisalaaminen* johti siihen, etteivät tulevat aseiden käyttäjät tuntenut niitä. Touko-kesäkuussa pidettiin Suojeluskuntain Päälystökoululla neljä opetustilaisuutta, jotka oli tarkoitettu aseita kouluttaville upseereille. Niinisalossa ja Kannaksen Valkjärvellä ammuttiin lähitorjunta-asein toukokuussa.

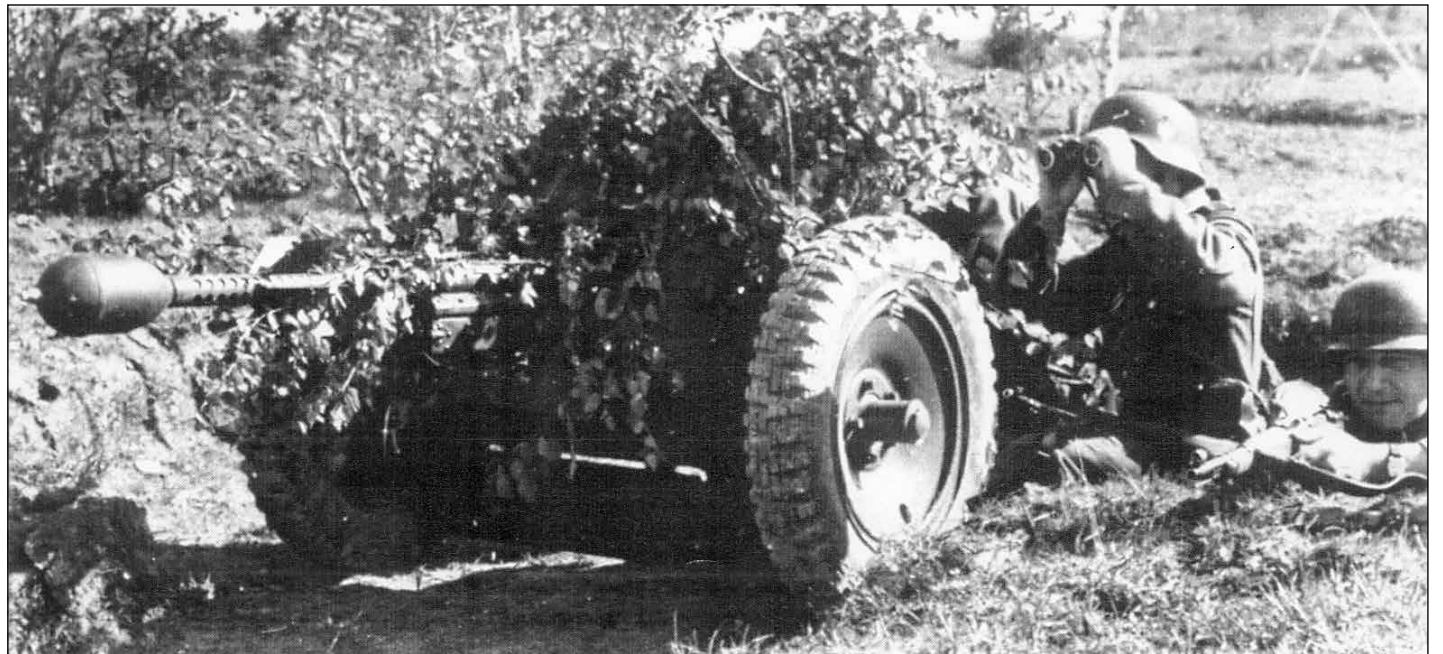
Päämajan operatiivisen osaston päällikkö, eversti Valo Nihtilä on laatinut 5.5.1944 Yhteysesikunta Nordin esikuntapäällikölle, everstiluutnantti Zimmerlille lähitorjunta-aseittemme jakoa koskeneen ilmoituksen seuraavasti:

Käsi patruunoita (F1- ja F2-aseita)

– Karjalankannas	700 kpl
– Aunuksenkannas	120 ”
– Maaselänkannas	80 ”
– Varalle	800 ”
– Sallan suunta	4 ”

Panssarinkauhuja

– Karjalankannas	150 kpl
– Aunuksenkannas	92 ”
– Maaselänkannas	25 ”
– Rukajärven suunta	7 ”
– Varalle	22 kpl

Varsikranaatti on kiinnitetty 37 K/40:n putken suuhun. Tämä ontelokranaatti osoittautui käytössä epävarmaksi, sillä putkiräjähdyksiäkin sattui. Kranaatteja tilattiin Saksasta vain 5 000 kpl.

Lähitorjunta-asetoimitukset Suomeen:

	Panssarinkauhuja	Rakettiammuksia	Panssarinyrkkejä
• 11.4.1944	300	3 000	1 700
• 13.6.1944	50	600	476
• 18.6. – 26.6.1944	564	5 650	10 312
• 19.7. – 7.9.1944	940	9 400	13 800
Yhteensä	1 854	18 650	26 288 *)

*) 18.–19.6. aikana saatiin Saksasta 110 panssarinkauhua ja rakettiammuksia sekä pika-apuna 50 panssarinkauhua, 600 rakettiammusta niille ja 10 200 panssarinyrkkää. Aseet tuotiin useilla Junkers 52-koneilla 18.6. alkaen Gutenfedtistä Uttiin (Lento-osasto Kuhlmeij 16.6. Immolassa) ja yhdellä torpedoveneellä (valtaosin kansilastina) 19.6. Lyypeistä Turkuun, jossa junakuljetus ja kuorma-autot odottivat pääosin 24 solmun nopeutta käyttänyttä sota-alusta.

Torjuntataistelujen raivotessa Kannaksella väritään tummankeltaisia panssarinkauhuja ja panssarinyrkkejä saatiin rintamajoukoille lisää viime hetkellä koulutuksen alkaessa kaikella kii-reellä.

Panssarintorjuntajoukkojen määrät

Panssarintorjunta-aseet oli 15.7. sijoitettu pst-joukkojemme kokoonpanoihin seuraavasti:

1. Päämajan alaiset tykkikomppaniat
 - 10 tykkikomppaniaa, joilla oli 75 K/40-tykit, neljällä 75 K/97-38-tykit. Kahdella komppaniolla oli 50 K/38-tykit. Panssaridivisioonan Panssarijääkäripataljoona käsitti kolme tykkikomppaniaa.
2. Divisioonien ja prikaatien tykki-komppaniat

- 8 tykkikomppaniaa, joilla oli 75 K/40-tykit, kahdella 75 K/97-38-, neljällä 76 RK/27-tykit ja 21:llä 45- tai 37-milliset.

3. Jalkaväkirykmenttien tykkikomppaniat

- 2 tykkikomppaniaa, jotka aseistettu 76 RK/27-tykein ja loput 25 komppaniaa 45- ja 37-millisin.

4. Muut pst-yksiköt

- rajajääkäripataljoonien neljä tykkijoukkuetta ja Lin.P 3:n yksi tykkijoukkue oli aseistettu 45-millisillä.

5. Panssarintorjuntaosastot

- 11 osastoa, jotka aseistettu uusien lähitorjunta-asein. Vielä 15.7. jälkeenkin perustettiin pst-osastoja. Samoin ovat tykkiyksiköt aseistukseltaan ”eläneet.”

Panssarintorjunnan merkitys puolustuksellemme

Panssarinlöpäisy on aina kertonut torjunta-aseen tehosta ja arvostuksesta. Väliaikaiset kalusto-oppaat ja koulutusohjeet julkaistiin 20.-22.5.1944. Niiden mukaan 75 K/40-tykin panssarikra-

Panssarinkauhuja tuotiin eri tavoin Suomeen huhtikuusta syyskuun alkuun 1 854 kpl ja niille 18 650 ammusta. Saksalaistiedon mukaan ammus löpäisi 160 mm panssariterästä. Meillä käytännön löpäisykyky todettiin vain 120 mm:ksi.

Isonnyrkin ammus löpäisi 200 mm panssariterästä. Onneksi näitä aseita saatiin joukoillemme eniten. Panssarintorjuntaosaston miehiä nyrkkeineen Ihantalassa.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Mannerheim-ristin ritari, sääksmäkeläinen panssarijääkäri Toivo Ilomäki tuhosi kesällä 1944 eniten venäläispanssareita, 21. Voitot on merkitty tykin putken ylälaitaan mustin puolirenkain.

naatti läpäisi 90 asteen iskukulmalla 140 mm, panssari(alikaliiperi)ammus 160 mm ja ontelokranaatti 93 mm. 75 K/97-38:n läpäisykyky 90 asteen iskukulmalla oli 300 m:ltä panssariammuksin 92 mm ja ontelokranaatein kaikilta ampumaetäisyyksiltä 93 mm.

Panssarinkauhun 88 mm rakettiammus läpäisi panssariterästä saksalaistiedon mukaan 160 mm, joskin käytännön

maksimiksi meillä havaittiin 120 mm. Pikkunyrkin (F1) läpäisy jäi 30 m:ltä 120 mm:iin ja isonnyrkin (F2) 200 mm:iin. Viime mainittu oli paras lähitorjunta-aseistamme ja onneksemme niitä saatiin joukoille eniten. Sturmgeschütz 40-rynnäkkötykit 75-millin kanuunoineen ja panssaritraktorein siirreltävät 75 mm tykit olivat tehokkuudeltaan toiseksi parhaita.

Kuten tiedämme, Leningradin Rintaman 23.Armeija sai Valkeasaassa 10.6. aikaan 18 km syvän murron. Neuvostoyhtymien orgaanisten panssarijoukkojen lisäksi ylijohdon panssarijoukkoja oli keskitetty Kannaksen suunnalle kaikkiaan 365 panssarivaunua ja 80 rynnäkkötykkiä, joten kokonaismäärä oli 628. On turha puhua Neuvostoliiton muiden puolustushaarojen ylivoimaisista taisteluyksiköiden määristä Kannaksella tai muilla Suomen rintamilla. Alkoi taistelu kansamme olemassa olosta.

Päämaja kääntyi saksalaisen Yhteysesikunta Nordin puoleen saatukseen OKW:n tuella Hitlerin vauhdittamaan jarruuntuneita asekuljetuksia. Poriin olivat siis 11.4. saapuneet divisioonan lähitorjunta-aseet ammuksineen ja lisäksi keväällä Panssariprikaatille vararadioita varaosineen, radioiden korjausvälineitä, työkalusarjoja, opetusmateriaalia, oli sovittu upseereiden kurssittamisesta Saksan eri sotakouluissa sekä 19.4. postitetulla Päämajan kirjeellä oli OKW:ltä pyydetty sotasaalis-panssareiden varaosia ja T-34-vaunuja. Myös Messerschmitt-uushankintoja ja korvauskoneita oli saapunut ilmavoimillemme kevättalvella. Suomen armeijan taistelukyvyyn säilyminen, saksalaiset esikunnat, lentotukikohdat, sairaalat ja siviiliväestö Etelä-Suomessa sekä 20.Vuoristoarmeija Lapissa olivat Saksalle äärimmäisen tärkeitä. Taisteluvälinetoimitukset saatiinkin 16.6. jatkuamaan täydellä teholla syyskuun alkuun asti.

Suomi sodassa - teoksen mukaan suomalaisjoukot tuhosivat kesällä 1944

yhteensä 930 venäläispanssaria, joista Karjalankannaksella 730. Luvut perustuvat taisteluiden päätyttyä laadittuun Päämajan ilmoitukseen ja siihen sisältyvät ilmavoimien ja maavoimien ase-lajien voitot neuvostopanssareista. Lukemat ovat ilmeisesti suuremmat, sillä Lento-osasto Kuhlmeyn ja tykistöme voittoja hyökkäysurilla tuhotuista punapanssareista ei ole voitu näköhavaintojen puuttuessa laskea, ei pioneeriemme panssarisulutteisiin uupuneita punapanssareita tai pst-tykkiemme hajottamaa telakalustoa.

Divisioonistamme eniten on tuhonnut venäläispanssareita Panssaridivisioona, 130 voittoa ja komppanioista 2.Rynnäkkötykkikomppania, 43 voittoa. Insinööri Veikko Elo mainitsee Jalakaväkirykmentti 7:n 14.Tykkikomppanian saavuttaman kokonaismäärän. Luovutettuaan 45 mm tykit yksikkö tuhosi vastaanottamillaan lähitorjunta-aseilla 38-43 vaunua. Elo vain pitää las-kentatapaa erikoisena!

Suurimman henkilökohtaisen tuhoamismäärän saavutti urhea panssarijääkäri Toivo Ilomäki. Hän tuhosi 5.Divisioonan 24.Tykkikomppanian 75 K/40:n ampujana Karjalankylässä, Sammatuksessa ja Tihverissä 21 neuvostopanssaria. Uusilla pst-aseilla eri rintamillamme saavutetut voitot punapanssareista osoittautuivat kokonaispuolustuksen kannalta erittäin merkittäviksi.

Erkki Käkelä
Everstiluutnantti, asessori

JP-Konetyö Oy Keuruu	Maa- ja Vesirakennus Tuohimaa Oy Kiiminki	www.golfsarfvik.fi
Kiitos Sotaveteraaneille Kokkolasta! Nro 118	Kotkan Metallityöt Oy Kotka	GC Guaranty Cranes Oy Kouvola
Autosalpa Oy	Kymen IV-Valmistus Oy Valkeala	Jatke Oy Kouvola
Palkinto-Pajarinen Ky Kouvola	Kymenlaakson Jäte Oy Kouvola	Fatex Oy Ab Kruunupyy
Metsäurakointi Jaakko Pulkkinen Oy Kuhmo	Rakennussuunnittelutoimisto Nylund Oy Kuopio	Kuopion Woodi Oy Kuopio

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Suomalaisten radioasemien pelastaminen Viron rannikolta syksyllä 1944

Sotaveteraani-lehdessä 5/2012 (31.10.2012) on luettavissa Joel Sjögrenin selostus suomalaisten jatkosodan aikana toimineesta seitsemästä radioasemasta Suomenlahden etelärannikolla. Tähän ”Ilmaviestejä Virosta ja Inkerinmaalta – suomalaisten radioasema valvoi ilmatilaa Suomenlahden takana”-nimiseen selostukseen pyydän saada tehdä seuraavan täydennyksen, joka perustuu Naissaaren radioasemalla toimineen edesmenneen kollegani Yrjö Kilven (1924 - 2010) minulle antamaan selostukseen.

Sjögrenin artikkelissa kiinnittyy huomio lyhyeen selvitykseen asemien evakuoinnista Suomeen, kun Suomen ja Neuvostoliiton kesken oli solmittu aseleposopimus 4.9.1944, johon kuului vihollisuuksien alkaminen saksalaisia vastaan. Sjögrenin artikkelin mukaan ”Viimeiset suomalaiset radioasemat vetäytyivät Virosta 4.9.1944, samana päivänä, jolloin aselepo astui voimaan Neuvostoliiton kanssa. Tursas-niminen alus toi suomalaiset komennuskunnat 5.9.1944 Tallinnasta Helsinkiin”. Tässä herää kysymys, kuinka tämä evakuointioperaatio oli mahdollista, kun kyseiset radioasemat olivat myös saksalaisten miehittämiä. Esimerkiksi Naissaaren asemalla oli vain kahdeksan suomalaisen vähemmistö. Suomihan oli Saksan kanssa sodassa, mikä edellytti saksalaisilta vähintään vihollismaan joukkojen pidättämistä.

Yrjö Kilpi Naissaaren radioasemalla

Naissaaren radioaseman kahdeksan suomalaisen joukossa palveli jatkosodan loppuvuosina radistina myös Yrjö Kilpi. Sodan jälkeen hän toimi mm. Helsingin yliopistossa teoreettisen fysiikan assistenttina, väitteli sitten Rolf Nevanlinnan johdolla matematiikan tohtoriksi ja toimi myöhemmin matematiikan professorina Turun ja Oulun Yliopistoissa. Oulussa hän toimi kolleganani ja matematiikan laitoksen esimiehenä sekä monipuolisena valtakunnallisten tiedeorganisaatioiden edistäjänä vuodesta 1963 vuonna 1990 tapahtuneeseen eläkkeelle siirtymiseensä saakka.

Sodan päättyessä vuonna 1944 olin itse 14-vuotias, joten omat sotakokemukseni rajoittuivat Munkkiniemen Tiilimäen pommisuojan öisiin monopolipeleihin, mottitalkoihin ja ruokapulan torjuntaan heinänteossa, perunapelloilla ja kalavesillä. Kirjoitellessani eläkevuosinani muistiin entisaikojen asioita, olen pyrkinyt kirjaamaan omini muisteluiden ohella erityisesti kun-

nioittamieni sotasukupolvien kokemuksia. Näihin kuului myös kollegani Yrjö Kilven sota-aikaisia muisteluita, joista seuraavat otteet täydentävät yllä mainittua Joel Sjögrenin artikkelia.

Aselepo sotkee tilanteen

Vastavetona Suomen tekemälle aselevolle syksyllä 1944 tuli Naissaaren asemalla heti saksalaisten siirto: kaikki suomalaiset pidätettiin ja heidän puhelinyhtensä katkaistiin. Tämä vaikutti aluksi ”mattitilanteelta”, missä kahdeksaa suomalaista odotti parhaassa tapauksessa pakkokuljetukset länteen päin, kurjilta vankileireiltä toiselle. Taitavana shakinpelaajanakin tunnettu Yrjö Kilpi teki kuitenkin vastasiirron: Hyvin saksankieltä puhuvana hänen onnistui pitää ladatulla konepistoolilla varustettu saksalainen vartijansa puuttumatta asiaan kun hän titaamalla lähetti hätäviestin Porkkalassa sijainneeseen Mäkiluodon linnakkeeseen. Mäkiluodon linnakkeessa oli suomalaisilla järeä rannikkopatteristo, jonka toimintasektori ulottui aina Eestin rannikolle saakka. Kilven tapära vastasiirto sai aikaan lopullisen ”shack-matt”-siirron suomalaisten taholta: saksalaiset saivat nimittäin välittömästi Mäkiluodon linnakeupseerilta, luutnantti Eero Salovaaralta uhkavaatimuksen: ellei suomalaisia heti vapauteta, tuhotaan kaikki saksalaiset patteriston ulottuvilla sijaitsevat alukset. Näin saksalaisten oli pakko sallia radioasemien rauhallinen evakuointi. Vaikuttaa todennäköiseltä, että ei ainoastaan Naissaaren vaan myös muiden suomalaisten radioasemien onnistunut evakuointi Saksan miehittämiltä alueilta oli Mäkiluodon linnakkeen rannikkopatteriston tulitusuhan – ja sen aikaansaaneen Yrjö Kilven - ansiota.

Teloitettavaksi?

Että Naissaaressa oltiin todella hankalassa asemassa, ilmenee lisäksi seuraavasta Yrjö Kilven tekstistä, joka on ote hänen minulle 17.2.2007 lähettämästään vastauksesta tietojeni täsmennys- ja korjauspyyntöön; sulkeissa normaallitekstillä omat selvennykseni:

”Heti välirauhan solmimisen jälkeen, lokakuussa 1944, oli Helsingissä valtioneuvoston ja valvontakomission edustajien yhteinen palaveri, johon oli kutsuttu myös tärkeimpien helsinkiläislehtien päätoimittajat. Siinä tilaisuudessa valvontakomissiota edustanut eversti Jeli-sejev otti (tuolloin opetusministerinä toimineen) isäni (Eino Kilven) puhuteluun ja kysyi, että olenko tietoinen, että

Naissaaren jupakan yhteydessä saksalaiset olivat määränneet minut teloitettavaksi”.

Evakuoitiin Porkkalaan

Porkkalan vuokraaminen Neuvostoliitolle kuului rauhanehtoihin, ja Naissaarelta Yrjö Kilpi joutui sinne kiireisiin evakuointivalmisteluihin, joita jatkui hänen osaltaan viime tinka saakka, niin että Kilpi yhdessä kokin ja moottoriveneen kuljettajan kanssa oli viimeinen, joka poistui alueelta neuvostoliittolaisten vuokraajien edeltä. Kovan nälän tyydyttämiseksi kalastettiin matkaväiksi herkullista Suomenlahden lohta – hätä kun ei lue lakia, tapahtui ”kalastus” käsikranaateilla. (Tämä Porkkalasta viimeisenä poistuneen suomalaisen mainesana on sittemmin virheellisesti kirjattu toisille henkilöille.)

Käynti Naissaaressa uudelleen

Lisään vielä tähän Kilven loppukaneetin esimerkkinä sodan voittajien ja erityisesti Neuvostoliiton historiankirjoituksesta. Yrjö Kilpi kertoi nimittäin käyneensä vaimonsa kanssa vielä kesälä 2006 turistina Naissaaressa. Ilmeni, että Kilven kertomat suomalaisten sodanaikaiset vaiheet saarella olivat eestiläisille turistien oppaille ennestään aivan tuntemattomia. Kun Kilpi sitten meni tutkimaan saaren tuttua kolkkaa, jossa hänellä oli ollut tapana poimia marjoja kesäisin saaren saksalaismiehtyksen aikana, ilmenikin, että paikalle

oli rakennettu mahtava tykkibunkkeri. Noudattaen Neuvosto-Eestin ajoilta periytyntä tietoa, eestiläiset oppaat selvittivät, että tämän Suomenlahden laivaliikenteen törkeän surmanloukun olivat rakentaneet saksalaiset. Kuitenkin Kilpi oli omin aistein voinut nähdä ja maistaa, että saksalaisten miehittäjien aikana paikalla oli sijainnut vehmas marja-apaja, eikä moista bunkkeria olisi keritty rakentamaan sinä lyhyenä aikana, jonka saksalaiset vielä ennen perääntymistään viipyivät asemalla suomalaisten lähdettyä. Kilpi saattoi näin ollen omakohtaisen kokemuksensa perusteella väittää vastaan, että bunkkeri oli rakennettu myöhemmin Neuvostoliiton toimesta. Kyseessä oli tässä virallisen historiankirjoituksen ja yksityisen henkilön oman kokemuksen välinen tuttu ristiriita. Kumpi väite edusti totuutta? Tarkemman tutkimuksen jälkeen sitten ilmeni, että molemmat väitteet pitivät paikkansa! Kun neuvostoliittolaisessa historiankirjoituksessa jätettiin nimittäin mainitsematta pieni ”epäoleellinen yksityiskohta”, että saksalaiset, jotka bunkkerin rakensivat, olivatkin toisen maailmansodan jälkeen kylmän sodan aikana Neuvostoliiton orjatyössä raataneita sotavankeja, vältyttiin ”rauhan asiaa ajavan Neuvostoliiton” sädekehää mustaamasta todellisuudessa tapahtuneella aggressiivisella sotilaallisella operaatiolla.

Heikki Haahti

www.tstopehkonen.fi

Marine Lines vie
sinut maailman
kauneimman
saariston saloihin.

Bengtskär
Russarö
Vänö

Lähdöt päivittäin
Hangan Itäsatamasta
Bengtskärin majakalle:
14.6.–24.8. klo 11.00

Suosittellemme risteilyn varaamista etukäteen!
Se käy vaivattomasti kotisivuillamme
www.marinelines.fi

Tervetuloa
risteilylle!

Tutustu
Russarön tykki-
patteristoon ja
147-vuotiaaseen
majakkaan.

M/S Summurse – M/S Anna

0400 536 930
www.marinelines.fi
myynti@marinelines.fi

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Jatkosodan rintamamiehet – kesäkuu 1944

Tunnettu kulttuurisnobi, kirjailija ja Mikkelissä palveleva TK-mies Olavi Paavolainen harmisteli kolmannen sotajoulun edellä alakuloisia tunnelmia: kaupat olivat tyhjä, lahjoja ei siis tarvinnut ostaa; joulupöydässä oli sentään kystä kyllä, mutta alkoholitarjoamista oli ankarasti rajoitettu.

Paavolaisen joulumieli oli tipotiesään. Maailmaltakaan ei kuulunut hyvää. Saksa perääntyi kaikilla rintamilla, maihinnousua lännessä odotettiin ja Neuvostoliitto vahvistui kaiken aikaa. Alkuvuodesta 1944 puna-armeija mursi suurhyökkäyksellä Saksan asemat Leningradin eteläpuolella. Pohjoinen Armeijaryhmä ajettiin Narvajoelle, jossa rintama horjuenkin kesti aina alkusyksyyn saakka.

Ennen kuin Saksan päävoimat etelämpänä murskattaisiin, oli tullut aika kiinnittää huomio Suomeen.

Stalin halusi irrottaa Suomen sodasta ja vauhdittaa tähän pyrkimystä Suomen kaupunkien päälle syydettiin helmikuussa pommeja. Suomalaisia ei vain

käännytty rauhan kannalle. Keväiset rauhanneuvottelutkin valuivat hiekkaan.

Niinpä Stalin antoi kenraaliversti Leonid Govoroville käskyn lyödä Suomi sotilaallisesti polvilleen ennen kuin operaatio Bagration käynnistyisi Valko-Venäjällä ja avaisi tien Itä-Preussiin ja Puolaan. Tarkoitus oli edetä 45 vuorokaudessa runsaat 200 kilometriä Kymiin. Sieltä kyettäisiin uhkaamaan Etelä-Suomen asutuskeskuksia.

Suomi oli osa monen miljoonan miehen massiivista hyökkäysoperaatiota. Venäläisten hyökkäysvaunujen ja tykistön kuljetuksista oli tehty runsaasti havaintoja, johtopäätöksiä vähemmän. Ilmakuvatkin joukkojensiirroista kehitettiin vasta, kun katastrofi oli tapahtunut.

Maa järkkyy

Sitten sodan on kiistelty, mitä tehtiin ennen hyökkäystä, mitä jätettiin tekemättä ja mitä olisi pitänyt tehdä. Etulinjan miehiä jälkiviisaus ei auttanut

kesäkuun 9. päivän aamuvarhaisella. Neuvostotykistö ja lentovoimat alkoivat ennen näkemättömästi möyhentää etulinjaa ja selustaa pitääkseen reservijoukot aisoissa.

Pauhu ja maan värinä olivat niin ennenkuulumatonta, että jotakin poikkeuksellista oli tapahtumassa. Metelin yltyessä aamupäivän tunteina tuli mieleen, että tällainen on maailmanloppu”, Kauko Rannila kauhisteli vielä vanhoilla päivillään. Hänen komppaniinsa sai käskyn ryhtyä vastaiskuun Valkeasaareen:

Edettiin joukkueittain, ja kun päästiin perille, tavattiin pommien ja kranaattien raiskaamassa tukikohdassa ja sen lähimaastossa vain kaatuneita ja haavoittuneita. Vihollinen oli valmistautunut vastahyökkäykseen ja välilämme syntyi hemmetinmoinen tappelu, useitakin yhteenottoja, joissa kaatui paljon miehiä.

Rannilan komppania joutui vetäytymään ja asemat jäivät venäläisille.

Seuraavana päivänä sama meno jatkui, jos mahdollista vieläkin voimallisemmin. Puolustus lamaantui ja osaan joukoista iski paniikki, kun panssareita vyöryi rajan yli ja koneita lensi taivaalla niin, ettei sinistä näkynyt. Ensimmäiset panssarit pääsivät Rajajoen sillan pieleen ja ampuivat ambulanssin miehistöineen taivaan tuuliin.

Armas Kukkonen pelastui Rajajoen yli viime tingassa. Kun komppaniapäällikkö sitten kehotti häntä keräämään perässä tulevat miehet ja jäämään viivyttämään vihollista, Kukkonen vieläkin tohkeissaan pelastumisestaan toikaisi, etteivät perässä tulevat edes ymmärrä suomea.

Valkeasaaren suunnalta Onni Laaksonen vastaan juoksi maantiellä aseettomia, puolialastomia miehiä ja nyyttejään kantavia lottia. Heiltä saatiin kuulla, että puolustuslinja oli murtunut ja satamäärin hyökkäysvaunuja oli kantaapäillä. Laaksonen jäi odottamaan, mitä oli tulossa.

Ja hetken kuluttua tiellä möyrysi jono panssarivaunuja jokaisen kannella niin paljon jalkaväkeä kuin mahtui... Tankkien perässä paksussa pölypilvessä pomppi kypäriä ja suikkalakkeja. Vaunut vyöryivät puolustusketjun läpi hidastamatta vauhtiaan, vaikka konetuliaseemme pyyhkivät miehiä vaunujen kansilta.

Sulo Jakkila muiden tavoin otti jalat alleen, kun ilma vapisi rynnäkkökoneiden jyrinästä, tykit tulittivat ja lopulta tankit ilmestyivät metsän laitaan perässään laumoittain uraata huutavaa jalkaväkeä.

Se oli hurjaa kuunneltavaa ja katsottavaa, kuin painajaisunta korvia repivän jyskeen, hiekkapilvien, sirpaleiden

ja lentävien kivenlohkareiden seassa. Jonkin aikaa pystyttiin pitämään asemat, mutta ylivoima oli niin mahtava, että lähtö tuli.

Puolijoukkueen johtajan kanssa Jakkila lähti toisten perään, konekivääri olkapäällä, patruunavyölaatikot aseveljen taakkana. Kilometrin miehet jaksoivat, sitten voimat loppuivat eivätkä jalat enää kantaneet. Kun kyytiä ei löytynyt, oli varusteet viskattava suonsilmäkkeeseen.

Eri puolilla perääntymisreittiä näkyi nukkuvia miehiä. Unentarve oli voimakkaampi kuin itsesuojeluvaisto. Miehiä sitten kerättiin kuorma-autojen lavoille, minkä ehdittiin ja pystyttiin, loput jäivät vangiksi tai menehtyivät tulituksessa.

Sekasortoa ja vastarintaa

On puhuttu Kannaksen halkijuoksusta. Tästä ei kaikkialla ollut kysymys. Valkeasaareen Viipuriin johtavan maantien ympäristössä juostiin, pohjoisempaan peräännyttiin marssimalla. Huhut sentään levisivät kaikkialle ja niiden vaikutus oli joskus suurempi kuin taistelutapahtumien.

Mielialat laskivat kaikkialla. Idempänäkin kuultiin ja kerrottiin etulinjan kauhuista ja taistelutahdon romahtamisesta. Puheet tärykalvon rikkovista ja kaiken hautaavista tykistökeskityksistä ja yli miesten ajavista panssarivaunuista vetivät hiljaiseksi.

Ei ihme, että sotilaiden hermot alkoivat pettää. Nuoremmilla ikäluokilla oli kokemusta vain asemasodasta ja he olivat vaaravyöhykkeessä ensimmäisinä, kun tulitus yltyi infernaaliseksi ja panssarit ajoivat asemien läpi kuin tyhjää. Ei sellaiseen ollut varauduttu eikä voinutkaan. Pakokauhu tarttui nuorukaisiin väistämättä. *Pelastukoon ken voi...*

Upseereilla oli työ ja tuska pitää pahasti hajonneet joukot koossa. Hermot oli heilläkin herkässä ja pikaistuksissa saatettiin karanteineja ja taistelusta kiellettyneitä ampuakin. Yleensä karanteineet rauhoituttuaan saatiin palautetuksi yksikkönsä. Kenttäoikeudet jakoivat teloitustuomioita, mutta niiden esimerkiksi vaarallinen vaikutus oli ymmärrettävästi kielteinen.

Etulinjan takanakin vallitsi kaaos tai hämminki. Tykistössä palvellut **Aate Tammivuo** odotti ammustäydennystä Raivolaan. Siellä oli täysi sekasorto, kun hän saapui paikalle. Rajalta kuului yhtämittainen jyske, ja Kivennavan maantie oli täynnä pakenevia joukkoja, joilla monellakaan ei ollut enää asetta mukana. Pysäytettyään erään tykistön vänrikin tämä totesi sekapäisenä, että tykkejä ei enää ollut olemassakaan ja että kaikki asemat oli menetetty.

Lentolehtisten levitystä Äänislinnassa 27.6.1944.

Suomalaiset pioneerit miinoittamassa tietä Ihantalassa 30.6.1944.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Ei ollut panssarintorjuntatykkeitä enää **Valde Hämäläiselläkään**, vastikään kapteeniksi ylennetyllä talvisodan Summan veteraanilla. Valkeasaaren Vaskisavotassa maataistelukoneiden pommilastit olivat haudanneet niin tykit kuin miehetkin. Myöhemmin osa miehistä tosin löytyi metsistä harhailemassa ja kerääntyi ainoalle jäljelle jääneelle tykille.

Divisioonan esikunnassa käydessään siviilit hädissään kyselivät, olisiko lähdettävä pakoon vai saattoiko vielä jäädä. Hämäläinen kehotti lähtemään heti, niin kauan kuin se oli mahdollista. Kohta siviilit jäisivät kaiken jalkoihin.

Siitäkös nousi itku ja hätä. Lavakärjelle heitettiin vähän tärkeintä omaisuutta kuten ompelukone ja viljasäkkejä, sitten lehmä kärryjen perään... Niin joutuivat toistamiseen jättämään juuri kuntoon saamansa kodin sodan jalkoihin. Isäntä huusi vielä läksiäisiksi, että teurastakaa sika itsellenne... Taistelukoneet ulvoivat taivaan sinessä ja kaikkialla jylysi tykkien mahtava konsertti. Olihan se tavallaan komea evakkoon lähtö.

Rintaman murruttua Valkeasaassa Neuvostoliiton panssarikolonnat ja jalkaväen karkijoukot etenivät 10 kilometriä luoteeseen Viipurin maantietä. Käskeyä odottamatta ja osin pakokauhun vallassa perääntyneet suomalaisjoukot ryhmittäytyivät Vammelsuu-Taipale linjalle. Se oli ainoa raskaammin varustettu puolustuslinja.

Neuvostojoukkojen suurin paine kohdistui seuraavaksi Kuuterselkään. Kesäkuun 13. päivän valjetessa, juuri vartiovuoron päätyttyä avautuivat **Eino Hokkaselle** helvetin portit:

Tykistö- ja kranaatinheitinkeskitys katkoi yhteydet, murskasi juoksuhaudat, silppusi puut ja nostatti ilmaan tuhannet kuutiot multaa ja soraa. Taivas pimeni kuin keskiyöllä, pimeyden seas- sa joka puolella leimahtelivat räjähdysten lieskat, pommit ja kranaatinsirpaleet ujelsivat ja vihelsivät korvissa.

Sekasorron keskeltä sukeltautui jalkaväen luutnantti pyytämään miehiä vastahyökkäykseen; häneltä olivat loppuneet miehet ja kolmesta tankkia oli tullut läpi. Tulenjohtoupseeri kieltäytyi ja luutnantti syöksyi tulimyrskyyn. Hokkanen ehti nähdä, että hänen suustaan tuli verta ja kantapää oli auki.

Siiranmäessä, Kuuterselästä 20 kilometriä koilliseen, käytiin niin ikään raivoisia taisteluja. Täällä everstiluutnantti **Adolf Ehrnroothin** JR 7, niin sanottu Tyrjän rykmentti pani hanttiin tosissaan, jos kohta tappiotkin olivat sen mukaiset. Muutamassa päivässä kaatui 18 upseeria, 40 aliupseeria ja 106 miehistöön lukeutuvaa. Haavoittuneita oli 760, heidän joukossaan kapteeni Valde Hämäläinen, jonka sota päättyi siihen.

Kuuterselän murruttua 15. kesäkuuta **Sampo Satamo** joutui luutnantti Lounavuoren kanssa toimittamaan vetäy-

tymiskäskyn Siiranmäessä taistelevalle Ehrnroothille. Kieltäydyttyään ensin Ehrnrooth sai Päämajasta vahvistuksen ja rupesi kokoamaan tavaroitaan.

Paluumatkalla miehet kerkesivät tuskien Vammeljärvelle, kun tilanne kävi tukalaksi. Venäläiset olivat tuoneet meritse joukkoja ja hyökkäysvaunuja selustaan. Rantakaistan dyynejä pitkin vau- nujen oli hyvä edetä. Vain välttämättö- min ennätettiin ottaa mukaan. Arkistot, autot ja viestikeskukset jäivät venäläisil- le. Kahlaamalla ylitettiin Vammeljoki. Vihollinen ampui perään ja kaksi lottaa jäi jokeen. Ratsuväkiprikaatin komentaja **Lars Melandet** pelastui uimalla Vammeljärven yli, mutta ei siitä, että hänen paikkansa otti eversti **Urho Tähtinen**.

Viivytystaisteluja

Joukkojen seuraava tehtävä oli viivyt- tää venäläisiä. Perkjärvellä lotat jakoivat nälkäisille ja väsyneille miehille kuiva- muona-annoksia, muuta ei ollut. Yhtä- kiä viereen ajoi auto ja siitä nousi van- hempi sotilas ilman arvomerkkejä ja ky- syi, tiesivätkö lotat, kuka oli sikäläisten joukkojen komentaja. Tytöt arvelivat Pajaria ja oikeaan osui.

Minä olen Pajari, upseeri ärähti ja oli vihainen, kun lottia oli niin lähellä rin- tamaa. Etäisyys ei saanut olla alle 10 ki- lometriä. Pajarin mukaan Suomella ei ollut varaa menettää yhtään naista, sil- lä naiset kasvattivat maalle uuden suku- polven. Siinä tilanteessa outoa puhetta, **Alli Kiviniemi** muistelee.

Koivistoa evakuoitiin 17. päivän il- tana. Sielläkin oli siviileitä ja rannik- kotykistön sotilaita sikin sokin odotta- massa kuljetusta. Saarelaiset olivat tuo- neet karjansa satamaan. Lehmiä juoksi hädissään kylällä, kanoja ja porsaita li- tistyi autojen alle, vaukkoja hevosia laukkasi maantiellä edestakaisin. Tie Viipuriin pysyi poikki. Venäläisten len- totoiminta oli vilkasta eivätkä satamaan naamioituneiden saksalaisalusten ilma- torjuntatykit paljon auttaneet. Vasta pil- viverho illalla mahdollisti evakuoinnin Viipurinlahden yli.

Samana päivänä Immolan kentälle laskeutui kaksi saksalaisten lentolaivu- etta, niin sanottu Taisteluosasto Kuhl- mey. Kiireen vilkkaan kutsuttiin uusia miehiä aseisiin. Koulutuskeskukset tyh- jennettiin ja vanhemmat ikäluokat kut- suttiin uudestaan sotisopaan. Itä-Karja- laa alettiin tyhjentää ja siirtää divisioo- nia Kannakselle. Mikään toimenpide ei ehtinyt estämään Viipurin menetystä. Se hätkähdytti koko kansaa.

Sairaanhoitaja **Kaarina Sarapää** ta- pasi Viipurin puolustuksesta vastanneen eversti **Armas Kempin** pommisuoja- sa keskellä 20. päivän taisteluja. Raken- nus tähteli pommien pudotessa lähel- le. Aseman suunnalta kuului tankkien ja moottorien möyrinää ja konekiväärisar- joja. Kemppi oli rauhallinen ja lupasi aut- taa haavoittuneiden evakuoinnissa.

Aunuksen radion evakuointia Äänislinnassa 27.6.1944.

Päästyään pommisuojaista Sarapää näki kauhukseen raunioiden lomassa vilahtelevan pistimiä ja ruskeita suik- kalakkeja. Haavoittuneet saatiin auto- kyytiin ja Sarapää ehti sillan yli ennen venäläisiä. Hän lähti kävelemään kohti Tienhaaraa, eikä **Martti Rajalan** tavoin nähnyt, kuinka linnan tornin lipputan- koon nousi punainen vaate - naisten mekko. Pian se korvattiin Neuvostoli- ton sotalipulla.

Taistelu Viipuri-Kuparsaari-Taipa- le -linjalla ei siis alkanut onnistuneesti. Sitä paitsi koko linja oli olemassa vain paperilla. Väsyneillä sotilailla oli odo- tettavissa kovat paikat.

Puna-armeijan juhliessa Viipurin valtausta suomalaiset vetivät henkeä ja täydensivät joukkoja. Tirenhaarassa Viipurinlahden länsirannalla otettiin seuraavan kerran yhteen. Siellä evers- tiluutnantti **Alpo Marttisen** JR 61 piti pintansa, Mannerheimin mukaan pe- lasti maan. Tie olisi ollut auki aina Hel- sinkiin, jos venäläiset olisivat onnistu- neet laajentamaan sillanpäättä.

Kuinka vähästä kaikki voi olla kiin- ni, siitä kertoo **Harry Järvin** kertomus:

JR 61:n yhdestoista komppania sai käskyn poistaa uhkan, mutta vihollisen raskaiden aseiden voimakas tuli verot-

ti ankarasti vastahyökkäystä tehnyttä joukkoa. Alikersantti Allan Finholmin onnistui kahdentoista miehen kanssa päästä sulkutulen läpi, mutta heidät tor- juttiin. Finholm jatkoi yksin eteenpäin ja puhdisti rannan vihollisista konepistoo- lillaan.

Palattuaan hän ilmoitti komppani- anpäällikkö Hans Löfmanille: *Jag ji jär na meir nö*. Eli ei niitä enää ole täällä. Samassa komppanianpäällikkö kaa- tui vihollisen kranaatista. Hän oli vii- meinen jäljellä oleva upseeri. Finholm haavoittui vakavasti samasta kranaatis- ta. Hän yritti tyrehdyttää verenvuodon työntämällä kolme sormeaan ohimoon- sa tulleeeseen reikään.

Kolmen viikon ajan juhannuksen jälkeen sotilaat kestivät yhä uudet pu- na-armeijan rynnistykset. Portinhoik- ka, Tali, Ihantala, Vuosalmi, Äyräpää, Viipurinlahti... Mainitut paikat nauliu- tuivat lähtemättömästi sotasukupolven tajuntaan, unohtamatta raskasta pe- rääntymistä Syväriltä. Siitäkin riittäisi riipaisevia tarinoita ja muistikuvia, jot- ka onneksi on viety kirjoihin ja kansiin – muistutukseksi siitä, miten kuluttavaa ja epäinhimillistä sota on.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Viipurin menetys kesäkuussa 1944

Suomalaisten kolmas puolustusasema Viipuri - Kuparsaari – Taipale tukeutui Kannaksen kapeimmalla kohdalla luonnollisiin vesiesteisiin lukuun ottamatta Viipuria, joka sijaitsi vesistölinjan etupuolella. Viipuri kuului IV Armeijakunnan vastuualueeseen.

Neuvostojoukot olivat edenneet kymmenessä päivässä Suomen toiseksi suurimman kaupungin Viipurin porteille. Etulinja kulki kantakaupungin edustalla.

Viipuria puolustamaan 20. Prikaati

Viipurin puolustukseen määrättiin eversti Armas Kempin komentama 20. Pr., joka oli perustettu vuodenvaihteessa 1943-1944. Se oli ollut Aunuksessa pääasiassa kenttävarustelutehtävissä lukuun ottamatta III Pataljoonaa, joka oli ollut jatkuvassa taistelukosketuksessa Syvärin rintamalla. Prikaatin saama tehtävä oli runsaan viiden kilometrin levyisen kaupunkilohkon torjuva puolustus. Ensimmäisenä Viipuriin tuli IV P aamulla 18.6. Pääosa joukoista saapui seuraavana päivänä ja viimeisenä tulivat huoltomuodostelmat 20.6. aamuyöstä, jolloin taistelu oli jo alkamassa. Valmistautumisaika jäi hyvin lyhyeksi.

Puolustusvalmistelut Viipurissa olivat pahasti kesken, korsut ja sirpalesuojat puuttuivat. Taisteluhautaa ei ollut kaivettu täyteen syvyyteen, eikä se ollut yhtenäinen. Taakse johtavia yhdys-
hautoja ei ollut, joten kulku ja huolto oli vaikeaa. Arviodulla painopistesuunnalla Kannaksentien ja Kalevankadun välillä asemia ei oltu kaivettu lainkaan. Lisäksi asemat tällä II P:n puolustusloholla olivat eteen viettävässä rinteessä.

Miinakenttien rakentaminen tapahtui viime tingassa.

Vanhentunut aseistus ja ammuspula

Pataljoonilla oli käytettävissä muutamia pääosin vanhentuneita panssarintorjuntatykkeitä. Prikaatille alistetun Erillisen Panssarikomppanian rynnäkötykit olivat kelvottomia tehtäväänsä vihollisen panssarivaunuja vastaan. Joitain tehokkaita saksalaisia panssari-
nyrkkejä ja -kauhuja jaettiin joukoille, mutta niiden käyttöä ei ehditty harjoitella.

Prikaati kärsi heti taistelun alusta alkaen ammuspulasta. IV Armeijakunnan Rautakorven ampumatarvikekenttämakasiinissa noudatettiin ankaraa byrokratiaa, ja eversti Kempin ajasta suuri osa kului yrityksiin saada asia kuntoon. Kun täydennyksiä vihdoin saatiin, ne tulivat liian myöhään. Ratkaisevassa asemassa ollut 20. Pr:n raskas tykistö ei saanut erinomaiselle kalustolleen lainkaan sopivaa täydennystä.

Vetäytyminen 20. kesäkuuta

Viimeiset ilmatorjuntayksiköt vedettiin kaupungista aamupäivällä. Vihollisella oli kaupungissa lähes täysi ilmaherruus. Muiden VKT -linjalle asettuvien yhtymien tykistöä ei kyetty saamaan Viipurin puolustuksen tueksi.

Kun aamuyöstä 20.6. vihollisen kärki saapui II P:n taistelu-uurtion korkeudelle, räjäytettiin linjojen edustalla olevat maantiesillat. Lähes koko aamun ja aamupäivän vihollinen pommitti kaupunkia tykistöllä ja ilmavoimilla. Edessä liikehti pataljoonittain jalkaväkeä ja useita kymmeniä panssarivaunuja.

Ehdoton luottamus tulevaisuuteen, nöyryys ja iloisuus ovat avuja, joilla karjalaisperhe aloittaa taas uuden vaiheensa elämässään. Yksissäkään kasvoissa ei näy katkeruuden ilmettä, uudet kohtalot otetaan totutulla tyyneydellä vastaan, vaikkakin niin paljon rakasta ja oman käden luomaa raunioiden ja viljavien vainioiden keskelle täytyy jättää. 19.6.1944.

II Pataljoonan kaikki komppanijat olivat etulinjassa. Patruunoita jouduttiin säästelemään jo aamusta alkaen. Puolen päivän jälkeen oma tykistö vaikenä ampuvatarvikkeiden loputtua. Viestiyhteydet toimivat huonosti tai eivät lainkaan tai olivat lähettien varassa. II P:n komentaja majuri Kurt Bäckman siirsi komentopaikkansa aamupäivällä taaemmaksi, ja tieto tästä ei mennyt komppanioihin. Sekavassa tilanteessa 6. K:ssa pääsi liikkeelle huhu, että perääntymiskäskey olisi annettu. Joukot irtautuivat ja vetäytyivät hallitsemattomasti kohti Viipurista johtavia Linnansiltaa ja Papulanlahden siltaa. Johtajien yritykset saada miehet takaisin aseisiin eivät tehonneet. Majuri Bäckman antoi pataljoonalleen irtautumiskäskyn luullessaan, että naapuripataljoonan 13. K oli jättänyt asemansa, ja hänen miehensä olivat jäämässä saarroksiin. Saatuaan viiveellä tiedon tilanteesta eversti Kemppi ryhtyi tarmokkai-
siin vastatoimiin, jotka eivät kuitenkaan tuottaneet tulosta. Pakokauhu oli päässyt valloilleen eikä sitä enää mikään pidätellyt. Painopistesuunnan molemmilla puolilla 5.K ja 7.K pysyivät asemissaan noin kello 16 asti ja jättivät ne vasta vihollisen ajaessa kaupunkiin 6.K:n tyhjiin asemien läpi.

IV Pataljoonan vastuualueen kautta kulki tärkeä Koiviston tie. Kun pioneerit räjäyttivät aamulla Käremäen lahden sillan, ei vihollisen panssarivaunuilla ollut tältä suunnalta pääsyä kaupunkiin.

Aamupäivä sujui melko rauhallisesti. Pappilanniemessä ollut 14. Komppania sai käskyn klo 14 irtautua asemistaan ja lähteä vastaiskuun Ristimäen suuntaan. Vähää aiemmin oli komppanian aseisiin osunut vihollisen voimakas tuli-isku, jolloin kaksi miestä kaatui ja

viisi haavoittui. Tykistön radioyhteyksien kautta oli saatu tietää II P:n asemien murtumisesta. Syntyi paniikkimielialaa ja pelkoa saarroksiin jäämisestä vesistön taakse. Komppanian kuljetus Havin lahden yli onnistui pioneerien varoilla veneillä. Sen kokoaminen vastaiskuun epäonnistui kuitenkin täysin ja miehet pakenivat Linnansillan kautta kaupungista.

Puolen päivän aikaan 13.K Kangasrannassa joutui tulitaisteluun. Pian lopui tykistön tulituki. 14.30 vihollinen ryhmittyi hyökkäykseen. 13.K joutui saarroituksen uhan alla vetäytymään oikealle Havin lahden suuntaan, kun vihollinen eteni sen vasemmalta puolelta ohi. Reservinä ollut 15.K liittyi muiden mukaan. Poikkeuksena oli vänrikki Eräsen joukkue, joka unohtui varmistukseen Havinlahden rantaan ja jäi myöhemmin sotavangiksi Alvar Aallon kirjaston kellarista. IV P:n komentaja majuri Viljo Kirma huolehti tehtävistään viimeiseen asti ja katosi epäselvissä olosuhteissa Viipurissa.

Vastahyökkäyksiä ja puolustusta

Kapteeni Malisen reservipataljoona sai aamulla käskyn luovuttaa 40 000 ki-
vääripatruunaa ja lähes saman verran konepistoolinpatruunoita II Pataljoonalle. Kello 6 eversti Kemppi käski muodostaa vahvennetun komppanian suuruisen taisteluosaston käytettäväksi vastahyökkäystä varten. Patruunapula-
lasta kärsivällä osastolla oli vain muutamia käsikranaatteja eikä lainkaan kasa-panoksia. Tämä Taisteluosasto Tarkki kärsi tappioita voimakkaassa tuli-iskussa, hajaantui ja poistui pääosin kaupungista jo ennen tositoimia. I P:n pääosa

Viipurin linnassa liehui Suomen lippu 18.6.1944

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Betonin valua panssarivaunuesteen rakennustyömaalta Viipurin Maaskolan rata-pihalla 10.6.1944.

sai käskyn lähteä vastahyökkäykseen Ristimäkeen, vaikka käskyn olisi pitänyt kuulua: edetkää ripeästi Ristimäkeen, miehittäkää 6.K:n tyhjiilleen jättämät asemat ja pitäkää ne. Vastaiskukäskey oli aiheeton, koska 6.K:n asemat olivat tyhjiillään yli kaksi tuntia. Ei siellä ollut omia eikä vihollista! Joukon eteneminen hyytyi Ristimäessä 5.K:n aseminen taakse, eikä Malinen saanut huventutta joukkoa siitä eteenpäin. Kapteeni Malinen katosi näitä epäonnisia vastatoimia johtaessaan.

Everstiluutnantti Teppo Sorrin komentama III Pataljoona vastasi Karjalan kaupunginosan ja osin ratapihan puolustuksesta. Kaista oli vain noin kilometrin levyinen, mutta sen kautta kulki tärkeä tie Maaskolasta Papulaan ja sieltä kantakaupungin puolustajien selustaan sekä toisaalle kohti Juustilaa. Kaikki vihollisen yritykset onnistuttiin tälläkin suunnalla aluksi torjumaan. Iltapäivällä radan varressa ollut 11. Komppania joutui kovassa painostuksessa vetäytymään jonkin verran. Pataljoonan saamaa käskyä hyökätä ratapihan yli II Pataljoonan avuksi ei kyetty toteuttamaan. Vihollisen panssarien ajaessa kantakaupunkiin III P onnistui kääntämään rintamasuuntansa, miehittämään asemat Papulanlahden koillispuolella ja räjäyttämään valmiiksi panostetun maantiesillan. Näin vihollisen eteneminen III P:n ja 20.Pr:n vasemman naapurin 3.Pr:n selustaan pysäytettiin. III P alistettiin 20.6. illalla 3.P:lle, ja se puolusti urhoollisesti Viipurin itäisiä kaupunginosia 25.6. asti, jolloin se palautettiin omiensa keskuuteen.

Eversti Kemppi poistui komentopaikaltaan PYP:n kellarista vihollisen jo ampuessa Punaisenlähteen torin laidal-

ta rakennuksen seinään. Suomen lippu laskettiin Viipurin linnan tornista kello 16.45 ja Linnansilta räjäytettiin viittä minuuttia myöhemmin. Vain vähän tämän jälkeen ensimmäinen vihollisen panssarivaunu ajoi sillan kupeeseen. Pioneerit onnistuivat tuhoamaan myös muut lukuisat Viipurista johtavat sillat ja vihollinen ei päässyt jatkamaan suoraan liikkeestä. Puolustus Viipurin vesistölinjan länsipuolella saatiin järjestettyä ja vihollinen ei sieltä päässyt enää eteenpäin.

Kaupungin menetyksestä oikeudenkäynti

Viipuri menetettiin yhden päivän aikana ja lähes taisteluita. Kaupungin menetyksestä seurannut oikeudenkäynti oli ainutlaatuinen. Mitään muuta taistelua ei ole tutkittu niin tarkoin. Ylipäällikkö Mannerheim vaati tutkimaan tapausten, löytämään syylliset ja tuomitsemaan heidät. Tutkinnan seurauksena 20.Pr:n komentaja, jääkärieversti Armas Kemppi sekä II Pataljoonan komentaja majuri Kurt Bäckman asetettiin syytteeseen. IV Armeijakunta oli käytännössä jättänyt 20. Pr:n heitteille, mutta se pääsi tutkinnassa kuin koira veräjästä. Oikeutta käytiin 9 kuukautta. Eversti Kemppiä ei lopulta syytetty Viipurin menetyksestä, vaan sen jälkeisistä tapahtumista. Majuri Bäckmanin osalta tilanne päättyi oman käden kautta ennen Korkeimman Oikeuden tuomion toimeenpanoa.

Vihollisen suunnitelmat toteutuivat Viipurin osalta. Kaikilla muilla suunnilla neuvostojoukot joutuivat ankariin taisteluihin suomalaisjoukkoja vastaan.

**Eeva Tammi
Göran Lindgren**

Kyllä hätä keinot keksii! Polkupyöristä tehdyt evakkorattaat. Viipurin ympäristö 19.6.1944.

Evakuoitua Viipuria 18.6.1944.

Evakkolapsia ruokitaan maantien varressa Viipurin pohjoispuolella 26.6.1944.

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

Pohdintaa Viipurin menettämisestä taustoista

Viipurin menetys kesäkuussa 1944 on kiinnostanut sotahistorian tutkijoita. Kaupungin menetyksestä on edelleen eri käsityksiä ja teoriota. Sotaveteraani-lehti kysyi kahdelta Viipuri-asioihin perehtyneeltä Göran Lindgreniltä ja Eeva Tammelta heidän käsityksiään.

1. Mikä merkitys Viipurin menettämisellä suomalaisille oli?

Göran Lindgren:

Kaupungin menettämisellä ei ollut kovin suurta sotilaallista merkitystä. Kannaksen viimeinen puolustuslinja, Viipuri-Kuparsaari-Taipale -linja olisi alun perin pitänyt suunnitella kulkevaksi kaupungin länsipuolelle Kivisillan salmen ja Suomenvedenpohjan vesistölinjalle, missä vihollinen kaupungin menettämisen jälkeen pysäytettiin lopullisesti. Liikenteen tärkeän solmukohdan menetys hankaloitti huoltokuljetuksia. Psykologisesti Viipurin menetys oli kova pala.

Sotilaallisesti merkittävin oli Viipurin menettäminen vajaassa päivässä lähes taistelutta. Se oli hälyttävä merkki joukkojen taistelukunnon ja -tahdon heikosta tilasta. Johtamisen kannalta se oli katastrofi. 5000 miehen prikaati ei ollut alkuunkaan johtajiansa käsissä, pieniä poikkeuksia lukuun ottamatta. Niinpä tapaus johti tarkkoihin tutkimuksiin ja jopa tuomioihin. Tutkijoiden kannalta se on hienoa, sillä mitään taistelua ei ole sotahistoriassamme dokumentoitu yhtä tarkasti kuin Viipurin menetystä 1944.

Eeva Tammi:

Viipurin sijainti idän ja lännen välissä oli keskeinen. Pietarin kaupungin perustaminen Suomenlahden pohjukkaan oli lisäävä vaikeuksia pitää se lännen etuvartiona. Vaikka itsenäisen Suomen aika Viipurissa jäi vain runsaaseen pariinkymmeneen vuoteen, oli se ollut vuosisatoja suomalaisten kotipaikka. Henkinen merkitys tuntuu yhä. Käyn vuosittain useita kertoja Viipurissa ja vaikka olen syntynyt vasta sotien jälkeen, koen siellä aina vahvana vuosisatojen suomalaisuuden.

Viipuri oli talvisodan alla Suomen toiseksi suurin kaupunki. Sen merkitys oli maallemme tärkeä monestakin syystä. Ensinnäkin se oli itäisen Suomen pääkaupunki. Se oli huomattava maantie- ja rautatieliikenteen solmu-kohta sekä kaupan keskus. Viipuri oli merkittävä koulu- ja kulttuurikaupunki sekä maan suurin varuskuntakaupunki, Suomen lukko.

Viipuri vaurioitui pahasti talvisodan pommituksissa ja jatkosodan alussa vetäytyvien neuvostojoukkojen tuho-toimissa, eikä sen merkitys ollut enää sama kesällä 1944. Runneltuun kaupunkiin palasi jatkosodan aikana vain noin kolmasosa talvisotaa edeltävästä asukasmäärästä. Kuitenkin, kun kaupunki äkillisesti ja yllättäen menetettiin 20.6.1944, oli tunnelma aluksi suomalaisten mielessä karjalaisin sanoin: ”Viipuri on mänt, kaik on mänt!”

2. Viipurin valloittamisen merkitys puna-armeijalle?

Göran Lindgren:

Neuvostoliitolle ja puna-armeijalle Viipuri oli erittäin tärkeä kohde. Ei niinkään sotilaallisesti kuin psykologisesti ja propagandan välineenä. Neuvostoliitto oli ottanut koko Karjalan kannaksen ja Viipurin sen keskuksena talvisodan pakkorauhassa ja alkanut tehdä siitä neuvostokaupunkia. Sitten suomalaiset valtasivat sen takaisin Neuvostoliiton ollessa helisemässä saksalaisten idän sotaretken, Operaatio Barbarossan edetessä salamasodan vauhdilla. Se oli suurvallalle nöyryyttävä kokemus, huonosti menneen talvisodan jälkeen jo toinen Suomen suunnalla. Sille oli saatava näyttävä hyvitys! Niinpä Kannaksen suurhyökkäyksen käynnistyttyä Viipuri oli vallattava 18.-20.6.1944. Kannaksella puolustavat suomalaiset joukot oli tuhottava ja siten luotava edellytykset hyökkäyksen jatkamiselle Suomeen. Kun suurhyökkäys Kannaksella näytti edistyvän suunnitelmien mukaisesti, sen suunnan joukkojen komentaja armeijankenraali Govorov ylennettiin 18.6. harvinaiseen sotilasarvoon, Neuvostoliiton marsalkaksi. Se kertoi jotakin Viipurin suunnan merkityksestä! Kun sitten Viipuri ”putosi kuin kypsä hedelmä puna-armeijan syliin” 20.6., Moskovassa juhlittiin voittoa näyttävästi ampumalla 224 tykillä 20 kunialaukausta. Tämä rituaali toistui aina merkittävien voittojen jälkeen.

Puna-armeijan vaikeudet alkoivat kuitenkin Viipurin kantakaupungin valtauksen jälkeen. Monista syistä johtui, että se ei kyennyt toteuttamaan saamaansa jatkotehtävää. Viipurin valtaus oli niin merkittävä tavoite ja saavutettu voitto, että jatkotehtävää jouduttiin hetken odottelemaan. Viipuri veti puna-armeijan yksiköitä puoleensa kuin hunaja karhuja. Niinpä jo illalla 20.6. kaupungista jouduttiin käytännössä ajamaan ylimääräisiä joukkoja pois. Jatkotehtävä lankesi kahdelle divisioonalle, joista toisen oli hyökättävä länteen, ylitettävä Kivisillan salmi ja luotava sen länsirannal-

le sillanpääasema. Toisen divisioonan tuli sitten ajaa sillanpään läpi ja jakautua toisaalta suoraan länteen tavoitteena Kymijoki ja toisaalta suunnata pohjoiseen kohti Lappeenrantaa ja siten katkaista Viipurinlahden-Saimaan vesistön välinen kannas. Näin kaikki Kannaksella puolustavat suomalaiset joukot olisi eristetty jatkotaisteluista ja voitu tuhota. Onneksemme tämä suunnitelma ei miltään osin toteutunut. Suomalainen puolustus piti Kivisillan salmessa, ja siellä saavutettiin ensimmäinen todellinen torjuntavoittonamme. Vihollinen pysäytettiin siellä ensimmäisen kerran lopullisesti Aunuksesta tuodun 17.D:n kuuluneen JR 61:n sekä voimakkaan tykistöryhmän ja ilmavoimien toimesta. Siitä alkoi sitten juhannuksen jälkeen vähitellen kehittyä Tali-Ihantalan suurtaistelu, kun puna-armeija pyrki länteen Viipurin kierteen. Seuraukset tunnemmekin; heinäkuun alussa hyökäykset oli silläkin suunnalla torjuttu. Viipuri-Kuparsaari-Taipale -linja oli taipunut, mutta sitä ei oltu murrettu.

Eeva Tammi:

Ruotsin suurvaltakauden päättyessä alkoi Viipurin venäläinen aika Uudenkaupungin rauhassa 1721. Suomen suurruhtinaskunnan alueeseen se kuului 1809-1917. Viipuri on ollut venäläisille jo Pietari Suuren ajoista tärkeä voitettun sodan symboli. Tarton rauhassa 1920 määritelty raja Suomea vastaan oli oleva ongelmallinen. Matkaa rajalta maan kakkoskaupunkiin oli vähimmillään 32 kilometriä.

Päämajan operatiivisen osaston päällikkö, eversti Valo Nihtilä luonnehti jatkosodan jälkeen käsitystään Viipurin merkityksestä puna-armeijalle. Hän piti varmana, että Viipuri olisi sen tärkein tavoite. Myös päämajajoitusmestari, kenraaliluutnantti A. F. Airo mainitsi olleensa käsityksessä, että Viipurin puna-armeija tulisi ottamaan ja hinnalla millä hyvänsä.

Stalin oli määrännyt suurhyökkäyskäskeyä antaessaan, että Viipuri tulee valta kymmenessä päivässä. Tämä olikin sitten ainoa tavoite, mihin puna-armeija Suomen operaatioissaan 1944 pääsi.

Propagandassaan Neuvostoliitto julisti, että sen joukot vapauttivat 20.6.1944 vanhan venäläisen kaupungin Viipurin. Lause sisältää vain puollittain totuutta. Neuvostoliitto sai itse pommittamansa aution rauniokaupungin haltuunsa, mutta voidaankin kysyä, mistä se vapautettiin? Tiltu kertoi radiossa, että Venäjän karhun ei tarvinnut kuin lyödä hankskoja yhteen Viipurin porteilla, niin suomalaiset lähtivät karhuun.

Venäläiset ovat itsekin ihmetelleet, kuinka Viipurin valtaaminen 1944 kävi niin helposti. Kun Sotahistoriallisessa Aikakauskirjassa syksyllä 2005 julkaistiin allekirjoittaneen artikkeli ”Viipuria ei aiottukaan pitää?”, sain kutsun puhumaan aiheesta Pietarin Yliopiston ja Tiedeakatemian järjestämässä pohjoismaisessa konferenssissa keuhällä 2007.

3. Missä asioissa suomalaiset Viipurin puolustuksessa epäonnistuivat?

Göran Lindgren:

Suomalaisten epäonnistumista ensimmäinen oli puolustuslinjan virheellinen sijoittaminen epäedulliseen maastoon. Suomessa ei oltu valmistauduttu kaupunkisodankäyntiin. Niinpä vieras rauniokaupunki selän takana pelotti Viipurin puolustajia, joista moni katsoi joutuvansa siellä puutteellisissa asemissa kaatumaan ”suomalaisen sotilaskunniat takia” tilanteessa, jossa sotaa voitiin jo pitää käytännössä hävittynä. Haastetta lisäsi se perisuomalainen ongelma, että jouduttiin taistelemaan vesistö selän takana.

Toiseksi Viipurin suunnan puolustuksesta vastuussa oleva kenraaliluutnantti Taavetti Laatikaisen IV Armeijakunta ei ollut tuolloin alkuunkaan tehäviensä tasalla. Suurhyökkäys oli tullut sille yllätyksenä, ja sen monet toimet jo ennen Viipuria olivat olleet haparoivia ja jälkikäteen ajatellen selkeästi virheellisiä. Armeijakunnan esikunta oli elänyt toista viikkoa jatkuvassa kaaoksessa. Niinpä sen tilannekuva ennen Viipuria oli selvästi epärealistinen. Kun sitten sille alistetun ja sen Viipurin puolustajaksi käskemän 20.Pr:n ampumatarvikehuollon ongelmat kärjistyivät, Armeijakunnan asemasotavaiheen aikana kehitetty byrokratia osoittautui kaiken järkevän ja tehokkaan toiminnan esteeksi. Niinpä 20.Pr jätettiin käytännössä ilman tykistön ja jalkaväen ampumatarvikkeita, kun taistelu Viipurista käynnistyi. Kun Laatikainen sitten joutui selittämään Armeijakunnan toimintaa, hän vetosi säästämisen tarpeeseen. Mutta sitten tapahtui parissa päivässä ihme: kun Kivisillan salmea puolustettiin yli 10 tykistöpatteriston voimin, kukaan ei enää puhunut säästämisestä! Eikä siitä puhuttu Tali-Ihantalan suurtaistelun ratkaisevissa vaiheissa, asiallahan oli silloin yli 20 patteristoa! Selitte-lyä, siis ...

Laatikaisen IV Armeijakuntaa voidaan syyttää 20.Pr:n heitteillejätöstä! Epäonnistunut ampumatarvikehuolto, riittämätön tuki ja puuttunut yhteydenpito 20.Pr:iin ovat raskauttavia te-

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

kijöitä. IV Armeijakunta ei ollut myöskään mitenkään reagoinut saksalaisilta aseveljiltä saatuihin selkeisiin viesteihin siitä, miten puna-armeija hyökkäykset voisivat olla torjuttavissa. Niinpä Viipurin puolustukseen ei oltu suunniteltu lainkaan syvyyttä. Oli vain määriteltä etulinja, joka oli pidettävä. Panssaritorjunta oli ala-arvoista, eikä sillä ollut syvyyttä. Jo huhtikuussa jaetut uudet, tehokkaat saksalaiset pst-aseet oli jätetty varikoihin eikä käyttöohjeita oltu käännetty. Kun näitä uusia, ”salaisia” aseita sitten saatiin 20.Pr:lle kourallinen, niitä ei osattu käyttää.

Kolmanneksi voidaan syyttää Viipurin puolustajaksi käskettyä 20.Pr ja sen johtoa heikosta johtamisesta. Prikaati oli alun alkaen sopimaton tähän tehtävään. Mutta se oli saatavilla olevista yhtymistä kuitenkin ensimmäiseksi paikalle saatavissa oleva tuore joukko, kun tilannetta 17.-18.6. Päämajassa, Kannaksen joukkojen esikunnaksi perustetussa KaJoKe:ssa ja IV AKE:ssa harkittiin. Kaikki muut joukot olivat Kannaksella kiinni taistelussa, eikä niitä voitu irrottaa.

20.Pr oli tuore yhtymä, joka oli perustettu vuoden 1943 lopulla. Se ei ollut ehtinyt toimia yhtymänä, eikä sen esikunnalla ollut kokemusta itsenäisen yhtymän johtamisesta. Se oli ollut puolisen vuotta Aunuksessa lähinnä tie- ja varustelutöissä, rauhanomaisissa olosuhteissa, sisämajoituksessa. Vaikka osa sen miehistä oli kokeneita sotilaita, jatkuvan harjoittelun puute ja asemasotavaihe olivat turruttaneet mielet. Niinpä Prikaatin taisteluarvo oli Viipuriin tultaessa pääosin heikko. Puutteita oli ennen muuta johtamisessa aina ylimmästä alimpaan johtoportaan. Kuri oli puutteellinen, puolustettavien asemien varusteluun ei käyty käsiksi, vaan keskityttiin kiertelyyn ja jopa sotarosvukseen tyhjässä kaupungissa. Ja tämä kaikki tapahtui johtajien ollessa pääosin tavoittamattomissa. Heikon ja läsnäolon puuttumisellaan loistaneen johtajuuden merkitys oli ilmiselvä.

Eeva Tammi:

Viipurin puolustus epäonnistui perin tyystin. Kaupungin menetyksestä on kerrottu sotahistoriassamme esimerkiksi, että kun kaikki menee pieleen, käy kuten Viipurissa.

Yhden prikaatin tappiot yhden päivän aikana olivat pienet. Tästä tehtiin johtopäätös, että eihän siellä edes oikeasti taisteltu. Viipurin menetystä seuranneessa oikeudenkäynnissä useat paikalla olleet upseerit joutuivat antamaan raporttinsa tapahtuneesta. Vasta 2000-luvulla on alettu tutkia, oliko 20.Pr:lla edellytyksiä saamaansa tehtävään.

Kaupungin puolustuksen suunnittelu ja valmistelu oli lähes laiminlyöty. Asemasodan aikana olisi ollut aikaa

suunnitella ja valmistella asiaa lähes kolme vuotta. Näin ei tapahtunut, kaupunki toimi joukkojen loma- ja huoltokeskuksena.

Puolustusasemien sijainti vesistölinjan edessä oli virhe. Syvyys puuttui, etulinja sijaitsi aivan Viipurin rajalla. Mannerheim-ristin ritari numero yksi, panssaridivisioonan komentaja kenraalimajuri Ruben Lagus yritti jo ennen vihollisen saapumista esittää esimiehilleen, että Viipurin torjuva puolustus tulisi sijoittaa vesistölinjan taakse. Jälkeenpäin hän kertoi, että edes Ps.D ei olisi kyennyt pitämään Viipuria.

Puolustus on yhtä vahva kuin on sen heikoin lenkki. Viipurin puolustamista täytyy tarkastella laajasti, myös eri ase-lajien näkökulmasta. Erityisesti kiinnittää huomiota täydellinen ilmatorjunnan puute. Nelisen kuukautta aikaisemmin Helsingissä oli todettu vahvan ilmatorjunnan merkitys helmikuun suurpommituksissa. Viipurissa sellaista ei ollut lainkaan. Lähialueen tykistö ei tukenut ankaraa ammuspulaa kärsivää 20.Pr:n omaa tykistöä. Käytössä ollut ja vähäinen panssaritorjuntakalusto oli auttamattomasti vanhentunut. Kuinka kaikki voi mennä pieleen?

4. Suomalaisten puolustajien erityiset onnistumiset?

Göran Lindgren:

Sotilaallisesti ainoa lähtökohta Viipurin puolustajien onnistumiselle oli heidän saamansa käsky. Sillä mittapuulla he epäonnistuivat täydellisesti. Ja kun oli kysymys sodasta ja sotilasyhteisöstä, annettu käsky oli ainoa selkeä kriteeri onnistumisille ja epäonnistumisille.

Joistakin onnistumisistakin voidaan iloita. Pioneerit, niin ennakkotyön tehneet IV Armeijakunnan Pioneeripataljoona 14 ja 10.D:n Pioneeripataljoona 26 kuin 20.Pr:n oma Pioneerikomppania, kin onnistuivat tehtävissään niin, että Viipurin kaikki 12 siltaa saatiin räjäytetyiksi. Tämä huolimatta Linnansaaresta sijainneen Pioneerikenttämakasiinin byrokratiasta. Panssarimiinoitteet ja muut sulutukset eivät onnistuneet yhtä hyvin.

20.Pr:n III Pataljoona ansaitsee myös kiitoksen omasta osuudestaan. Se puolusti Papulanlahden ja ratapihojen takana olevaa Karjalan kaupunginosaa, menestyksellisesti. Erityisen tärkeätä oli onnistunut rintamasuunnan kääntäminen kantakaupungin menetyksen jälkeen niin, että vihollinen ei päässyt Papulan lahden sillan yli pataljoonan ja sen vasemmalla puolella puolustaneen 3.Pr:n selustaan. III Pataljoona oli 20.Pr:n pataljoonista selvästi paras. Ansio siitä lankeaa sen aikaisemmalle komentajalle, majuri ja Mannerheim-ristin ritari Tauno Viirille, joka oli luonut pataljoonaan hyvän hengen sekä pataljoonan komentajalle, everstiluutnantti

Teppo Sorrille. III Pataljoona alistettiin 20.6. illalla 3.Pr:lle, ja se taisteli ansiokkaasti seuraavien päivien aikana estäen osaltaan vihollisen pääsyn Juustilassa Saimaan kanavalle.

Eeva Tammi:

Kun Viipurista ei tosissaan taisteltu, onnistuttiin pelastamaan kaupunki joutumasta täydelliseksi rauniokasaksi. Ennen pitkää vihollinen olisi tuhonnut Viipurista poisjohtavat sillat ja puolustajan huolto olisi käynyt mahdottomaksi. 20.Pr olisi tuhoutunut.

Joukkojen pitäisi sodassa pysyä aina johtajiensa käsissä. Viipurin menetys on esimerkki päinvastaisesta. Elävä voima pelastui syntyneen pakokauhun kautta. Näin onnistuttiin ikään kuin myös pelastamaan miehet.

Viipurin lukuisten siltojen hävittämistä ei ollut ennalta suunnittelu ja valmistelu. Pioneerien toiminta Viipurissa oli siten erityisen onnistunutta, vihollinen ei päässyt jatkamaan hyökkäystään heti siltoja pitkin.

Puolustus Viipurin vesistölinjan länsipuolella onnistuttiin saamaan pitäväksi ja sieltä lähdettiin vasta aselevon solmimisen jälkeen rauhannehtojen mukaisesti.

On spekuloitu, miksi taisteluarvoltaan paras III Pataljoona oli ryhmitetty Viipurin pohjoiseen esikaupunkiin. Voidaankin ajatella, että puolustus piti siellä, missä sen ehdottomasti oli pidettävä. Karjalan kaupunginosaan kautta kulki tärkeä maayhteys ohi Viipurin.

5. Johtopäätöksiä ja jälkiviisastelua

Göran Lindgren:

Kun tapahtunutta näin jälkikäteen tarkastelee, lopputulos vaihtelee näkökulmasta riippuen.

Umpisotilaallisesta näkökulmasta, kun kyseessä oli selkeä käsky ehdottomasti puolustaa kaupunkia, voidaan puhua sotahistoriallisesta skandaalista ja katastrofista. Sen tuloksenahan Viipurin kantakaupunki menetettiin lähes taistelutta vajaassa päivässä. Ylipäällikön mukaan Viipurin olisi tullut muodostaa Viipuri-Kuparsaari-Taipale -linjan alkupäässä voimakas tukipiste koko linjalle. Hän vertasi kuitenkin tapahtunutta tilanteeseen talvisodassa, jolloin vihollinen oli onnistuttu pysäyttämään kantakaupungin edustalle. Häneltä vain unohtui se, että nyt oli kyseessä aivan eri puna-armeija kuin talvisodassa.

Sotahistoriaan on kirjautunut myös mielenkiintoinen yritys muuttaa tapahtumien kulkua ennen Viipurin menetystä. Kannaksella ennen muuta Kuuterselässä taistelleen ja ennen Viipuria viivytäneen Panssaridivisioonan komentaja, kenraalimajuri Ruben Lagus teki 18.6. aloitteen puolustuslinjan ja taktiikan muuttamisesta IV Armei-

jakunnan komentajalle, kenraaliluutnantti Taavetti Laatikaiselle ja hänen esimiehekseen käsketylle kenraaliluutnantti Lennart Oeschille. Taisteluarvoltaan heikko 20.Pr ei pystyisi Viipuria puolustamaan. Siksi Viipurin edustalle tulisi järjestää vain heikko, verhoava puolustus. Varsinainen puolustus tulisi valmistella Kivisillan salmeen luonnon vesistöestettä hyödyntäen. Siellä vihollinen olisi pysäytettävissä. Tämän esityksen torjuivat sekä IV Armeijakunnan komentaja että Kannaksen joukkojen komentaja Oesch. Kun asia vielä esiteltiin Päämajalle, operaatioista vastaavan kenraaliluutnantti Airon vastaus oli tyrmäävä: semmoista emme Ylipäällikölle esitte! Tässä saatiin siis ylimmän mahdollisen tason vastaus. Viipuria tuli ehdottomasti puolustaa.

Kun olen itse saanut vierailla Viipurissa noin 70 kertaa sotahistoriallisten retkien osanottajana ja vuosien ajan opapaana, kaupungin säästymisen täydelliseltä tuholta tietysti ilahduttaa. Kaupunkia olisi todennäköisesti ollut mahdollista puolustaa tehokkaasti päivien, ehkä viikon ajan, jos kaikki olisi onnistunut. Seurauksena olisi kuitenkin ollut kaupungin muuttuminen soräljäksi. Se oli viholliselle niin tärkeä kohde, että se olisi otettu joka tapauksessa. Viipuri on nyt iloksemme elävä ja pääosin kaunis, vanha suomalainen kaupunki, jossa voimme vierailla.

On hyvä muistaa, että Viipurin kohdalo 1944 oli määritelty jo Moskovan rauhassa 1940. Se luovutettiin silloin Neuvostoliitolle. Suomalaiset valtasivat sen takaisin 1941, mutta suomalaisen ajan päättyminen oli nähtävissä jo varsin varhain asemasotavaiheen aikana, kun kävi selväksi, että Saksa ei voi voittaa sotaa. Ja Neuvostoliitto oli päättänyt ottaa takaisin kaiken kerran valloittamansa! Tulevan rauhamme ennakkoehtoihin kuului jo varhain Moskovan rauhahan rajojen palauttaminen. Tästä näkökulmasta voisi joku sotahistoriasta huonosti perillä oleva todeta, että koko sotamme 1943-44 oli turha. Rauhan ehtoitan tiedettiin jo ennakolta.

Meidän on myös syytä muistaa, että sankarillinen puolustustaistelumme ja saavuttamamme torjuntavoitot eivät suinkaan olisi olleet mahdollisia ilman aseveljiemme saksalaisia. Kun meidän rauhantunnustelumme maaliskuun huhtikuussa 1944 tulivat aseveljiemme tietoon, seuraukset olivat vakavia. Ase-, materiaali- ja elintarviketoimitukset Suomeen jäädytettiin tilanteessa, jossa olimme niistä täysin riippuvaisia. Ne käynnistettiin kuitenkin uudelleen Ylipäällikön käännyttyä suoraan Hitlerin puoleen 12.6.44, kun Päämajalle oli kirjastunut vihollisen suurhyökkäyksen voima.

Vihollisen nopea eteneminen Kannaksella ja Viipurin katastrofaalinen menetys säikähdyttivät kuitenkin sak-

Jatkosota 25.6.1941 – 19.9.1944

salaiset. Seurauksena oli ulkoministeri Ribbentropin pikavierailu Suomeen ja sen tuloksena syntynyt presidentti Risto Rytin henkilökohtainen vakuutus, että Suomi pysyy Saksan rinnalla. Hän tai hänen hallituksensa ei tule tekemään erillisrauhaa ilman Saksan suostumusta. Tämä tyydytti saksalaisia, ja heidän elintärkeä apunsa jatkui aina elokuun alkuun asti.

Eeva Tammi:

Viipuri menetettiin sekä talvi- että jatkosodassa. Talvisodassa kaupungista taisteltiin tosissaan. Puolustuskuvio oli täysin erilainen jatkosotaan verrattuna. Keskeiset kaupunginosat kyettiin 1940 pitämään suomalaisjoukkojen hallussa

aseiden vaietessa. Rauhannehtojen mukaisesti Viipuri kuitenkin menetettiin ja lisäksi paljon maa-alaa, mitä vihollinen ei ollut taistelemalla saavuttanut.

Lukuisat Viipurin menetykseen 1944 liittyvät kummallisuudet herättivät ihmetystä. Vasta paljon myöhemmin on alettu tutkia, oliko 20.Pr:lla edellytyksiä onnistua kantakaupungin puolustuksessa. Viipurin läntisen esikaupungin Tienhaaran puolustus piti. Siellä oli edessä luonnollinen vesieste ja ammuksia käytössä riittävästi. Ihantalassa tykistön yhteistoiminta onnistui upeasti ja panssarinlähitorjunta-aseita osattiin käyttää. Ammuspula ei vaivannut puolustajaa täälläkään. Viipurin menetystä seuranneissa tehtävissään Suomen ar-

meija onnistui kaikilla rintamilla.

Kenraali Airon kerrottiin jatkosodan jälkeen toistuvasti maininneen lähipiirilleen, että ”Viipuria ei aiottukaan pitää”. Lause johti lopulta myös Viipuri 1944 teoksen syntyyn. Kirjaan on kootu kaupungin menettämiseen liittyvät tosiasiat laajalti. Lukija saa itse tehdä päätelmän, voiko olla mahdollista, että Viipurin tapauksessa korkeat upseerit tekivät vertikaalitasolla yhteistyötä ohi suuresti kunnioitetun ylipäällikön. Päämajassa oli näkemyseroja ja sen historia on vielä kirjoittamatta.

Marsalkka Mannerheim oli antanut käskyn taistella Viipurista viimeiseen asti. Mutta menikö kaikki pieleen tarkeitshakuisesti eli käytettiinkö hyväk-

si esimerkiksi ammuspulasta johtunutta ja edellytysten puuttumista seurannutta pakokauhua? Jääkärieversti Kempille ei voinut sanoa, että järjestä aluksi eteen verhoavia joukkoja ja vetäytykää sitten vähin tappioin vesistölinjan taakse, minne vihollinen tulee lopullisesti pysäyttää.

Maamme sodanjohto oli vaikeassa tilanteessa. Valittavana oli huonoja ja erittäin huonoja vaihtoehtoja. Saamme olla kiitollisia, että ratkaisut olivat oikeat. Airoa siteeraten: ”Älkää katsoko palasia, katsokaa kokonaisuutta! Itsenäisyys säilyi, kaikki muu on merkityksentöntä.”

Maalaus ja saneeraus Konttinen Oy Kuopio	Rakennussaneeraus Marko Rantala Kuopio	Kiitos Sotaveteraaneille Karttulasta! Nro 115
Rakennuspalvelu Heikki Hiltunen Ky Kuopio	Insinööritoimisto Makeplan Ky Kuopio	Peten Siivous Oy Kuopio
Pölkky Oy Kuusamo www.polkky.fi	JPT Jaskari Oy Köyliö	HL-Elec Oy Lahti
www.karirakenne.fi	Kiitos Sotaveteraaneille Lahdesta! Nro 121 	Nikko Oy Jakkula, Laihia
M. Uussaari Oy Laitila	Metsäkoneurakointi Lassi Heikkilä Laitila	Etelä-Karjalan Jätehuolto Oy Lappeenranta
Kiitos Sotaveteraaneille Lappeenrannasta! Nro 110 	Conexpress Oy Lappeenranta	Koneurakointi Ari Ainoa Joutseno
Pipu Ky Lempäälä	Inter-Sisustus Ky -keittiökalustusliike- Moisiolammentie 22, Lempäälä	Kiitos Sotaveteraaneille Lieksasta! Nro 104
OK-Sähkölaitehuolto Oy Lieksa	Kuljetusliike Veljekset Matilainen Ky Liperi	AJS Sähkö ja Automaatio Oy Lohja
Asianajotoimisto Tuoma- nen ja Kreander Oy Lohja	Kauniston Sora Oy Loimaa	Vilakone Oy Loimaa
Hoffes El Ab Loviisa	Moniurakointi Heikkilä Oy Luumäki	Mayt Oy Mikkeli

Meille on jätetty hyvä maa

Inarista kotoisin oleva Heikki Kiviniemi on asunut liki puolet elämästään Australiassa. 90-vuotias sotaveteraani viihtyy Brisbanen suomalaisessa lepokodissa. Hän oli mukana kahdessa sodassa. Pirteä veteraani muistelee sotataivaltaan kuin eilistä päivää.

Majuri oli jyvällä

Talvisodan ajan Kiviniemi valmisti Muoniossa huopahiihtokenkiä armeijalle. Alokasaika kului Kemissä, mistä jatkosodan sytyttyä noudettiin härkävaunuihin ja lähdettiin rintamalle. Talven tullessa Heikin osasto Rajapataljoona 5 sijoitettiin Karhumäen pohjoispuolelle, Seesjärvelle.

- Oltiin Paatenessa, Seesjärven pohjoispään saaresa. Kilometrin päässä oli rysä ja sinne oli kuusi kilometriä matkaa omilta linjoilta. Vastapuolen rykmentinkomentajana oli suomalaissyntyinen majuri Valtter Valli.

Taistelulähetti Heikki Kiviniemen mukaan vihollinen yritti ottaa joskus saarta omakseen.

- Olin tullut vartiosta ja keitelin teetä, kun rannassa repeksi. Pyryn suojassa hyökkäsivät, mutta eräs Enontekiön kaveri äkkäsi hahmon jäällä ja lähti tutkimaan kaverinsa kanssa

asiaa. Siellä vihollinen hiihti jonnossa meitä kohti.

Kiviniemi kertoo, että onneksi suomalaisilla oli raskas konekivääri hyvässä asemassa ja kaikki vihollisen kärki-komppanian miehet kaatuivat.

- Lähin piippalakki oli päässyt 15 metrin päähän.

Panssaroidulla jääkiiturilla suomalaisia hännäsi myös majuri Valli. Tiedustelurynnäkköjä tehnyt kulkupeli antoi pika- ja konekivääritulta kohti suomalaisia.

- Majuri säästy, sillä norsupyssymies haavoittui juuri, kun piti laukaista. Se kelkka olisi jäänyt siihen, kun oli vain 150 metriä matkaa, mutta ahtojäiden takia vehje ei tullut lähemmäksi.

Seesjärven tukikohdassa Kiviniemen joukko viipyi kaksi viikkoa ennen vaihtoa.

- Hyvä olikin, sillä oli aika viileää teltailla tammi-helmikuussa keskellä järveä.

Pojat laittoivat jäätyneitä vihollisvainajia tien viereen hanteen pystyyn "vartijoiksi". Uusista miehistä pari kaveria palasi pian naama valkoisena takaisin.

Vakoojat satimessa

Heikki Kiviniemen porukka saunoi ja lepäili kaksi viikkoa Paatenen kylässä ja siir-

tyi sen jälkeen tienkorjuuseen Rukajärvelle. Kiviniemi tarkisteli alueen pieniä 2-3 miehen korsuja. Kurkistaessaan niistä erääseen hän huomasi huopattosut.

- Huusin kaveria katsomaan, ja vihollisia paljastui samasta kolosta kaksittain. Toinen osasi suomea, mutta nuorempi oli umpiryssä, jota piti pitää silmällä.

Ovelia olivat olleet, sillä kun vanhat siviilimiehet tekivät halkoja, olivat hekin maskeeranneet itsensä vanhoiksi.

- Helsinkiläinen vänsä oli intohimoinen santsari ja kuulusteli. Ihmeekseni hän tutki vain paperit ja laski heidät lähtemään.

Pataljoonan komentaja Kivikko tuli kuitenkin tiellä vastaan ja määräsi vangit vietäväksi Paatenen esikuntaan. Paljastui, että miehiä oli valmennettu vakoilukoulussa.

- Toinen miehistä oli ammatiltaan suomen kielen opettaja ja sotilasarvoltaan kapteeni, toinen heistä oli yliluutnantti. Miehiä odotti se ankarin tuomio.

Kuukauden päästä tuli siirto Karhumäestä JR 33:een Vietnan kanavalle Pirunsaareen, joka vaihtoi omistajaa monta kertaa. Puolisen vuotta vierähti kanavan äärellä. Siellä miehillä oli käytössään jopa kaksi vartiokoira. Kesän 1944 peräntymiskäskyä ei Heikki Kiviniemen porukalle tullut ollenkaan.

- Muut oli jo irtautuneet, kun meidät lopulta haettiin. Oltiin uimahoususillamme, kun hakijat tulivat, veteraani naurahtaa.

Sotaa kotimaisemissa

Sotatie jatkui Ilomantsin suunnalla. Elettiin loppukesää 1944, kun Kiviniemi haavoittui Tolvajärven Aittojoella. Kranaattitulella singonnut kivi hajotti käsivarresta luita ja sairaalareissu vei Outokumpuun asti. Kaksi vuorokautta meni nukkuessa, sen verran oli univajetta. Käsi kipsissä mies palasi rintamalle ja totesi esimiehelleen, ettei tässä paljon liipaisinta vedellä. Lapin pojalle löytyi kuitenkin muita tehtäviä.

- Olimme Ilomantsista etelään, lähellä suoperäistä jokea. Olimme siellä vielä silloinkin, kun aselepo tuli.

Parin päivän päästä Kiviniemen joukko suuntasi jo kohti Lappia. Marssittiin 30 kilo-

metriä vuorokaudessa. Jääkärit etenivät Oulusta päin ja Kiviniemen osasto kulki Kajaanista pohjoiseen.

- Ranualla oli aika kovat taistelut ja pitkä rivi kaatuneita tiellä, niitä 1925 syntyneitä.

Rovaniemeltä jatkettiin tunteille, jossa saksalainen löi kovasti kampoihin. Odoteltiin etenemiskäskyä, mutta tilanne laukesi ja Kiviniemen "vanhat" soturit antoivat vastuun nuoremmille. Oli tarkoitus kotitua Vaasassa, mutta miehet saivat passit jo Rovaniemellä.

Kiviniemen lapsuuden koti ei säästynyt Lapin sodan tuhoilta.

- Kotitalo oli hirrestä ja melko uusi. Lomilla sisustimme sitä, mutta palattuamme kaikki oli tuhkana.

Kiviniemen vanhemmat olivat pyytäneet, että talo rakennettaisiin uudelleen. Tällä kertaa se tehtiin laudasta. Sodan jälkeen rakennuslalle päätyne Kiviniemi oli pystyttämässä muun muassa Koppelon kansakoulua ja Inarin saamelaiskirkkoa. Hän kertoo, että kirkossa oli ensimmäinen tiilikatto turistien pohjoispuolella.

Meillä on hyvä maa

Kaivostoiminta ja uudisrakentaminen houkuttivat Heikki Kiviniemeä aikanaan nimenomaan Australiaan. Paperit pantiin vetämään sen jälkeen, kun puolisoikin myöntyi muuttoahtaukseen. Perhe asui siihen aikaan Lohjalla ja Kiviniemi toimi rakennusmestarina Paristen Kalkilla. Vanhin tyttö jäi silloin Suomeen, mutta kolme lasta seurasi pariskunnan mukana päiväntasaajan alpuolelle vuonna 1969.

Suomen itsenäisyyspäivää vietetään myös Australiassa. Veteraani oli mukana perusta-

Alikersantti Heikki Kiviniemi vuonna 1942

massa maahan sotaveteraaniyhdistystä.

- Silloin piti soitella paljon ympäriinsä, eikä siinä joutanut tunteja laskemaan.

Viimeksi Kiviniemi kävi Suomessa vuonna 2004. Tervehdystä kotimaan nuorisolle hän pohtii tovin.

- Meille on jätetty, sanoisin, ko hyvä maa - erittäin hyvä maa. Toivon, että he pitävät sitä sen arvoisena, että kannatti elää ja tehdä töitä.

Sotareissua Kiviniemi pitää pakon sanelemana, eikä ymmärrä niitä, jotka vielä 70-luvulla huutelivat ja arvostelivat.

Heikki Kiviniemen viihtymässä yksiossa on paljon kuvia jälkikasvusta ja edesmenneestä Tyyne-vaimosta.

- Nuorin tyttö syntyi täällä. Vävy on australialainen ja lastenlapsia 14.

Rakkaudella tehdyistä kuvatauluista voi aistia, että Heikki-papasta tykätään. Erityisesti pappaa miellyttää se, että tyttären poika on tutuissa hommissa - rakennuslalla.

**Teksti: Antti ja Seija Väre
Kuvat: Heikki Kiviniemen arkisto ja Seija Väre**

Heikki kehuu Brisbanen ilmanalaa mainioksi ja Finlandia Villagea viihtyisäksi asuinpaikaksi.

Oy Puhois Ab

Rantojen sankarit

On Normandian maihinnousun 70. vuosipäivä, ja Sainte-Mère-Églisen rannikkokaupunki juhlii sodanaikaisia vapauttajiaan lähes euforian vallassa.

Tämä on paitsi kaatuneiden muistojuhla, myös vapauden karnevaali. Kaduilla ja keskustorilla veloo tuhansia ihmisiä, musiikki soi ja makkarat käryävät. Yleisön joukossa näkyy muutamia Normandian sotaveteraaneja, joiden ympärille muodostuu nopeasti ihailijoiden piiri. Heiltä pyydetään nimikirjotuksia, heitä halutaan jututtaa ja heidän kättänsä puristaa. Ihmiset haluavat kuulla, mil-

„Sota ei tee miehistä suuria, mutta se tuo esiin suuruuden hyvissä miehistä”, lukee amerikkalaisten Rangers-erikoisjoukkojen muistopatsaassa Utah-rannan lähellä.

laista oli taistella maihinnousujoukoissa. Jotkut veteraaneista pyörittävät vain päätään – he eivät pysty puhumaan vielä seitsemänkymmenen vuoden jälkeenkään siitä, mitä he täällä kokivat.

Pakoon juoksuhiekassa

Englantilainen **Neville Henshaw**, 89, nauttii silmin nähdessä tunnelmasta ja jakaa muistojaan yleisön kanssa. Hän on kirjoittanut kokemuksistaan myös kirjan, jonka Royal British Legion, Englannin veteraaniliitto, julkaisee syksyllä.

Henshaw kuului liittoutuneiden viestintäjoukkoihin, ja hänen rykmenttinsä, Royal British Signals, nousi Golden-rannalle kesäkuun kuudennen aamuna 1944.

– Se oli painajainen: tiesimme, että avoimelta rannalta pitää päästä nopeasti suojaan, mutta allamme oli upottavaa juoksuhiekkaa ja liikkuminen siinä oli vaikeaa. Neljä ystävää kaatui ympärilläni konekiväärin tulen. Olen tänään täällä kunnioittamassa heidän muistoaan ja kaikkia niitä sotilaita, jotka eivät palanneet sodasta. Heitä ei saa unohtaa, Henshaw sanoo.

Sainte-Mère-Église oli ensimmäinen kaupunki, jonka liittoutuneet vapauttivat natsien miehityksestä. Kirkontornissa roikuu sotilasnukke laskuvarjoineen amerikkalaisen **John Steelen** muistona. Hän ei pystynyt enää haavoituttuaan ohjaamaan varjoaan ja takerui kiinni kirkontorniin, mistä saksalaiset hänet vangitsivat. Kolmen päivän kuluttua hän

onnistui kuitenkin pakenemaan omien joukkojensa luo.

Vihollisen selustaan pudotettujen laskuvarjojääkärien merkitys oli ratkaiseva, sillä heidän tehtävänsä oli valloittaa strategiset sillat ja kulkuväylät, jotta jalkaväki pääsi eteneeseen. Sainte-Mère-Églisen läheisille niityille ja suistomaalle laskeutui suuri määrä laskuvarjojääkäreitä kesäkuun viidennen ja kuudennen välisenä yönä 1944. Heidän kunniaakseen on perinteisesti järjestetty vuosittainen ilmailunäytös, joka tänä vuonna on saanut massiiviset mittasuhteet. La Fièren pikkukylään ja niityille on pakkautunut varmasti satauhatta ihmistä seuraamaan, kuinka 900 laskuvarjojääkäreä eri maista – myös Suomesta – hyppää sodanaikaisista koneista.

Epäonninen Omaha

Jututan amerikkalaista **”Duckie” Robertsonia**, 90, jolle tämä Normandian vierailu on jo viides sodan jälkeen.

– Minä nousin maihin Omahalla niin sanotussa toisessa aallossa, Yhdysvaltain 175. jalkaväkirykmentissä palvelut Robertson kertoo.

– Ranta oli täynnä kaatuneita ja haavoittuneita, savua, tyklien räiskettä ja huutoa. En ole ikinä pelännyt niin paljon. Me pääsimme suojaan rannan lähellä sijaitsevaan maalaistaloon, jossa meidät vastaanotettiin vapauttajina. Olin mukana myöhemmin keräämässä ja hautaamassa kaatuneita. Heitä oli tuhansia. Se oli raskas tehtävä.

Omahan rantaa kutsutaan myös nimellä ”Verinen Omaha”, koska siellä kärsittiin taistelujen ensimmäisen päivän – D-Dayn – suurimmat tappiot. Maihinnousua edeltävät pommitukset olivat osittain epäonnistuneet ja aluksia päätyi navigointivirheiden vuoksi väärin paikkoihin. Raju merenkäynti hidasti rantautumista ja miehistön purkamista. Kelluvia DD-tankkeja, jeepejä ja muuta kalustoa upposi kovassa aallokossa mereen. Osa miehistä hukkui raskaine varusteineen, koska heidät laskettiin liian syvään veteen ja hieno hiekka petti heidän jalkojensa alla.

– En tuntenut itseäni hyökkäyksen aikana sankariksi. Me teimme, mitä käskettiin. Tänään on kuitenkin hieno päivä ja olen ylpeä siitä, että olin mukana vapauttamassa Eurooppaa. Tänään olen sankari ja julkkis, Robertson hymyilee.

Viimeinen suuri juhla

Jokainen haluaa pienen palasen sankarien seurasta. Nuori

Veteraani Duckie Robertson oli yksi niistä harvoista onnekkaimista, jotka selvisivät Omaha-rannalta hengissä.

mies keskeyttää meidät ja kertoo kyynelien silmissä, miten liittoutuneet pelastivat hänen isoisänsä keskitysleiristä. Hän haluaa ilmaista siitä kiitollisuutensa Robertsonille.

Kiitollisuus kuuluu myös juhlapuheissa. Maailman johtajat ovat kerääntyneet Normandiaan osoittamaan veteraaneille kunnioitustaan:

Pisin päivä

Liittoutuneiden maihinnousu natsi-Saksan miehittämään Ranskaan alkoi Normandian rannikolla aamun sarastaessa 6.6.1944. Hyökkäys, jota oli suunniteltu puolitoista vuotta, tunnettiin koodinimellä operaatio Overlord. Sitä johti amerikkalainen kenraali **Dwight. D. Eisenhower**.

Operaation onnistuminen oli monen tekijän summa. Saksalaiset tiesivät odottaa maihinnousua mereltä, mutta liittoutuneet harhauttivat heidät luulemaan, että se tapahtuisi Englannin kanaalin kaapeimmassa kohdassa. Säätila oli niin huono, että saksalaiset eivät uskoneet hyökkäyksen mahdollisuuteen. Lisäksi itärintaman taistelut vaativat **Hitlerin** ja Saksan joukkojen komentajan, marsalkka **Erwin Rommelin**, huomion. Liittoutuneilla oli takanaan massiivinen sotakoneisto, ja sotilaiden huolto pelasi tehokkaammin kuin saksalaisten puolella.

Hyökkäys tehtiin Normandian pohjoisrannikolla viidelle hiekkarannalle. Omaha- ja Utah-rannat olivat amerikkalaisten sektoria, Gold-rannal-

le nousivat englantilaiset, Juno-rannalle kanadalaiset ja Swordille hyökkäsi englantilaisia ja ranskalaisia joukkoja. Sotilaiden joukossa oli monia muitakin kansallisuuksia, jopa tuhansia suomalaissyntyisiä ja ainakin yksi Suomen kansalainen.

Ensimmäisen päivän taisteluihin osallistui 160 000 miestä ja kaatuneita oli päivän lopulla noin 4 500. Tarkkoja lukuja ei tiedä kukaan. Operaatioon osallistui yli 11 000 lentokonetta, 5000-6000 alusta ja tuhansia muita kulkuneuvoja.

Kesäkuun loppuun mennessä Ranskaan oli tullut jo 1,5 miljoonaa liittoutuneiden sotilasta. Arviolta yli 400 000 liittoutuneiden ja saksalaisten sotilasta kuoli, haavoittui tai katosi. Normandian sotilashautausmailla lepää yli 110 000 miestä. Ranskalaisia siviiliuhreja oli noin 35 000, joista suurin osa kuoli ilmapommituksissa.

Operaatio Overlord oli mittasuhteiltaan historian suurin maihinnousu, ja sen onnistuminen käänsi sodan kulun saksalaisten tappioksi.

Amerikkalaiset sotilaat sovittavat kypärää ranskalaistytön päähän Sainte-Mère-Églisen kaupunkiin pystytetyllä Overlord-leirillä.

kuningatar **Elisabeth II**, liittokansleri **Angela Merkel** ja presidentit **François Hollande**, **Barack Obama** ja **Wladimir Putin**. Maihinnousuun liittyviä juhlia, näyttelyitä, jumalanpalveluksia ja konsertteja järjestetään satoja ympäri Normandian.

Ilmassa on myös haikeutta, sillä tämä on liittoutuneiden viimeinen suuri veteraanijuhla. On tullut aika päättää pit-

kät jäähyväiset. Veteraaneja on enää jäljellä vajaat seitsemäsataa ja monet heistä ovat liian huonokuntoisia matkustamaan. Normandian veteraanien yhdistys aikoo lopettaa tänä vuonna toimintansa.

Rannikon kaupungit ovat juhlineet veteraaneja kymmenien vuosien ajan, ja tulevat järjestämään juhlia jatkossakin. Ja osallistujiaakin riittänee, sillä maihinnousurannoilla

käy yli miljoona sotahistorias- ta kiinnostunutta turistia vuosittain.

- Me rannikon asukkaat emme tule ikinä unohtamaan vapauttajiamme, vakuuttaa las- kuvarjonäytöstä seurava **Alain Coupin**.

Kuvat ja teksti:
Kaarina Griffiths

Utah-rannan taisteluista on muistona vielä muutama saksalaisten bunkkeri.

Täyttää höyryä Kansalaisjuhlaan!

70 vuotta Jatkosodan päättymisestä

Höyryjuna lähtee 4.9.2014 Kiuruvedeltä ja pysähtyy Iisalmen, Kajaanin, Kontiomäen, Vuokatin ja Valtimon asemilla. Jokaisessa pysähdyspaikassa on pieni ohjelmallinen tapahtuma musiikkiesityksineen.

Junassa on ohjelmaa, paikallisesittelyt ja veteraanihaastatteluja. Yöpyminen on Nurmeksessa, aamulla 5.9.2014 klo 8.00 matka jatkuu Lieksaan, jossa pidetään kansalaisjuhla ja seminaari alkaa klo 11.00.

Veteraaneille matka ja yöpyminen ovat ilmaiset, muille hinta on alkaen 100 euroa ma-

joituksesta riippuen.

VR:n on ilmoittanut, että veteraanien osalta paluukyyti

Lieksasta kotiin on ilmainen. Muiden osalta hinnat ovat normaalit.

Höyryjunamatkan voi aloittaa Nurmekselta jo 3.9.2014. Juna saapuu Kiuruvedelle 4.9.2014 klo 7.00 seminaarin alkuun. Mukaan voi nousta siis jo Nurmekselta tai myös Iisalimesta. Höyryjunassa on 55 makuupaikkaa. Kiuruvedeltä Lieksaan lähtö 4.9.2014 klo 11.15. Makuupaikat on varattu ensisijaisesti veteraaneille Kiuruveden ja Lieksan (4.-5.9.2014) matkan ajaksi.

Varaa paikka

Höyryjunaan pääsevät muutkin kuin veteraanit, joten varaa paikkasi ajoissa. Mukaan mah- tuvat ilmoittautumisjärjestyk- sessä 500 ensimmäistä. Ennak- koilmoittautumisen voit tehdä netissä: http://www.rukajar-vensuunnanhistoryyhdistys.fi/historyyhdistys/kansalais-juhla_2014, josta saat lisätieto- ja, joita antaa myös Rukajärven suunnan historyyhdistyksen puheenjohtaja Tenho Tikka- nen, puh. 040 540 8045.

Kansa kävelee -tapahtuma seitsemännen kerran

Kansa kävelee tapahtuma järjestetään syyskuun 21. päivänä YK:n kansainvälisen rauhanpäivän kunniaksi. Kansa kävelee -tempaus on Maailman Veteraanijärjestö- jen aloitteesta vuodesta 2008 alkaen järjestetty liikun- tatapahtuma ympäri maailmaa. Nykyisin se toteutetaan jo yli 80 valtiossa. Tapahtumien sisällöt vaihtelevat paik- kakunnittain. Veteraanit toivovat erityisesti perheitä ja koululaisia liikkumaan kanssaan. Koululaiset voivat suo- rittaa osuutensa myös oppilaitostensa liikuntapäivinä.

Suomessa suojelijana on Tasavallan presidentti Sauli Niinistö.

Pää tapahtuma Kuopiossa

Valkeisenlammen ympäri kul- kevan kävely- ja holkkenkin lisäksi ohjelmassa on monia oheistapahtumia, musiikkia ja leikkimielisiä kilpailuja. Myös ikääntyneille, liikuntavammai- sille ja perheille löytyy vaihto- ehtoja. Tarjolla on soppaka- nuunasta hernekeittoa, mehua

sekä sotilaskodin antimia, ve- renpaineen- ja kolesterolinmit- tausta sekä ilmainen tutustu- minen sotaveteraanimuseoon.

Pohjois-Savossa viime vuon- na yllettiin noin 15 000 osal- listuun. Erityisesti koululais- ten osallistuminen kävelyyn esim. historian- ja liikunnan- tunneilla kahden viikon aika-

na keräsi yhteensä yli 14 000 koululaista mm. Kuopiossa, Ii- salmessa, Vesannolla, Tervos- sa, Karttulassa ja Siilinjärvellä. Tänä vuonna tähdätään 20 000 kävelijään.

Rauhanhölkin järjestää kes- tävyysjuoksuseura Rauhalah- ti Road Runners (RRR). Ei-kil- pailullinen ja vapaavauhtinen sekä -kestoinen holkki start-

taa Valkeisenlammen Alavan kirkon eteläpuoleisesta päädys- tä klo 13. Rauhankävelijät kier- tävät lampea ennen juoksijoita klo 12 alkaen yhteislähdöllä so- taveteraanimuseon edestä. Vii- me vuoden perusteella käveli- jöitä ja holkkeajia liikkuneen 1,4 km:n lampikierroksella aina- kin 600-1000 henkilöä.

Rauhalah- ti Road Runners haastaa parisataa jäsentään ja kuopiolaiset urheiluseurat sekä muutkin kuntoilijat rauhan puolesta terveysliikunnan pa- riin. Osallistujat saavat pirteän mielen ja raittiin ilman lisäksi muistopussin suorituksestaan.

Tapahtumien järjestelyihin osallistuu useita kansalaisjär- jestöjä, mm. kaikki valtakun- nalliset veteraanijärjestöt, Ve-

teraanivastuu ry ja Suomen Rauhanturvaajaliitto. Kuopios- sa tapahtumaa koordinoi Tuo- mas Oinonen.

Lisätietoa tapahtuman järjestämisestä:

Suomen Rauhanturva- jaliiton koulutuspäällikkö Heikki Pietilä, p. 040 534 5696, email: heikki.pietila@rauhanturvaajaliitto.fi, Kuopion koordinaattori Tuomas Oinonen, p. 044 518 0937, tuomas.oinonen@josset.fi sekä Rauhalah- ti Road Runnersin vastuhenkilöt Marjatta Räsänen, p. 0400 124 897, marjatta.rasanen1@gmail.com ja Ilpo Lommi, ilpo.lommi@dnainternet.net, p. 0440 675 949.

Mikkelin Vesilaitos

Lattiapäällysteliike
Ahti Lepistö

Mikkeli

Fingeo Oy
Mikkeli

Etelä-Savon Laskenta ja
Konsultointi Ky

Mikkeli

Autokorikorjaamo
P. Silonsaari

Mikkeli

Rakennus TuuMark

Ristiina

Ihantalan taistelija Lauri Ylönen: Ilman Saksan apua meidän olisi käynyt huonosti!

Juvan kirkonkylän laidassa, parin kilometrin päässä kivikirkosta, asuskelee yhdessä puolisonsa kanssa nyt 90 vuoden iän saavuttanut sotaveteraani **Lauri Ylönen**. Syntymäpäiväänsä veteraani juhli läheistensä kanssa kotioiloissa 26.5. Vähän vieraampien kanssa seuraavana päivänä. Tätä edelliset sukujuhlat pidettiin tällä samalla tontilla silloin, kun olimme vaimon kanssa yhteistä matkaa taivaltaneet 60 vuotta, kertoili päiväsankari.

Yhteiskuva silloisista juhlista todisti sen, että Ylösten lähisuku on laaja. Eipä ihme, sillä pariskunta on kasvattanut yksitoista lasta ja nyt heillä on jo omat lapsensa, ja jopa lapsenlapsensakin.

Laurin merkkipäivä oli ”noteerattu” Juvan Sotaveteraaniyhdistyksessä, jonka toimeliaispuheenjohtaja **Osmo Kuokkanen** järjesti onnitteluaudienssin yhdessä johtokunnan jäsenen **Leevi Sorjosen** kanssa. Tuohon delegaatioon Kuokkanen pyysi vielä valokuvaajaksi ja haastattelun kirjoittajaksi paikallisen Sotainvalidiosaston sihteerin. Kun onnittelupuhe oli pidetty, ruusukimppu ja adressi ojennettu, päästiin juohevasti kertailemaan päiväsankarin elämänvaiheita ja muistelemaan jopa ankeita sota-aikoja.

Haastattelun yhteydessä kävi ilmi, että Lauri Ylönen on ollut osaava rakennusmies. Hänen työstämiään omakotitaloja on eri puolilla Juvaa, joukossa myös hänen omiaan. Muutaman omakotitalon ja julkisia rakennuksia hän on ollut rakentamassa aivan Kirkonkylän keskustaankin.

Lauri Ylösellä oli aikoinaan myös maatila – tai oikeastaan useampikin. Alkuun kotiti-

la Nevaintaustalla oli Laurin perheen omistuksessa, mutta suurperheelle oli hankittava tiloiltaan suurempi ja elintilaa-kin runsaammin. Tuolloin lapsuuden kotitilasta luovuttiin ja kaupattiin se sisaren perheelle.

Lauri, Pohjois-Juvan poikia!

Lauri Ylönen kertoi olevansa lähtöjään laajan Juvan pohjois-alueelta Nevaintaustan ja Vuorenmaan kylien rajoilta. Siellä hän on syntynyt maanviljelijäperheeseen sisarusparven toiseksi vanhimpana. Perheessä oli neljä poikaa ja seitsemän tyttöä.

Talvisodan syttyessä 1939 olin 15 vuoden ikäinen – sellainen koulupoika. Isämme, Leo Ylönen, joutui lähtemään sotaan ”nostomiehenä”. Perhe jäi tuolloin oman onnensa varaan, kertoi haastateltava. -Pari vuotta eteenpäin ja jouduin isäni kanssa vaihtamaan tehtäviä! Jatkosodan alkaessa isäni oli jo ikämiehiä, joten hän sai jäädä kotitilaa hoitamaan ja perhettä huoltamaan. Vastavetona minulle, 17-vuotiaalle, tuli määräys lähteä sotaväkeen. Alokaskoulutus toteutettiin Lappeenrannassa ja se kesti kaksi kuukautta. Sitten olikin jo lähtö sotatoimialueelle Äänislinnaan, kertoi veteraani.

Ihantalan ja Syvärin taistelut eivät unohdu

Kysyttäessä Lauri Ylöselä, missä määrin sotareissut vielä palautuvat mieleen, siihen tämä vastasi:

”Ei sitä päivää, etteivätkö ne tulisi mieleeni!” Minut kouluttivat pikakivääriampujan apulaiseksi. Siinä tehtäväsä alkuun olinkin, mutta kun varsinaiselta ampujalta – niin sanotusti pettivät hermot, sil-

Sotaveteraani, Ihantalan taistelija Lauri Ylönen vasemmalla, Juvan Sotaveteraaniyhdistyksen puheenjohtaja Osmo Kuokkanen ja hallituksen jäsen Leevi Sorjonen onnittelivat 90 vuoden ikäistä veteraania tämän kotona Juvalla.

loin oli vaihdettava roolit, kertoi haastateltava.

Etulinjassa ampujana ollessani jouduin näkemään surkeita kohtaloita hyökkääjien riveissä. Sodan lainalaisuudet ovat julmaa muisteltavaa, mutta se oli silloin pelin henki! Vihollisen sotilaathan olivat tavallaan syyttömiä, koska käskyt heille tulivat ylemmältä taholta, pohdiskeli veteraani ja jatkoi:

Erään kerran, taisteluhaudasta tai kiven takaa nosti venäläinen sotilas kätensä ylös ja heitti kiväärinsä merkiksi antautumisestaan. Meidän lähettyvillä oli venäjää osaava lääkin-
tämies, joka huusi mitä ”paranovin poika” oikeasti tarkoitti? Siihen tuli heti ymmärrettävä vastaus, että hän haluaa antautua. Hänelle huudettiin, että voitulla luoksemme, mutta siinä oli käydä hänelle huonosti, kun meidän oikealta sivulta alkoivat ampuja. He eivät nimittäin tienneet, mitä olimme sopineet.

Mies pääsi kuitenkin luoksemme ja valitti kovista tuskista haavoittumisen seurauksena. Sitten hän ilmaisi, että meidän olisi pitänyt lopettaa hänen tuskansa. Joukkueenjohtajamme sanoi: ”Me emme aseeton ja antautunutta teloiteta – se olisi sotarikos!” Siitä paikasta lähtivät miestä viemään meidän JSP:lle, mutta hänen kohtalostaan ei etulinjaan kantautunut enää tietoa, arvailuja vain.

Venäläistankit tukalaan tilanteeseen

Ihantalassa toistakymmentä vihollisen tankkia lähestyi asemiamme. Äskettäin meille toimitetut saksalaiset panssarintorjuntarykkit otettiin käyttöön. Tuhoaseen käsittelyyn perehtyneet ampujat otivat maalitaulukseen jonossa tulleen ensimmäisen ”rumiluksen”, johon onnistuivat saamaan täys-osuman. Sen eteneminen pysähtyi siihen. Toisena kohteena oli jonon viimeinen hyökkäysvaunu, joka koki saman kohtalon. Nyt liikkuminen hyökkäysvaunuilta meni tukkoon molempiin suuntiin. Hyökkääjien sotilaat joutuivat erittäin tukalaan tilanteeseen, josta paluu omien puolelle estyi totaalisesti, kertoi Lauri Ylönen Ihantalan muistoistaan.

Ylönen jäi miettimään, miten Suomen olisikaan käynyt, jollei edellä kerrottuja ”nyrkkejä” olisi ollut käytettävissä? On hyvin mahdollista, ettei ”molo-tohvin koktaaleilla” tankkien etenemistä olisi voitu estää.

Osallistuminen Lapin sotaan

Olosuhteiden pakosta Lauri Ylösen sotaretket jatkuivat vielä Lapin sodassa eli Torniossa Muonioon saakka. Omat muistonsa siitäkin jäi, sillä tuntui vastenmieliseltä ajaa nyt sota-toimin äskettäin ystävyyttä ja avunantoa osoittaneet saksalaiset pois maastamme, ajatteli silloisia tilanteita Ylönen.

Muistan kuinka kerran olimme saksalaissotilaiden kanssa yhdessä iltanuotiolla eväillä jossain Lapin kairoilla. Eihän me tohdittu heitä ampua, vaikka perässämme liikkuvien venäläisten tarkkailijoiden mukaan saksalaiset olisi pitänyt vähintäänkin vangita. Olimme ikään kuin kahden tulen välissä – hankalaa joka tapauksessa! Saksan armeijan sotilaat poistuivat kuitenkin maastamme. Ilmeisesti he oletivat, että koko Suomi joutuu pian itänaapurimme valtaamaksi, mistä syystä perääntyessään he tekivät Lapissa ikäviä tuhojaan, pohdiskeli iäkäs juvalainen, juuri 90 vuotta täyttänyt sotaveteraani.

Sotaveteraanin arki jatkuu nyt päivästä toiseen turvallisissa olosuhteissa. Juvan kunnan palvelutalosta Ylösen pariskunta saa edullisia ateriapalveluita ja muutakin apua tarvitessaan. Omat askeleet uupuvat ja voimavarat hiipuvat, mutta tällä erää on kaikki hyvin viimeiseen iltahuutoon saakka.

Teksti ja kuva: Antti Kilkki

Tykistöllä oli tuliherruus

Sotahistoriaseminaarissa tarkasteltiin tykistöä ja ilmavoimia Ilomantsin taisteluissa. Ilomantsin taistelujen aikana Ryhmä Raappanan tykistö ampui lähes 36 000 laukausta. Neuvostotykistö ampui arvioiden mukaan 31.7.-10.8 välisenä aikana noin 10 000 laukausta, tykistö-spesialisti, eversti Jyri Paulaharju kertoi Joensuussa 16. toukokuuta.

Vihollisen laimea tykistön käyttö johtui ilmeisesti ampumatarviketuollon ja myös maastolisistä vaikeuksista, Paulaharju totesi. Ilomantsin taistelujen erämaaluonteesta johtuen suu-

ria, koko lohkon tykistön tulikeskityksiä oli vähän.

Tulen käyttö oli tavallisesti patteriston ja tai kahden patteriston torjuntaja sekä vastavalmisteluja.

Sodassa tarvitaan myös salaisia aseita.

Vuonna 1943 Suomessa kehitetyn korjausmuuntimen ansiosta tulenjohtaja pystyi ilmoittamaan tulen korjaamiseen tarvittavat korjaukset ampuvalle tuliyksikölle tietämättä, mistä suunnasta tuliyksikkö ampui. Erikoisuuksiin kuului myös vihollisen Koita-joelle rakentaman sillan tuhoaminen lentotähysteisen tulenjohtajien avulla.

150 millimetrin raskaan haupitsin tulta johdettiin Lentolaivue 16 Fokker-koneesta heittoviesteillä, Paulaharju havaitsi.

Vihaisia suomalaisia

Venäläinen professori **Juri Kilin** kertoi puna-armeijan kenttätykistön toiminnasta. Hän myös esitteli kuvia kalustosta, jota alueella käytettiin ja jota myös jäi runsaasti suomalaisten sotasaaliiksi. Esimerkkinä neuvostoturin tunnelmista hän luki osan Teppanan alueella taistelleen 728. tykistörykmentin aliupseeri Ivan Serdykin haastattelusta:

Suomalaiset olivat hyvin vihaisia, kun etenimme. He heittivät kaiken voimansa meitä vas-

Junkers -pommittajassa sähköttäjänä ja konekivääriampujana toiminut veteraani Kusti Lehmusvuori esitteli Rauno Suhoselle (edessä) lentopäiväkirjaansa, josta löytyy merkintöjä osallistumisesta myös Ilomantsin taisteluihin.

taan. Tämän seurauksena jouduimme perääntymään valtion rajalle, jossa olimme viisitoista päivää motissa. Kauhea verilöyly oli heinäkuun puolivälistä 10. päivään elokuuta 1944.

Diplomi-insinööri **Carl-Fredrik Geust** luennoi ilmatoinnasta Ilomantsin taisteluissa. Neuvostoliiton ilmaherruus oli selkeä, sillä pelkästään 7. Ilma-armeijaan kuului 20. päivänä heinäkuuta 1944 noin 800 lentokonetta.

Tappiot Laatokan Karjalan ilmasodassa 20.7-10.8.1944 olivat Suomen osalta yhteensä 17

konetta. Neuvostoliitolta tuhoutui 44 konetta, Geust kertoi.

Seminaarissa kuultiin kolmen tuntia täyttä asiaa. Tuliko uutta tietoa?

Ainahan sitä jotakin uutta oppii, professori **Veijo Saloheimo** totesi.

Meillähän oli huippuluennoitsijat, mutta siltikin osallistujamäärä yllätti, järjestelyissä häärineet sotahistorian dosentti **Pasi Tuunainen** ja eversti evp. **Pekka Ripatti** iloitsivat.

Teksti ja kuvat: Armas Härkönen

Carl-Fredrik Geust (vas.), Pasi Tuunainen ja Juri Kilin kurkkasivat tietokoneelta seminaarin aineistoa, ja ilmeistä päätellen sotahistoriasta löytyy myös huvittavia yksityiskohtia.

Konehuolto A. Rantanen

Mänttä
puh.040-830 1638

Protopaja Oy

Naantali

Lohkoasennus Oy

Naantali

Koneurakointi Jorma Lääveri T:mi

Nastola

Rakennus J. Ora Oy

Nastola
www.oraoy.fi

Nokeval Oy

Nokia
www.nokeval.com

AM-Suunnittelu Oy

Nokia

Kiitos Sotaveteraaneille
Nurmijärvelt! Nro 103

Fostek Oy

Nurmijärvi

T:mi Mika P. A. Nieminen

Oripää

Josira Oy

Orivesi
www.josira.fi

Rakennusliike Metsätikka

Orivesi

Holetec Industrial Oy

Orivesi

Kiitos Sotaveteraaneille
Limingasta! Nro 98

21. Prikaatin perinneyhdistys järjesti 25 -vuotisjuhlavuotensa ja jatkosodan päättymisen 70 -vuotisjuhlamuiston kunniaksi Itä-Suomen Yliopiston Joensuun kampuksella avoimen sotahistoriallisen seminaarin. Tapahtuman luennoissa keskityttiin kesän 1944 Ilomantsin taisteluihin epäsuoran tulen ja ilmavoimien toiminnan näkökulmasta. Venttiprikaatin seminaariin kerääntyi 110 kuulijaa eri puolilta maata. Järjestelyissä olivat mukana perinneyhdistyksen ja yliopiston lisäksi Ilomantsin sotahistoriallinen työryhmä ja Karjalaisen Kulttuurin edistämissektori.

Uudenmaan sotaveteraanipiirin piirijuhla Hausjärvellä

Lähes 250 Uudenmaan piirin sotaveteraania ja heidän tukiensa kokoontui 5.4. Hausjärven yläasteen tiloihin viettämään yhteistä piirijuhlaa. Hausjärven kirkkoherra **Jussi Kauranne** piti hartaustilaisuuden, jonka jälkeen hän lähetti seppelpartiot Hausjärven ja Mommilan sankarihaudoille.

Hausjärven Sotaveteraanien puheenjohtajan **Olli Pihlflycktin** tervehdyssanojen jälkeen palkittiin piirin toiminnassa ansioituneita. Uudenmaan Sotaveteraanipiirin kunniajäseniksi kutsuttiin **Esko Niitylä** Hausjärveltä, **Lasse Österdahl** Riihimäeltä ja **Esa Toivonen** Nurmijärveltä. Heille ojennettiin myös piirin pienoislippu Vapaudenristinnauhoinen. Pienoislipun saivat myös piirin pitkäaikaiset toimihenkilöt, Naistoimikunnan puheenjohtaja **Terttu Niemelä** Hausjärveltä, sosiaalineuvoja

Raili Mankki Tuusulasta, entinen rahastonhoitaja **Ulla Manktere** Tuusulasta ja entinen toiminnanjohtaja **Jouko Mattila**.

Juhlapuheessa Suomen marsalkkana esiintynyt **Timo Närhinsalo** kuljetti kuulijoihin Mannerheimin kirjeiden, päiväkäskyjen ja puheiden avulla itsenäisyytemme alusta tähän päivään.

Nuorten puheenvuorossa Hausjärven lukion oppilas **Tapio Aropaltio** valotti eloisalla tavalla nuorten näkökulmaa itsenäisyydestä. Tilaisuuden päätteeksi vuosikokouksessa jatkokaudelle valittu piirin puheenjohtaja **Heikki Lindroos** kertoi meneillään olevasta siirtymäkaudesta perinneaikaan. Ensi vuonna Uudenmaan Sotaveteraanipiiri viettää 50-vuotisjuhlaansa.

Teksti ja kuva:
Jouko Kaivonurmi

Nuorten puheenvuoron käytti Hausjärven lukion toisen luokan oppilas Tapio Aropaltio.

Etelä-Pohjanmaalla jatketaan Esko Petäjän johdolla

Etelä-Pohjanmaan Sotaveteraanipiirin vuosikokous pidettiin 2.4. Ilmajoen seurakuntakeskuksessa. Kokouksen puheenjohtajana toimi kunnanjohtaja **Seppo Pirttikoski**. Kokous valitsi yksimielisesti isokyröläisen **Esko Petäjän** jatkamaan piirin puheenjohtajana.

Tilaisuus aloitettiin alkuhartaudella rovasti **Väinö Reinilän** johdolla. Samalla vietettiin hiljainen hetki 212 edellisvuonna poistuneen veteraanin muistolle. Eino Mäntylän kun-

niamiekka luovutettiin Ähtärin Sotaveteraanit ry:lle.

Uusien sääntöjen mukaiseen hallitukseen valittiin **Jouko Siljamäki** Teuvalta, **Harto Tuomisto** Laihialta, **Mau-no Vähämäki** Lapualta, **Eino Korri** Lappajärveltä, **Veikko Hallila** Ähtäristä ja **Heikki Laihorinne** Seinäjoelta. Nais-työryhmän edustajina hallitukseen valittiin **Eila Alanko** ja **Tarja Tapanainen**.

Teksti ja kuva:
Pertti Korttesniemi

Yli 100 kokousedustajaa kokoontui piirin vuosikokoukseen.

Heimoveteraanit koolla Helsingissä

Inkeriläiset ja Karjalaiset Heimoveteraanit pitivät vuosikokouksensa Pasilas-
sa 12.4.

Yhdistyksen jäsenmäärä oli vuoden alussa 106 henkilöä, heistä veteraaneja oli 18, puolisoja 10 ja leskiä 48. Suomessa heistä asui 10 veteraania, puolisoita ja leskiä 28, Ruotsissa kuusi veteraania ja neljä puolisoa ja leskeä sekä Venäjällä yksi veteraani ja puolisoita ja leskiä 25. Jäsenten asuessa näin laajalla alueella eri puolilla on tämä yhdistykselle suuri haaste. Vapaaehtoisena toiminnanjohtajana **Vihtori Hyyrönen** on ajanut avustus- ym. yhdistyksen toimintaan liittyvää ajoa vuonna 2013 Suomessa 7100 ja rajan takana 10 450 kilometriä. Avustustoimintaa ovat mahdollistaneet tuellaan Sotavahinkosäätiö, Suomen Sotaveteraaniliitto, AKS:n perinneyhdistys, Ray sekä Soroptimisti-naiset **Merja Pihlajamäen** johdolla. Varsinkin rajan takana asuville yhteydenpito ja tapaamiset ovat olleet tärkeitä; heitä ei ole unohdettu.

Ennen varsinaista kokousta käsiteltiin yhdistyksen tulevaisuuden näkymiä. Jos yhdistys hallinnollisesti purkautuu, jäsenet tunsivat huolta siitä, miten ja kuka pitää heihin yhteyttä tämän jälkeen. Neuvotteluja käydään Helsingin So-

taveteraanipiirin kanssa siten, että yhdistyksen toiminta jatkuisi piirin jaostona. Yhdistyksessä toimivat aktiiviset vapaaehtoiset jäsenet ovat lupautuneet omalla työpanoksellaan pitämään edelleen yhteyttä ja hankkimaan tarvittavaa tukea. Nykyisiä varsinaisia jäseniä, puolisoita ja leskiä ei jätetä, vaikka yhdistyksen hallinnollinen toiminta muuttuisikin piirin jaostoksi.

Yhdistyksen hallitus tulee olemaan yhteydessä varsinaisiin jäseniin kuin myös kannattajajäseniin tämän vuoden kuлуessa. Vuoden 2014 yhdistys jatkaa toimintaansa normaalisti ja yhdistyksen virallinen purkaminen tapahtuisi vuonna 2015.

Vuosikokouksen puheenjohtajana toimi Helsingin Sotaveteraanipiirin toiminnanjohtaja **Rauno Loukkola** ja kokouksessa käsiteltiin sääntömääräiset asiat. Kokouksen alussa kunnioidettiin hetken hiljaisuudella poisnukkuneita jäseniä. Vihtori Hyyröselle ja **Albert Kirjaselle** esitettiin onnittelet Kaatuneiden Muistosäätiön myöntämän veteraanipalkinnon johdosta. Puheenjohtajana jatkaa **Hans Gabrielsson**. Yhdistyksen kunniapuheenjohtaja **Aleksander Dubbelman** oli valitettavasti estynyt saapumasta kokoukseen, mutta hän välitti kokoukseen tervehdyksen puhelimitse.

Anni Grundström

Ennen varsinaista kokousta käsiteltiin yhdistyksen yleiseen toimintaan liittyviä asioita Pasilan pitkän pöydän ääressä.

Risto Voipio jatkaa puheenjohtajana

Sotaveteraanien tukiperinnesäätiö piti vuosikokouksen 7. toukokuuta Helsingissä. Kokoukselle esitetty tilinpäätös vahvistettiin ja asiamiehelle myönnettiin vastuuvapaus. Vuoden 2014 toimintasuunnitelma ja talousarvio hyväksyttiin. Säätiö avustaa sotaveteraaneja ja perinnetyötä. Talousarvio on 29 000 euroa alijäämäinen.

Säätiön hallituksen uudeksi jäseneksi valittiin **Jorma Mikkonen** Joensuusta. Muut halli-

tuksen jäsenet 2014 ovat: **Markku Ahtela**, Lahti, **Pasi Alho**, Tampere, **Esa Haarala**, Naantali, **Heikki Järvinen**, Helsinki, **Frank Lindqvist**, Inkoo, **Yrjö Tuokko**, Inkoo, **Finn-Göran Wennström**, Helsinki ja **Risto Voipio**, Helsinki.

Säätiön puheenjohtajaksi vuodelle 2014 valittiin Risto Voipio, varapuheenjohtajaksi Finn-Göran Wennström ja asiamieheksi **Markku Seppä**. Säätiön tilintarkastajana jatkaa KHT, **Hannu Riippi**.

YRJÖ PIRILÄ OY

STEN
teräksellä tulokseen

”Pikkutietoutta kauniista Karjalasta” Terijoen Kellomäen Harppulinna ennen sotia...

Pietarilainen arkkitehti ja alan historioitsija Baranovski rakennutti 1900-luvun alussa perheensä kodiksi hienon rakennuksen Kellomäen korkealle harjanteelle, mäen huipulle. Rakennus oli mielikuvituksellinen näyte koristeellisine parvekkeineen, torneineen ja urkuja muistuttavine ”pilleineen”. Puistoon rakennettiin kaksi tenniskenttää sekä useita marmoripatsaita ja suihkukaivoja. Rakennuksen kahden korkeimman tornin huipussa oli kuparilangasta muotoiltu harppua muistuttanut koriste, jonka kerrottiin soineen tuulella harpun tavoin.

Rakennuksen valaistusvirrasta huolehti agrikaatti, joita ei ollut alueella muita. Talonmies lämmitti rakennuksen viittätoista huonetta hiilillä, joskaan ylimmän kerroksen kesähuoneita ei lämmitetty. Edustus- huoneet koostuivat erivärisistä huoneista, joita olivat mm. valkoinen, sininen ja kultainen huone tyylikalusteineen. Palvelusväki hoiti kaikki taloudenpitoon kuuluneet asiat isännän ohjeiden mukaan. Maurilaisessa huoneessa oli peilejä ja eksoottisia muistoja, barok-

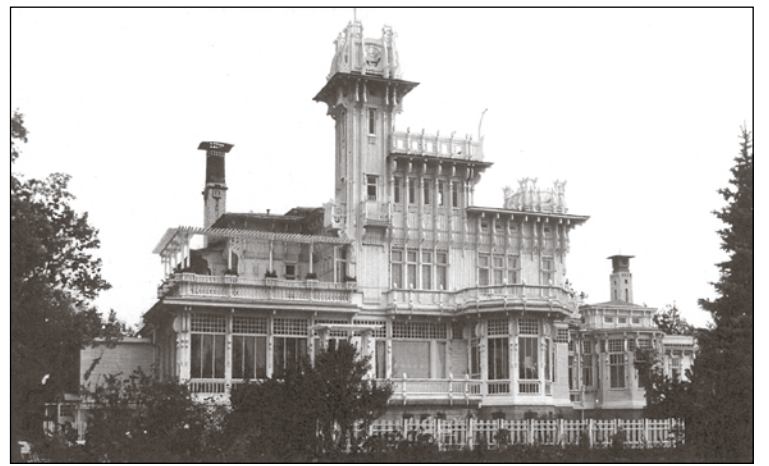
kihuoneessa nimensä mukainen kalustus. Musiikkihallin korokkeella oli iso sysimusta flyygeli. Lisäksi rakennuksessa oli useita ruokasaleja sekä kirjasto. Erään huoneen katoista roikkuneet helmet helähtivät soimaan ilmapirtauksessa. Baranovski menehtyi 1920 ja hänen vaimonsa Jekaterine hoiti rakennusta, oikeastaan linnaa, kunnes sen osti Helsingin pianotehtaan perustaja Karl Rehnström. Vuonna 1924 linna siirtyi valtiolle, joka myi sen varakkaalle venäläiselle liikemiehelle Arnould Orntlich’ille. Hän joutui velkakierteeseen ja linna joutui pakkomyyntiin.

Harppulinna seuraava omistaja oli salaperäinen venäläinen emigrantti Georg Koch. Hän sairasti vaikeata sokeritautia, ja elämä linnassa olikin varsin hiljaista. Isäntä joutui lähtemään Italiaan terveyttään hoidattamaan 1927 ja hän jäi sille tielleen. Linnan osti nyt suomalainen liikemies Albin Fennander, mutta parin vuoden kuluttua hänenkin oli luovuttava Harppulinna.

Tilanomistaja ja patruunatehtailija J W Währström osti linnan vaimolleen häälahjaksi; hän oli rikas ja omisti suuria

maatiloja eri puolilla Suomea ja patruunatehtaan Turussa. Währström aikoi remontoida Harppulinna 1938, koska se oli ollut jo usean omistajan käytössä. Harppulinna emäntä Emma Währström synnytti tytön kesällä 1938, mutta tämä suuri onni mursi isännän sydämen ja hän kuoli pian tyttären syntymän jälkeen. Emma-rouva ei jäänyt yksin tyttärensä kanssa, vaan lohduttajaksi ilmaantui myöhempi tunnettu kuvanveistäjä Matti Haupt. Talvisodan syttymisen 30.11.1939 pakotti isäntäväen muuttamaan kii-reesti Turkuun ja linna jäi yksin.

Matti Haupt oli Wäinö Aal-tosen oppilaita opiskellen myös Italiassa, Espanjassa, Puolassa, Ranskassa ja USA:ssa. Läpimurtonäyttelynsä Hän piti Roomassa 1928, Suomessa vasta 1932. Hän sai Pro Finlandia -mitalin 1950. Haupt teki ennen talvisotaa Kellomäelle tunnetun pronssiveistoksensa Joskan, kulkurin. Hänen muita töitään ovat mm. Tampereen Kultakutri, Lahden Vesipoika, Turun Aino-suihkukaivo sekä Helsingin Bambi-veistos. Muotokuvia Matti Haupt on tehnyt mm. presidentti K J Ståhlbergistä, Jean Sibeli-

Harppulinna torneineen ja pilleineen.

uksesta, Heikki Klemetistä ja Ellen Svinhufvudista. Hänen joitakin tyttöaiheisia marmoriveistoksiaan löytyy sekä Euroopasta että Pohjois-Amerikasta.

Matti Hauptin avioliitosta Emma-rouvan kanssa syntyi kaksi poikaa, Marino ja Mario. Kun Emma-rouva oli perinyt miehensä tehtailija Währströmin omaisuuden, hän saattoi kustantaa miehensä monet ulkomaiset opintomatkat sekä kohentaa Harppulinna miljöötä talvisotaan asti.

Ja sotien jälkeen...

Harppulinna tornissa oli talvisodan alkaessa suomalaisen tulenjohtopaikka, jon-

ka neuvostotiedustelu selvitti. Kronstadtin ja Tottlebenin rakkaat tykit tuhosivat liki koko linnan. Suomalaisten vallattua 1941 Kannaksen takaisin, rakkaat tykit tuhosivat Harppulinna loputkin. Talvisodan päättäneen Moskovan pakkorauhan aikana puna-armeijan sotilaat raiskasivat koko kauniin puutarhan, kasvihuoneista oli tehty WC ja puiston puut oli kaadettu ja käytetty polttoaineena.

Anssi Vuorenmaa

Lähteet: Ritva Heikkilä toim: Terijoki 2. Unelma ennen myrskyä, Karisto 1984 ja Terijoki. Kadotettu paratiisi, Tammi 2004.

Sotaveteraanipiirien myyntituotteet

Iisakki-puukko
hinta 50 euroa

Syntymäpäiväkynttilä
hinta 15 euroa

Tilaukset:

Puh. 0400 757 195, 050 517 6396,
ep.sotaveteraanipiiri@netikka.fi

**Liiton tunnuskella
varustettu solmio,**
hinta 15 euroa.

**Kylpypyyhkeet
(Finlayson)**

Pyyhkeen koko 70x150,
neljä väri vaihtoehtoa,
hinta 22 euroa/kpl.

Kävelykeppi

Jääpiikillä ja rannelenkillä
varustettu kävelykeppi. Sota-
veteraanien perinneyhdistyksen
jäsenten käsityönä valmistama.
Tilatessasi ilmoita pituutesi.
Hinta 60 euroa

Tilaukset:

Loimaan Seudun Sotaveteraanien
Perinneyhdistys r.y., Risto Jaakkola,
Loimaankatu 8 C 5, 32200 Loimaa,
puh. 050 566 0456,
risto.jaakkola@saunalahti.fi
Toimitus postiennakolla.

Kaulaliina

Laadukas, vuorillinen
kaulaliina.
Hinta 23 euroa

Veteraanivyö

Laadukas kotimainen kääntövyö, nahkaa väri musta/
viinipunainen. Soljessa
liiton tunnus, solkea saatavana
myös hopeanvärisenä.
Hinta 25 euroa

Henkselit

Kotimaiset, veteraanitunnuskella. Saatavana
on viinipunaista,
tummansinistä ja
mustaa.

Hinta 23 euroa

Tilaukset: Solveig Hyöty, (09) 612 7003,
sodrafinlands.kvd@sotaveteraaniliitto.fi
Toimisto on avoinna klo 10.00-14.00.

Kynttilänjalka

Kultakeskuksen perinteinen malli
vuodelta 1918. Korkeus 77 mm.
Varustettu liiton tunnuskella. Hopeaa.
Hinta 150 euroa

Tilaukset:

Kanta-Hämeen Sotaveteraanipiiri ry, Suomenkasarmi rak. 15,
13130 Hämeenlinna tai puh. (03) 675 6839 (ma-to klo 9.00-12.00),
kanta-hameen.svp@sotaveteraaniliitto.fi. Toimitus postiennakolla.

Kaikki tuotteet on varustettu Sotaveteraaniliiton logolla.

Salon Veteraanipajan kirjaston järjestelyt

Salon Seudun Sotaveteraanit ry:n puheenjohtajan Voitto Laineen ehdotuksesta ryhdyin järjestämään veteraanipajan kirjoja ”kirjastoksi”, josta teoksia voisi lainata kotiin. Kirjoja oli kertynyt hie- man liikaa tiloihin nähden, joten karsinnan jälkeen jäljelle jäi toista sataa tärkeintä kirjaa.

Ensimmäiseksi tavoitteeksi

luetteloinnille asetettiin se, että järjestelmän tulee olla helppo- hoitoinen ja yksinkertainen. Toinen tavoite oli, että lainas- sa olevien kirjojen seuranta tuli olla mahdollista ilman tietoko- nepohjaista järjestelmää. Kol- mas vaatimus oli, että luettelo kirjoista tulee olla helposti se- lailtava Pajassa kävijöille.

Kirjat jaettiin ensin pinkkoi-

hin aihepiirin mukaan. Tulok- sena oli 10 ryhmää seuraavasti: Matrikkelit, Mannerheim, Lot- ta-aihe, Sotien historioita, Kar- jala-aihe, Presidentit, Maan- puolustus, Salon Seutu, Ees- ti-aihe ja Muut aiheet. Kirjoja ei ole numeroitu, vaan ne ovat ryhmittäin hyllyssä.

Miettimisen tuloksena syn- tyi ”Kirjastokansio”, jossa on kaikki tarvittava. Jokaisen ryh- män kirjat on kirjoitettu teki- jän mukaan aakkostettuna lu- etteloksi. Jokaisen kirjan vä- lissä on pahvikortti, jossa on samat tiedot, kuin kirjasta on kirjoitettu kansiluetteloon eli kirjan nimi, tekijä, ISBN-nu- mero ja painopaikka. Siihen merkitään myös lainaajan tie- dot. Kirjaluettelot ovat ryhmit- täin muistitikulla.

Pian voimme päätellä, toi- miiko helpoksi suunniteltu lai- nausjärjestelmä pienessä kir- jastossa tällä tavalla.

Eero Törmä, lainauskansio ja kirjakortti.

Eero Törmä

Pyörätuoli ei estä Jarkko Latvalaa osallistumasta

Kurikan Reserviläisten jäsen **Jarkko Latvala** päätti juuri urakkansa tämän vuoden veteraanikerä- yksen osalta. Lauantaina 12.4. saapui kersantti Riku Pohjalai- sen johdolla TykPr:sta Niinisa- losta Kurikkaan 35 varusmies- tä, heidän kuskeinaan toimi reserviläisiä sekä muita vapaa- ehtoisia.

Jarkko Latvala oli saanut kyytiinsä tykkimies **Miika Rantamäen** Jalasjärveltä. **Rai- mo Pättikangas** antoi Jarkol- le keräyskohteeksi tutun kylän Kurikan Peräkorvenmaa. Urak- ka kesti noin 3 tuntia. Miesten mukaan keräys onnistui.

Kysyessäni Jarkkoa keräys- kuskiksi, hän oli valmis lähte- mään hyvän asian puolesta.

Jarkko oli 24-vuotias vuon- na 2000 ja vartijan ammatti- tutkinto taskussaan. Hän sai- rastui aivokalvontulehdukseen ja Seinäjoen keskussairaalan

kautta joutui leikkauspöydälle Tampereelle. Leikkausten jäl- keen hänellä todettiin neliraa- jahalvaus. Alkoi elämän mie- tintä uudelleen. Kuntoutusten ansiosta tunto palautui käsiin. 16-vuotiaana aloitettu metsäs- tysharrastus jatkui pyörätuo- lista huolimatta, auto antoi va- pautta ja tilaa liikkuu sekä osal- listua erilaisiin tapahtumiin.

Tapahtuma laittoi asiat tär- keysjärjestykseen, ykköseksi nousi terveys ja siitä huolehti- minen, sen jälkeen kaikki muu.

Jarkko liittyi Kurikan Reser- viläisiin noin viisi vuotta sit- ten. Hän on yhdistyksen aktii- vinen ammunnan harrastaja, joka myös kilpailee. Menesty- minen ei ole Jarkolle tärkeintä vaan mukanaolo.

Pyörätuoli ei haittaa tämän aktiivisen ja aina iloisen reser- viläisen toimintaa.

Mikko S. Sääntti

Jarkko Latvala (oik.) toimi autonkuljettajana Sotiemme Veteraanien keräyksessä tykkimies Miika Rantamäelle Kurikassa.

Muistolaatta Västeråsin sotaveteraaneille

Kansalliseen veteraanipäivän viettoon 27.4. Västeråsissa liittyi juh- lallinen hetki, kun suomenkie- lisen vanhustenpalvelukodin, Mälarkodin pihan kivimuuriin kiinnitettiin muistolaatta sota- veteraaneille. Aloitteen asiasta teki Västeråsin Sotaveteraanit- yhdistyksen jäsen **Unto Mykrä**. Laatan lahjoitti yksityishen- kilö.

Suomen Tukholman suurlä- hettiläs **Harry Helenius** mai- nitsi paljastuspuheessaan, että talvi-, jatko- ja Lapinsodasta on veteraaneja elossa n. 30 000. Meidän tulee olla heille suures- sa kiitollisuudenvelassa, sillä ilman heitä Suomi ei olisi sitä, mitä se on tänä päivänä.

Suomen Sotaveteraaniliiton Ruotsin Piirin varapuheenjohtaja **Heikki Lirberg** toi Ruotsin Piirin ja Sotainvalidien Ruotsin Piirin tervehdysten Västeråsin yhdistykselle. Hän päätti pu- heensa sanoihin ”Olkaamme toistemme palvelijoita”.

Omaisten puolesta puheen- vuoron esitti **Saara Norlin**. Hän kertoi Lapinsodassa hävi- tetystä kotikylästään, ja kuinka rauniosta löytyi vain kukkai- nen kahvikupin sirpale.

Ohjelman musiikkiesityk-

Unto Mykrä teki aloitteen muistolaatan hankkimisesta.

sistä vastasivat **Seppo Vanhala** ja **Samuli Halonen** sekä Väs- teråsin Aikapojat johtajanaan **Anna Nygren**.

Juhlan yhteydessä vietettiin myös Västeråsin Sotaveteraa- niyhdistyksen 25-vuotisjuhlaa. Paikalliset suomenkieliset yh- distykset onnittelivat lahjoin ja kukin. Västeråsin yhdistyksen varapuheenjohtaja **Eine Ranta** kiitti päätöspuheessaan kaik- kia juhla- ja muistelu- osallistuneita. Juhla päättyi yhteisesti laulettuun Maamme-lauluun.

Teksti: Seija Ojala

Kuva: Anita Mansikkasalo

Viron presidentti Thomas Henrik Ilves vieraili toukokuussa Suomessa. Presidentti laski kukat Hietaniemessä sijaitsevalle Heimo- veteraanien muistomerkillä.

detur
siellä missä aurinko paistaa!

Sydäntalvi Välimerellä: TUNISIA
SOUSSE
6 ja 7 vkoa

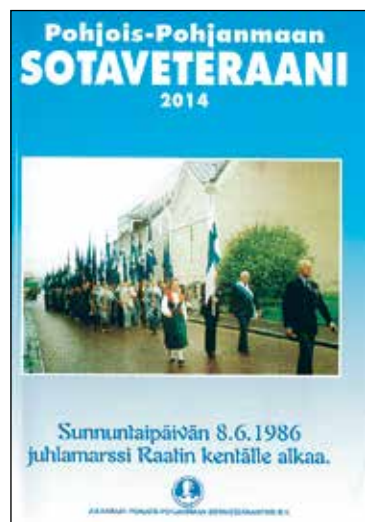
TURKKI
ALANYA & ANTALYA

Pitkien matkojen myynti alkaa vko 29!

detur.fi
Parhaat tarjoukset netistä
P. 0207 850 850
ma-pe klo 9-22
la-su 10-19
Puhelun hinta 8,35 senttiä/minuutti + pvm/mvm, myös jonotus

Piirien vuosilehdet kertovat

Kaksi sotaveteraanipiireistämme, Pohjois-Pohjanmaa ja Vaasa julkaisevat vuosilehtensä keväällä. Ilmoittajien sankka tukijoukko on jälleen ollut osaltaan mahdollistamassa lehtien julkaisun.

Jo 35. kertaa ilmestynyt **Pohjois-Pohjanmaan** lehti esittelee kattavasti piirin tapahtumia. Liittopäiväjärjestelyt ovat hallinneet luonnollisesti piirin toimintaa ja arkea. Lehdessä on julkaistu Presidentti Sauli Niinistön Kansallisena veteraanipäivänä 27.4.2013 pitämä juhlapuhe. ”Sankaruutemme oli myös sopeutumista kylmään, nälkään ja kaiken puutteeseen – tämän päivän mittapuun mukaan epäinhimillisiin olosuhteisiin. – Silti, Te pysytte ruodussa”, Niinistö totesi. Oulun Sotilaskotiyhdistys täyttää tänä vuonna 70 vuotta. Sen toiminnasta ja tulevaisuuden haasteista kirjoittaa yhdistyksen puheenjohtaja Tellervo

Suoranta-Sallinen. Hän uskoo vapaaehtoisuuden ja palvelemisen halun edelleen kantavan toimintaa.

Kustveteranen-Rannikko-veteraani- lehdessä lainataan Vaasan sotaveteraanipiirin kunniapuheenjohtaja Holger Strandbergin tervehdystä piirin 45-vuotisjuhlassa: ”Aseveljeys, toveruus, todellinen ystävyys syntyi siellä jossain. Se sai usein avunannon, auttamisen muotoja. Ei tarvinnut pyytää. Kaveri tiesi, mitä piti tehdä”. Kaisa Baldwin kirjoittaa Lotta Svärd Säätiön toiminnasta ja järjestön merkityksestä Suomen itsenäistymisessä ja itsenäisyyden säilyttämisessä. Lotta Svärd -järjestön arvot ja ihanteet ovat osa säätiön nykyistäänkin toiminta-ajatusta. Kannen kuvassa on 12.5.2005 paljastetun, lottana itsekin toimineen Tea Helenelundin luoma Vaasan Lotta-patsas.

Marja Riukka

Sotavainajien muiston vaalimisyhdistyksellä vuosikokous

Vuosi 2013 oli yhdistyksen 15. toimintavuosi, jota juhlistettiin 20.2.2013 järjestetyllä pienimuotoisella juhlavastanotolla. Tilaisuudessa julkistettiin yhdistyksen 15-vuotishistoriikki.

Tilinpäätös osoitti 16 871, 10 euron suuruista alijäämää. Puolustusministeriön myöntämä 112 000 euron toimintaavustus kattoi 66 % yhdistyksen toimintakuluista. Yhdistys sai kertomusvuoden aikana taloudellista tukea Kaatuneiden Muistosäätiöltä ja Sotavainajien Muistosäätiöltä.

Vuosikokouksen vuodelle 2014 vahvistama talousarvio on suuruudeltaan 120 000 euroa, josta puolustusministeriön myöntämä 112 000 euron suuruisen toiminta-avustus kattaa 93 %. DNA-tutkimuksia varten on käytettävissä 35 200 euroa, millä summalla katetaan 39 tutkimuksen kustannukset.

Martti Kuivala hallitukseen

Yhdistyksen puheenjohtajana jatkaa eversti evp. **Pertti Suominen**. Hallituksen muiksi jäseniksi valittiin hallitusneuvos **Jari Kajavirta** (puolustusministeriö), kenraaliluutnantti evp. **Pentti Lehtimäki** (Kaatuneiden Omaisten Liitto), eversti evp. **Timo Lehtonen** (Suomen Sotaveteraaniliitto), hallitusneuvos **Pekka Pitkänen** (Tammenlehvän Perinneliitto) ja valtiotieteiden maisteri **Tero Tuomisto** (Rintamaveteraaniliitto ry). Sotainvalidien Veljesliiton edustajan **Matti Haran** ilmoitettua luopuvansa hallituksen jäsenyydestä hänen tilalleen valittiin eversti evp. **Martti Kuivala**.

Sotavainajien muiston vaali-

Vuosikokous päätti kutsua hallitusneuvos Pekka Pitkäsen yhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi. Onnittelemassa Pentti Lehtimäki ja Pertti Suominen.

misyhdistyksen vuosikokouksen puheenjohtajana toimi lehdistöneuvos **Erkki Heikkinen**.

Etsinnät jatkuvat

Kertomusvuoden aikana löydettiin arviolta 15:n kentälle jääneen suomalaissotilaan jäänteet ja niiden mukana viisi tuntelevy. Kaikki löydöt tehtiin Karjalankannaksella. Vainajista puolet oli talvisodassa kaatuneita. Vuodesta 1992 aloitetuissa etsinnöissä on tähän mennessä löydetty kaikkiaan 1 155 suomalaissotilaan jäänteet. Löydettyistä on tunnistettu 355 vainajaa.

Venäläiset jatkoivat etsintöjä Kemijärven ja Sallan alueilla. Niissä löytyi 42 talvisodassa kaatuneen neuvostosotilaan jäänteet, jotka haudattiin myöhemmin Alakurttiin. Kertomusvuoden aikana Kuhmossa aloitetuissa etsinnöissä löytyi 34 neuvostosotilaan jäänteet.

Tunnistamatta jääneitä vainajia haudattiin Kaatuneiden muistopäivänä 19.5.2013 Lappeenrannan valtakunnalliseen

sankarihautausmaahan. Haudattuja oli 42, joiden joukossa oli myös viisi tunnistettua vainajaa. Yhdellä tunnistetulla vainajalla oli valmis hautapaikka sankarihautausmaalla, neljän muun tunnistetun vainajan haudaus Lappeenrantaan tapahtui omaisten toivomuksesta.

Valtaosa tunnistetuista vainajista haudattiin kuitenkin kotiseurakuntiansa sankarihautausmaihin. Haudattuja oli kaikkiaan 29, jotka kuljetettiin Puolustusvoimien avustuksella 24:lle eri paikkakunnalle.

Kenttähautausmaiden ja niiden muistomerkkien hoitoa ja kunnossapitoa jatketaan. Vuosina 2012 ja 2013 aloitettu kenttähautausmaiden rekisteröinti pyritään saattamaan päätökseen, tuetaan pitäjäyhteisöjen pyrkimyksiä saada myös sankarihautausmaat rekisteröidyiksi sekä siviilihautausmaat valtiosopimuksen turvaaman suojelun piiriin.

Tunnistettut sankarivainajat haudataan omaisten toivomusten mukaisesti joko kotiseurakuntiansa sankarihautausmaihin tai Lappeenrantaan, jonne myös tunnistamatta jäävät vainajat haudataan Kaatuneiden muistopäivänä 17.5.2015.

Venäläisten etsijäryhmiin toimesta jatketaan Suomen alueella suoritettavien etsintöjen valmisteluun ja toteutukseen liittyvien käytännön asioiden hoitoa puolustusministeriön antaman valtuutuksen mukaisesti. Neuvostosotilaiden Suomen alueella olevia hautapaikkoja koskeva luettelo päivitetään ja saatetaan ajan tasalle.

Markku Kiikka

Berner Oy
Helsinki

TERVEYSKIRJASTO .fi

Luotettavaa tietoa terveydestä ja sairauksista kaikille suomalaisille »

KÄRCHER OY

Resolut framåt och med klara målsättningar

Krigsveteranförbundets entydiga uppgift är att övervaka och utveckla veteranernas och deras makors/makors och änkers/änklingars förmåner. Förbundet verkar för att utveckla veteranernas utkomststöd och sociala omsorg, att förbättra boendeförhållanden och rehabiliteringen samt utveckla servicetjänsterna till veteranernas hem. Enligt förbundsmötets linjdragningar fortsätter förbundet och dess medlemsföreningar sin omsorgs- och stödverksamhet så länge krigsveteranerna, deras makor/makar och änkor/änklingar är i behov därav. Vi är numera i det mest utmanande skedet, som innebär att krigsveteranerna skall reda sig själva hemma under en trygg ålderdom. Att upprätthålla veteranens funktionsförmåga förutsätter rehabilitering i tillräckligt omfattning ävensom tillräckliga servicetjänster hem till veteranerna. Grundförutsättningen att lyckas med detta är att minst de nuvarande förmånerna bevaras i statens budgetar.

I krigsveteranförningarna måste ett gott samarbete etableras med kommunerna. så att dessa servicetjänster inriktas enligt verkliga behov och att beviljade medel kommer till användning i full utsträckning.

Att antalet krigsveteraner minskar betyder att de måste synas mera i samhällsbilden, så att veteranerna även i fortsättningen blir behandlade som en specialgrupp inom de äldre ålderskategorierna med laglig rätt till specialförmåner. I de äldre årsklasserna har männen till över 90 procent frontveterantecknet och närmare 20 procent av kvinnorna i samma årsklasser fonttjänstecknet. En stor

utmaning inom hela organisationsfältet är fortlöpande information till beslutsfattarna om veteranernas förändrade behov av rehabiliterings- och servicetjänster. Upprätthållande av kontakt till veteranerna bör tillförsäkras så att behövlig hjälp fås fram. Till detta stödarbete behövs stödan- de medlemmarna i krigsveteranför- eningarna. De skall med sina insatser hjälpa veteranerna att klara sina dag- liga utmaningar. Stödande medlem- marna är i nyckelposition under de nu pågående förändringarnas år.

På framtidsforumet granskades de distriktsvisa planerna för utvecklan- det av vår organisation och för ska- pande av starka regionala föreningar. Dessa föreningar skall på sina områ- den klara av stöd- och omsorgsverk- samheten samt fungera som riktgiva- re i arbetet med värnandet om tradi- tionerna. Planerna ger en heltäckande bild av dagens situation, men myck- et arbete är ännu förestående. Det är ingalunda fråga om inskränkningar i verksamheten, nej det är fråga om att effektivisera verksamheten att mot- svara förändrade förhållanden. Vi har anledning se modigt och realistiskt mot framtiden. Genom att behärs- ka förändringsskedet kan vi med he- der sköta vår kärnuppgift enligt för- bundsmötets beslut, nämligen om- sorgen om våra krigsveteraner, deras makor/makar och änkor/änklingar.

Jag vill tillönska alla en riktigt god och vederkvickande sommar.

Finn-Göran Wennström
Översättning
Holger Strandberg

Pinan fortsätter

Frontveteranerna bör erhålla subjektiv rätt till rehabilitering på samma sätt som de lindrigt skadade krigsinvaliderna redan erhållit över tio år. Men den nuvarande anslagsnivån räcker inte till.

I början av maj trädde en lagängning i kraft, varigenom Folkpensionsanstalten kan överlåta adressuppgifter om frontveteranerna till kommunerna. Det missförhållande, som Krigsveteranförbundet redan i början av 2000-talet påtalade, fick nu en positiv lösning.

Att kommunerna nu får kontaktuppgifter förändrar som sådant ingenting, men avlägsnar en förklaring att kommunerna inte känt till vilka som är vetera- ner. Särskilt i de stora städerna har detta upplevts som problem. Nu kan kommu- nerna bjuda rehabilitering och service- tjänster åt veteranerna.

Statskontorets statistik över rehabili- teringen år 2013 är färdig. Analysering- en av statistikmaterialet är ännu på hälft i Krigsveteranförbundet, men den stora linjen i statistiken håller på att klarna. De mest snabbtänkta har redan hunnit dra den slutsatsen, att nivån för rehabili- teringsanslagen är tillräcklig.

Undlar de senaste åren har Krigsvete- ranförbundet i samråd med medlems- föreningarna skapat kontakter till kom- munerna. Vi ser, vi hör och vi erfär situa- tionen på hela fältet. I en del kommuner skulle det ha behövts mera anslag. Dessa kommuner skulle ha behövt de returne- rade medlen och mera därtill. De kom- muner, som returnerat medel, har haft anledning därtill. I kommunerna är på gång omstrukturering av organisations- verksamheten och det har kanske före- kommit störningar i funktionerna. En del

kommuner genomför rehabiliteringen med låg profil genom att i tidningspres- sen publicera kungörelse om att ansöka om rehabilitering. Ofta har veteranen ingen tidning eller kan inte uppgöra en ansökan. Kommunen bör träffa vetera- nen och regelbundet gå igenom hans si- tuation och bjuda honom den rehabili- tering och de servicetjänster han behöver.

Enligt Statskontorets statistik använ- des senaste år för varje veteran, som del- tagit i rehabilitering 1 279 euro. Som jämförelse må nämnas att Statskontoret givit betalningsförbindelser för år 2014 för rehabilitering av de sk. specialgrup- perna uppgående till 2 149 euro för en rehabiliteringsperiod. I denna grupp är majoriteten andra än frontveteraner. rFr rehabilitering av änkor efter svårt ska- dade krigsinvalidier och krigsänkor var betalningsförbindelsens medelpris 2 326 euro per rehabiliteringsperiod. I denna grupp fanns inga veteraner. I anstaltsre- habilitering var medellängden för en reha- biliteringsperiod 11.6 dygn och i öppen rehabilitering 13.7 gånger (besök). Som ett slags målsättning som medetal skulle man kunna anse vara 14 dygn anstaltsre- habilitering och 20 - 30 gånger (besök) i öppen rehabilitering. Rehabilitering i ve- teranens hem är i startgroparna.

Våra veteraner är hedersmedborgare. Nu är det hög tid att skrida från festtalen till nivån med konkreta praktiska åtgär- der. Frontveteranerna bör erhålla sub- jektiv rätt till rehabilitering på samma sätt som de lindrigt skadade krigsinvaliderna redan erhållit över tio år. Men den nuvarande anslagsnivån räcker inte till.

Markku Seppä
Översättning Holger Strandberg

RETTIG

PHOENIX CONTACT

INSPIRING INNOVATIONS

Vi gratulerar

Paul Granholm 100 år

Det är få förunnat att fylla 100 år. Det gjorde Paul Granholm i Jakobstad den 26 mars 2014. Paul är unik på många sätt. Inte enbart för att han är född under ryska tiden och samma år som första världskriget bröt ut. Han har ett otroligt min- ne trots den höga åldern. Han minns inte enbart året när nå- gonting speciellt hände, han kan detaljerna och minns exakt när det hände. Det är som att bläddra i en historiebok när man diskuterar med honom. Paul har personliga minnesbil- der från frihetskriget. Han del- tog i våra senare krig och fick uppleva förödelser i Lappland

i krigets slutskede. Hans mili- tärgrad är major.

Paul Granholm föddes i Ter- järv, men han växte upp på Ha- kalaxgatan i Gamlakarleby där hans far var butiksföreståndare. Efter studenten avlade han ekonomexamen vid Handels- högskolan vid Åbo Akademi. Merparten av sitt liv ägnade han skogsindustrin och gick i pension som kontorschef vid Österbottens Trä. Paul har va- rit en inbiten släktforskare var- för historia och släktforskning var centrala ämnen när vi träf- fades på hans stora dag.

Ole Granholm

Felox Finland Oy Oulu	Oulun Lämpöputkitus Oy Oulu	Koneurakointi Holtinkoski Oy Ylikiminki
Oulun Kone ja Terä Oy Oulu	www.mda.fi	Outokummun Varaosa Oy Outokumpu, Polvijärvi
Oy Potoj Trading Ab Parainen	Virtasen Maalitehdas Työkuja 5, 21600 Parainen puh.02-454 4500	Kuljetusliike Trans-Mantila Ky Parkano
Perniön Hakelämpö Oy Perniö	Kiitos Sotaveteraaneille Pirkkalasta! Nro 114 	Oy Johnson Metall Ab Pirkkala
Sata-Kuulo Oy Pori	Porin Puutuote Oy Pori	Kiitos Sotaveteraaneille Porista! Nro 120
Golfkenttä Kalafornia Pori	Metsäkoneurakoitsija Rauno Simoinen Pornainen	Kiitos Sotaveteraaneille Porvoosta! Nro 107
Kiitos Sotaveteraaneille Porvoosta! Nro 125 	yli 75 vuotta palvelua Kellosepänliike Naamanka Ky Jukolantie 2, 93100 PUDASJÄRVI Puh. (08) 822 084 	MYLLYLÄN BETONI OY MYLLYLÄNTIE 40 • 07560 PUKKILA
KJK-Plan Oy Puumala	Rakentajat Saarikko Oy Pälkäne www.rakentajatsaarikko.fi	Kiinteistö- ja tilitoimisto Sydän-Häme Pälkäne
Kyrötekniikka Oy Kyrö, Pöytyä	www.isokaanta.com Raahe	Masara Oy Nousiainen, Raisio
Jahtec Oy Rauma www.jahtec.fi	Tovepak Ky Rauma	Kaplaaki Oy Rauma
Hitsaus ja Asennus LuomaSET Oy Riihimäki	Tilausajo V-M Mikkola Rovaniemi	www.kukkolayhtiot.fi
Sähköinsinööritoimisto Esko Laakso Oy Rovaniemi	Ruoveden Sähköasennus Oy Ruovesi	Kiitos Sotaveteraaneille Saarijärveltä! Nro 108
Salon Tilipalvelu Oy Salo	Salon Seripaino Oy Salo	Rakennuspalvelu Ari Hongisto Sastamala
Pensi Rescue Oy Sastamala	Maansiirto ja Raivaus Räsänen Oy Kerimäki	Kaivu ja Kuljetus Terävä Oy Savonlinna
Itä-Suomen Asennus Oy Kerimäki	Maakunnan Auto Seinäjoki, Kauhajoki	SYÖ SUOMALAISTA!!

Kirjat

Tärkeää tietoa sotaveteraaneista suomalaisessa yhteiskunnassa

Tero Tuomisto: Pitkä on askelten kaiku; Puoli vuosisataa Rintamaveteraaniliiton toimintaa ja vaikutusta. Jaarli Oy. Turenki 2014.

Rintamaveteraaniliitto ja sen kannatusäätiö on kustantanut ansiokkaan teoksen kirjoittajanaan arvostettu historiantutkija, kunnallisvaikuttaja ja liiton nykyinen toiminnanjohtaja VTM Tero Tuomisto. Hän on julkaissut vuodesta 1979 useita historiikkeja liiton taipaleelta ja Helsingin menneisyydestä. Tasavallan presidentti on myöntänyt hänelle kotiseutuneuvoksen arvonimen.

Tuomisto on kirjoittanut kokonaisvaltaisen esityksen järjestöstään, sen historiasta ja kansainvälisistä yhteyksistä. Veteraanikysymystä pidettiin vielä

1960-1970-luvuilla poliittisesti ongelmallisena; siinä oltiin näkevinään jopa neuvostovastaisuutta. YYA-Suomessa puhuttiin varoen talvi- ja jatkosodan merkityksestä isänmaan itsenäisyyden turvaamisessa.

Esimerkkinä ”ulkopoliittisten pisteiden” keruusta Tuomisto viittaa Väinö Leskisen kuuluisaan puheeseen vuonna 1969: ”Sotaveteraanien marssit saisivat jo kuulua historiaan. Kuinka kauan miehet, jotka vuodattivat hikeä ja verta sodissamme, jaksivat innostua moneen kertaan siltansa polttaneiden poliittisten hiippareiden ja yksityisyritystäjien kutsuihin marssilippujensa alle”. Toisen rintamasotilaan, Mauno Koiviston muistelmien mukaan puheesta aiheutui ”poliittisesti varsin vakava va-

hinko”. Sörkan aseveljet pudotivatkin takkinsa kääntäneen Leskisen eduskunnasta vuonna 1970; tosin presidentin tuoreena liittolaisena hän nousi vielä ulkoasiainministeriksi. Luultavasti itäisen naapurimaan kyy-niset suomettajat vain naureskelivat naiville liehakoinnille, jota esiintyi yli puoluerajojen.

Eduskunnassa Gunnar Laatio, Suomen Sotaveteraaniliiton tuleva puheenjohtaja teki ensimmäisenä vuonna 1970 välikysymyksen rintamamiesten asioista Teuvo Auran ”palokunnalle”. Sitä seurannut Ahti Karjalaisen enemmistöhallitus otti siitä maininnan ohjelmaansa. Taustavaikuttajina kunnostautuivat rintamamiesveteraanien toimihenkilöt Pertti Paakkinen ja Paul Marle. Tosin kehitys oli

hidasta. Vuonna 1979 asetettiin rintamaveteraaniain neuvotelukunta ja vähitellen myönnettiin etuisuuksia esimerkiksi eläkepolitiikassa. Arvostus kasvoi: ryhdyttiin puhumaan kunnia-velasta ja kunniakansalaisista, tammenlehti ilmestyi rintapieleen. Vuonna 1987 valtioneuvosto määräsi 27. huhtikuuta Kansalliseksi Veteraanipäiväksi (jo vuodesta 1940 on vietetty Kaatuneiden Muistopäivää).

Kahdesta itsenäisestä veteraaniliitosta tuli realiteetti. Tuloksettomat yhdistymisneuvottelut lopetettiin ja Laation aloitteesta keskusteltiin yhteistyöstä. Koordinoitu edunvalvonta antoikin aikaa myöten tuloksia; veteraanien asema on tänä päivänä kansainvälistä huipputasoa. Yhteistyössä on Rintamanaisten ohella

ollut Sotainvalidien Veljesliitto, jonka vammautuneet jäsenet ovat oikeutetusti saaneet jo sotavuosista lähtien erityiskohtelun. Mainittakoon myös Kaatuneiden Omaisten Liitto, Veljesapu, jo lakkautettu Sotavangit ry. tai Suomen Aseveljien Liiton perinteitä vaaliva Kaatuneiden Muistosäätiö.

Aseveljien liiton pakkolakkauttaminen tammikuussa 1945 oli kansallinen takaisku sotainvalidien, kaatuneiden omaisten ja siirtoväen avustustyössä. Muistan tunnetun asevelipoliitikko Veikko Helteen pohdiskelleen pienessä piirissä vuoden 1970 vaalien alla, että liiton ympärille olisi heti sodan jälkeen voitu organisoida kaikkia yhteiskuntapiirejä yhdistävä veteraanijärjestö. Tämä on tietenkin ”jossittelua”, mutta ei vailla to-

Veteraanin matkassa

Pentti Vääräsen tie Toukolan mökistä maailmalle. Toim. Arjaliisa Nuutinen. Toimistotukku 4-M Oy 2013. 116 s.

Keski-Suomen Sotaveteraanipiirin toiminnassa monin tavoin vaikuttanut nyt 90 vuoden ikään ehtinyt Pentti Vääräsen kertoo elämäntyönsä ja vapaaehtoisen toiminnan vaiheilta monta mielenkiintoista yksityiskohtaa ja tapahtumaa, jotka ovat ohjanneet elämänkulkua lapsuuden kodista maailmalle. Arjaliisa Nuutisen toimittamaan matkakertomukseen, jolla voi kuvata Pentti Vääräsen elämäntyötä ja toimintaa, sisältyy tapahtumia, jotka ohjasivat nuoren miehen tietä. Kuvaukseen

sisältyy henkilökohtaista perhehistoriaa ja elämänvaiheita, joilla oli oma suuntaa antava vaikutuksensa.

Varsinainen elämätyö tapahtui Keski-Suomen Valo Oy:n palveluksessa 38 vuoden aikana. Tie kulki nuoresta työharjoittelijasta sähköteknikoksi ja 1977 hän sai sähkömestarin arvon. Sota muutti nuoren miehen elämää. Tie vei rintamalle 1943. Joukko-osasto oli ”Punamustarykmentti” (JR 4) ja tehtävät taistelulähettinä ensimmäisessä pataljoonassa toisessa kompaniassa Syvärillä oli peräntymisvaihe 1944 ja sen ankarat kokemukset, varjelus ja selviytyminen, komppaniasta jäljellä enää 26 miestä. Kaikki se jäi taakse rauhan tultua. Millais-

ta oli paluu rintamalta, kun oli aloitettava kaikki alusta ”Tuntui kuin olisin juuriltaan revitty puu, jonka nyt oli juurruttava uudelleen kuivaan ja karuun maahan”.

Seuraavat vuosikymmenet kertovat veteraanin työvuosista sen, mitä työ merkitsi sodasta palanneille. Edessä oli perheen perustaminen ja työtehtävät, kodin ja asuinpaikan vaihtuminen ja lopulta muutto Petäjävedelle omakotitaloon 1974. Pentti Vääräsen tien kautta avautuu juuri se, millaista elämä oli sodasta palanneiden kohdalla, työtä, metsätöistä alkaen, oman ammatin löytäminen, eteneminen siinä, juurtuminen ja asettuminen paikoilleen. Tyypillinen ja samalla henkilökohtainen koke-

mus ja kuvaus. Pentti Vääräsen tietä värittävät kirjaan tallennetut puheet, viimeisin kirjaan sisältyvä puhe Kansallisena Veteraanipäivänä 2012. Veteraanitoiminta on tärkeä osa tällä tiellä, yhteiset matkat luovutetun Karjalan alueelle ja tutuille taistelupaikoille ovat myös kirjan mielenkiintoista antia. Pentti oli mukana toimittamassa Petäjäveden veteraaniteosta ”Tette turhaan taistelleet” (2004). Petäjäveden Vanha Kirkko on yksi maailman perintölistalla olevia kohteita ja toiminta sen puitteissa vei Pentti Vääräsen tien harvinaisiin kohtaamisiin maailmalla mm. Ruotsin kuninkaan tapaamiseen ja hänen puheeseensa kuninkaalle 8.6.1996. Pentti Vääräselä osoitettiin

myös luottamustehtäviä Petäjäveden seurakunnassa. Toiminta Keski-Suomen sotaveteraanien hengellisessä työssä ja Sotaveteraaniliiton hengellisessä työssä, kirkkopäivät ja tapahtumat ovat merkinneet Pentti Vääräselä paljon. Teoksen lopussa on pohdintaa arvoista ja itsenäisyydestä sekä veteraanitoiminnan tulevaisuudesta. Kirkkopyhissä pidetyt puheet kertovat näistä. Arjaliisa Nuutinen on onnistunut toimitustyössään hyvin ja saanut haastatteluista ja arkistomateriaalista hyvän kokonaisuu-

Seppo Väättäinen

Suomi brittiedustelijoiden astinlautana

Juho Kotakallio: Hänen majesteettinsa agentit, Brittiedustelu Suomessa 1918-1941, Atena Kustannus Oy, ISBN 978-952-300-025-4, 297 s. Keuruu 2014

Suomen asema suuren Venäjän naapurissa on aiheuttanut vuosikymmenten ja jopa vuosisatojen kuluessa täällä toimintaa, jonka kohteena ei ollut Suomi, vaan mainittu naapurimaa. Tämä käy taas kerran ilmi uudesta Juho Kotakallion väitöskirjatutkimuksesta. Itse asias-

sa hän on kirjoittanut kaksikin kirjaa. Väitöskirjan nimi on ”Kaikkialla läsnä oleva Lontoon Secret Service, Secret Intelligence Service ja Suomi 1918-1941” ja toisen, yllämainitun kirjan. Se perustuu väitöskirjaan ja kummankin aihe on siis englantilaisten Suomeen ja Suomen kautta Neuvostoliittoon kohdistama tiedustelu- ja vakoilutoiminta.

Venäjän lokakuun 1917 vallankumouksen jälkeen vaikeutui brittien toiminta uudessa järjestelmässä. Valtaan nousseet bolshevikit olivat kommu-

nismiaatteineen englantilaisten mielestä uhka läntiselle maailmalle ja Marxin oppien leviämisen oli syytä padota alkuunsa; siksi tietoa ”punaisen hämärän maasta” tarvittiin. Suomella oli pitkä maaraja Neuvosto-Venäjän kanssa ja Leningrad melkein ”kivenheiton” päässä Rajajoelta. Agenttien oli helppo työntyä Kannaksella rajan yli ja hukkaa miljoonakaupungin ihmisvilinään.

Brittien tiedustelutoiminta oli aktiivisimmillaan heti ensimmäisen maailmansodan jälkeen,

mutta jatkui vilkkaan koko sotien välisen ajan ja kohdistui myös Suomeen ainakin sitä kautta, että agentit hankkivat tietoja myös suomalaisilta. Uusi tilanne talvisodan jälkeen aiheutti Englannin agenttitoiminnalle suunnanmuutoksen. Suomen kääntäessä Saksan suuntaan tuli siitä itsestään tärkein tiedustelun kohde kuin myös Saksan kautta kulkuliikenteestä Pohjois-Suomen läpi Ruijaan. Sitä mukaa kun Saksan vaikutusvalta kasvoi, Englannin väheni. Lopullisesti maiden suhteet katkesivat

Iso-Britannian sodanjulistukseen itsenäisyyspäivänä 1941.

Lukijalla on valinnan paikka; lukeako väitöskirja, jossa on lähdeviitteet ja vähän perusteellisempi lähestymistapa vai tyytyäkö kevyempään versioon ilman lähdeviitteitä. Uutta tietoa on joka tapauksessa kummassakin kirjassa kosolti, vieläpä hyvin lukijaystävällisessä muodossa esitettynä.

Esko Vuorisjärvi

dellisuus pohjaa. Tuomisto asettaakin kysymyksen: olisiko yhdellä liitolla saavutettu nopeammin tuloksia? Hän ei kuitenkaan arvioi lakkauttamisen vaikutusta tästä näkökulmasta.

Veteraaneja on vielä elossa alle 30 000 ja keski-ikä on lähes 90 vuotta. Rivit harvenevat nopeasti ja vuonna 2025 heitä on keskuudessamme enää runsaat 1000. Tuomisto lupaa, että tästä huolimatta "liiton, piirien ja osastojen siniset liput liehuvat vielä pitkään Suomen lipun rinnalla". Veteraanitoiminta muuttuu kuitenkin väistämättä perinnetyöksi. Vuonna 2003 perustetun kansallisesti edustavan Tammenlehvän Perinneliiton tavoitteena on vuosien 1939-1945 sotien ja niiden veteraanien perinteiden vaaliminen. Sen

johtovastuulle lankeaa käsityksen mukaan toiminnan kokonaisvaltainen koordinointi ja estää siten eriytyminen menneisyyden järjestöviireihin.

VTT Kaarle Sulamaan korkeatasoinen teos "Veteraania ei jätetä" Suomen Sotaveteraaniliiton historiasta vuosina 1957-2007 on nyt saanut Tero Tuomiston kynästä arvokkaan rinnakkaisesityksen. Sen lähestymistapa on tutkijan viileä objektiivisuus ja teksti etenee loogisesti. Kattavan lähdeluettelon lisäksi lukijaa palvelee monipuolinen kuvitus sekä komea liitelista liiton luottamus- ja toimihenkilöistä vuodesta 1964. Henkilöhakemistoa jäin hieman kaipaamaan.

Pekka J. Korvenheimo

Virkistä muistiasi

1. Kuinka monta Yhdysvaltojen presidenttiä on kuollut salamurhaajan luoteihin?
2. Mistä mihin kulkee Suomessa Valtatie 13?
3. Jos sinulla on se, niin haluat jakaa sen, mutta jos jaat sen, sitä ei enää ole. Mikä se on?
4. En ole koskaan ollut, olen aina oleva, kukaan ei ole koskaan minua nähnyt, eikä kukaan koskaan näe, ja silti minuun luottavat kaikki, jotka maapallolla elävät ja hengittävät.
5. On punainen talo, vihreä talo, sininen talo, ja valkoinen talo. Punaisessa asuu punainen mies. Vihreässä asuu vihreä mies ja Sinisessä sininen mies. Kuka asuu valkoisessa talossa?
6. Kalastajalla oli veli, mutta kalastajan veljellä ei ollut veljeä. Miten se on mahdollista?

Oikeat vastaukset sivulla 63

Sanakilpa

Lehdessä 2.2014 kilpailusanamme oli "Kevätesikko". Hyväksyttyjä sanoja löytyi 62 kpl, jotka ovat:

Esikko, esite, este, esto, etsikko, etsivä, eväs, eväste, (8)
Itse, (1)

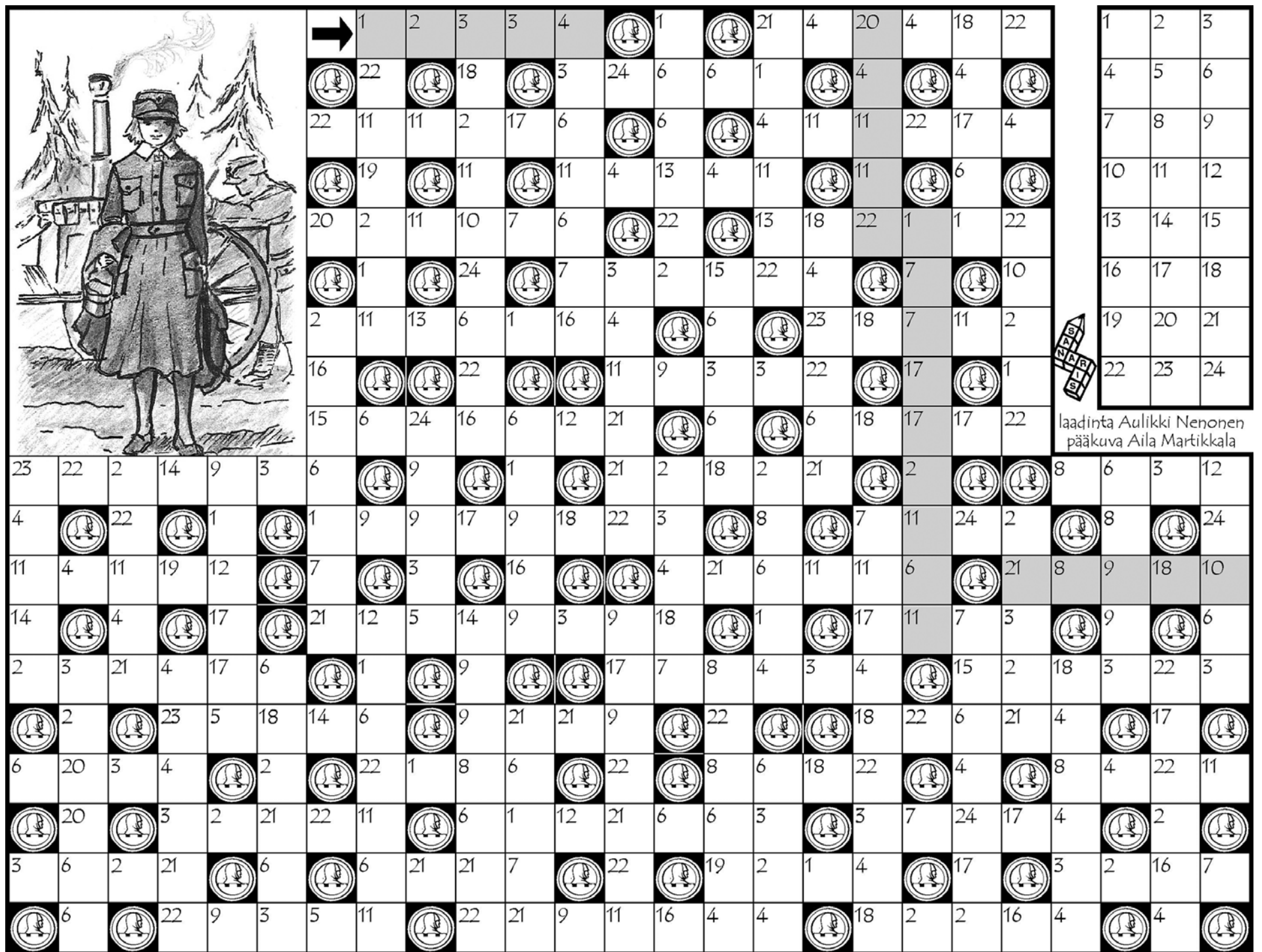
Keiso, keitos, keko, keksi, kesti, kesto, kesä, keto, ketsi, kevät, kiekko, kisko, kives, koite, kokki, koksi, koski, koste, koti, kovete, koviike, kovite, käki, käsi, käsité, (25)
Sekki, sektä, sektio, setä, sieto, sitko, sketsi, sokki, sovite, säie, säkki, (11)

Teesi, teko, teos, toive, tosi, tovi, tsekki, tækki, ((8)

Veikko, veisto, vekki, vesi, vesikko, veto, vokki, väite, väki, (9)

Kaikkien osallistujien kesken arvottiin kolme pakkausta Suomen lippukortteja. Palkinnon saavat **Jorma Nieminen**, Kausala, **Liisa Savela**, Haapajärvi ja **Anna Torkkola**, Tampere. Seuraava kilpailusanamme on "UNI-KEKO". Lähettäkää vastauksenne perjantaihin 15.8. mennessä kirjeessä tai postikortilla: PL 600, 00521 HELSINKI, faksilla numeroon (09) 6126 2020 tai sähköpostilla osoitteeseen toimitus@sotaveteraaniliitto.fi. Vastaukseen kirjoitetaan lähettäjän nimi ja osoite, kirjekuoreen lisäksi "Sanakilpa". Kaikkien vastanneiden kesken arvotaan kolme veteraanien hartauskirjaa.

Kesäkuun krypto

laadinta Aulikki Nenonen
pääkuva Aila Martikkala

Kirjat

Sissiritari jätti isänmaansa

Juha Pohjonen - Oula Silvennoinen: Tuntematon Lauri Törni. Tutkimuksiin perustuva elämäkerta. 405 sivua. Otava 2013

Kirjan nimi on yhtäältä osuva, toisaalta ei. Kolmen maan armeijassa kapteenin arvon saanut suomalainen ammattisotilas oli varsin tuntematon siihen saakka, kunnes hänen kuolemansa 46-vuotiaana helikopterionnettomuudessa Vietnamin sodassa 1965 repäisi esiripun hänen elämännäytelmänsä edestä. Yhä hän silti jäi ihmisenä melko tuntemattomaksi. Mannerheim-ristin saanut rohkea sotilas, levoton seikkailija ja maanpetturiksi tuomittu mies vedettiin kuolemansa jälkeen julkisuuteen. Hänestä tuli monien lennokkaiden elämäkertakirjojen ja muiden muistelusten välityksellä niin tunnettu, että vuonna 2004 hänet äänestettiin Yleisradion ”Suurin suomalainen” -yleisöäänestyksessä 100 ehdokkaan ulkopuolelta sijalle 52. Vuonna 2006 hänet valittiin vielä Suomen Sotilas-lehden äänestyksessä rohkeimmaksi Mannerheim-ristin ritariksi. USA:ssakin hän sai postuumisesti majurin ja rykmenttinsä kunniajäsenen arvon.

Historian tutkijatohtorit Juha Pohjonen ja Oula Silvennoinen kiinnostuivat Törnistä ja lähtivät tutkimaan hänen monipol-

visia elämänvaiheitaan. Suomen, Saksan ja USA:n arkistot ja aseveljien sekä muiden aikalaisten haastattelut avasivat eteen mielenkiintoisen kaksijakoisen persoonallisuuden: pelottoman ja hyväonnisen soturin, mutta myös helposti ärtyvän ja väkivaltaisuuksiin alttiin ihmisen. Ne osoittavat myös, että Törniä ei sodan jälkeen tyydyttänyt siivilielämä kotimaassa eikä kiinnostanut maamme jälleenrakentaminen ja torjuntavoittojen ansiosta täpärästi säilyneen itsenäisyytemme vahvistaminen, vaan hän tunsii olevansa kotonaan vain sodassa ja taistelussa. Kun Suomessa ei niitä ollut, hän etsi ja löysi niitä Saksasta ja USA:sta.

Suomen armeijan kapteeniksi kohonnut sissijohtaja hakeutui vihollisemme muutuneen natsi-Saksan palvelukseen koulutettavaksi vakooja- ja sabotaasitehtäviin Suomeen ja Neuvostoliittoon. Suomeen paluun jälkeen hänet pidätettiin. Hovioikeus tuomitsi hänet maanpetoksesta ja luvattomasta maasta poistumisesta kuudeksi vuodeksi kuritushuoneeseen Korkeimman oikeuden vahvistaessa tuomion. Hän menetti kansalaisluottamuksensa ja sotilasarvonsa. Kuritushuonetuomiota lyhentäneen armahduksen jälkeen hän matkusti Ruotsin kautta Venezuelaan.

Seikkailunomaisten tapahtumien jälkeen hän pääsi laivas-

ta uimalla Yhdysvaltoihin, jossa onnistui muutaman harhailuvuoden jälkeen liittymään maan armeijaan joutuen 36-vuotiaana kokemaan vielä kolmannessa maassa alokkaan simputukset. Hän kesti ne, sai Yhdysvaltojen kansalaisuuden ja otti nimekseen Larry A. Thorne. Hän kohosi sotilasarvoissa porras portaalta korpraalista kapteeniksi sekä kuolemansa jälkeen majuriksi.

Vaihtuvat sotilastehtävät kuljettivat hänet kahdesti Vietnamin sotaan, jossa hän taisteli jälkimmäisellä kerralla ”Seitsemän vuoren” taktisesti vaativalla alueella. Viimeiseksi jääneessä tehtävässään hän joutui selvittämään Pohjois-Vietnamista Laosin kautta etelään kulkevien siirtomaa-ajan vuoristopolkujen verkostoa, erityisesti kuuluisan Ho Tsi Minhin polun sijaintia ja turvallisuutta. Huonossa säässä helikopteri törmäsi vuonna 1965 vuoreen.

Vuonna 1999 lähti amerikkalainen retkikunta, jossa oli mukana viisi suomalaistakin, mm. Lauri Törnin sisaren poika, paikallisten metsästäjien tekemien havaintojen ohjaamana etsimään pudonnutta konetta. Se löytyikin ja kuolleiden luita pystyttiin tunnistamaan hammaskartan, DNA-tutkimuksen ja tuntolevyn avulla. Kun kaikkia niitä ei voitu tunnistamalla erottaa toisistaan, haudattiin Törnin ja koneen kolmen miehistöön

kuuluneen luut samassa arkussa kunnianosoituksin Arlingtonin sotilashautausmaahan.

Elämäkerran kirjoittajat Pohjonen ja Silvennoinen arvelivat, etteivät nämä Törnin elämänvaiheet sinänsä vielä ole riittäneet nostamaan häntä sellaiseen kansalliseen kuuluisuuteen ja jopa myyttiseen sankaruuteen kuin mihin hän pitkän hiljaisuuden jälkeen kohosi. Olihan muitakin rohkeita ritareita samoin kuin suomalaisia upseereja USA:n armeijassa ja vaatiammissakin kansainvälisissä tehtävissä. Unohtivatko Törnin äänestäjät myös kotimaan jälleenrakentamista, sotakorvausten maksamista ja ulkopoliittisen painostuksen torjuntaa vaaran vuosina täällä kotona johtaneet valtio- ja talousmiehemme?

Pohjonen ja Silvennoinen ryhtyivät selvittämään, mitä Törnin musta laatikko vuosilta 1944-50 sisälsi ja mm. tutkimaan Törnistä kirjoitettuja useita elämäkertoja. He kertoivat löytäneensä niistä asiavirheiden ja ristiriitaisuuksien ohella yhden yhteisen piirteen: niissä oli faktojen kuorrutuksena satua, tarinaa ja mielikuvituksellista liioittelua. Alun niille oli heidän mielestään antanut Törnin SS-toverin Jukka Tyrkön kirja, jonka tarinoita kulki lisähöystein kirjasta toiseen. Ansoituneesta sissipäälliköstä kasvoi vertaansa vailla oleva soti-

ja. Hänen persoonansa toinen, inhimillisempi puoli jäi edelleen tuntemattomaksi. Useimmat aseveljetkin vaikenivat siitä. Poikkeuksen teki Törnin alaisuudessa pikakivääriampujana palvellut presidentti Mauno Koivisto, joka toteaa muistelmakirjassaan Törnin taipumuksen ärtyneisyyteen ja väkivaltaisuu-teen varsinkin alkoholin vaikutuksen alaisena. Koivisto ei anna esimiehensä johtamistaidosta-kaan yhtä hyvää arvosanaa kuin monet elämäkerturit.

Pohjonen ja Silvennoinen ovat ilmeisesti halunneet piirtää Törnistä kaunistelematoman kokovartalokuvan. Se ei ole miellyttänyt kaikkia hänen ihailijoitaan, varsinkaan hänen perinne-kiltansa jäseniä, joiden taustamasinointia jotkut ounastelevat äänestystuloksissa. Uudessa muotokuvassakin Lauri Törni on silti kunnioitettu huipusotilas, mutta myös joskus arvaamattomasti käyttäytyvä ihminen. Ehkä se oli hänen sisäinen sotavammansa.

Tämä elämäkerta leimaa isänmaansa hylänneen sotasekärin jopa rauhanajan vaaranvuosiemme kansallisten eloonjäämiskamppailujen rintamakarkuriksi. Se on tiukahkoa tekstiä monien yhä ihailemasta sankarista.

Antti Henttonen

Suomalaisen sissisodankäynnin tieteellinen kokokuva

Marko Palokangas: Räjähävää tyhjiyttä, Sissitoiminta suomalaisessa sotataidossa, Kustannus-osakeyhtiö Suomen Mies, ISBN 978-952-9872-63-3, 538 s., Vaasa 2014

Ye.majuri Marko Palokangas on suomalaisen sissisodankäynnin todellinen asiantuntija. Hän on tehnyt aiheesta sotilasuransa aikana useammankin tutkimuksen ja nyt viimeisimpänä hyvän vastaanoton saaneen väitöskirjan.

Monet asiat ovat pienestä, sattumastakin kiinni. Palokankaan käsiin osui kerran Viljami Korven 1950-luvulla tekemä romaanikäsitteinen nimeltään ”Räjähävä tyhjiys”. Kysymyksessä oli silloisen Taistelukoulun

johtajan apulaisen eversti Veikko Koppisen salanimellä kirjoitettu kirja, jota ei kuitenkaan poliittisista syistä haluttu julkaista. Rajavartiolaitoksen myöhemmästä päälliköstä, kenraaliluutnantti Koppisesta kehkeytyi suomalaisen sissisodankäynnin teorian oppi-isä ja hän kirjoitti 1950-luvun puolivälissä aiheesta kaksikin ohjesääntöä. Hänen julkaisematta jäänyt, sissisodankäyntiä käsittelevä romaanikäsitteinen kirjoitus on toiminut Palokankaan tutkimustyön innoittajana.

Talvi- ja jatkosodassa sissitoiminta ei ollut kovinkaan suunnitelmallista eikä taisteluo-rganisaatio ollut suuren suuri. Sissisodankäynti käsitteenä oli tietysti tunnettu, mutta sen käytännön sovellus ei ollut kovin

kehittynyt eikä taistelumuodosta tietenkään ennen sotia ollut käytännön kokemusta. Sodan jälkeen kokemusta olisi ollut ja valmiuttakin, mutta käytäntöön näitä oppeja ei tarvinnut soveltaa. Kysymys oli ns. asekatkenästä eli aseiden hajarastoinnista siltä varalta, että Neuvostoliitto miehittäisi maan. Siinä tapauksessa olisi sissiarmeija aloittanut toimintansa.

Palokangas käsittelee yli 500 sivun laajuudessa tutkimuksessaan talvi- ja jatkosodan aikaa noin 100 sivulla ja painopiste onkin sodanjälkeisessä ajassa. Tarkastelu päättyy vuoteen 1983, koska sen jälkeiset asiakirjat ovat ainakin osittain salaisia. Alueellinen puolustusjärjestelmä kulki yhdessä sissisodankäynnin kanssa ja kulkee

ilmeisesti vieläkin, vaikka asejateknologian kehitys on muuttanut painotuksia.

Palokangas on tehnyt huolellista, pitkäjänteistä tutkimusta aiheesta, jota tätä ennen ei ole ainakaan väitöskirjatasolla tutkittu. Lukukokemuksena kirja on vaativa ja on eduksi, jos tuntee alan terminologiaa ja käsitteistöä. Leikillisenä vertauksena voi todeta, että jos Paavo Rintalan ”Sissiluutnantti” vuodelta 1963 edustaa toista ääripäätä niin Marko Palokankaan kirja edustaa vastakkaisesta ääripäätä.

Majuri Palokangas on toimit- tanut vuonna 2013 julkisuuteen Koppisen aikanaan julkaisemat- ta jääneen kirjan. Sijoittuisiko se kirja näiden kahden julkaisun väliin? Se selviää vain lukemalla Viljami Korven alias Veikko

Koppisen kirja ”Räjähävä tyhjiys”. Sitä ennen kannattaa kuitenkin tutustua Marko Palokankaan kirjaan ”Räjähävää tyhjiyttä”.

Ye.majuri Marko Palokankaan väitöskirja ”Räjähävää tyhjiyttä, Sissitoiminta suomalaisessa sotataidossa” tarkastettiin Maanpuolustuskorkeakou- lussa 23.5.2014. Vastaväittäjänä toimi dosentti, prikaatikenraali evp. Pentti Airio ja kustoksena professori, kenraalimajuri evp. Vesa Tynkkynen.

Esko Vuorisjärvi

SIIKAJOEN NUORISOKOTI	Östra Skärgårdens Stugservice Sipoo, Söderkulla	Hitsauspalvelu Söderström Sipoo
Sora ja Murskeet Kourla Oy Somerniemi, puh.0400-635 797	Ecomurske Oy Sonkajärvi	Stainless Team Finland Oy Suonenjoki
Ar-Pe Trailer Oy Säkylä	Noormarkun Murske Oy Söörmätkku	Sukkamestarit Oy Tampere
Tampereen Messut Oy Tampere	Ylö-Muovi Ky Tampere www.ylo-muovi.fi	Kiitos Sotaveteraaneille Tampereelta! Nro 101
Kiitos Sotaveteraaneille Tampereelta! Nro 102 	Teiskon Raksa Oy Tampere	Mepco Oy Tampere
Korja-Kumi Oy Tampere	Automaalaamo Arto Joki Tampere	Messupuu Oy Tampere
Tolppa Oy Tampere	Arkkitehtitoimisto Lasse Kosunen Oy Tampere	Consor Technology Oy Tampere
Tampereen HLS-Auto Oy Tampere	Trukkihuolto Partanen&Lönnqvist Oy Tampere	Top-Osa Oy Tampere
Tampereen Tilahallinta Oy LKV www.tilahallinta.fi	FT-Ideas Oy Tampere	Rakennuspalvelu Eljaala Tampere
Kuljetusliike Toivo Rantala Ky Tampere	Milcon Oy Tampere	Kiitos Sotaveteraaneille Tampereelta! Nro 119
KP Kuoppamäki Oy Tampere	Suomen Remotek Urakointi Oy Tampere	Elvime Ky Tampere
Kiinteistö Oy Kissantassu Tampere	Brodeeraus Rajala Ky Tampere	Decolight Oy Tampere
Tilimanager Oy Tampere	Migmen Oy Tampere www.migmen.fi	Kiitos Sotaveteraaneille Tampereelta! Nro 123
Automaalaamo P. Oinonen Oy Tampere	Insinöörtoimisto Comatec Oy www.comatec.fi	Finnsukellus Oy Tampere
Kiitos Sotaveteraaneille Tervakoskelta! Nro 100 	Kilsa Tools Oy Toijala	Kalvola Forest Oy Toijala

Kokoonnutaan

Hyvät Laatokan ystävät!

1. Kokoontuminen Hämeenlinnassa 14.–15.8.

Laatokan Puolustuksen Perinneyhdistys ry ko-
koontuu Hämeenlinnassa 14.–15.8. Tilaisuuteen ovat
tervetulleita kaikki Laatokan veteraanit, heidän omai-
sensa ja ystävänsä sekä kaikki Laatokan puolustuksen
kalliista perinnöstä kiinnostuneet. Osallistuminen ei
edellytä yhdistyksen jäsenyyttä.

Ohjelma:

14.8. klo 10.30 Kokoontuminen Hämeenlinnan
rautatieasemalla

Opastettu kulttuurikierros turistibussilla

* **11.00 Wetterhoffin käsityömyymälä.** Retken en-
simmäisessä kohteessa pääsemme tekemään ostoksia
ja kuulemaan talon mielenkiintoisen historiikin.

* **12.30 Inkalan Kartano,** jossa nautitaan päivän
lounas herkkuja notkuvasta noutopöydästä ja kuul-
laan kartanon mielenkiintoinen historiikki.

* **14.00 Tiirinkosken Tehdas.** Matka jatkuu vanhaa
Hämeen Härkätietä pitkin kohti Tiirinkosken Tehdas-
ta, jossa pääsemme tekemään ostoksia tilan ihanassa
sisustuspuodissa.

* **15.00 Aulangon puistometsä,** opastettu kierros
Aulangolla on vuodesta toiseen Hämeenlinnan suo-
sitiin kohde. Nähdään mm. Aulangon kauniit pavil-
jongit, joutsenlampi, graniittilinnake ja päästään ihai-
lemaan yhtä ehkä Suomen kauneinta kansallismaise-
maa Aulangon näkötorjasta käsin.

* **16.15 Kierroksen päätteeksi** nautitaan iltapäivä-
kahvit Aulangon Kievarilla

* **17.00** Saapuminen Kylpylähotelli Rantasipi Aulan-
golle, majoittuminen.

Iltaohjelmanä kuluttuuriä tai esitelmä

Perjantai 15.8.

* **7.00** Aamiainen ja kylpylän allasosaston vapaa
käyttö

* **09.00** Yhdistyksen vuosikokous

* **12.00** Huoneiden luovutus

* **Tutustuminen Museo Militariaan** (Tykistö-, vies-
ti- ja pioneirimuseo)

Tilaisuus päättyy n klo 15.00.

Kustannukset

- Kulttuurikierros ja hotellipaketti **118 €/henkilö**

kahden hengen huoneessa

- Bussimaksu **20–25€/hlö** osallistujamäärästä riippuen
- Museo Militarian pääsymaksu **6 €/hlö**

Ilmoittautuminen ja maksaminen

Ilmoittaudu **30.7. mennessä** yhdistyksen sihteerialle
Kyösti Rantaselle, **puh 0400 825 346**, sähköposti **kyos-
ti.rantanen (at) gmail.com**. Maksa osallistumismak-
su **150 €** yhdistyksen tilille **FI10 800018 02053877**.

**2. Jatkosodan päättymisen muistotilaisuus Imat-
ralla 4.9.**

Jäsenistömme on kutsuttu Imatran Veteraani- ja lotta-
museolla pidettävään jatkosodan päättymisen 70-vuo-
tismuistotilaisuuteen 4.9. Osoite Torkkelinkatu 3,
55100 Imatra.

Tilaisuuteen ei tarvitse ilmoittautua. Majoituksen
voi varata museolta puh. (05) 476 1774.

Tumma puku.

3. Matkoja

Yhdistyksellä ei ole varsinaisia omia matkoja. Suosi-
tellaan seuraavia:

- Retki Mantsinsaareen todennäköisesti kesäkuussa.
Hinta n 300 €. Tiedustelut: Mantsinsaari-seura ry
 - Konevitsan ja Valamon luostarit 3. - 6.7. Hintä n
480 €
 - Retki Valamon saariryhmään 18.7. - 22.7. Tieduste-
lut: Valamo-seura ry
- Lisätietoja matkoista puheenjohtajalta, puh 050 351
8111.

Tervetuloa!

Erkki Marttila
Puheenjohtaja
Raili Jantunen
Sihteeri

Seppo Vainikka
Varapuheenjohtaja
Kyösti Rantanen
Sihteeri

* * * * *

**Sodanajan rajamiesten kokoontuminen Immolassa
15.8.**

Kaikki sodanajan rajajoukoissa palvelleet veteraanit
saattajineen toivotetaan tervetulleiksi Immolaan perjan-
taina 15.8. Tilaisuuden järjestelyistä vastaavat Kaakkois-
Suomen rajavartiosto sekä Raja- ja merivartiokoulu.

Ohjelma 15.8.

- 08.00 – 09.00 Aamupalamahdollisuus ruokalassa
- 08.30 – 09.30 Mahdollisuus tutustua Rajamuseoon
- 09.45 – 09.55 Järjestymisen valatilaisuuteen
- 10.00 – 11.00 Raja- ja merivartiokoulun varusmies-
ten valatilaisuus
- 11.00 – 12.15 Valalounas
- 12.15 – 14.00 Mahdollisuus tutustua Rajamuseoon,
kahvitarjoilu Rajasotilaskodissa
- 14.00 – Paluukuljetukset rautatieasemalle

Kaakkois-Suomen rajavartiosto järjestää kuljetuk-
set Imatran rautatieasemalta juhlapaikalle ja takaisin.
Pitkämatkalaisilla on mahdollisuus myös majoituk-
seen 14.-15.8. ja aamupalaan.

Kaakkois-Suomen rajavartiosto toivoo saavan-
sa ilmoittautumiset **31.7. mennessä**. Ilmoittautumi-
set pyydetään osoittamaan esikuntasihteeri Anne Sa-
viojalle puhelimitse 029 542 2005, telekopiona 029 542
2009, sähköpostina anne.savioja@raja.fi tai kirjeit-
se osoitteeseen Kaakkois-Suomen rajavartiosto, Nis-
kapietäntie 32 E, 55910 Imatra. Ilmoittautumisessa
pyydetään tuomaan esille seuraavat asiat:

- nimi
- pataljoona /osasto jossa on palvellut
- osallistuminen ruokailuihin (päivällinen, iltapala,
aamupala, lounas)
- kuljetus- ja majoitustarve
- saattajien nimet

TERVETULOÄ!
Rajavartiolaitos

Haetaan yhteyttä

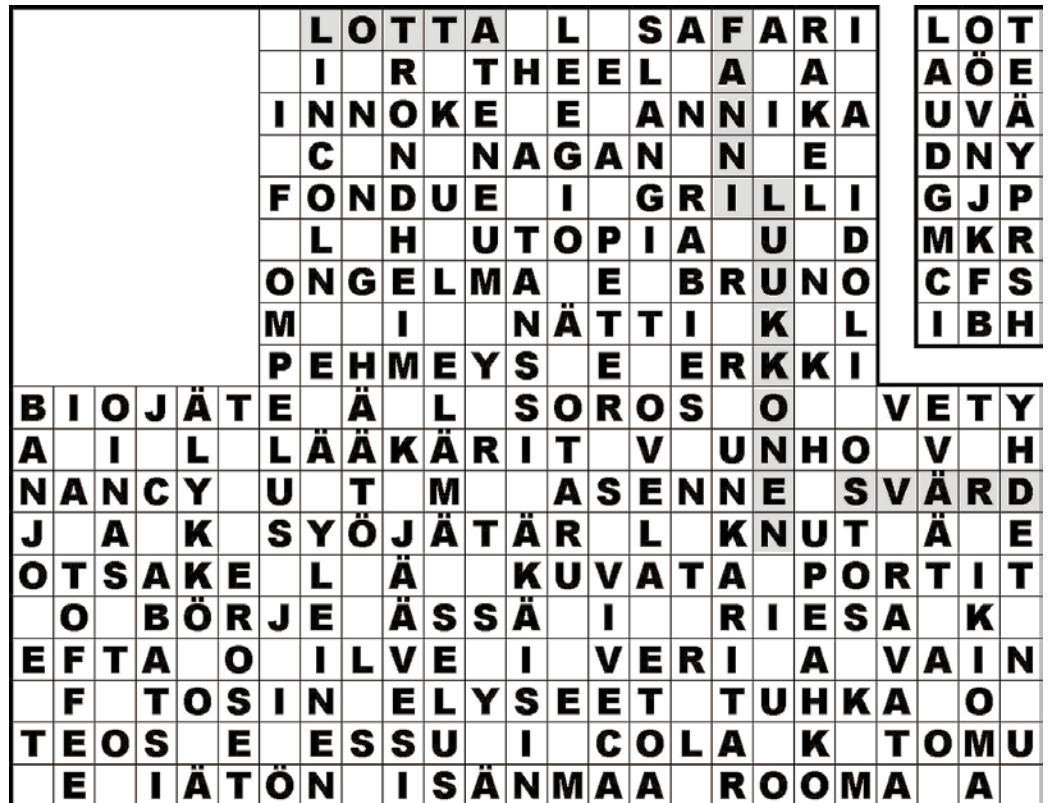
Haen tutkimustyötäni varten yhteyttä henkilöihin,
jotka muistavat vuosilta 1937-41 suojeluskuntajärjes-
tön ja sosialidemokraattien välisistä suhteista ja ta-
pahtumista. Tiedot ystävällisesti Reino Toiviolle säh-
köpostiin: reino.toivio@kolumbus.fi tai puhelimitse
050 550 0232. Kiittäen Reino Toivio, tohtorikoulutet-
tava

 Tekstiilipalvelu Oy Toijala	Ykkösvaihte Tornio	Puutyö ja Saneeraus Järvenoja Oy Turenki
Insinööritoimisto Arcus Oy Turku	Elmarino Shipping Oy Turku	Kiitos Sotaveteraaneille Turusta! Nro 116
Rannikkoseudun Asennus Oy Turku	Teppman Oy Turku	Konepaja Laaksonen Oy Turku
Paketo Oy Tuusula	Pelti-Expert Oy Tuusula	Kuljetus Kervinen Oy Tuusula
Rakennusliike Harry Autio Ky Uusikaupunki	Kiitos Sotaveteraaneille Vaasasta! Nro 112 	Kiinteistösaneeraus Oy Vantaa

Virkistä muistiasi oikeat vastaukset

1. Yhdysvaltojen presidenteistä neljä kuoli salamurhaajan luoteihin. Abraham Lincoln murhattiin hänen ollessaan katsomassa teatteriesitystä, James Garfield ammuttiin rautatieasemalla, William McKinleyä ammuttiin teollisuusnäyttelyssä, ja hän kuoli vammoihinsa kahdeksan päivän päästä ja John F. Kennedy joutui salamurhaajan uhriksi autosaattueessa Dallasissa.
2. Kokkolasta Lappeenrantaan eli tarkemmin sanottuna Kokkolasta Jyväskylän ja Mikkelin kautta Lappeenrantaan.
3. Salaisuus
4. Huominen
5. Presidentti
6. Kalastaja oli nainen.

Krypton ratkaisu

**Uudenmaan
Pikakuljetus Oy**
Vantaa

Oy K. Juslin Ab
Vantaa

BP Asennus Oy
Varkaus

Kiitos Sotaveteraaneille Vilppulasta! Nro 111

Yhtymä-Tahlo Oy
Ylöjärvi
www.yhtymatahlo.fi

Hissi Service

Vantaa

Maanrakennus
Jari Kivijärvi
Vesilahti

E. T. Listat Oy
Ylivieska

Kuljetusliike
Lasse Ruohonen Oy
Ylöjärvi

Rema TipTop Oy
Vantaa

Maansiirto
J. Salminen Oy
Vihti

**Arkkitehtitoimisto
Raudasoja Oy**
Ylöjärvi

Maalauspalvelu Majuri Oy
Ylöjärvi

Julkaisija

**Suomen Sotaveteraaniliitto ry–Finlands
Krigsveteranförbund rf**

Suomen Aikakauslehtien liiton jäsen

Päätoimittaja Markku Seppä

Toimitus

Kellosilta 4 C
00520 Helsinki
puh. päätoimittaja (09) 6126 2012
sähköposti markku.seppa@sotaveteraaniliitto.fi
tai toimitus@sotaveteraaniliitto.fi
faksi (09) 6126 2020
internet www.sotaveteraaniliitto.fi

Osoitteenmuutokset ja lehden peruutukset

Sotaveteraaniliiton jäsenet ilmoittavat osoitteenmuutoksista omaan yhdistykseensä tai liittoon Riina Lillforsille,
PL 600
00521 Helsinki
puh. (09) 6126 2015
sähköposti riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi

Lehden tilaukset ja hinnat

Sotaveteraaniliittoon kuulumattomat voivat tilata Sotaveteraani-lehden liiton toimistosta puh. (09) 6126 2015 / Riina Lillfors. Lehden vuosikerran hinta on 15 euroa.
Irtonumero maksaa 4 euroa.

Toimitusneuvosto

Puheenjohtaja Kari Mänty
Jäsenet: Anni Grundström, Antti Henttonen, Göran Lindgren,
Pertti Nieminen, Markku Seppä, Aarno Strömmer, Eeva Tammi,
Finn-Göran Wennström, sihteeri Maria Riukka

Toimitus ei voi vastata pyytämättä lähetetystä aineistosta.

Ilmestyminen 2014

1/14: 19. helmikuuta • 4/14: 17. syyskuuta
2/14: 16. huhtikuuta • 5/14: 5. marraskuuta
3/14: 25. kesäkuuta • 6/14: 17. joulukuuta

Ilmoitushinnat

1,60 euroa/pmm. Väri- ja määräpaikkailmoituksista sovitaan erikseen.

Lehti CD-levynä

Sotaveteraani-lehden pääsisältö on kuunneltavissa CD-levynä (ns. Daisy-äänite), jonka vuosikerran hinta on liiton jäsenille 8,50 euroa ja muille 17 euroa. Näkövammaisten Keskusliitto lainaa kuunteluun tarkoitettuja Daisy-soittimia. CD-levyjä voi tilata Sotaveteraaniiliiton myyntitoimistosta: PL 600, 00521 Helsinki, puh. (09) 6126 2015, sähköposti riina.lillfors@sotaveteraaniiliitto.fi

Ilmoitusmyynti

Media-ammattilainen Adspace Oy
Isoharjantie 4 C rak. 3
71800 Siilinjärvi
Isto Valkeapää
puh. 040 735 7571

Taitto

Taittoto PrintOne
Vehkalahdentie 12 A
00950 Helsinki
puh. 050 320 8972
sähköposti minna.komppa@printone.fi

Painopaikka

Suomen Lehtiyhtymä Oy, Tuusula 2014
ISSN 0782-8543

Sotaveteraaniliiton myyntitoimisto palvelee

Toimisto avoinna ma-pe 8.30-16.00 (suljettu vuosilomien vuoksi 7.7.-1.8.) Soita Riinalle (09) 6126 2015 tai Marjalle (09) 6126 2016

Sähköposti: riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi • marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Verkkokauppa palvelee osoitteessa: www.sotaveteraaniliitto.fi

8 Liiton virallinen hautakivimerkki

Halkaisija 60 mm.
Myös urnamerkinä.

Hinta 15 euroa

9 Tammenlehvä-hautakivimerkki

Korkeus 90 mm

Hinta 20 euroa

1 Sotaveteraanimitali

Myös kannattajajäsenille

Hinta 15 euroa

2 Jäsenmerkki

Myös kannattajajäsenille

Hinta 15 euroa

4 Liiton standaari

Hinta 35 euroa

6 Suomen lippu

Hinta 30 euroa

12 Uusi juhla-DVD

Sotaveteraani- ja perinnekuorot Helsingin Jäähallissa 14.3.2010.

Arvokas DVD Talvisodan muistojuhlalta.

Hinta 25 euroa

43 Sama kaiku on askelten -CD

Kymmenen sotaveteraanikuoron ja Haminassa sotaveteraanien konsertissa taltioituista äänitteistä on koottu 38 laulua sisältävä tupla-CD.

Hinta 20 euroa

5 Isännänviiri

Kotipihalle tai mökille. Sinivalkoisen viirin pituus neljä tai viisi metriä.

Hinnat 60 ja 70 euroa

31 Yrjö Jylhä: Kiirastuli

Runokokoelma Talvisodan runoutta vuodelta 1941. Kuvitettu.

Hinta 25 euroa

KÄYNTIOSOITE: Kellosilta 4 C, Itä-Pasila. Raitiovaunu 7 B kulkee Kellosillan pysäkille.

TILAUSKORTTI

Suomen Sotaveteraaniliitto
PL 600, 00521 HELSINKI

Nimi (tekstaten):

Lähiosoite:

Postinumero ja -toimipaikka:

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

Nro kpl.....

3/14

Täytä ja postita oheinen tilauskuponki tai tilaa puhelimitse.

Adressit onnitteluun ja osanottoon

Adressi nro A1

Adressi nro A2

Adressi nro A3

Adressi nro A5

Adressi nro A6

Adressi nro A7

Adressi nro A8

12.50
€/kpl

Liitossa toimii myös
adressien kirjoitus- ja
toimituspalvelu.

Tilaukset Sotaveteraaniliitosta

Puh. (09) 6126 2015, (09) 6126 2016

riina.lillfors@sotaveteraaniliitto.fi • marja.riukka@sotaveteraaniliitto.fi

Verkkokauppa osoitteessa www.sotaveteraaniliitto.fi

SUOMEN SOTAVETERAANILIITTO